

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN İYİLEŞTİRİLMESİNDE YAVAŞ KENT
(CITTASLOW) UYGULAMALARININ ETKİSİ ÜZERİNE BİR ANALİZ:
AYDIN/YENİPAZAR ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN
DUYGU AK

DANIŞMAN
DOÇ. DR. DOĞAN BIÇKI

TEMMUZ, 2018

MUĞLA

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN İYİLEŞTİRİLMESİNDE YAVAŞ KENT
(CITTASLOW) UYGULAMALARININ ETKİSİ ÜZERİNE BİR ANALİZ:
AYDIN/YENİPAZAR ÖRNEĞİ

DUYGU AK

Sosyal Bilimler Enstitüsünce

Doktora Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 24/07/2018

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 02/07/2018

Tez Danışmanı : Doç. Dr., Doğan BIÇKI

Jüri Üyesi : Prof. Dr., Hüseyin ÖZGÜR

Jüri Üyesi : Prof. Dr., Özlem ŞAHİN GÜNGÖR

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi, Ünal BOZYER

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi, Alpay GÜNAL

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ

TEMMUZ, 2018

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 13./12./2018 tarih ve 8.14/11 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 39. maddesine göre, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Duygu AK'ın "Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesinde Yavaş Kent (Cittaslow) Uygulamalarının Etkisi Üzerine Bir Analiz: Aydın/Yenipazar Örneği" adlı tezini incelemiş ve aday 02./02./...2018 tarihinde saat 09:00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine **97** birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Doğan BİÇKI

Üye
Prof. Dr. Özlem ŞAHİN GÜNGÖR

Üye
Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ünal BOZYER

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Alpay GÜNAL

YEMİN

Doktora tezi olarak sunduğum “**Kentsel Yařam Kalitesinin İyileştirilmesinde Yavař Kent (Cittaslow) Uygulamalarının Etkisi Üzerine Bir Analiz: Aydın/Yenipazar Örneđi**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dūřecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24.09.2018
DUYGU AK

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : AK

Adı : DUYGU

Kayıt No: 10103607

TEZİN ADI

Türkçe : KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN İYİLEŞTİRİLMESİNDE YAVAŞ KENT (CİTTASLOW) UYGULAMALARININ ETKİSİ ÜZERİNE BİR ANALİZ: YENİPAZAR/AYDIN ÖRNEĞİ

Y. Dil : AN ANALYSIS ON THE EFFECT OF SLOW CITY (CİTTASLOW) PRACTICES ON THE IMPROVEMENT OF URBAN QUALITY OF LIFE: YENİPAZAR/AYDIN CASE

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

O

X

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Fakülte : İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

Enstitü : SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih : 02/07/2018

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : BIÇKI, DOĞAN

Ünvanı	: DOÇ. DR.
TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE	TEZİN SAYFA SAYISI: 247
TEZİN KONUSU (KONULARI) :	
1. YAVAŞ KENT	
2. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ	
3. YAVAŞ KENT VE KENTSEL YAŞAM KALİTESİ İLİŞKİSİ	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :	
1. YAVAŞ KENT	
2. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ	
3. YAŞAM KALİTESİ	
4. YENİPAZAR	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:	
1. SLOW CITY (CITTASLOW)	
2. URBAN QUALITY OF LIFE	
3. QUALITY OF LIFE	
4. YENİPAZAR	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☒
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☐
Yazarın İmzası :	Tarih : 24.07.2018
	

**KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN İYİLEŞTİRİLMESİNDE YAVAŞ
KENT (CITTASLOW) UYGULAMALARININ ROLÜ ÜZERİNE BİR
ANALİZ: YENİPAZAR/AYDIN ÖRNEĞİ**

ÖZET

Bu çalışmada “yavaş kent” ve “kentsel yaşam kalitesi” kavramları birbiri ile ilişkili olarak ele alınmış; yavaş kent ve kentsel yaşam kalitesine ilişkin literatür taramasının yanı sıra anket ve görüşmelerden oluşan alan araştırması ile konu hakkında uygulamalı olarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacı, yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini subjektif yönüyle ortaya koymaktır. Literatürde kentsel yaşam kalitesinin yalnızca yaşanılan çevrenin objektif koşulları tarafından değil, bundan daha fazla yaşayanlar tarafından nasıl algılandığı ile belirlendiği görüşü hakimdir. Son yıllarda Türkiye’de yavaş kentlere ilişkin çalışmaların çoğunun Seferihisar’ı örnek olarak seçtiği görülmektedir. Bu çalışmada alan araştırmasına konu olarak seçilen yer, Türkiye’den Seferihisar’ın ardından 2011 yılında Uluslararası Yavaş Kentler Birliği’ne üye olan Yenipazar’dır.

Yenipazar’da çeşitli kurumların yöneticileri ile yapılan görüşmelerin ardından halkın yavaş kent olduktan sonra kentsel yaşam kalitesi algılarının ne yönde değiştiğini ölçmek amacıyla Yenipazar ilçe merkezinde ikamet edenlerle anket çalışması uygulanmıştır. Kentsel yaşam kalitesi algısı “Ekonomik Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar”, “Fiziksel/Mekansal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar”, “Çevresel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar”, “Sosyal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” ve “Kültürel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” olmak üzere 5 bileşenli (faktörlü) bir yapı ile ölçülmüştür.

Çalışma sonucunda, Yenipazar’da yavaş kent unvanının sürdürülebilir olamamasının nedenleri, yerel yöneticinin değişmesi ve halkın yavaş kent olmakla ilgili bilgi ve bilinç sahibi olmaması şeklinde tespit edilmiştir. Ayrıca yavaş kent ile ilişkili olarak kentsel yaşam kalitesi algısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow, Yenipazar, yavaş kent, yaşam kalitesi, kentsel yaşam kalitesi.

**AN ANALYSIS ON THE EFFECT OF SLOW CITY (CITTASLOW)
PRACTICES ON THE IMPROVEMENT OF URBAN QUALITY OF LIFE:
YENİPAZAR/AYDIN CASE**

ABSTRACT

In this study “slow city” and “urban quality of life” concepts are approached interrelatedly; besides literature review related to slow city and urban quality of life, datas are studied to obtain practically about the subject with area study that comprised of surveys and interviews. The main purpose of the study is to reveal the perceived effect of being a slow city on the quality of urban life in a subjective way. It is an accepted view in the literature that the quality of urban life is determined not only by the objective conditions of the living environment but by how people perceive it. A vast majority of studies relating to cittaslow in Turkey in recent years it has been chosen as an example of Seferihisar. In this study the place that has been chosen as subject of area study is Yenipazar that has been affiliated to International Cittaslow Union in the year of 2011 after Seferihisar.

After interviews with the executives of various institutions in Yenipazar a survey study has been practised with residents that reside in Yenipazar county town to measure how urban perceptions of quality of life change after becoming slow city. Urban quality of life perception is measured with five component (factor) structure as "Evaluations/Perceptions Towards the Quality of Economic Urban Life", "Evaluations/Perceptions Towards Physical/Spatial Urban Life Quality", "Evaluations/Perceptions Towards Environmental Urban Life Quality", "Evaluations/Perceptions Towards Social Urban Life Quality" and "Cultural Urban Life Quality Assessments/Perceptions for Quality ".

At the end of the study, the reasons why the slow city title is not sustainable in Yenipazar are determined as the change of the local management and the fact that the residents do not have the knowledge and consciousness about being a slow city. In addition, it has been tried to determine the factors affecting the perception of urban life quality in positive or negative ways in relation to the slow city.

Key Words: Cittaslow, Yenipazar, slow city, quality of life, urban quality of life.

ÖNSÖZ

Uzun ve zorlu bir yolculuk olan doktora tezi yazım sürecinin her aşamasında emeği geçen, kendimi geliştirmemde büyük yardımları olan, hem bir akademisyen hem de insan olarak çok şeyler öğrendiğim, iyi bir öğretmen-öğrenci diyalogu geliştirebildiğim danışmanım Sayın Doç. Dr. Doğan BIÇKI başta olmak üzere, Görüş ve önerileriyle her zaman yapıcı olan ve yardımlarını esirgemeyen jüri üyesi hocalarım Sayın Prof. Dr. Özlem Şahin GÜNGÖR, Sayın Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR; Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ünal BOZYER ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Alpay GÜNAL'a, Çalışma kapsamında yaptığım görüşmelerde beni içtenlikle karşılayan ve vakitlerini ayıran başta Yenipazar eski belediye başkanı Yüsrân ERDEN olmak üzere; Zafer SAVCI'ya, Muhammed Sait BAYTOK'a, Fatma ÖZKAN'a, Sevil TERZİOĞLU'na ve Feray KARAPINAR'a, Bugüne kadarki emek ve sabırlarından dolayı anneme... Teşekkürü bir borç bilirim...

TEMMUZ, 2018

DUYGU AK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar DİZİNİ	v
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ İLE KENTSEL YAŞAM KALİTESİ	10
1.1. Yaşam Kalitesi Kavramı.....	10
1.1.1. Yaşam kalitesinin tanımlanması	12
1.1.2. Yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergeleri.....	188
1.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı.....	266
1.2.1. Kentsel yaşam kalitesinin tanımlanması	29
1.2.2. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergeleri	35
1.3. Bölüm Sonucu.....	50

İKİNCİ BÖLÜM

YAVAŞ KENT (CITTASLOW) HAREKETİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	53
2.1. Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketine Zemin Hazırlayan Etkenler	53
2.2. “Hız” a Karşın “Yavaş”lık	57
2.2.1. Yavaş hareketi (slow movement).....	58
2.2.2. Yavaş yaşam hareketi (slow living movement)	60
2.2.3. Yavaş yemek hareketi (slow food movement).....	61
2.3. Diğer “Yavaş” Akımlar	65
2.3.1. Yavaş turizm (slow tourism).....	66
2.3.2. Yavaş seyahat (slow travel)	68
2.3.3. Adil ticaret (fair trade)	700
2.4. Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi	72
2.4.1. Yavaş kent (cittaslow) hareketi nedir?	73
2.4.2. Yavaş kent (cittaslow) felsefesi	76
2.4.3. Yavaş kent (cittaslow) ve turizm.....	811

2.4.4. Yavaş kent (cittaslow) kriterleri.....	83
2.4.5. Yavaş kente yönelik eleştiriler	86

2.5. Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi ile Kentsel Yaşam Kalitesinin İlişkilendirilmesi.....	90
2.5.1. Kentsel yaşam kalitesi ekseninde yavaş kent (cittaslow) hareketi.....	91
2.5.2. Yavaş kent (cittaslow) hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar	94
2.5.3. Kentsel yaşam kalitesi göstergeleri çerçevesinde yavaş kent (cittaslow) kriterlerinin değerlendirilmesi.....	98
2.5.4. Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik dünyadan yavaş kent (cittaslow) uygulamaları örnekleri	100

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEN YAVAŞ KENT (CITTASLOW) ÖRNEKLERİ	106
---	------------

3.1. Türkiye'den Yavaş Kent (Cittaslow) Örnekleri.....	106
3.1.1. Türkiye'nin cittaslow başkenti: Seferihisar/İzmir.....	108
3.1.2. Akyaka/Muğla.....	112
3.1.3. Eğirdir/Isparta	114
3.1.4. Gerze/Sinop.....	115
3.1.5. Gökçeada/Çanakkale.....	116
3.1.6. Göynük/Bolu	118
3.1.7. Halfeti/Şanlıurfa	119
3.1.8. Perşembe/Ordu	121
3.1.9. Şavşat/Artvin.....	123
3.1.10. Taraklı/Sakarya	124
3.1.11. Vize/Kırklareli.....	125
3.1.12. Uzundere/Erzurum	127
3.1.13. Yalvaç/Isparta	128
3.1.14. Yenipazar/Aydın	129

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA TASARIMI VE YAVAŞ KENT (CITTASLOW) YENİPAZAR'DA HALKIN ALGISI.....	131
---	------------

4.1. Araştırma Tasarımı Hakkında Bilgiler.....	131
4.1.1. Araştırma amaçları	131
4.1.2. Araştırmanın önemi.....	133
4.1.3. Araştırma kısıtları.....	133
4.1.4. Veri toplama yöntemi.....	134
4.2. Yavaş Kent (Cittaslow) Yenipazar Hakkında Bilgiler	153
4.3. Görüşme Verilerinin Çözümlemesi	160
4.4. Anket Analizleri	183
4.4.1. Araştırma modeli.....	183

4.4.2. Verilerin analizi ve raporlanması	185
4.4.3. Demografik istatistikler.....	187
4.4.4. Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkileyen değişkenler	189
4.4.4.1. Yaş değişkenine göre farkların araştırılması.....	190
4.4.4.2. İkamet süresi değişkenine göre farkların araştırılması.....	192
4.4.4.3. Sürdürülen iş değişkenine göre farkların araştırılması.....	194
4.4.5. Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkilemeyen değişkenler	196
4.4.5.1. Cinsiyet değişkenine göre farkların araştırılması.....	196
4.4.5.2. Eğitim düzeyi değişkenine göre farkların araştırılması	197
4.4.5.3. Yaşanılan mahalle değişkenine göre farkların araştırılması	197
4.4.6. Yavaş kent algısı bileşenleri arası ilişkiler.....	198
4.4.7. Yavaş kent algısı bileşenleri ile yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi ilişkisi	200
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	204
KAYNAKÇA.....	223
EKLER.....	245

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1.1 Veenhoven'ın Dörtlü Yaşam Kalitesi.....	17
Tablo 1.2 Birey ve Komünite Düzeyinde Yaşam Kalitesi Nesnel ve Öznel Ölçütleri	244
Tablo 1.3 Winnipeg Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	422
Tablo 4.1 Açımlayıcı Faktör Analizi Bileşen Rotasyon Matrisi.....	150
Tablo 4.2 Nicel Araştırma Yöntemlerinde Örneklem Büyüklüğü	152
Tablo 4.3 Yavaş Kent Algısı Bileşenleri Arası Korelasyon Matrisi.....	199
Tablo 4.4 Regresyon Tahmini.....	201

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1 Cittaslow Logosu	75
Resim 2 Cittaslow Türkiye Logosu.....	107
Resim 3 Haziran 2011’de Polonya’da alınan Cittaslow Yenipazar Sertifikası.....	153
Resim 4 Aşağıdip Gölü Tabiat Parkı	168
Resim 5 Sarı Bisikletler	169
Resim 6 Yavaş Merdivenler.....	170

KISALTMALAR

Kısaltma	Açıklama
EUROFOUND	European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions / Avrupa Çalışma ve Yaşama Koşullarını İyileştirme Vakfı
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizma
IISD	International Institute for Sustainable Development / Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü
ISO	International Organization for Standardization / Uluslararası Standartlar Örgütü
SPSS	Statistical Package for Social Science
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UÇEP	Ulusal Çevre Eylem Planı

GİRİŞ

Küreselleşme dinamikleri ile birlikte yaşamın her alanına nüfuz eden değişim ve dönüşümler, kuşkusuz kentlerin fiziksel mekânı ve kentsel yaşam üzerinde de büyük ölçüde etkili olmuştur. Küreselleşmenin kentlerde yarattığı homojenleşme ve tektipleşme etkisine karşılık yerel kimlik ve özgünlüklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kentler, 1999 yılında İtalya’da Paolo Saturnini önderliğinde bir birlik oluşturmuştur. Bu birliğin adı, Yavaş Kentler (Cittaslow) Birliği’dir.

Yavaş kent; çok uzun bir geçmişe sahip olmamasına rağmen hızla gelişim gösteren ve ilgi toplayan bir konu olmuştur. Köken olarak, 1986 yılında İtalya’da hızlı ve standart yemeği temsil eden fast food restoran zincirlerinin yaygınlaşmasına başkaldırmak amacıyla Carlo Petrini tarafından başlatılan yavaş yemek hareketine uzanmaktadır. Yavaş kentlerin temel amacı, kentlerin yerel özgün kimliklerini ve ayırt edici özelliklerini koruyarak kent sakinlerinin yaşam kalitelerini arttırmaktır.

Diğer yandan günümüzde hızla artan dünya nüfusu ve buna oranla hızla artan kentli nüfusun karşılaştığı temel problemler, kentleri yaşam kalitesi açısından incelemek için önemli bir araştırma alanı haline getirmiştir. Kentlerde yaşayan insanların gereksinim duydukları hizmetler ve koşulların arz ve talebi arasındaki fark olarak açıklanan kentsel yaşam kalitesi, küreselleşmenin güncel sorunlarından birisi haline gelmiştir. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi bir yönüyle kentsel fiziksel mekân, doğal ve yapılı çevre, sağlık, eğitim, altyapı göstergeleri gibi somut, ölçülebilir ve nesnel göstergelerden oluşurken diğer yönüyle bireylerin bu hizmetlerden ve yaşadıkları çevreden duydukları memnuniyetin ölçülmesine dayanan öznel göstergelerden oluşmaktadır.

Yavaş kent, kentsel yaşam kalitesini artırma yönünde çalışmalar yapılması için katalizör işlevi gören bir uluslararası ağ görünümündedir. Uluslararası Cittaslow Tüzüğü’nde Cittaslow logosunun ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanan “yaşam kalitesine önem veren şehirlerin uluslararası ağı” sözü bu düşüncüyü pekiştirmektedir. Yavaş kentin felsefesi; kalite, sağlık ve sakinlik odaklı bir gündelik hayat anlayışı üzerine temellendiği için kendiliğinden kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine imkân sağlamaktadır. Yavaş kent üyesi olabilmek ve birliğe kabul

edilebilmek için yavaş kentlerin sahip olması gereken kriterlere ulaşmak adına tamamlanmış ve/veya henüz proje aşamasındaki çalışmalar, kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasında büyük rol oynamaktadır. Bu kentler açısından önemli olan nokta, bu kriterlerin gerçekleştirilmesinden çok, sürekli olarak iyileştirilmesi ve geliştirilmesi zorunluluğu, yani sürdürülebilirliğidir. Başka bir deyişle yavaş kent olmak, sonsuza dek sahip olunabilecek bir ayrıcalık olmayıp diğer kentler arasında yaşam kalitesini arttırmayı tercih etmiş olan bu kentlere bu yönüyle sorumluluklar da yüklemektedir.

Yavaş kentlerde gerçekleştirilmeye çalışılan hedefler ve yerine getirilmesi gereken kriterlerin kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için gerekli olan nitelikler ile örtüştüğü ve doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir. Bu araştırmada “kentsel yaşam kalitesi” ve “yavaş kent (cittaslow)” şeklinde iki temel kavram kullanılmış ve bu kavramlar birbiriyle ilişkili olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini subjektif yönüyle ortaya koymaktır. Literatürde kentsel yaşam kalitesine yönelik yapılmış birçok araştırmada, kentsel yaşam kalitesinin yalnızca yaşanan çevrenin objektif koşulları tarafından değil, bundan daha fazla yaşayanlar tarafından nasıl algılandığı ile belirlendiği görüşü hakimdir. Örneğin;

- Robert Marans (2007, s. 31), bireylerin algılarına dayanan ölçümlerin o yerde yaşayanların deneyimlerine dayanan gerçek kaliteyi yansıttığını savunmaktadır.
- Yung-Jaan Lee (2008, s. 1208), kentsel yaşam kalitesi ölçümüyle ilgili çoğu çalışmanın, memnuniyet üzerine odaklandığını ve kalitenin sakinlerin hayatını yansıtan öznel bir olgu olduğunu belirtmektedir.
- Josef Leitmann (1999, s. 170), kentsel yaşam kalitesinin nesnel olarak ölçülmesinin mümkün olmadığını belirterek bunu üç nedene dayandırmaktadır. Birincisi, bireysel ve toplumsal olmak üzere farklı gözlem düzeylerinin çelişkili çıktılara sahip olabilmesi; ikincisi, kentsel yaşam kalitesi ölçümlerindeki çeşitliliğin aynı soruya farklı cevaplar verilmesine neden olabilmesi ve üçüncüsü de kültürel faktörlerin farklı kentsel kalite tanımlarına yol açabilmesidir.

Bu görüşler, “çevreyi, içinde yaşayan insanlara göre değerlendirme zorunluluğuna dayanmaktadır” (Levy-Leboyer, 1977’den aktaran, Bilgin vd., 1991: 75). Bu doğrultuda çalışmada bireyler, yani yerel halk üzerine odaklanılarak kentsel yaşam kalitesinin sübjektif yönüyle değerlendirilmesi tercih edilmiştir.

Literatürde yavaş kentleri konu edinen araştırmalar küreselleşme-yerelleşme ilişkisi (Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski, 2011; Servon ve Pink, 2015), sürdürülebilir kalkınma (Keskin, 2010; Semmens ve Freeman, 2012; Sünnetçioğlu, Korkmaz ve Özkok, 2014), turizm (Yurtseven ve Kaya, 2011; Andarabi, 2012) ve kamusal mekanlar (Donat, 2016) gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Ayrıca yavaş kent ve kentsel yaşam kalitesi kavramlarını birbiriyle ilişkili olarak ele alan araştırmalar da bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak verilebilecek araştırmalar şunlardır:

Yeşim Coşar (2012), doktora tezi kapsamında yavaş kent olgusunun kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini incelediği çalışmasında, Seferihisar’da yerel halk, yerli turistler, işletme sahipleri, yöneticiler ve belediye başkanı ile görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular kısaca şu şekilde ifade edilebilir (ss. 23-98):

Yavaş kent olduktan sonra Seferihisar’ın kentsel yaşam kalitesinde gözlenen olumlu değişimler; düzenlenen sosyal etkinliklerin artması, çevre düzenlemesine ve altyapıya önem verilmesi, yeni işletmelerin açılması sonucunda istihdamın artması, halkın üretime teşvik edilmesiyle ve elde edilen gelirin artmasıyla birlikte ilçedeki ekonomik yaşam kalitesinin artması şeklindedir. Yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi açısından olumsuz yönleri ise; ilçenin tanınırlığının artması ile birlikte yaşanan nüfus artışı, kalabalık, gürültü ve trafik sorunları, mimari ölçütlere uymayan aşırı yapılaşma, arsa/konut fiyatlarının artması ve yaşam pahalılığı olarak kaydedilmiştir.

Gözde Doğutürk (2010), yüksek lisans tezi kapsamında mimari ve yaşam kalitesi bağlamında yavaş kent hareketini incelemiş ve mevcut yavaş kent üyelerinin temsilcilerine e-posta aracılığıyla bir anket çalışması uygulamıştır. Bu çalışma kapsamında yöneltilen sorular; “Cittaslow’a üye olduktan sonra kentinizde ne gibi değişiklikler oldu?”, “Cittaslow olmanın avantajları nelerdir? Üye olduktan sonra

kentiniz neler kazanmıştır?” gibi sorulardır. Bu sorulara gelen yanıtlardan örnekler vermek gerekirse (ss. 28-30):

- Belçika'nın Chaudfontaine kenti için yavaş kent olmak, bir kalite etiketidir. Kendileri bunu “siyasi kadromuz sorumlu oldukları sosyal çevre ve kentsel gelişim gibi her türlü konuda yaşam kalitesini göz önünde bulundurur” şeklinde açıklamıştır.
- İsviçre'nin Mendrisio kenti yöneticilerine göre; yavaş kent, devam eden projelerle kentsel yaşam kalitesini geliştirmeye yardımcı olmuştur. Ayrıca yavaş kent olmanın en büyük avantajı, kentsel yaşam kalitesine ulaşma yolunda benzer sorun ve tecrübelerin paylaşıldığı bir ağın parçası olmasıdır. Yavaş kent kapsamında geliştirilen yaşam kalitesini arttırmaya yönelik projeler, her şekilde kentin yararına olmaktadır.

Elif Karakurt Tosun (2013), “Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif bir Kentsel Yaşam Kalitesi Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi” isimli makalesinde, yavaş kent hareketi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır. O'na göre “modern yaşamın her türlü koşurmacasından uzak, sakin ve dingin bir yaşam üzerine kurgulanan yavaş kent hareketi, bireylerin yaşam kalitesinin artmasında etkili bir unsur olacaktır”. Tosun'un bu ilişkiyi kurarken kullandığı argümanlar ise şu şekildedir (ss. 233-234):

- Taze, mevsimlik ürünlere dayanan yöresel yemek kültürünün desteklenmesi ile kişilerin fiziksel sağlığının korunması yoluyla sağlık göstergesi açısından yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemesi;
- Yavaş kent üyeliği için nüfus büyüklüğünün 50.000 ile sınırlanmış olması dolayısıyla sosyal sermayenin güçlenmesi, kişilerin ilişki kurabilecekleri ve kendileriyle özdeşleştirebilecekleri bir mekânın varlığının o yerin yaşam kalitesini yükseltmesi;
- Çevre ve altyapı politikaları ile kentsel hizmetlerin geliştirilmesi yoluyla nesnel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi.

Celil Çakıcı, Uysal Yenipınar ve Sercan Benli (2014), “Seferihisar Halkının Yavaş (Sakin) Şehir Hareketi Uygulamalarına İlişkin Tutumları ve Algıları ile Yaşam

Doyumları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makalelerinde Seferihisar halkının yavaş kent hareketini ne şekilde algıladıklarını ve bunun yaşam doyumlarını nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Bu araştırmada, yavaş kent uygulamalarının etkilerine ilişkin algıların dört boyutta incelenebileceği belirlenmiştir. Bu boyutlar; doğal çevre etkisi, refah etkisi, kültürel etki ve ekonomik etki şeklindedir. Araştırmada yavaş kent olduktan sonra Seferihisar’da yerel halkın yaşam doyumuna olumlu yönde katkı sağlandığı bulgulanmıştır. Araştırmaya katılanların yaşam doyumlarını olumlu yönde etkileyen hususlar; yavaş kent olduktan sonra istihdam olanaklarının iyileşmesi, kamu hizmetlerinin gelişmesi, yerel ekonominin canlanması gibi hususların yanı sıra doğal kaynaklar ve yeşil alanların korunması, çevre koruma bilincinin yaygınlaşması ve doğal çevredeki kirliliği azaltması şeklindeki hususlardır (Çakıcı, Yenipınar ve Benli, 2013: 810).

Melike Erdoğan (2016), “Local Community Perception towards Slow City: Gokceada Sample” başlıklı araştırmasında Gökçeada halkının yaşadıkları yerin yavaş kent olmasını nasıl algıladıklarını belirlemeyi ve Gökçeada’da yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesine olan etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Gökçeada’da ikamet eden 10 kişi üzerinde görüşme yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmada katılımcılara yavaş kent kavramını nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Doğallık, sakinlik, mutluluk, sürdürülebilirlik ve düzenli kalkınma gibi cevapların yanı sıra “trafik sıkışıklığından ve insan kaosundan uzak sessizliğin hakim olduğu bir yer”, “toplumun mevcut kültürünün gelecek nesillere aktarılması” şeklinde yanıtlar da alınmıştır. Gökçeada’daki temel sorunların neler olduğu şeklindeki soruya katılımcılar; ulaşım, sağlık hizmeti ve plansız kentleşme yanıtlarını verirken Gökçeada’da yavaş kent olduktan sonra nelerin yapıldığı sorusuna karşılık katılımcılar altyapıya yönelik yapılan çalışmaları, organik üretim için bazı yeni girişimlerin kurulmuş olmasını, organik balcılık için yapılan reklam çalışmalarını vurgulamıştır. Diğer taraftan bazı katılımcılar ise yavaş kent olmanın yalnızca bir isim etiketi olduğunu, kentte kayda değer çalışmaların yapılmadığını belirtmiştir (Erdoğan, 2016: 244-245).

Katılımcıların yavaş kent hakkındaki değerlendirmelerinin ardından yaşadıkları yerin yavaş kent olmasını yaşam kalitesi açısından nasıl değerlendirdikleri sorulmuş; fikri olmadığını söyleyen 1 katılımcı dışındaki 7 katılımcı olumlu olarak, 2 katılımcı ise

olumsuz olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Negatif görüşlü katılımcıların en önemli sorun olarak gördükleri konu, nüfusun ve ona bağlı olarak yapılaşmanın artmış olmasıdır. Pozitif görüşlü katılımcılar ise yavaş kent olmanın avantajlarını doğal kaynakların kullanımına yönelik duyarlılığın artması, ticaretteki artış ve turizmdeki iyileşme, yerel üretim desteklenmesi açılarından değerlendirmektedir (Erdoğan, 2016: 244-245).

Gülhan Sağır (2016), "Kentsel Yaşam Kalitesinin Yavaş Şehir Belediye Hizmetleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar rneği" başlıklı doktora tezinde yavaş Şehir olduktan sonra belediye hizmetleri kapsamında uygulanan kriterlerin kentsel yaşam kalitesi algısında yarattığı farklılığı sınamak amacıyla Seferihisar'ın altı merkez mahallesinde anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Sağır literatürde daha önce benzer bir çalışma yapılmamış olmasından dolayı çalışma kapsamında bir ölçek hazırlamıştır. Bu ölçeğin hazırlanmasında yavaş kent olma kriterlerine odaklanması gerektiğinden hareketle yavaş kentlerin yerine getirmesi gereken mükemmeliyet koşullarının ana başlıklarına göre belirlenen 7 grup göstergeyi inceleyerek bunlar arasında kent sakinlerinin gözlemleyebileceği uygulamaları seçmiştir (Sağır, 2016: 125-126).

Araştırmanın "Kentsel Yaşam Kalitesi Beklentisi" bölümünde kent sakinlerinin kentsel yaşam kalitesi beklentilerini mükemmeliyet koşulları temelinde genel özellikleri bazında değerlendirilmesi istenirken, "Deneyimlenen Kentsel Yaşam Kalitesi" bölümünde ise kent sakinlerinin mükemmeliyet koşulları temelinde deneyimlenen kentsel yaşam kalitesine odaklanılmıştır. Beklenen kentsel yaşam kalitesi ile deneyimlenen kentsel yaşam kalitesi göstergeleri arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için gerekli analizlerin yapılmasından sonra elde edilen sonuçlar, sakinlerin kentsel yaşam kalitesi beklentilerinin yüksek olmasına karşın yavaş kent olduktan sonra belediye tarafından uygulanan kriterler sonucunda deneyimlenen kentsel yaşam kalitesi algılarının aynı paralellikte olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, Seferihisar'da, yavaş kent belediye hizmetleri kent sakinlerinin beklentilerini karşılayamamaktadır (Sağır, 2016: 128-178).

Literatürde yavaş kent ve kentsel yaşam kalitesi kavramlarını birbiriyle ilişkili olarak ele alan araştırmalara yukarıda yer verilmekle birlikte söz konusu araştırmalarda

kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutları ve yavaş kent olmanın özelliklerini bir bütün olarak değerlendirip halkın yavaş kent uygulamalarını nasıl algıladığını anket yoluyla ölçmeye yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmada ise kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutlar ve yavaş kent olmanın gereği olarak yerine getirilmesi gereken kriterler bir arada ele alınarak:

- Ekonomik Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Fiziksel/Mekansal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Çevresel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Sosyal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Kültürel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar şeklinde 5 bileşenli (faktörlü) bir yapı kullanılmış ve araştırma kapsamında özgün bir ölçek geliştirilmesine çalışılmıştır. Çalışma, realite yerine algıyı ölçmeye yönelik bir çalışma olduğu için söz konusu beş bileşen, yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturmaktadır.

Türkiye’de yavaş kent unvanına sahip kentler arasında ilk olması sebebiyle Seferihisar’ın çeşitli yönlerden araştırmalara konu edildiği görülmüştür. Bu araştırmalara referans olarak:

- Feriyal Farhadi Andarabi’nin “Cittaslow Markasına Sahip Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı Üzerine Bir Analiz: Seferihisar Örneği” başlıklı yüksek lisans tezi (2012);
- Enes Battal Keskin’in “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow): Seferihisar Örneği” başlıklı yüksek lisans tezi (2010);
- Celil Çakıcı, Uysal Yenipınar ve Sercan Benli’nin “Seferihisar Halkının Yavaş (Sakin) Şehir Hareketi Uygulamalarına İlişkin Tutumları ve Algıları ile Yaşam Doyumları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makaleleri (2014);
- Ayşegül Çerçi’nin “Destinasyon Markalama ve Yavaş Şehir Seferihisar’ın Destinasyon Marka İmajı” başlıklı yüksek lisans tezi (2013);

- Gözde Doğutürk'ün “Mimari ve Yaşam Kalitesi Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi ve Seferihisar Örneği” başlıklı yüksek lisans tezi (2010);
- Feriyal Farhadi Andarabi, Özlem Altunöz ve Azize Hassan'ın “Cittaslow Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı: Seferihisar Örneği” başlıklı makaleleri (2014);
- Serdar Sünnetçioğlu, Halil Korkmaz ve Ferah Özkok'un “Yerel Halkın Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Açısından Sakin Şehir Değerlendirmesi: Seferihisar Örneği” başlıklı makaleleri (2014) verilebilir.

Bu araştırmada ise henüz akademik bir çalışmaya konu edilmemiş, yeni ve orijinal bir örnek olarak Aydın/Yenipazar örneği seçilmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında yavaş kent hareketi ve kentsel yaşam kalitesi kavramının temellerinin oturtulmasına yönelik kavramsal çerçevenin yer aldığı birinci ve ikinci bölümler tamamlanmıştır. Bu aşamada yavaş kent hareketine zemin hazırlayan etkenler, hareketin temelini oluşturan yavaş yemek hareketi ile birlikte yavaş hareketi ve diğer yavaş akımlar, yavaş kent felsefesi, kriterleri ve eleştirilerine yönelik yerli ve yabancı sürekli yayınlardaki makaleler, kitaplar, dergiler, tezler ve projeler incelenerek bilgi sahibi olunmuş, ayrıca hâlihazırdaki yavaş kentler ve sürece yeni katılan yavaş kentler hakkında güncel haberlerin ve gelişmelerin de takibi yapılmıştır. Kentsel yaşam kalitesi kavramı ise tanımı ve ölçülmesi için dünyanın pek çok farklı kentinde yapılan kentsel yaşam kalitesi araştırmaları ile birlikte yer almaktadır. Ardından yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesine yönelik kullanılacak argümanlar ve dünyadan farklı yavaş kent uygulamalarına yer veren bir metin oluşturulmuştur. Böylece araştırmanın birinci ve ikinci bölümlerini oluşturan teorik ve kavramsal çerçeve tamamlanmıştır.

Teorik ve kavramsal çerçevenin tamamlanmasının ardından, yerinde gözlem aşaması gelmektedir. Bu aşamayı temelde ikiye ayırarak açıklamak mümkündür: Bu aşamanın birinci bölümü Yenipazar'da çeşitli kurumların (belediye, kaymakamlık, sivil toplum kuruluşları vb.) yöneticileri ile yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Alan araştırmasında görüşme sonuçlarının baz alınmasına ek olarak araştırmaya yardımcı kaynak oluşturması amacıyla ikinci aşamada Yenipazar ilçe merkezinde ikamet edenlerin yavaş kent olduktan sonra kentsel yaşam kalitesi algılarının ne

yönde değiştiğini ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Anket formu Yenipazar ilçe merkezinde yaşayan 405 kişi üzerinde gerçekteştirilmiştir. Aydın ili Yenipazar ilçesi ile sınırlı olan bu araştırma, Türkiye'deki diğer yavaş kentlerde de uygulanarak yavaş kent hareketinin kentsel yaşam kalitesi algısını ne yönde etkilediği karşılaştırmalı olarak tespit edilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ İLE KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

Kalite kavramı, ortaya çıkışı itibariyle sanayi devrimi ve bir miktar öncesine dayandırılabilirse de, özellikle 1990lı yıllardan sonra tüm dünya için önemi artan, ekonomik ve toplumsal bütün alanlar için geçerli hale gelen bir kavram olmuştur. Kalite kavramı genel olarak bir insanın, yaşamın, toplumun ya da bir nesnenin niteliklerini yani nasıl olduğunu belirten ve bu niteliklerin diğerlerinden ayırt edilmesini sağlayan üstün yönlerini değerlendiren bir kavramdır. Üstün nitelikleri, yetkinliği, iyi ve güzel özellikleri kapsamakta; zayıflığın, eksikliğin ve yetkin olmayışın karşıtı olarak kullanılmaktadır (Bozkurt, 2003: 15).

Kalite kavramı ile ilgili olarak birkaç noktayı vurgulamak faydalı olacaktır. Öncelikle kalite, kişisel değerler, yaşam tarzı, dünya görüşü ve eğitim düzeyi gibi öznel değerlere bağlı olarak değişse de; öznel değerlerin yanı sıra ölçülebilen ve standartları önceden belirlenmiş olan nesnel bir boyutu da içermektedir (Şimşek, 2001: 5). Ayrıca kalite, günümüzde hem mallar hem de hizmetler açısından geçerli olup kamu yönetimini ve dolayısıyla yerel yönetimleri de ilgilendiren bir kavram haline gelmiştir. Bugün hizmet kalitesi, kamu yönetiminin en önemli sorunları arasında anılmakta ve birçok yurttaş kamu kuruluşlarından kaliteli hizmet alamadığını sıklıkla dile getirmektedir (Çukurçayır ve Sipahi, 2003: 43).

Mal ve hizmetlerin yanı sıra kalite açısından önem taşıyan diğer bir boyut, yaşamın kalitesidir. Kalite kavramının mevcut durumdan eksikliklerin çıkarılmış hali olarak tanımlanması durumunda; yaşam kalitesinin yüksekliği, bireyin yaşamdan algıladığı eksikliklerin ne kadar az olduğuna bağlı olacaktır (Türksever, 2001: 60). Malların ve hizmetlerin kaliteli olması gerektiği kadar insan yaşamının da ne kadar kaliteli olması ve mevcut kalitenin iyileştirilmesi için neler yapılması gerektiği gibi konular, son zamanlarda sıklıkla cevap aranan sorular arasındadır.

1.1. Yaşam Kalitesi Kavramı

İnsanlar, kendi yaşantısını daha ileri bir seviyeye ulaştırmayı, eksikliğini hissettiği şeyleri elde etmeyi, çok daha iyi koşullarda, daha mutlu ve huzurlu yaşamayı arzulamaktadırlar. Dolayısıyla insanların yaşamda kalite arayışı içinde olduğu

söylenbilir (Bozkurt, 2003: 16). Bu arayış oldukça doğal bir durumdur; çünkü kalite bir bilinçlenme sürecine işaret etmektedir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008: 23).

Bazı ülkelerde, örneğin Fransa’da, Yaşam Kalitesi Bakanlığı kurulmuştur. Gençler artık işlerini ve kariyerlerini seçerken yüksek ücretlere değil, yaşam kalitesinin yükseltilmesi için sunduğu olanaklara bakarak karar vermektedir. Birçok sendika ilgi odağını ücretlerden yaşam kalitesine ve çalışma yaşamının kalitesinin yükseltilmesine yöneltilmektedir (Milbrath, 1979: 33).

Yaşam kalitesi bireylere dönük bir kavram olsa da bireylerin refahını içinde yaşadıkları toplumun belirlediği düşünülürse kavramın aynı zamanda tüm toplumu ilgilendirdiği rahatlıkla anlaşılabilir (Akder, 2005: 4). Çünkü yaşam kalitesini iyileştirmek, bireylerin kendi çabalarının çok daha üstünde toplumsal çabaları ve kamusal müdahaleleri gerektiren bir sosyal politika hedefidir (Sapançalı, 2009: 11-12).

Yaşam kalitesi özünde insanın sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşayabilme, beslenme, korunma, barınma gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmesini, fiziksel ve ruhsal gelişmesine uygun imkanları bulabilmesini, keşfedici gücünü kullanabilmesini, doğal ve yapılı çevre ortamlarının birbirleriyle uyumlu olmasını ifade etmektedir (Geray, 1998: 335). Yaşam kalitesi bazen bir insanın kaybettiği ya da yoksunluğunu hissettiği bir şeye başkasının sahip olması durumunda olduğu gibi diğer insanlarla yapılan kıyaslamalara bağlı olarak da tanımlanabilmektedir. Aristo’nun bir insanın mutluluk algısını tanımlarken belirttiği gibi, “insan hasta olduğu zaman, onun için mutluluk, sağlıktır. Para sıkıntısına düştüğünde ise onun için mutluluk, para olur” (Bowling ve Windsor, 2001: 55-56).

Yaşam kalitesi ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri’nde birçok araştırma yapan Benchieh Liu (1975) de yaşam kalitesinin “refah” gibi eski kavramlara verilen yeni bir adlandırma olduğunu (s. 1) söylemektedir. Liu, Mulvey ve Hsieh’e (1986) göre yaşam kalitesi, bir araya geldiğinde bireyi mutlu veya hoşnut eden, yanıtlanmış istek ve tutkular kümesidir (s. 34). Ayrıca yaşam kalitesi yalnızca kişiden kişiye değil, mekândan mekâna ve zaman içinde de değişkenlik göstermektedir. Bunun nedeni, yaşam kalitesini tanımlarken herkesin kendi ayrıcalıklı ve kendisi için önemli olan kriterleri benimsemesi ve kullanmasıdır (Liu, 1975: 1-2).

Çok geniş bir perspektifle ele alınması gereken yaşam kalitesinin tek düze bir tanımla kavramlaştırılması oldukça zordur. Romney, Jenkins ve Bynner (1992) bu durumu “yaşam kalitesinin sayılamayacak kadar çok tanımı olduğunu” söyleyerek (s. 166) ifade etmektedir. Çünkü yaşam kalitesi farklı insanlara farklı şeyler ifade edebilir. Bazılarına göre yaşam kalitesi ne kadar mutlu olduklarının bir ifadesi iken, bazılarına göre ekonomik durum, eğitim, sağlık veya güvenliğin düzeyini anlatmaktadır (Das, 2008: 298).

1.1.1. Yaşam kalitesinin tanımlanması

Günümüzde kaliteli bir yaşam sürmek, vatandaşlar için bir hak, devletler için ise yerine getirilmesi zorunlu bir görevi ifade etmektedir (Ekşioğlu, 2011: 14). Herkesi kapsaması gereken yaşam kalitesi bir hak olarak; eğitim, beslenme, konut, sağlık, güvenlik, toplumsal ve siyasal yaşama katılma, sağlıklı bir çevre ve insan onuruna yaraşır bir yaşama kadar geniş bir kapsama sahiptir (Hablemitoğlu, 2003: 18). Bu nedenle her topluluk için yaşam kalitesinin iyileştirilmesi konusu bugün kamu politikalarının önemli amaçlarından birisi haline gelmiştir (Koçel, 2010: 372).

Önceki dönemlerde bireylerin ve toplumların yaşam kalitesini ölçen en güvenilir gösterge, Gayrisafi Milli Hâsıla olarak kabul edilmiştir. “Sahip olma” yönündeki materyalist eğilimler nedeniyle yaşam kalitesinin ölçülmesinde gelir, servet, varlık, ev sahibi olma gibi maddi kaynaklar ön plana çıkmıştır (Özmete, 1997: 3). Bunun nedeni, kişilerde yerleşmiş olan kaliteli ürünün fiyatının da yüksek olacağı şeklindeki genel ancak yanlış görüşün yaşam kalitesine de yansımış olmasıdır (Türksever, 2001: 15).

Reha Fırat’a (2005) göre bu yanılgının temel nedeni, tüketim ekonomisi ile birlikte reklam ve pazarlama sektörleridir (s. 1). Çünkü lüks evlerin ve lüks arabaların satılması için verilen ilanlarda “yaşam kalitenizi arttırın” sloganı sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak iktisatçı Simon Kuznets, bir toplumun refahının Gayrisafi Milli Hâsıla ile ölçülemeyeceğini kabul etmiştir (Demirkaya, 2010: 96). Ayrıca Amerikalı çevre aktivisti ve yazar olan Hazel Henderson da kişi başına düşen gelirin insan refahını yansıtmada çok zayıf bir gösterge olduğunu, bu nedenle siyasal katılım, okur-yazarlık, eğitim ve sağlık gibi faktörlerle değiştirilmesi gerektiğini öne sürmüştür (Keleş, 2012: 24). Bunların yanı sıra zaman içinde araştırmalar, gelir

düzeylerinin iyileşmesi ve teknolojik gelişmelerin ilerlemesiyle beraber yaşam kalitesini belirleyen tek unsurun maddi zenginlik olmadığını, bunun yanı sıra toplumsal, mekânsal ve siyasi unsurların da insanların yaşam standartlarını büyük ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur (Pacione, 2003: 19).

Yaşam kalitesi kavramı, insan yaşamında mevcut olan çeşitli unsurların karmaşık bir etkileşiminden elde edilen çıktıdır (Higgs vd., 2003: 243). İnsanın fiziksel, mekânsal, çevresel, toplumsal ve ekonomik gereksinimlerinin karşılama düzeyi ile bireylerin bu düzeylerden duyduğu memnuniyetlerin toplamı yaşam kalitesini ortaya çıkarmaktadır (Ersin, 2012: 22).

Bu nedenle kavram, modern toplumu karakterize eden ekonomik, toplumsal, çevresel konuların ve bireyler arası ilişki konularının hepsini kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda Abbate, Giambalvo ve Milito (2001) yaşam kalitesinin birbiriyle bağlantılı iki kavramı işaret ettiğini savunmaktadır (s. 276): Bir yanda refahın maddi ve maddi olmayan yönleri arasındaki ilişki; diğer yanda bireysel ve toplumsal yaşam koşulları arasındaki bağ.

Güncel literatürde yaşam kalitesi kavramı; bireylerin ekonomik düzeyi (gelir dağılımı, yoksulluk düzeyi, yaşam standardı), sosyal yaşama katılım, yaşam çevresi (konut, yaşam ve çalışma mekânları), eğitim, sağlık ve istihdam olanakları, aile yapısı (iş ve aile hayatı dengesi, ailede iş bölümü) gibi ölçülebilen nesnel koşulların yanı sıra bireylerin bu koşullara ilişkin değerlendirme ve düşünceleri tarafından şekillenen bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Tağmat, 2007: 47).

Michael Pacione (2003) yaşam kalitesinin bireyin yaşadığı çevre ve kendisiyle ilgili niteliklerden oluştuğunu (s. 19) savunmaktadır. Çevre koşullarıyla anlatılmak istenen hava ve su kirliliği, kentsel olanaklar, konutun konfor şartları gibi özelliklerdir. Bireyin kendisiyle ilgili nitelikler ise sağlık durumu, mesleği, geliri, eğitim seviyesi ve kişisel becerileri gibi niteliklerdir (Türksever, 2001: 14).

Ben-chieh Liu'ya (1975) göre yaşam kalitesi psikolojik ve fiziksel girdilerin bir fonksiyonudur. Liu bunu şu şekilde formülize etmektedir (ss. 3-4): Quality of Life (Yaşam Kalitesi) = f [Psychological (Psikolojik), Physical (Fiziksel)]. Söz konusu formülasyondaki fiziksel girdiler ise sosyo-çevresel, ekonomik ve politik unsurların bir fonksiyonu olup bu üç unsurun her birisi için Liu ayrı formüller geliştirmiştir. Bu

formülasyonlar, yaşam kalitesinin oldukça kapsamlı bir tanımını ve yaşam kalitesini oluşturan unsurları kapsamlı şekilde ortaya koymaktadır. Örneğin:

- *Sosyo-çevresel unsurlar*: f [Individual Status (Bireysel Durum), Individual Equity (Bireysel Eşitlik), Living Conditions (Yaşam Koşulları)].
- *Ekonomik unsurlar*: f [Economic Status (Ekonomik Durum), Technological Development (Teknolojik Kalkınma), Agricultural Production (Tarımsal Üretim)].
- *Politik unsurlar*: f [Health and Welfare (Sağlık ve Refah), Educational Development (Eğitimsel Kalkınma), State and Local Government (Devlet ve Yerel Yönetim)].

Faruk Sapancalı (2009) yaşam kalitesi kavramını makro (toplumsal) ve mikro (bireysel) olmak üzere iki ölçekte ele almaktadır (ss. 20-21): Makro (toplumsal) açıdan yaşam kalitesi, bir toplumdaki bireylerin tümünün eğitim, güvenlik ve sağlık gibi imkanlardan eşit ve dengeli biçimde faydalanabilmesi, yoksulluk sınırında yaşayan birey sayısının asgariye indirilmesi, hem gelirin hem de satın alma gücünün toplum içindeki dengeli dağılımı biçiminde değerlendirilmektedir. Mikro (bireysel) açıdan yaşam kalitesi ise, her bireyin kendi yaşamında kendi özelinde önem taşıyan alanlardan duyduğu tatmin düzeyi ve mutluluğudur. Bireyin gereksinimlerinin karşılanması, sağlıklı bir yaşam sürmesi, yaşadığı ortamdan memnuniyet duyması gibi kendi yaşamına ilişkin vermiş olduğu hükümler, bireysel yaşam kalitesinin belirlenmesinde etkilidir (Sapancalı, 2009: 20).

Robert Schalock (2004) yaşam kalitesine ilişkin yayımlanmış 16 çalışmayı incelemiş ve bu çalışmaların yaklaşık %75 gibi büyük bir çoğunluğunda kullanılan göstergelerin yaşam kalitesinin sekiz temel boyutu ile ilişkili olduğunu (s. 205) bulgulamıştır.¹ O'na göre yaşam kalitesini oluşturan sekiz temel boyut, referans verilme sıklığına göre sırasıyla; kişiler arası ilişkiler, sosyal içerilme, kişisel gelişim, fiziksel refah, özerklik, maddi refah, duygusal refah ve haklar şeklindedir.

Yaşam kalitesi kavramı, birçok ilgi çekici özelliğe sahiptir: İnsan yaşamına gönderme yapmaktadır; sosyal bilimlerle ilişkili herhangi bir kategori içinde

¹ Schalock'un referans verdiği 16 çalışma için bkz. Schalock, Robert L. (2004), "The Concept of Quality of Life: what we know and do not know", *Journal of Intellectual Disability Research*, 48 (3), page. 205.

sınıflandırılması zordur ve bölünemez tek bir terim olarak kullanılmaktadır (Szalai, 1980: 8). İnsan ve insanın günlük yaşamını geçirdiği fiziksel çevresi arasında var olan ilişki, yaşam kalitesi alanındaki çalışmaların odağında bulunmaktadır (Pacione, 2003: 19).

Yaşam kalitesi kavramı esasında temel bir varsayıma dayanmaktadır: bir alandaki sosyal ve fiziksel çevrenin o alanda yaşayan insanların refahını etkilediğinin kabulü (Lambiri, Biagi ve Royuela, 2007: 1). Kuşkusuz ki dışsal çevre her insanın yaşamını aynı yönde etkilememektedir. Yaşadığımız yerde ne kadar mutlu olduğumuz, yalnızca dışsal çevremizin ne kadar iyi olduğu ile ilgili değil, aynı zamanda bizim çevremizi nasıl gördüğümüz ile ilgilidir (Lambiri, Biagi ve Royuela, 2007: 1). Bu durumda yaşam kalitesi, bireyin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyo-kültürel çevreyi geniş bir çerçevede öznel olarak tanımlayışı şeklinde ifade edilebilir (Zorba, 2010: 82).

Yaşam kalitesinin tanımlanmasında farklı boyutları içermesi gerektiği genel kabul görmekte birlikte; bu boyutların hangileri olması gerektiği konusunda süregelen bir tartışma vardır (Sapançalı, 2009: 13). Ancak Naomi Bailin Wish yine de yaşam kalitesi tanımlarında ortak yönler bulunabileceğini savunmaktadır. Wish'e (1986) göre bu yönler: ekonomik faaliyet, mekân aidiyeti, kültürel aktiviteler, iyi nitelikli konut stoku, sağlık, spor, eğitim, alışveriş ve çocuk bakımı gibi hizmetlere kolay erişim, toplumsal örgütlülük, sürdürülebilir bir çevre oluşturma ihtiyacı, güvenlik ve mahremiyet olarak (s. 94) sıralanabilir.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini; hedefleri, beklentileri, standartları, ilgileri ile bağlantılı olarak, kişilerin yaşadıkları kültür ve değerler sistemi içinde, buldukları durumu algılama ve değerlendirme biçimi olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre yaşam kalitesi; bireyin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlık durumu, sosyal ilişkiler ve özgürlük seviyesi, yaşamakta olduğu fiziksel çevre ile nasıl etkileşim kurduğu gibi çok sayıdaki etkeni kapsayan, karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Söz konusu algı ve değerlendirmeler, bireylerin yaşam koşulları, yaşama ilişkin kaygıları ve memnuniyet düzeyine bağlı olarak değişmektedir (WHOQOL, 1997).

Ulusal Çevre Eylem Planı (UÇEP)'na göre yaşam kalitesi; bedensel, ruhsal, zihinsel ve kültürel gelişme üzerinde olumlu etkileri olan etmenlerin niteliği ve niceliği ile bu

etmenlerin ulaşılabilirliği ve kullanım düzeyini ifade etmektedir (DPT, 1998: 2). UÇEP bağlamında yaşam kalitesi, stratejik hedefler arasında yer almakta; temel çevre altyapı ve hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması, çevresel tehlikelere maruz kalmanın asgari düzeye indirilmesi hedefleriyle desteklenmektedir (TÜBA, 2004: 7).

Özetle, yaşam kalitesinin dört ana boyutta ortaya çıktığı gözlenmektedir (Fırat, 2005: 3): kişisel içsel alan (değerler, inançlar, arzular, hedefler); kişisel sosyal alan (aile yapısı, gelir durumu, iş durumu); dışsal doğal çevre alanı (hava ve su kalitesi, çevresel hijyen); dışsal toplumsal çevre alanı (kültürel, sosyal ve dini kurumlar, toplumsal olanaklar, okul, sağlık hizmetleri, ulaşım, güvenlik). Ayrıca çeşitli yazarların yaşam kalitesiyle ilgili ulaştığı genel görüşler şu şekilde özetlenebilir:

- Yaşam kalitesi sadece ekonomik verilerle açıklanabilen bir kavram değildir (Çolakoğlu, 2005: 9).
- Yaşam kalitesi, yaşamın birçok alanını ve bu alanlar arasındaki etkileşimi içeren çok boyutlu bir kavramdır (Shucksmith, 2009: 1276). Konut koşulları, eğitim, istihdam, iş-yaşam dengesi, kurumlara ve kamu hizmetlerine erişim gibi yaşamın birçok farklı alanını kapsamaktadır (Keleş, 2012: 24).
- Yaşam; sosyal, psikolojik, ekonomik ve fiziksel olmak üzere birbirine bağlı ancak birbirinden farklı olan çevrelerden oluşmaktadır. O halde yaşam kalitesinin farklı çevrelerin kalite düzeylerinden oluşan bir bileşke olduğu düşünülebilir (Türksever, 2001: 16).
- Yaşam koşullarına ilişkin nesnel bilgiler ile öznel görüşleri bir araya getirmektedir (Shucksmith, 2009: 1276). Öznel görüşler memnuniyet ya da mutlulukla ilgili sorularla ölçülen bireysel yaşam durumu ve yaşama ilişkin algılardan oluşurken, nesnel görüşler yaşamın somut ve nesnel verilerle doğrulanabilir biçimindedir (Cummins, 1999: 32-33).
- Yaşam kalitesi bileşenleri; kültürden kültüre, ülkeden ülkeye hatta aynı kentin farklı alanlarında dahi değişkenlik gösterebilir. Esas olan; sağlık, spor, eğitim, ulaşım, konut gibi temel faktörlerin o toplum tarafından nasıl algılandığının ölçülmesidir (Türksever, 2001: 16).

Rutt Veenhoven (2000) “The Four Qualities of Life (Dörtlü Yaşam Kalitesi)” makalesinde yaşam kalitesine yönelik yapılmış tanımları kendi geliştirdiği “dörtlü yaşam kalitesi” şemasıyla kuramlaştırmaktadır (s. 6):

Tablo 1.1 Veenhoven’ın Dörtlü Yaşam Kalitesi

	Dışsal Kaliteler	İçsel Kaliteler
Yaşam Şansı	Yaşanabilir çevre	Kişinin Yaşam Kabiliyeti
Yaşam Sonuçları	Yaşamın Yararı	Yaşamın Değerini Bilme

Kaynak: Veenhoven, R. (2000), *The Four Qualities of Life*, s. 6.

Veenhoven (2000), yaşam kalitesinin birinci boyutu olarak kişinin çevresinin yaşanabilirliğini, ikinci olarak kişinin yaşam kabiliyetini, üçüncü olarak yaşam yararını ve son olarak kişinin yaşamının değerini bilmesini göstermektedir (s. 6). Bu kuramda Veenhoven (2000), yaşam şansı ile yaşam sonuçları ve dışsal kaliteler ile içsel kaliteler arasında bir çaprazlama yöntemi kullanmıştır. Söz konusu kuramda dışsal kalite olarak ifade edilen, çevresel bileşenler anlamında kalite; içsel kaliteler olarak ifade edilen şey ise bireysel anlamda kalitedir (s. 7). Bu kapsamda yaşam şansı dışsal bağlamda çevrenin yaşanabilirliği olarak ortaya çıkarken iç kalite bağlamında “yaşayabilirlik” olarak kendisine yer bulmaktadır. Yaşanabilirlik açıkça çevrenin karakteristiklerine gönderme yapmaktadır. Yaşayabilirlik ise Amartya Sen’in “yapabilirlik” adını verdiği, onun dışında örneğin biyolojide “uyarlanabilir potansiyel” gibi farklı isimlerle anılan temelde yaşam kabiliyetine denk düşmektedir (Veenhoven, 2000: 6).

Yaşamın yararı, iyi bir yaşamın kendinden başka bireyin çevresi ve başka bireyler için de yararlı olması gerektiğini ifade etmektedir. Bunun için içsel bir farkındalığın varlığı gerekli değildir. Çünkü insan yaşamı farkında olunmasa da farklı bazı açılardan yararlı olabilir. Ayrıca yaşam yararı yalnızca mutlulukla açıklanamaz. Veenhoven’ın Mill’den aktardığı sözlerle “mutlu bir aptal olmaksızın mutsuz bir Sokrates olmayı tercih edenler” olabilecektir (Veenhoven, 2000: 7).

Son olarak yaşamın değerini bilme; sübjektif iyi olma hali ve yaşam tatmini gibi farklı terimlerle ifade edilmektedir. Yaşam daha uzun süre ve daha fazla keyfine varıldıkça kalitenin bu boyutuna sahip olacaktır. Masallarda bu yoğunluğun ve

sürenin birleşimi “uzun ve mutlu yaşadılar” (*they lived long and happily*) şeklinde simgelenmektedir (Veenhoven, 200: 7).

Yaşam kalitesine ilişkin düşünceler evrensel değildir ve kültürden kültüre değişkenlik göstermektedir. Örneğin, Avrupalılar için iyi bir yaşam kalitesine sahip olmak için gerekenler Türkiye’de ya da Japonya’da iyi olarak nitelendirilmeyebilir. Bu nedenle yaşam kalitesine ilişkin düşüncelerde kültürel göreceliği göz ardı etmemek gerekir (Mazumdar, 2003: 94).

Yaşam kalitesi aslında bir algılama düzeyini ifade etmektedir. Kırsaldan kente yeni göç etmiş, burada kendi gecekondusunu inşa etmiş ve marjinal de olsa kendisine gelir getirecek bir işe girmiş olan birisi için yaşam kalitesi beklentisi düşük olacaktır. Buna karşın iyi bir gelir düzeyine sahip olan varlıklı bir kişi için bu şartlar tam da bir kalitesizlik göstergesidir (Kaya, 2007: 35).

Kimi insan yaşam kalitesini yeşil bir mekânda bulurken, kimisi için yaşam kalitesi cep telefonunun ya da kullandığı arabanın markası ile ilgilidir (Kütükçüoğlu, 2000: 3). Üst düzey bir yöneticiye göre yaşam kalitesi, kapalı bir topluluktaki geniş gayrimenkul olanakları ve birinci sınıf golf tesisleri ile ilgiliyken başka birine göre bisiklet yollarının ya da güvenilir devlet okullarının varlığı anlamına gelebilir (Salvesen ve Renski, 2003: 22).

Yaşam kalitesinin nihai bir tanımı üzerinde uzlaşılabilmesi gibi yaşam kalitesinin ölçülmesi açısından da çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Ancak yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin evrensel olmasa da birçok gösterge geliştirilmiştir. Bu göstergelere aşağıdaki başlıkta yer verilmektedir.

1.1.2. Yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergeleri

1960lı yıllarda yönetimlerin temel amacı olan kalkınmayı sağlama amacının yerini günümüzde yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacı almıştır. Bugün yöneticiler için yaşam kalitesi; insan hakları bakımından, kentleşme politikaları açısından, ekonomi ve sağlık politikalarının yönlendirilmesinde ve yerel ekonomik gelişmelerin hızlandırılmasında gerçekleştirilmesi gereken temel bir amaç haline gelmiştir (Tekeli, 2010: 80).

Günümüzde yaşam kalitesi araştırmaları pek çok ÷lkede yapılmaktadır. Bu araştırmalar ÷lkede hakim olan yönetime göre, bazen yerel yönetimler (örneğin, Kanada, İngiltere), bazen de merkezi devlet kurumları (örneğin, İtalya, Hollanda) tarafından yürüt÷lmektedir (Türksever, 2001: 34).

Yaşam kalitesinin ölç÷lmesi, her şeyden önce yöntemsel bir zorluk olup bireyler için külfet verici olabilir. Yaşam kalitesi hakkında kapsamlı bir yargılama yapmak, entelektüel ve kavramsal bir aktiviteyi içermekte ve geçmiş deneyimlerin değerlendirilmesi ile birlikte gelecekteki deneyimlere yönelik bir tahmini de gerektirmektedir (Veenhoven, 1999: 29).

Yaşam kalitesiyle ilgili yapılan çalışmalarda araştırmacıların başlıca iki zorlukla karşı karşıya kaldığı bilinmektedir. Birincisi, yaşam kalitesinin ifade ettiği anlam ve nasıl ölç÷leceğı; ikincisi, yaşam kalitesinde meydana gelen değışiklikleri değerlendirmek için hangi ölçüt ya da göstergelerin kullanılacağı konusundadır (Marans, 2007: 29). Bu doğrultuda örneğin, ekonomistler yaşam kalitesinin ölç÷lmesi için kendi ekonometrik modellerini kullanırken, psikologlar ve siyaset bilimciler de kendi psikolojik ve politik çerçevelerini oluşturmuştur (Wish, 1986: 93). Ayrıca Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı gibi birçok uluslararası örgüt de yaşam kalitesinin ölç÷lmesi için kendi ölçüm modellerini kullanmaktadır (Lotfi ve Solaimani, 2009: 123).

Yaşam kalitesi tatmin duygusu yaratan bir içsel psikolojik mekanizma ve bu mekanizmayı tetikleyen dışsal koşullar tarafından belirlenmektedir (Lotfi ve Koohsari, 2009: 418). Başka bir deyişle yaşam kalitesi, bireyin yaşamına ilişkin dışsal (nesnel) gerçekler ile bu gerçeklere ilişkin içsel (öznel) algılamalarına bağlıdır (Dissart ve Deller, 2000: 136).

Örneğin, yaşanan konuttaki mevcut fiziksel koşullar, yaşam kalitesinin nesnel belirleyicileri iken yaşanan konuttan memnun olma düzeyi yaşam kalitesinin öznel belirleyicisi olmaktadır (Özmete, 1997: 5). Kısaca yaşam kalitesini ölçmeye yönelik araştırmalar, söz konusu nesnel ve öznel değışkenlerin toplum refahı üzerindeki bütünleşik etkisini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Dissart ve Deller, 2000: 136).

Öznel ve nesnel göstergeler tarafından ölçülen yaşam kalitesinin düzeyine bağlı olarak refah, yoksunluk, uyum veya uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki (Tesfazghi, Martinez ve Verplanke, 2010: 75):

- Eğer hem nesnel göstergeler hem de öznel göstergeler iyi ise, “refah”,
- Hem nesnel göstergeler hem de öznel göstergeler kötü ise, “yoksunluk”,
- Öznel göstergeler iyi ancak nesnel göstergeler kötü ise, “uyum” ve
- Öznel göstergeler kötü ancak nesnel göstergeler iyi ise, “uyumsuzluk” ortaya çıkmaktadır.

Yaşam kalitesi ile ilgili öncü çalışmaları tetikleyen, 1976 yılında Campbell, Converse ve Rodgers’ın yaptığı çalışma olmuştur. Bu çalışmada kullanılan ve yaşam kalitesini belirlediği düşünülen özellikler; yoksulluk oranı, suç oranları ve fiziksel çevre sorunları şeklindeki nesnel özellikler ile bu özelliklerin belirlediği bireylerin kendi yaşamlarına dair oluşan öznel algılarıdır (Marans, 2007: 30). Yazarlar, yapmış oldukları araştırmada farklı doyum alanlarını kapsayan 11 farklı yaşam kalitesi alanı tespit etmişlerdir (Zorba, 2010: 83): sağlık, evlilik, aile hayatı, ulusal hükümet, dostluk, konut, iş, topluluk, inanç/din, rekreatif ve sportif etkinlikler ve mali durum.

Naomi Bailin Wish (1986) yaşam kalitesi araştırmaları arasında öncü bir çalışma olarak, Ben-chieh Liu’nun 1976 yılında yaptığı Amerika’nın Metropolitan Alanlarında Yaşam Kalitesi Göstergeleri (*Quality of Life Indicators in U.S. Metropolitan Areas*) araştırmasını göstermektedir (s. 94). Bu araştırmada Ben-chieh Liu yaşam kalitesinin beş temel bileşenden oluştuğunu ortaya koymuştur: 1) ekonomik, 2) siyasi, 3) çevresel, 4) sosyal, 5) sağlık ve eğitim. Çalışmanın sonucunda yaşam kalitesinin en çok sosyal, sağlık ve eğitim bileşenleri ile daha az ölçüde çevresel bileşenlerle ve en az ölçüde ekonomik ve siyasi bileşenlerle ilgili olduğu bulgulanmıştır.

Çok boyutlu bir yapı olarak ortaya çıkan yaşam kalitesi, literatürde çeşitli modeller kurularak incelenmiştir. Örneğin, David Evans (1994), geliştirdiği modelde yaşam kalitesinin boyutlarını şu şekilde sıralamaktadır (ss. 71-72):

- Birinci boyut; memnuniyet, hoşnutluk ya da tatmin olarak tanımlanabilir. Bu; iş yaşamından, boş zamandan ya da aile hayatından duyulan hoşnutluk şeklinde olabilir.
- İkinci boyut; genel ya da belirli bir alana özgü yetenekler şeklinde ikiye ayrılacak olan yeteneklerdir. Genel yeteneklere örnek olarak iletişim kurma yeteneği ve problem çözme yeteneği verilebilir. Buna karşın örneğin para yönetimi, belirli bir alana özgü olan bir yetenektir.
- Üçüncü boyut; sosyal çevre ve toplumsal destektir.
- Dördüncü boyut; bireyin karakteristik özellikleri ve yetenekleri ile ilgili kişisel faktörlerin etkisidir.
- Beşinci ve son boyut ise biyososyofiziksel çevre faktörleri/olaylarıdır. Biyolojik, sosyal ve fiziki çevrenin bileşiminden oluşan bu gruba örnek olarak zenginlik/fakirlik, temiz/kirli hava, sağlık/risk faktörleri verilebilir.

Yaşam kalitesi araştırmalarında kullanılan göstergeler ve araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgulara da örnek araştırmalar ile yer vermek yararlı olacaktır:

Mohammad Sufian (1993), Nüfus Krizi Komitesi (*Population Crisis Committee*)'nin yaşam kalitesini ölçmek için kullandığı on göstergesi kullanarak bir araştırma yapmıştır. Bu göstergeler (s. 1323):

- Kamusal güvenlik (100.000 kişi başına cinayetler),
- Beslenme maliyeti (gelirin yüzde kaçının beslenmeye ayrıldığı),
- Yaşam alanı (oda başına düşen kişi sayısı),
- Konut standartları (su ve elektriğe sahip olan evlerin yüzdesi),
- İletişim (100 kişi başına telefon),
- Eğitim (orta dereceli okullardan mezun olan öğrenci sayısı),
- Kamusal sağlık (her 1.000 canlı doğum başına bebek ölümleri),
- Huzur ve sessizlik (çevre gürültü seviyesi),
- Trafik akışı (trafiğin yoğun olduğu saatlerde saatte alınan yol),

- Temiz hava (değişimli kirlilik önlemleri) şeklindedir.

Sonuç olarak Sufian (1993), yaşam kalitesine en fazla katkıda bulunan göstergelerin başta beslenme maliyeti olmak üzere ardından iletişim, yaşam alanı, kamusal sağlık ve eğitim olduğunu (s. 1325) bulgulamıştır. Kamusal güvenlik, huzur ve sessizlik ve trafik akışı ise yaşam kalitesine en az katkıda bulunan göstergelerdir.

Avrupa Çalışma ve Yaşama Koşullarını İyileştirme Vakfı (*European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*) 2007 yılında Avrupa vatandaşlarının toplumdaki nesnel koşulları nasıl değerlendirdiğini öğrenmek için Avrupa Yaşam Kalitesi Anketi'ni gerçekleştirmiştir. Yaşam kalitesinin tek yönlü bir ölçüme indirgenemeyeceğinden hareketle araştırmada birçok farklı gösterge geliştirilmiştir. Bunlar; kamu hizmeti göstergeleri, çevre hizmetleri göstergeleri, sağlık hizmetleri göstergeleri, kurumlara duyulan güveni ölçen göstergeler ve toplumdaki gerilimleri ölçen göstergeler şeklinde gruplandırılmıştır (Eurofound, 2007).

Anket sonucunda elde edilen önemli bulgular; yeterli gelire sahip olan Avrupa vatandaşları arasında kamusal hizmetlerden duyulan memnuniyetin görece daha yüksek olduğu, daha düşük gelire sahip olanların sağlık hizmetlerine ulaşmada sorunlar yaşadığı ve toplumdaki gerilimleri daha fazla hissettiği, hükümet yolsuzluklarının yüksek görüldüğü ülkelerde kamu ve çevre hizmetlerinden duyulan memnuniyetin ve kurumlara duyulan güvenin düşük olduğu şeklindedir (Eurofound, 2007).

Türkiye Bilimler Akademisi Çevre Çalışma Grubu'nun (TÜBA), Türkiye'de çevreye ilişkin mevcut veri açıklarını ortaya çıkarmayı amaçladıkları çalışmalarında ilk olarak yaşam kalitesi kavramı ve göstergeleri ele alınmıştır (Tekeli, 2010: 79-80). TÜBA Çevre Çalışma Grubu tarafından hazırlanan "Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi" Raporu'nda (2004) yaşam kalitesi göstergelerinin iki farklı boyutta sınıflandırılabilirliği belirtilmektedir (ss. 24-31): Birincisi, yaşam kalitesi göstergelerinin nesnel ya da öznel açıdan ölçülmesine göre farklılaşması; ikincisi ise bireysel ve komünite düzeyine göre farklılaşmasıdır. Bu durumda dört tür yaşam kalitesi ölçütünün ortaya çıktığı savunulmaktadır:

1. *Bireysel düzeyde yaşam kalitesi öznel ölçütleri*: Bireylerin kendileri ve içinde buldukları durum hakkındaki öznel değerlendirmeleridir. Yaşamdan tatmin olma, mutluluk, iyilik hali duygumu vb.
2. *Komünite düzeyinde yaşam kalitesi öznel ölçütleri*: İnsanların içinde yaşadıkları topluluk hakkındaki duyguları ve bu toplulukta yaşam kalitesini etkileyecek kararlara katılma derecesini ifade etmektedir.
3. *Bireysel düzeyde yaşam kalitesi nesnel ölçütleri*: Bireysel düzeyde olan ölçütlerin temelde öznel olacağı düşünülürse bu gruptaki ölçütlerin tanımlanmasında zorluklar olduğu söylenebilir. Bu konuda genellikle izlenen yol, bireylerin işlevlerini yerine getirmesinde kullanabileceği kapasitelerin eksikliklerinin ölçülmesidir.
4. *Komünite düzeyinde yaşam kalitesi nesnel ölçütleri*: Bir bireyin kaliteli bir yaşamı gerçekleştirebilmesi için içinde bulunduğu komünitenin hangi nitelikte olması gerektiğine ilişkin göstergeleri kapsamaktadır.

Söz konusu göstergeler, yaşam kalitesi çalışmaları açısından birbirini tamamlayıcı nitelikte olup yaşam kalitesi analizlerinin farklı yönlerine hitap etmektedir. Yaşam kalitesine ilişkin bu tür bir dörtlü sınıflandırmanın kabul edilmesi ile oluşturulacak kapsamlı bir yaşam kalitesi göstergeler sisteminin bu dört türün hepsini kapsamaması gerektiği söylenebilir (Tekeli, 2010: 109).

Bu dörtlü sınıflandırmaya göre bireysel düzeyde yaşam kalitesi nesnel ölçütleri, komünite düzeyinde yaşam kalitesi nesnel ölçütlerinden etkilenmektedir. Çünkü birey, kendi kapasitesini ve yaşam kalitesini bu komünite içinde gerçekleştirmektedir. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki bireyin kendisini mutlu hissetmesi, nesnel göstergelerden çok öznel göstergelere bağlıdır. Bireyin esas mutluluğu, kendi yaşam kalitesi konusundaki öznel algılamalarıyla şekillenmektedir. Yani, bireysel düzeyde öznel yaşam kalitesi büyük ölçüde bireysel düzeyde nesnel yaşam kalitesi ve komünite düzeyinde öznel yaşam kalitesinden etkilenmektedir (TÜBA, 2004: 25). Bu dörtlü sınıflandırma aşağıdaki Tablo ile özetlenebilir (TÜBA, 2004: 26-27):

Tablo 1.2 Birey ve Komünite Düzeyinde Yaşam Kalitesi Nesnel ve Öznel Ölçütleri

<i>Komünite Düzeyinde Yaşam Kalitesi</i>		<i>Bireysel Düzeyde Yaşam Kalitesi</i>	
NESNEL	ÖZNEL	NESNEL	ÖZNEL
Çevre Kalitesi	Latif Risksiz Bir Yaşam Çevresi	Doğal Çevreyle İlişki Kurma Biçimleri	Doğayla Uyumlu Yabancılaşmamış Bir Yaşam Duygusu
İnsan Kaynağı	Yüksek Bir Yaşam Kalitesine Sahip Bir Komünite Oluşturmaya Uygun Nicelik ve Nitelikte İnsan Kaynağının Varlığı	Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi Göstergeleri	Tam İyi Olma Hali Duygusu
Sağlık Durumu	Güvenli Sağlıklı Yaşam Sağlayan Komünite	Eğitim Düzeyi ve Bilgisi	Eğitim Başarısı ve Dünyanın Gelişmiş Bilgilerine Ulaşabilme Duygusu
Eğitim Durumu	Eğitimin Mükemmeliyeti ve Fırsatlarının Yüksekliği	Gelir Düzeyi	Gelirini Tatmin Edici Bulma Duygusu
Ekonomik Performansı	Komünitenin Sağladığı Ekonomik Fırsatların Algılanması	Sanatsal ve Bilimsel Başarısı	Sanat ya da Bilimsel Etkinliklerde Başarı Duygusu
Toplumsal Bütünleşmesi	Yabancılaşma, Dışlanma Duygusu	Toplumsal Farklılaşma ve Katmanlaşmadaki Konumu	Toplumda Saygı Görme Duygusu
Siyasal Sistemin Niteliği	Komünitenin Kararlara Katılıma Açık Olma Derecesi	Siyasal Sürece Katılma Düzeyi	Haklarının Korunduğu ve Toplumsal Bir Özne Olduğu Duygusu
Yerleşme Kalitesi	Keyifli ve Yer Duygusu Oluşturan Bir Yaşam	Boş Zamanın Varlık Derecesi	İş Dışında Yaşamına Anlam Katakacak Faaliyetleri Seçme Özgürlüğü
		Yaşadığı Yerleşmenin Kalitesi	Yaşadığı Yerleşmeden ve Kurduğu Sosyal İlişkilerden Tatmin Duygusu

Kaynak: Türkiye Bilimler Akademisi Raporları (TÜBA), 2004, *Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi*, s. 26-27.

Tablodan görüldüğü üzere, bireysel düzeyde nesnel yaşam kalitesi ölçütleri ile komünite düzeyinde nesnel yaşam kalitesi ölçütleri büyük ölçüde paralellik arz

etmektedir. Öznel yaşam kalitesi ölçütleri ise iyi olma hali, bireyin kendi eğitim ve gelir düzeyini algılaması, saygı görme ve başarı duygusu, dışlanma duygusu gibi duygulardan oluşmaktadır. Öznel yaşam kalitesi ölçütleri büyük ölçüde nesnel yaşam kalitesi ölçütlerinden etkilenmektedir. Tabloda verilen ölçütler soyut olduğu için bunların nasıl ölçüleceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu soruna yönelik olarak, söz konusu ölçütlerin göstergelere dönüştürülmesi söz konusu olmuştur. Bu dönüşüme örnekler vermek gerekirse (TÜBA, 2004: 27-31):

- *Komünite Düzeyinde Nesnel Yaşam Kalitesi Göstergeleri:* İklimin yaşama uygunluğu, hava kirliliği göstergesi, nüfus yoğunluğu, nüfus artış hızı, genç ve yaşlı nüfus oranı, çocuk ölüm oranları, yetişkin nüfusun okur-yazarlık oranı, kişi başına düşen GSMH, işgücüne katılım oranı, çalışanlar içinde kadınların oranı, seçimlere katılma oranı, seçilenler arasında kadınların oranı, sivil toplumun gelişmişliği, ses kirliliği düzeyi, ödenebilir fiyatlarla konut arzı yeterliliği.
- *Komünite Düzeyinde Öznel Yaşam Kalitesi Göstergeleri:* Çevreden gelen bir yaşam riski bulunmadığına inananların oranı, kendilerini evinde güvende hissedenlerin oranı, yaşam boyu öğrenim olanaklarının varlığına inananların oranı, görelî yoksunluk duyanları oranı, işsiz kalacağı korkusu taşıyanların oranı, kendisini izole edilmiş duyanların oranı, yaşamını anlamsız görenlerin oranı, içinde yaşadığı yeri başka yerlere tercih edenlerin oranı, yaşadığı konutlardan memnun olanların oranı.
- *Birey Düzeyinde Nesnel Yaşam Kalitesi Göstergeleri:* Sağlıkla ilgili yaşam kalitesi göstergesi, yaşam boyu öğretim sistemleriyle ilişkisi, işinin ve gelirin sürekliliği, sanatsal veya bilimsel faaliyetler içinde yer alma, bir siyasal partiye üye olma, üyesi bulunduğu sivil toplum kuruluşu sayısı, yerleşmenin temizlik düzeyi, yaşadığı konutta kişi başına düşen alan.
- *Birey Düzeyinde Öznel Yaşam Kalitesi Göstergeleri:* Tam iyi olma duygusuna sahip olunan günlerin oranı, doğadan kopuk bir yaşam duygusu, gelirin yeterlilik duygusu, kendisini toplumun saygın bir üyesi olarak görme duygusu, yeni bir yerleşme arayışında bulunması, sanat ve bilim

çevrelerinde başarıdan elde edilen tatmin, haklarının ihlal edilmediği bir hukuk devletinde yaşadığına inancı.

Söz konusu göstergeler ile bireysel düzeyde ve komünite düzeyinde nesnel ve öznel yaşam kalitesi somutlaştırılmakta ve kavramsal bir bütünlük oluşturulmaktadır. Ancak pratikte geliştirilen ve uygulanan yaşam kalitesi göstergeler sisteminin çok daha sınırlı bir kapsamda uygulandığı unutulmamalıdır (TÜBA, 2004: 31).

Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar öncülüğünde düzenlenen konferanslarda yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergelerin oluşturulması doğrultusunda kararlar alınmakta ve adımlar atılmaktadır. Ancak ülke düzeyinden il ve yerleşme düzeyi gibi daha yerel ölçeklere inildiğinde ulaşılabilecek veri sayısının azaldığı görülmektedir. Oysa ki yaşam kalitesinin ölçülmesi bu tür yerel ölçeklerde politika geliştirme ve uygulama açısından çok daha anlamlı olmaktadır. Bu nedenle yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergelerine ilişkin yapılan çalışmaların ve bilgilerin yerel olarak tasnif edilmesi ve bu bilgilere erişimin kolaylaştırılması gerekmektedir (Tekeli, 2010: 140).

Yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik çalışmalarda bir yanda ölçülebilir ve gözlemlenebilir nitelikteki fiziksel koşulların; diğer yanda bireylerin bu koşullardan duydukları memnuniyetlerin ölçülmesi yöntemi kullanılmaktadır. Bireylerin bireysel olarak yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmalarının yanı sıra yaşanan yerdeki fiziksel çevre kalitesi de yaşam kalitesinin ölçülmesi açısından önemlidir. Bu nokta bizi, kentlerin, birer yaşam mekânı olarak yaşam kalitesine konu edilmesine, kentsel yaşam kalitesi kavramına götürmektedir.

1.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı

Tüm dünya çapında yoğun ve hızlı bir biçimde yaşanan, plan ve denetim dışında gerçekleşen göçler ile birlikte insanların büyük bir bölümünün kentlerde yaşamaya başlaması, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından birçok sorun ortaya çıkarmış (Görün ve Kara, 2010: 141) ve kentlerdeki yaşam kalitesi küreselleşmenin güncel sorunlarından birisi haline gelmiştir (Yıldız, 2007: 27). Nitekim her beş Avrupa vatandaşının dördü kentsel alanlarda yaşamakta ve bozulan kentsel çevre koşullarından doğrudan etkilenmektedir. Günümüzde kentlerin ortak sorunları arasında hava ve su kirliliği, trafik, gürültü, bozulmuş doğal çevre, kötü nitelikte bir

yapılı çevre, atıklar ve kentsel yayılma gibi sorunlar yer almaktadır (Aktaş, 2007: 31). Nüfusça büyüyen, alanca yayılan kentler, gittikçe daha düşük yaşam standartları sunar hale gelmektedir (Ceylan, 2007: 10).

Bu gerçeğe rağmen kentler; daha yüksek eğitim, özelleştirilmiş hizmet ve iş olanakları sunmaları ile kalkınmada hayati bir rol oynamaya devam etmektedir (Eva, Alex ve Yannis, 2011: 1). Örneğin, Avrupa düzeyinde yaşam kalitesinin kentsel boyutu şu şekilde ifade edilmektedir: “Avrupa nüfusunun %78’inin toplandığı kentler sosyal dışlanma, etnik ve mekânsal ayrışma, güvensizlik, kirlilik, trafik, işsizlik, yoksulluk gibi birçok karmaşık sorunun yaşandığı fakat aynı zamanda geleceğin inşa edildiği yerlerdir” (Morais ve Camanho, 2011: 398).

Yaşam kalitesi yaşanılan yerdeki fiziksel, kültürel ve sosyal altyapının niteliği ve kalitesi ile yakından ilişkilidir (Tağmat, 2007: 47). Yaşam kalitesini meydana getiren bileşenlerin hem mekân yönünden hem de yerel toplumsal yönden değerlendirilmesi, kentsel yaşam kalitesini oluşturmaktadır (Kaya, 2007: 35). Kent sakinlerinin yaşama biçimini belirleyen temel faktör, o kentin sahip olduğu fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel çevre özellikleridir (Kurt, 2011: 266). Çevre kalitesi her zaman yaşam kalitesinin önemli unsurlarından birisi olarak ele alınmaktadır (Keleş, 2014: 58). Nitekim Avrupa Mimarlar Konseyi, “Mimarlık ve Yaşam Kalitesi” başlıklı Politika Kitabında, yaşam çevresinin toplumu belirleyen temel öğelerden birisi olduğunu ve toplumun ne ölçüde bir evrim geçirdiğini yansıtması açısından önem taşıdığını (Yıldız, 2007: 27) belirtmiştir.

Kentsel mekânın kalitesi, bir kentin kullanıcıları olarak tüm kent sakinlerinin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009: 141). Örneğin, kentsel hava ve su kalitesi bireysel sağlığı; kentin ekonomik performansı, istihdam ve fiyat düzeyleri bireysel refahı ve kentteki suç oranları da bireyin çevresel tatminini doğrudan etkiler (Leitmann, 1999: 170). Leonard Moughalu (1991), bunu doğrular şekilde, “kentlerdeki gözlemlenebilir ve niceliksel çevresel özellikler yalnızca kentin gelişimini, planlamasını ve sosyo-ekonomik gruplar arasındaki dağıtım mekanizmasını yansıtmaz; aynı zamanda kentlilerin yaşam kalitesini gösterir” (ss. 63-64) demektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmak için yüksek bir çevre kalitesinin, hoş bir yaşam çevresinin, temiz hava, açık alanlar, ulaşım gibi olanakların yeterli olduğu bir fiziksel çevrenin varlığı olmazsa olmaz ön koşullar (Özmete, 1997: 2) olarak görülmektedir. Bu ilişki, yaşam kalitesi ile bir yaşam mekânı olarak kentleri bir araya getirmekte ve kentleri yaşam kalitesine konu yapmaktadır.

Belirli bir mekânın yaşam kalitesini iyileştirme arzusu, plancılar için de önemli bir ilgi odağı olmuştur (Massam, 2002: 142). Şehir plancılarının bakış açısına göre kentler, ekonomi, siyaset, ticaret ve diğer aktivitelerin merkezi oldukları için, kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunan unsurların analiz edilmesi oldukça önemlidir (Royuela, Moreno ve Vaya, 2010: 553). Bu durumda şehir plancılarının çabası, çevredeki mevcut koşulların uygun bir analizini yapma ve çevresel kalitenin iyileştirilmesi için önerilerde bulunma yönündedir (Lotfi ve Koohsari, 2009: 418).

Küreselleşmeyle birlikte uluslar arasındaki fiziksel ve ekonomik sınırların ortadan kalkması sonucunda ülkeler yerine kentlerin küresel hiyerarşiyi yönlendirmeye başlaması, kentlerin çok uluslu sermayeyi kendilerine çekme çabalarına yol açmıştır. Bu çabalar, yeryüzünde birçok kentin birbirinin kopyası olmasıyla sonuçlanmıştır. Çünkü kentlerin büyüme amacıyla izledikleri yöntemlere bakıldığında lüks alışveriş merkezleri ve rezidanslar, uluslararası olaylara ev sahipliği yapmak amacıyla gerçekleştirilen altyapı yatırımları, kongre merkezleri vs. tüm kentlerin birbirine benzer bir fiziksel çevreye sahip oldukları izlenimini yaratmaktadır.

Bu durumda hiçbir topluluğa ait olmayan, kimliksiz ve sıradan kentler ortaya çıkmaktadır (Uslu, 2009: 53). Bir görüşe göre içinde buldukları coğrafyaya ait olmayan, kent merkezinde aynı menülerin ve ürünlerin satıldığı restoranları barındıran ve adına “everywhere city” denilen “her yer şehirleri”nin özelliği, buldukları ülkeden alınıp başka bir ülkeye yerleştirilmeleri halinde muhtemelen hiçbir ziyaretçinin bunu fark etmeyecek olmasıdır (Akman, Nergiz ve Akman, 2013: 50).

Tezin konusunu oluşturan yavaş kent (cittaslow) hareketi de tam olarak bu sonuca, yani küreselleşmenin etkisiyle kentlerin kendi kimliklerini ve özgünlüklerini kaybederek tektipleşmesine bir karşı çıkış olarak başlamıştır. Bu hareketin amacı,

kentsel yaşam kalitesinin artırılması, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentlerin yaratılmasıdır. Kentsel yaşam kalitesine yönelik çalışmalar da yaşanabilir ve sürdürülebilir kentleri planlamada ve yönetmede önemli araçlar (Seik, 2001: 1) olarak görülmektedir.

Kentsel mekânların sağlıklı ve yaşanabilir bir çizgiye çekilebilmesi için kentsel yaşam kalitesi standartlarının belirlenmesi önem taşımaktadır (Torunoğlu, 1997: 204). Kentsel yaşam kalitesi, günümüz kentleri açısından lüks bir kavram olarak değil, temel bir değer olarak ele alınmaktadır (Montgomery, 1998: 94).

1.2.1. Kentsel yaşam kalitesinin tanımlanması

Kentlere ilişkin yapılan araştırmalarda araştırmacı kim olursa olsun ve kentleri hangi yönden incelerse incelesin artık yaşama mekanımızın kentler olduğunu ve geleceğimizi kentlerde görmekten başka bir yolumuz olmadığını anlayacaktır. Hızla kentleşen dünyada gün geçtikçe kentlerde yaşayan insan sayısı ve bununla birlikte kentlerin sayısı ve yayıldıkları alanlar da artmaktadır. Bu bağlamda insan yaşamının büyük bir bölümünü oluşturan kentlerde yaşayan insanlar, daha iyi fiziksel ve kentsel çevrelerde yaşamlarını devam ettirmeyi arzulamaktadır (Parlak, 2011: 2).

Yaşam kalitesi yüksek bir kentsel mekân yaratma çabası, ekolojik, ekonomik ve estetik değerlerin korunmuş ve doğal çevre ile uyumlu sürdürülebilir bir kent yaratma sorunsalına işaret etmektedir (Ünal, 2004: 49). Böyle bir kent yaratma sorunsalı aynı zamanda yavaş kent hareketi için de sağlanması amaçlanan temel bir hedeftir. Çünkü yavaş kent olmak, yerel ekonomik kalkınmayı destekleyen, toplumsal açıdan güçlü ve çevreye duyarlı bir kentleşme anlayışını ifade etmektedir (Ergüven, 2011: 207). Bu hareketle hedeflenen şey, niceliksel değil niteliksel değerlere önem veren bir yerel kalkınmanın yanında çevresel kaynakların korunduğu bir şehircilik modelinin uygulanmasıdır (Tosun, 2013: 231). Kentsel yaşam kalitesi de yavaş kent hareketi de insanların yaşamaktan zevk aldıkları çevrelerde yaşamlarını desteklemektedir (Elbi, 2009: 32; Radstrom, 2011: 96).

Tıpkı yaşam kalitesi kavramında olduğu gibi kentsel yaşam kalitesinin tanımlanması açısından da farklılıklar mevcuttur. Rybczynski (1986)'ye (aktaran Moore, 2000: s. 208) göre kentsel yaşam kalitesini tarif etmek, "bir soğanı tarif etmek gibidir. Dışarıdan bakıldığında basit görünür; fakat birçok katmanı vardır. Bir parçası

kesilirse sadece kabuk kalır ve gerçek biçimi görünmez olur. Katman olarak ayrılırsa tüm görüntüyü kaybederiz. Katmanlar şeffaftır, bu nedenle tümüne baktığımızda sadece yüzeyi değil aynı zamanda içini de görürüz”.

Kentsel yaşam kalitesi en temel tanımıyla, çevreyi oluşturan ölçülebilir nitelikteki mekânsal, sosyal ve fiziksel unsurları ve kent sakinlerinin bu unsurları nasıl algıladıklarını bir arada ele alan bir kavramdır (Van Kamp vd., 2003: 9). Daha basit bir tanımla ifade edecek olursak kentsel yaşam kalitesi, kentlilerin kentten beklentilerinin karşılanmasıdır (Başaran ve Çiftçi, 2011: 258). Cevat Geray’a (1998) göre, kent sakinlerinin ihtiyaç duyduğu kentsel hizmetler ve tüm koşullar açısından değerlendirildiğinde, talep ile arz arasındaki oran, kentsel yaşam kalitesini ifade etmektedir (s. 421).

Kentsel yaşam kalitesi, kent ve çevre ile ilgili sağlanması gereken çevre standartlarının bir kentte sağlanmış olmasının yanı sıra kentte yaşayan herkesin kentli haklarına eşit derecede sahip olması ve kullanması ile de doğrudan ilgilidir (Torunoğlu, 1997: 219). Bu anlamıyla kentler, insan haklarının korunduğu ve bireylerinin kentin birer üyesi olarak kentsel ve çevresel değerlerin onlar için somutlaştığı mekânlar olmaktadır (Ayben Özkan, 2012: 14).

Kentsel yaşam kalitesi dar anlamıyla; ekonomik, toplumsal ve mekânsal unsurlar açısından kent tanımına dâhil olan yerlerde altyapı, konut, ulaşım, iletişim, hava kirliliği, güvenlik ve çevre temizliği gibi hizmetlerin çeşitli kuruluşlar tarafından belirlenmiş olan standartları sağlaması veya bu standartlardan daha yüksek olması durumudur. Geniş anlamıyla kentsel yaşam kalitesi ise, kültürel ve sosyal unsurları da içermektedir. Kent sakinlerinin kendilerine sunulan olanak ve fırsatlardan gereksinimleriyle orantılı olarak eşit ve dengeli bir biçimde yararlanabilmesi; kentteki kültürel, sanatsal, eğitsel ve siyasal faaliyetlere ve süreçlere katılabilmesidir (Geray, 1998: 326-327).

Kentsel yaşam kalitesinin dar anlamıyla tanımlanması, yani altyapı, konut, ulaşım, hava kirliliği, güvenlik ve çevre temizliği vb. kentsel hizmetlerin önceden belirlenmiş olan standartları sağlaması, aynı zamanda yavaş kentlerin belgelemek zorunda olduğu kriterler ile yakından ilgilidir. Çünkü başlangıçta üyeliğe kabul için, devamında üyeliğin sürekliliği için yavaş kentler; örneğin, hava ve su temizliğinin

yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi, kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması, kamusal ışık kirliliğinin azaltılması, mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması gibi çeşitli çevre, altyapı ve kentsel yaşam kalitesi politikalarını yerine getirmek zorundadır. Ayrıca önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi, engelli kişilerin ve farklı kültürlerin entegrasyonu, politikaya katılım gibi sosyal uyum politikaları da kentsel yaşam kalitesinin geniş anlamıyla tanımlanmasında ifade edilen gerekliliklere ilişkin olarak kabul edilebilir.

Kentsel yaşam kalitesini değerlendirirken; yol, su, kanalizasyon gibi kentsel altyapı hizmetlerinin ne derece gelişmiş olduğundan, kentin sakinlerine sunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik imkânlarla kadar birçok unsuru derinlemesine incelemek gerekmektedir (Kaya, 2007: 35). Yani kentsel yaşam kalitesi açısından sorun yalnızca konutların iyi tasarlanması, sağlıklı içme suyunun sağlanması ya da çöplerin düzenli olarak toplanması ile ilgili değildir. Bunların yanı sıra kentin işlevlerini nasıl yerine getirdiği ve kent sakinlerinin demokratik bir anlayışla yönetime dâhil edilmeleri gibi konular ile de bağlantı kurulması gereklidir (Torunoğlu, 1997: 219).

Sanjoy Mazumdar (2003), kentsel yaşam kalitesinin önemli bir teması olarak insan ve mekân arasındaki bağı göstermekte ve bu bağı “yer duygusu” perspektifinden ele almaktadır. O’na göre sakinlerine yüksek bir yaşam kalitesi sağlayacak olan mekânlar, sakinlerin kendilerini oraya ait hissedebilecekleri, kendileriyle özdeşleştirerek aralarında duygusal bir ilişki ve bağ geliştirebilecekleri ve orayı özlemlerle hatırlayabilecekleri mekânlar olmalıdır (s. 90). Başka bir deyişle, insanlar ve mekânlar arasında bağlar kurmak, yüksek kalitede bir kentsel yaşamın sağlanmasında göz önünde bulundurulması gereken bir konudur. Çünkü insanların kendileriyle özdeşleştirdikleri, kendilerini bir parçası olarak gördükleri ve sevgiyle hatırladıkları mekânlar, onlar için yaşam kalitesi yüksek bir mekânı ifade edecektir (Mazumdar, 2003: 90).

Benzer şekilde Entrikin (1991, aktaran Küçükali ve Şen, 2017: s. 269) de yaşam kalitesinin artmasında doğal ve yapılı çevrenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. İnsanların gündelik hayatlarında onlar için pozitif etki bırakacak ve onların temel ihtiyaçlarını ve sosyalleşmelerini sağlayacak şekilde gerçekleştirilen kentsel

tasarımların birey-mekan ilişkisinde aidiyet duygusunu ortaya çıkaracağını savunmaktadır.

Kentsel yaşam kalitesini insan ve mekân arasında duygusal bir bağ kurma perspektifinden incelemek, bir yönüyle, yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesini de sağlayacaktır. Çünkü yavaş kent hareketi, mekânların insanlar için ne kadar önemli olduğunun bir ifadesidir (Mayer ve Knox, 2007: 21-22) ve her bir kentin güçlü yönlerini inşa edebilmek için yer duygusunu ve yerel kimliği kullanmaktadır (Radstrom, 2005: 68).

Yavaş kent hareketi aynı zamanda, kentleri yaşayan birer organizma biçiminde değerlendirerek kent ve insan arasındaki etkileşimi en üst düzeye çıkarmaya çalışmaktadır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 49). Kent sakinlerinin yaşadıkları kenti yeniden keşfederek ona değer kazandırmaları ve yerel kimliğin ön plana çıkarılması ile yaşanılan yerden mutlu olmak ve gurur duymak isteği ve bir yere ait olma isteği de karşılanmaktadır (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 146-147). Kentin kültür ve geleneklerine sahip çıkılması, geleneksel mimarinin ve yaşam tarzının korunması, kente ait değerlerin korunması gibi politikalar yardımı ile insan-mekân arasındaki etkileşim -ve böylece yer duygusu- güçlendirilecek ve yaşam kalitesi yüksek olan mekânlar ortaya çıkacaktır.

Kentsel yaşam kalitesinin sağlanması, günümüzde kentin reklamı açısından da önemli bir yer tutmaktadır. Artık birçok yerel yönetim, kentini tanıtırken sakinlerine sunduğu yaşam kalitesinden bahsetmektedir (Türksever, 2001: 61). Ayrıca kentsel yaşam kalitesi, küreselleşme ile birlikte kentlerin girmiş olduğu rekabetçi ortamda ön plana çıkabilmek ve küresel sisteme uyum sağlayabilmek için kullandıkları bir araçtır (Üçer, 2009: 20-21). Yüksek kentsel yaşam kalitesi, işgücünü ve girişimcileri çekme, kentlerin rekabet edebilirliğini güçlendirme gibi yollarla ekonomik kalkınmayı da yönlendirmektedir (Eva, Alex ve Yannis, 2011: 3).

Öte yandan, kentsel yaşam kalitesi düşük olan kentlerde yaygın olarak yer değiştirme eğiliminin görülmesi nedeniyle bölgeler arası dengesizlik sorununun ortaya çıkması kaçınılmazdır (Türksever, 2001: 70). Örneğin, genel olarak araştırma raporlarından elde edilen önemli bir sonuç, yaşam kalitesi yüksek olan kırsal kesimler açısından kentlere göçün düşük düzeyde olmasıdır (Fırat, 2005: 7). Yani bireylerin göç kararı

verirken göz önünde bulundurdıkları faktörler arasında kentsel yaşam kalitesi açık bir belirleyici olmaktadır (Rogerson, 1999: 976).

Örneğin, Richard Florida (2002), yüksek yaşam kalitesinin Amerikan kentlerinde yüksek nitelikli işgücünü çekmede ve bu işgücünün yerleşim kararı vermesinde itici bir güç olduğunun (ss. 748-749) altını çizmektedir. Royuela, Moreno ve Vaya (2010) de kentsel büyümenin açıklanmasında ekonomik faktörlerin yanı sıra kentsel yaşam kalitesine önemli bir rol atfetmektedir (s. 553).

Bireylerin, bireysel olarak yüksek bir yaşam standardına sahip olmaları, kentsel yaşam kalitelerinin yüksek olması için yeterli değildir. Çünkü bireylerin kendisinden bağımsız olarak gelişen kentsel sorunlar, yüksek bir yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde bir engel oluşturmaktadır (Çolakoğlu, 2005: 11). Bireysel yaşam kalitesinin görece yüksek olduğu kentlerde dahi bu durum kentin bütününde yaşam kalitesinin yüksek olmasını garanti etmez (Eva, Alex ve Yannis, 2011: 4). Dolayısıyla, yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin niteliği ve eşit dağılımı da kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir etken olmaktadır (Başaran ve Çiftçi, 2011: 258). Yerel yönetimlerden beklenen artık kent sakinlerinin ihtiyaç duyduğu tüm hizmetleri yüksek kalitede sağlayabilmek için kentin sahip olduğu tüm kaynakların etkin biçimde kullanılmasını sağlamaktır (Kurt, 2011: 272).

Hüseyin Koçak (2008), kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi için yerel yönetimlerin odaklanması gereken 14 stratejik çalışma alanı önermiştir. Bunlar (s. 41):

1. Planlama ve imar faaliyetleri
2. Kentsel altyapının geliştirilmesi
3. Kentsel donatı alanlarının zenginleştirilmesi
4. Kentsel yapı stokunun iyileştirilmesi
5. Sağlıklı ulaşımın tesisi
6. Sosyal ve beşeri sermayenin geliştirilmesi
7. Kültürel mirasın korunması
8. Sürdürülebilir kentsel yaşamın sağlanması

9. Kent güvenliğinin sağlanması
10. Kent hukukunun geliştirilmesi
11. Kentlilik bilincinin geliştirilmesi
12. Kent ekonomisi ve ticaretin geliştirilmesi
13. Kurumlar arası işbirliğinin tesisi
14. Belediye yönetiminde kalite, etkinlik ve verimlilik sağlanması şeklinde-dir.

Koçak'a (2008) göre kentlerde yol, su gibi temel gereksinimlerin karşılanmasının yanında yeterli sağlık ve eğitim hizmetlerinin ya da yeşil alanların varlığı da kentsel yaşam kalitesinin arttırılması açısından hayati bir öneme sahiptir. Ayrıca söz konusu gereksinimlerin yalnızca sayısal yönden karşılanması yeterli olmamakta, aynı zamanda nitelik yönünden de tatmin edici olması gereklidir (ss. 43-44). Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi için kentin yalnızca fiziksel açıdan gelişmesi yeterli olmamakta; aynı zamanda kentlilerin ihtiyaç ve beklentilerine yönelik hizmetlerin sunulması ve kent yönetimi ile kent sakinleri arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması da önem taşımaktadır (Kaya, 2007: 35).

Kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında yerel yönetimlerin önemini vurgulayan bu ifadeler, yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesi arasındaki bir başka ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Çünkü hareketin başarısı, bir yönüyle, yerel yönetimlere bağlı olmaktadır. Yavaş kentler açısından önem taşıyan unsurlardan birisi, kent sakinlerinin açıklık ve karşılıklı tolerans çerçevesinde karar alma süreçlerine katılımının sağlanmasıdır (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 146). Bu çerçevede yavaş kent uygulamalarının iki önemli yönü ortaya çıkmaktadır: Bunlardan ilki, yerel hizmetlerin tüketicisi olan yerel halkın taleplerini karşılamakla ilgilidir. Uygulamanın diğer yönünü yerel halkın talep ettiği yaşam ve kentleşme tarzına uygun bir yerel yönetim modeli ile bu tür bir belediyecilik hizmetini sağlamak oluşturmaktadır. Bu ise; belediyecilik hizmetlerinde geri dönüşümü ve yeniden kullanımı özendirmek, çevre dostu teknolojileri ve alternatif enerji kaynaklarını desteklemek, yerel üretimi ve organik gıdaların tüketimini özendirmek gibi yavaş kent kriterlerini katılımcı bir anlayışla yerine getirmeyi gerektirmektedir.

Yonca Çolakoğlu (2005), kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için dikkate alınması gereken noktaları Şu Şekilde özetlemektedir (ss. 22-24):

- Kentsel yaşam kalitesi doğal ve yapılı çevreden etkilenmektedir.
- Kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında psikolojik ve sosyo-kültürel ölçütler önem taşımaktadır.
- Kentsel yaşam kalitesi, yerel hizmetlerin niteliği ve niceliği ile ölçülmektedir.
- Kentsel sorunlar, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde önemli bir engeldir.
- Kentlerde insanca yaşam için kentlilerin temel ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.

Kısaca kentsel yaşam kalitesinin, yaşam kalitesinin uzmanlaşmış bir alanı olmaktan daha ileri götürülmesi durumunda bireysel haklar, demokrasi ve katılım gibi konular ön plana çıkmaktadır. Kentin insanın temel gereksinimlerini karşılaması sorumluluğunun yanı sıra kentteki olanakların eşit ve dengeli dağıtılması, demokratik bir ortamın sağlanması, katılım gibi unsurlar, çevresel kalite bileşenlerinin dışında, kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında anahtar konular arasında yer almaktadır (Gür, 2014: 43).

1.2.2. Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergeleri

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergelerin oluşturulması konusunda yapılan araştırmaların tarihi, 1930lu yıllara kadar uzanmakla birlikte (Wish, 1986: 93) özellikle 1980li yıllardan sonra nicelik olarak artmış ve önem kazanmıştır (Üçer, 2009: 19). Bu ilgi, dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentsel alanlarda yaşamaya başlamasının, yani kentsel nüfus artışının bir sonucu olarak görülebilir (Eras vd., 2014: 196).

Bu ilgiye örnek olarak, Birleşmiş Milletler'in, dünya üzerinde yaşam kalitesinin iyileştirilmesi çabalarına yönelik "uyumlu kentleşme" yönünde bir dizi dünya kentsel forumu düzenlemesi gösterilebilir. Bu forumlardan birincisi 2002 yılında Nairobi'de, ikincisi 2004'te Barselona'da, üçüncüsü 2006'da Vancouver'da, dördüncüsü 2008'te Nanjing'te, beşincisi 2010'da Brezilya'da ve altıncısı 2012'de Napoli'de

düzenlenmiştir. Bu forumlarda ele alındığı şekliyle uyumlu kentler (Keleş, 2012: 29-30):

- *Sosyal olarak uyumlu kentler*: eşitlik, gelir, yoksulluğun azaltılması, ucuz arsa ve sosyal konut, sosyal içerilme.
- *Ekonomik olarak uyumlu kentler*: yabancı doğrudan yatırım, kentsel enformel ekonomi, kentsel kalkınmanın finansmanı, altyapı gelişimi.
- *Çevresel olarak uyumlu kentler*: iklim değişikliği, enerji ve kaynak tasarrufu, biyoçeşitlilik, su, temizlik ve ulaşım, yeşil alanlar.
- *Mekânsal olarak uyumlu kentler*: kentsel planlama, kentsel ve kırsal bağlantılar, bütünleşmiş bölgesel kalkınma, karma arazi kullanımı.
- *Tarihsel olarak uyumlu kentler*: tarihsel miras, kültür, mimari gibi konuları kapsamaktadır.

İnsanların yaşam kalitesinin tadını çıkardığı uyumlu kentlerin bu özellikleri açıkça görüldüğü üzere kentsel yaşam kalitesi ile yakından bağlantılıdır.

Kentsel yaşam kalitesi; açık ve kapalı mekân standartları (çevresel kirlilik, doğal çevre, yeşil alan kullanımı gibi); yurttaşların refahı (gelir seviyesi, işsizlik oranı, suç oranları); hizmet çeşitliliği ve niteliği (eğitim, eğlence, halk sağlığı, toplu taşıma, belediye hizmetleri) gibi konuları içermektedir (Yıldız, 2007: 27).

Kentsel yaşam kalitesini ölçen göstergeler arasındaki farklılıklara rağmen dünyanın birçok farklı bölgesindeki farklı kentlere yönelik çalışmalar, kentsel yaşam kalitesini ölçme çabasının her yerde geçerli olduğunu göstermektedir (Morais, Migueis ve Camanho, 2013: 189). Ancak Elsa Sereke Tesfazghi ve arkadaşlarına (2010) göre, kentsel yaşam kalitesine ilişkin çalışmaların büyük bir çoğunluğu; İngiltere, İrlanda, Amerika gibi gelişmiş batı ülkelerindeki kentlere yönelmiştir. Buna karşılık, örneğin Doğu Afrika'daki kentlerin yaşam kalitelerinin ölçülmesine yönelik çalışmalar yok denecek kadar az sayıdadır (s. 74).

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik çalışmalar geneli itibariyle iki önemli eleştiriye maruz kalmıştır: Birincisi; yerleşmenin kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılan göstergelerin genellikle araştırmacının kişisel görüşlerine dayanıyor

olması; ikincisi ise orada yaşayanların yaşam kalitesine ilişkin değerlendirmelerini ölçmüyor olmasıdır. Ayrıca yerleşmenin kalitesinin farklı gruplara göre değişkenlik göstereceği de göz ardı edilmektedir. Örneğin, kentteki lüks bir restoran, alt gelir grubundan bir insan ile üst gelir grubundan bir insanın yaşam kaliteleri açısından aynı önemi taşımayacaktır (Marans, 2007: 31).

Ayrıca insanların kentsel ve fiziksel çevre hakkındaki algılamaları farklı kültürel zeminlere göre de değişkenlik gösterebilir (Lotfi vd., 2011: 233). Kentlerin karşı karşıya olduğu sorunlar tüm dünyada ortak olsa da mekânsal ve kültürel faktörler kentsel yaşam kalitesini oluşturan öncelikli noktaları farklılaştırmaktadır (Eva, Alex ve Yannis, 2011: 14). Tıpkı yaşam kalitesinde olduğu gibi kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesinde de kültürel görecelik söz konusudur.

Ayrıca bu türden araştırmalara ilişkin önemli bir zorluk; analizin coğrafik birimine ilişkindir (Wish, 1986: 95). Bir küçük kentin yaşam kalitesi için yeterli olan kentsel unsurlar, metropol bir kent için azımsanacak ölçüde olabilir (Ulukavak, 2011: 8). Metropoliten alanlar içindeki birçok banliyönün yaşam kalitesi, merkezi kentlerin yaşam kalitesinden farklı olacaktır. Özellikle en büyük kentsel alanlar için düşünecek olursak, aynı kent içinde bile yaşam kalitesi açısından önemli farklar olması kaçınılmazdır. Bu durum, kentsel yaşam kalitesine ilişkin araştırmalar açısından büyük bir sorun teşkil etmektedir (Wish, 1986: 95-96).

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesinde araştırmacıların üzerinde uzlaştığı iki temel gösterge kümesi mevcuttur: Birincisi; kentteki hastanelerin sayısı, işsizlik oranı, kentsel yeşil alanların oranı ve suç hacmi gibi kentsel yaşamın nesnel ve görünen özelliklerine atıfta bulunmaktadır. İkinci küme ise; insanların sağlık hizmetlerine, iş olanaklarına, kentsel güvenliğe ve yeşil alanlara erişimden duydukları memnuniyetin ölçülmesine yönelik olan öznel göstergelerdir (Lotfi ve Solaimani, 2009: 124-125).

Mısır'da Kahire Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Hamam Serag El Din vd. (2013) kentsel yaşam kalitesinin oluşmasına katkıda bulunan yedi temel boyut tespit etmiştir. Bunlar (s. 89):

- Birinci boyut, çevrenin doğal özelliklerine gönderme yapan *çevresel kentsel yaşam kalitesi*;

- İkinci boyut, kentsel doku, binalar, arazi kullanımı, kentsel hizmetler ve altyapı gibi özelliklere gönderme yapan *fiziksel kentsel yaşam kalitesi*;
- Üçüncü boyut, etkileşim, yurttaş katılımı gibi özelliklere gönderme yapan *sosyal kentsel yaşam kalitesi*;
- Dördüncü boyut, mekân kimliği gibi yurttaşların yaşadıkları yer hakkındaki duygularına gönderme yapan *psikolojik kentsel yaşam kalitesi*;
- Beşinci boyut, mekândaki ekonomik aktivitelere gönderme yapan *ekonomik kentsel yaşam kalitesi*;
- Altıncı boyut, kentsel politikalara gönderme yapan *politik kentsel yaşam kalitesi* ve
- Yedinci boyut, ulaşım, trafik olanakları ve erişilebilirliğe gönderme yapan *devingen kentsel yaşam kalitesidir*.

Yazarlar tarafından geliştirilen bu boyutlar kentsel yaşam kalitesinin kapsamlı bir tanımı ve göstergeler kümesi olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Ayrıca kentsel yaşam kalitesinin oluşmasına katkıda bulunan bu temel boyutların birçok yavaş kent kriteri ve politikası ile yakından ilişkili olduğu tespit edilebilir. Şöyle ki;

- ✓ Çevresel kentsel yaşam kalitesi, yavaş kent kriterleri arasında yer alan “Çevre Politikaları” (örneğin; hava ve su temizliğinin kontrol altına alınması, görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması, kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması, biyoçeşitliliğin korunması gibi) ile;
- ✓ Fiziksel kentsel yaşam kalitesi, yavaş kent kriterleri arasında yer alan “Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları” (örneğin; kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki, kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması, sosyal altyapının desteklenmesi) ile;
- ✓ Mekân kimliği, etkileşim, yurttaş katılımı gibi konulara gönderme yapan sosyal ve psikolojik kentsel yaşam kalitesi, yavaş kent kriterleri arasında yer alan “Sosyal Uyum” (örneğin; politikaya katılım, farklı kültürlerin entegrasyonu, sivil toplum kuruluşlarının mevcudiyeti) ile;

- ✓ Ekonomik kentsel yaşam kalitesi, yavaş kentlerde yerel kalkınmanın teşvik edilmesine yönelik politika ve uygulamalar (örneğin; yerel ürünleri sertifikalandırılması, yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması, el yapımı ve etiketli esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması gibi) ile;
- ✓ Devingen kentsel yaşam kalitesi ise; yavaş kentlerin ulaşımaya yönelik politikaları (örneğin; özel araç kullanımının kısıtlanarak bisiklet kullanımının teşvik edilmesi, engellilerin kamu binalarına erişebilirliğinin sağlanması, özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşımın planlanması gibi) ile ilişkilendirilebilir.

Kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında kullanılan göstergeler ve araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgulara da örnek araştırmalar ile yer vermek yararlı olacaktır:

Yung-Jaan Lee (2008) “Subjective Quality of Life Measurement in Taipei” adlı çalışmasında kentsel yaşam kalitesini değerlendirirken belediye hizmetleri, mahalle memnuniyeti, toplumsal statü, mahallenin çevresel özellikleri ve yerel desteği kullanmıştır (s. 1210). Bu çalışma açısından dikkat edilmesi gereken nokta, çalışmanın kentsel yaşam kalitesinin öznel boyutunu ölçmeye yönelik olmasıdır.

Çalışma sonucunda Lee (2008) Taipei’deki kentsel yaşam kalitesini en çok mahalle memnuniyeti, toplumsal statü ve yerel desteğin etkilediğini bulmuştur. Mahallenin çevresel özellikleri ve belediye hizmetleri bu çalışmada kentsel yaşam kalitesini etkilemesi açısından zayıf bulunmuştur. Bu göstergelerin önceki başka çalışmalarda sıklıkla öne çıkarılmasına karşılık bu çalışmada önemsiz bulunmasının nedeni, Lee’nin de açıkladığı üzere, diğer çalışmaların nesnel kentsel yaşam kalitesine odaklanmasına karşılık bu çalışmanın öznel kentsel yaşam kalitesini ölçüyor olmasıdır. Kısacası bu ölçümde kentsel yaşam kalitesi açısından fiziksel çevre koşulları; mahalle memnuniyeti, yerel destek ve toplumsal statüye oranla daha az etkili bulunmuştur (s. 1214).

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik araştırma yapan kuruluşların başında Mercer Human Resource Consulting (kısa adıyla Mercer) isimli insan kaynakları danışma şirketi gelmektedir. Bu şirketin New York’u temel referans noktası olarak dünyanın 218 kentinde yaptığı yaşam kalitesi araştırması, aşağıdaki kategorilere dayanan 39 gösterge içermektedir (Kütükçüoğlu, 2000: 2):

- *Politik ve sosyal ortam* (politik istikrar, suç işleme oranı, yasal zorlamalar),
- *Ekonomi* (ortalama alım gücü, döviz bozdurma düzenlemeleri, banka servisleri),
- *Sosyo-kültürel çevre* (sansür uygulamaları, özgürlük kısıtlamaları),
- *Sağlık* (sağlık servisleri, salgın hastalıklar, atık kontrolü, hava ve çevre temizliği),
- *Okullar ve eğitim* (imkânlar ve eğitim düzeyi),
- *Altyapı ve ulaşım hizmetleri* (yol, su, elektrik, toplu taşıma, trafik sıkışıklığı),
- *Kültürel etkinlikler* (sinema, tiyatro, restoranlar, spor ve kente renk katan diğer etkinlikler),
- *Tüketim ürünleri* (gıda gibi günlük tüketim ürünlerinin bulunabilirliği ve alınabilirliği),
- *Konut* (konut ve dekorasyon imkânları/kalitesi),
- *Doğal çevre* (iklim, doğal felaketlerin sıklığı, doğal güzellikler).

Mercer tarafından yapılan bu araştırmada kullanılan göstergeler, yaşam kalitesinin öznel değerlendirmelerinden farklı olarak nesnel niteliktedir (Khalil, 2012: 79). Araştırmanın sonuçlarına göre; yaşam kalitesi açısından üst sıralarda yer alan kentlerde belirleyici olan faktörler; suç oranı, eğitim hizmetleri ve ulaşım hizmetlerinin kalitesi gibi faktörlerdir. Alt sıralarda yer alan kentler ise daha çok kişisel güvenlik, hijyen ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi noktalarda sorun yaşamaktadır. Genel olarak bakıldığında, kentlerin nüfus yoğunluğu arttıkça yaşam kalitelerinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır (Kütükçüoğlu, 2000: 2).

Araştırmada yaşam kalitesinin en yüksek olduğu 10 kent (Yavuzçehre, 2005: 15-16): Cenevre (İsviçre), Zürih (İsviçre), Vancouver (Kanada), Viyana (Avusturya), Frankfurt (Almanya), Münih (Almanya), Düsseldorf (Almanya), Auckland (Yeni Zelanda), Bern (İsviçre) ve Kopenhag (Danimarka) şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca en yaşanabilir 50 kentin yarısının Batı Avrupa'dan çıktığı gözlenmiştir. Türkiye kentleri arasında araştırmaya dâhil edilen tek kent olarak İstanbul ise, 218 kent arasından 93. sırada yer almıştır (Çolakoğlu, 2005: 26).

Yeni Zelanda'nın en büyük sekiz kentinde yaşam kalitesinin ölçülmesi için 2003 yılında *Quality of Life in New Zealand's Eight Largest Cities* araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan nesnel kentsel yaşam kalitesi göstergeleri şunlardır (s. 10): nüfus, bilgi ve yetenekler, sağlık, güvenlik, konut, toplumsal bağlılık (*social connectedness*), sivil ve siyasal haklar, ekonomik yaşam standardı, ekonomik kalkınma, doğal çevre ve yapılı çevre.

Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar (ss. 161-162); söz konusu sekiz kentteki yaşam kalitesinin artmakta olduğu, sağlık ve eğitim standartlarının yükseldiği, suç oranlarının azalması ile birlikte halkın daha olumlu bir güvenlik hissiyatına sahip olduğu şeklindedir. Buna karşılık nüfusun hızla artmakta olduğu; bu sebeple su ve toprak gibi doğal kaynakların yanı sıra ulaşım, altyapı ve hizmetler gibi konular açısından artan talebin sürekli bir baskı yarattığı ve halkın karar alma konusunda daha aktif olmayı istediği gibi önemli tespitlere de ulaşılmıştır.

Kanada'nın Winnipeg kenti için 1993 yılında hazırlanan Winnipeg Planı'nda "tüm yurttaşlar için yaşam kalitesine yüksek düzeyde öncelik veren sağlıklı ve yaşanabilir bir kent olmak" vizyon olarak belirlenmiştir. 1997 yılında planın yeniden gözden geçirilmesi sürecinde bu vizyonun gerçekleştirilmesi ve mevcut politikaların etkinliğini değerlendirerek yeni politikaların oluşturulması amacıyla Winnipeg Kenti Stratejik Planlama Bölümü tarafından kentsel yaşam kalitesi göstergeleri belirlenmiştir. Bu göstergelerin oluşturulmasında referans alınan kaynaklar, Eyaletin 1997 tarihli Çevre Raporu ile Dünya Bankası'nın kullandığı çoklu çerçeve olmuştur (IISD, 2007: 1-7).

Bu doğrultuda Winnipeg kenti için kentsel yaşam kalitesi göstergeleri; kentsel çevre, kent ekonomisi, topluluk varlıkları, toplumsal liderlik ve gurur, bireysel refah şeklinde beş ana kategoride toplanmıştır. Bu kategorilerin altında 21 alt kategori ve 58 gösterge belirlenmiştir. Söz konusu alt kategori ve göstergelere şu şekilde örnekler verilebilir (IISD, 2007: 16-23):

Tablo 1.3 Winnipeg Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

KATEGORİ	ALT KATEGORİ	GÖSTERGELER
Kentsel çevre	Doğal çevre	İyi hava kalitesine sahip günlerin sayısı, çevresel kazaların sıklığı
	Tüketim ve koruma	Otomobil sahipliği, geri dönüşüm oranı, ortalama atık imhası, doğal gaz, elektrik, su ve enerji tüketimi.
	Altyapı ve hizmetler	Yol altyapısına yapılan harcamalar
Kent ekonomisi	İstihdam	İşsizlik oranı
Topluluk varlıkları	Konut	Ortalama hanehalkı büyüklüğü, aşırı konut harcamaları
	Eğitim	Eğitime yönelik kamusal harcamalar, üniversite mezunlarının sayısı
	Hükümet hizmetleri	Sosyal hizmetlere yönelik harcamalar
Bireysel refah	Güvenlik	Suç oranları, ölümlerle sonuçlanan ulaşım kazaları
	Sağlık	Bebek/çocuk ölüm oranları
Toplumsal liderlik ve gurur	Liderlik ve yönetim	Seçilmiş yöneticilerin çeşitliliği, seçmen katılım oranı

Kaynak: IISD (2007), *City of Winnipeg Quality of Life Indicators*, s. 16-23.

Bölgesel ve Kentsel Politika Genel Müdürlüğünün isteği üzerine 2012 yılında “Avrupa Kentlerinde Yaşam Kalitesi Araştırması” yürütülmüştür. Bu araştırmaya her bir kentten beş yüz kişi olmak üzere toplam yetmiş dokuz Avrupa kenti dâhil edilmiştir. 2012 yılı itibariyle Avrupa Birliği’ne üye olmayan Türkiye, Hırvatistan, Norveç, İsviçre ve İzlanda’da çalışma kapsamı içine alınmış olup Türkiye’den seçilen kentler Ankara, İstanbul, Antalya ve Diyarbakır olmuştur (European Union, 2013: 4-6).

Çalışmanın amacı, bu kentlerde yaşayanlara yöneltilen anketler ile kentsel sorunlara ilişkin düşüncelerinin öğrenilmesidir. Bu doğrultuda anketlerde yer alan başlıklar ve bu başlıklar altındaki alt kategoriler (European Union, 2013: 3) birer kentsel yaşam kalitesi göstergesi olarak değerlendirilebilecek niteliktedir:

- *Kentteki temel altyapı ve tesislerden duyulan tatmin:* kamusal ulaşım, sağlık bakımı hizmetleri, spor tesisleri, kültürel tesisler, eğitim, sokak ve binaların durumu ve kamusal alanları kapsamaktadır.
- *Kent hakkındaki genel görüşler:* istihdam olanakları, konut durumu, yabancıların varlığı ve bütünleşmesi, güvenlik ve yerel yönetim hizmetlerini kapsamaktadır.
- *Çevre:* hava kalitesi, gürültü düzeyi, temizlik ve yeşil alanları kapsamaktadır.

Avrupa Kentlerinde Yaşam Kalitesi Araştırması'nda yer alan bu kategoriler, aynı zamanda yavaş kentlerin yerine getirmek zorunda olduğu kriterler ile büyük oranda örtüşmektedir. Söz konusu kategorilerle örtüşen yavaş kent kriterlerinden örnekler vermek gerekirse;

- ✓ *Kentteki temel altyapı ve tesislerden duyulan tatmin:* Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması; kente ait değerlerin iyileştirilmesi; kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar; sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik; verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması; kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki; kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi vb.
- ✓ *Kent hakkındaki genel görüşler:* Genç neslin istihdam durumu; yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması; geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması; el yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması; belediyenin kamu konut yatırımı; farklı kültürlerin entegrasyonu; farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması vb.
- ✓ *Çevre:* Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi; su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi; görsel kirliliğin ve trafik

gürültüsünün azaltılması; kamusal ışık kirliliğinin azaltılması; kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması vb.

Avrupa Kentlerinde Yaşam Kalitesi Araştırması'nın elde ettiği sonuçlar ise şöyle özetlenebilir (European Union, 2013: 7-15):

- Genel olarak Avrupa kentlilerinin tatmin düzeyinin yüksek olduğu alanlar spor tesisleri, kültürel tesisler ve kamusal alanlar; tatmin düzeyinin düşük olduğu alanlar ise eğitim olanakları ile sokak ve binaların durumudur.
- Kentte istihdam olanaklarının yeterli olduğunu düşünenlerin oranı en fazla Oslo, Münih, Zürih, Stockholm ve Helsinki gibi kentlerde yüksek iken Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz'deki kentlerde bu oran en düşüktür.
- Anket kapsamı içindeki 79 kentten 50'sinde görüşme yapılan kişilerin en az yarısı erişilebilir ve ödenebilir konut bulmanın zor olduğunu düşünmektedir.
- Kentte yabancıların varlığı ve bütünleşmesi yönündeki görüşler genelde olumludur.
- Avrupa kentlerinde yaşayan kentlilerin büyük bir çoğunluğu kendilerini güvende hissetmektedir.
- Hava kalitesinden duyulan tatminin en yüksek olduğu kent Rostock iken Madrid, Paris ve Roma'da bu oran en düşüktür.
- Katılımcıların büyük çoğunluğunun kentleri için en önemli gördükleri üç konu sırasıyla sağlık bakımı hizmetleri, işsizlik ve eğitim şeklindedir.

Derya Oktay'a (2007) göre, dünyanın çeşitli kentlerinde kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar sonunda umut verici değişimler yaşanmaktadır (s. 28). Örneğin, Kopenhag'ta toplu taşıma ve altyapı olanakları geliştirilmiş, özel araç kullanımı azaltılarak kent merkezi yayalar ve bisiklet yollarına öncelik verecek şekilde yeniden tasarlanmıştır. Böylece Kopenhag, dünyada yaşam kalitesi en yüksek ilk sekiz kent arasına girmeyi başarmıştır.

Kopenhag'ın yanı sıra kentsel yayılmasını denetim altına alan, otomobil odaklı bir kent iken kamusal ulaşım ağırlık veren ve kent merkezini bu doğrultuda yeniden

tasarlayan Toronto, Kuzey Amerika’da bulunan yaşanabilirlik oranı yüksek kentlerden birisi olarak diğer kentlere de emsal teşkil etmektedir. Oktay’a (2007) göre tüm bu örnekler, kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için gereken asıl şeyin dev bütçeler değil; sistematik, yenilikçi ve kararlı bir yönetim anlayışı olduğunu göstermektedir (ss. 29-30).

Oktay’ın kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik olarak gösterdiği bu örnek kentlerde değişimin temelini oluşturan özel araç kullanımının kısıtlanarak toplu taşıma ve bisiklet gibi alternatif ulaşım araçlarına öncelik verilmesi politikaları, yavaş kentlerin de hâlihazırda sahip oldukları ve uyguladıkları bir politikadır.

Türkiye’de de bazı büyük kentlerde kentsel yaşam kalitesini ölçmeye yönelik yapılmış çeşitli araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmaların çoğunlukla İstanbul’daki kentsel yaşam kalitesini ölçme ve değerlendirmeye yönelik oldukları görülmektedir. Bu araştırmalardan örnekler vermek gerekirse:

Ülengin, Ülengin ve Güvenç (2001), “A Multidimensional Approach to Urban Quality of Life: The Case of Istanbul” başlıklı çalışmalarında kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutları şu şekilde sıralamaktadır (s. 366):

- Yaşam maliyeti, alım gücü, barınma maliyeti ve tatminkâr bir iş bulma fırsatı gibi özellikleri kapsayan *ekonomik çevre kalitesi*;
- Eğlence, toplumsal faaliyetler, eğitim ve sağlık hizmetlerinin kapsamı ve ücreti, kültürel aktiviteler, güvenlik, düşük suç oranları gibi özellikleri kapsayan *sosyal çevre kalitesi*;
- Açık ve yeşil alanların varlığı, altyapı ve belediye hizmetleri, bina düzeni, konut tipi ve rekreasyon alanlarının varlığı gibi özellikleri kapsayan *fiziksel çevre kalitesi*;
- İletişim ve toplu taşıma araçlarının mevcudiyeti ve trafik akışı gibi özellikleri kapsayan *ulaşım/iletişim kalitesi*.

Araştırmada kentsel yaşam kalitesi açısından katılımcıların en önemli gördükleri alanlar; belediye ve altyapı hizmetleri, konut, tatmin edici bir iş sahibi olma, yerleşim ücretleri, trafik akışı, genel giderler ve toplu taşıma olanakları şeklinde bulgulanmıştır. Katılımcılara göre ideal kent, apartmanlar yerine kentin etrafında

büyük yeşil alanların, iletişim ve kolay erişilebilir toplu taşıma olanaklarının olduğu, kolay ve hızlı bir trafik akışına, tatmin edici iş olanaklarına, yeterli belediye ve altyapı hizmetlerine sahip, suç oranlarının, yaşama ve barınma maliyetlerinin düşük olduğu kenttir (Ülengin, Ülengin ve Güvenç, 1998: 12-16).

Yüksel Demirkaya'nın (2010) Çekmeköy'de yaşayanların kentsel yaşam kalitesinin değişik boyutlarını nasıl algıladığını tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmada kullandığı kriterler; temel altyapı hizmetleri, fiziki kentsel çevre, kentsel ulaşım, genel istihdam göstergeleri, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, güvenlik hizmetleri şeklindedir (s. 136). Çalışma sonucunda Çekmeköy açısından kentsel yaşam kalitesini kötü yönde etkileyen en önemli iki unsur altyapı sorunları ve işsizlik; iyi yönde etkileyen en önemli iki unsur ise doğa güzelliği ve sessiz-sakin olması şeklinde bulgulanmıştır (ss. 129-130).

Göknur Ören Ersin'in (2012) İstanbul'un Büyükçekmece ilçesinde kentsel yaşam kalitesini ölçmek için alan araştırması yaptığı çalışma da sonuçları açısından Yüksel Demirkaya'nın çalışması ile benzerlik taşımaktadır. Çalışma kapsamında bireysel düzeyde öznel yaşam kalitesi göstergelerinin oluşturulması için yaşadığı kentten memnuniyet, güvenlik, hava kalitesi, toplu taşıma hizmetleri, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyo-kültürel imkânlardan memnuniyet, yeşil alan yeterliliği gibi unsurların tespitine çalışılmıştır. Büyükçekmece'de kentsel yaşam kalitesini olumlu etkileyen en önemli faktör "sessiz ve sakin bir yer olması" şeklinde, olumsuz etkileyen en önemli faktör ise "işsizlik" şeklinde bulgulanmıştır (ss. 85, 116).

Handan D. Türkoğlu vd. (2008) tarafından İstanbul'da yapılan bir başka araştırma olan "İstanbul'da Konut Alanlarında Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi" çalışması, İstanbul'da yaşayanların çevresel ve toplumsal koşulları değerlendirme biçimlerini belirleyerek İstanbul'da yaşam kalitesinin ölçümü için temel göstergelerin oluşturulmasını amaçlamıştır. Bu doğrultuda görüşmecilere uygulanan anket -ve dolayısıyla kentsel yaşam kalitesi göstergeleri- aşağıdaki konuları kapsamaktadır (s. 106):

- Konutla ilgili özellikler ve konuttan memnuniyet
- Ulaşım alışkanlıkları ve İstanbul'da kamu ulaşımına ilişkin değerlendirmeler

- Halkın rekreasyon konusundaki davranışları, kültürel aktivitelere katılma düzeyleri ve bu hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri
- Konut çevresine ilişkin değerlendirmeler
- Kentsel alanların gelişimine ve çevrenin korunmasına ilişkin değerlendirmeler
- İstanbul'da yaşayan halkın genel yaşam kalitesine ilişkin algıları.

Bu çalışma, İstanbul Metropolitan Planlama Bürosu'nda yürütülen İstanbul Çevre Düzeni Planı kapsamında Konut ve Yaşam Kalitesi Grubu araştırmaları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda yukarıda sıralanan alanlar açısından memnuniyet düzeyi en düşük çevrelerin daha çok plansız gelişmiş bölgeler olmasına karşılık kentin planlı bölgelerinde memnuniyet düzeyinin nispeten daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Türkoğlu vd., 2008: 106, 112).

İstanbul dışındaki diğer kentler açısından da kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik yapılmış çeşitli çalışmalar mevcuttur. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü'ne bağlı olarak 2001 yılında Samira Yener ve İsmet Koç (2001) tarafından yapılan "Türkiye'de Bölgeler İtibariyle Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi" isimli çalışmada, sağlık hizmetlerine ulaşım göstergeleri, yaşama ortamı göstergeleri ve yaşama hakkını belirleyen göstergeler olmak üzere üç ana gösterge kümesi oluşturulmuş ve kentlerden oluşan bölgeler, yüksek seviye, orta seviye ve düşük seviyede yaşam kalitesine sahip olmalarına göre sınıflandırılmıştır. Çalışma sonucunda kentsel yaşam kalitesi açısından yüksek seviye grubunda yer alan kentler İstanbul, İzmir, Antalya; orta seviye grubunda yer alan kentler Ankara, Trabzon, Eskişehir ve düşük seviye grubunda yer alan kentler de Erzurum, Elazığ, Şanlıurfa olarak bulgulanmıştır (ss. 141-146).

"Türkiye'de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi" isimli doktora tezi kapsamında Nilay Evcil Türksever (2001); İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep ve Antalya'da toplam 2.235 kent sakini ile anket yapmış ve on yedi gösterge alanı belirlemiştir. Bunlar (s. 78): iklim özellikleri, çevre kirliliği düzeyi, kalabalık düzeyi, konutun konfor şartları, komşularla ilişkiler, sağlık imkânları, suç oranları seviyesi, trafik durumu, sinema-

tiyatro sayısı, iş bulma olanakları, sportif faaliyet olanakları, geçim zorluğu düzeyi, eğitim imkânları, parklar ve yeşil alanların oranı, alışveriş imkânları, işe geliş gidiş için harcanan süre, toplu taşıma imkânlarından yararlanma şeklindedir.

Aslı Gürel Üçer (2009), yirmi iki orta ölçekli kent merkezinde belediye hizmetleriyle tanımlanan kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla bir alan araştırması yapmıştır. Bu çalışmada dokuz temel kategori belirlenmiş ve bu kategoriler altında toplam on dokuz kentsel yaşam kalitesi göstergesi geliştirilmiştir (ss. 74-109):

- *Ulaşım hizmetleri:* toplu taşıma hizmetlerinin kapasitesi, toplu taşıma hizmetlerine erişebilirlik, yaya dostu ulaşım.
- *Konut hizmetleri:* güvenli/nitelikli konut, konut üretimi.
- *Çevre koruma hizmetleri:* katı atık, atık su.
- *Güvenlik hizmetleri:* yangın/itfaiye, denetim/zabıta.
- *Eğitim hizmetleri:* eğitim hizmetlerinin kapasitesi.
- *Sağlık hizmetleri:* sağlık hizmetlerinin kapasitesi, sağlık koşullarının sağlanması.
- *Kültür hizmetleri:* kültür hizmetlerinin çeşitlenmesi, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, kültür hizmetlerinin kapasitesi.
- *Sosyal hizmetler:* sosyal hizmetlerin ve sosyal tesislerin kapasitesi.
- *Spor ve rekreasyon hizmetleri:* açık ve yeşil alanlara erişilebilirlik, spor alanlarının ve yeşil alanların kapasitesi.

Sıralanan dokuz temel belediye hizmet kategorisi ve on dokuz temel gösterge ile yapılan değerlendirme sonucunda Ağrı, Hakkâri, Iğdır, Kırşehir, Mardin, Muş ve Şırnak'ın düşük kentsel yaşam kalitesi; Amasya, Bingöl, Burdur, Çankırı, Düzce, Giresun, Kars, Kastamonu, Kırklareli, Kilis, Nevşehir, Rize ve Yozgat'ın orta kentsel yaşam kalitesi; Çanakkale'nin yüksek kentsel yaşam kalitesi ve Yalova'nın en yüksek kentsel yaşam kalitesine sahip olduğu (Üçer, 2009: 229) saptanmıştır.

Türkiye'de kentsel yaşam kalitesine yönelik kurumsal düzeyde yapılan araştırmalara, DİE'nin 2003 yılında gerçekleştirdikten sonra sonuçlarını 1 yıl sonra (2004)

yayınladığı Yaşam Memnuniyeti Araştırması örnek olarak verilebilir. Bu araştırma, öznel yaşam kalitesi ölçütlerinin değerlendirilmesi için kurumsal düzeyde yapılan ilk araştırmadır. Araştırmanın amacı, kişilerin genel mutluluk algısının, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetlerinin ve kamu hizmetlerinden duydukları memnuniyetlerin ölçülmesi ve zaman içindeki değişimin takip edilmesidir (Üçer, 2009: 47).

Ülkemizde yaşam kalitesi, memnuniyet ve mutluluk üzerine yapılmış ilk kapsamlı ve etkin araştırma olması nedeniyle önemlidir (Şeker, 2011: 30). Araştırma genel olarak birinci bölüm, hane halkı yaşam koşulları; ikinci bölüm, bireysel mutluluk, memnuniyet; üçüncü bölüm, kamu hizmetlerinden memnuniyet; dördüncü bölüm, beklenti, kişisel gelişim ve umut olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır (Ayben Özkan, 2012: 65).

Bu araştırma ile konut, eğitim, gelir ve yardım konularını ele alan genel bir hane halkı anketi ile hane halkı yaşam koşulları ortaya konmuş; ardından bireysel düzeyde yapılan anketler ile bireysel mutluluk, memnuniyet ve kamu hizmetlerinden memnuniyet düzeyi ölçülmüştür (Üçer, 2009: 47-48).

Araştırma, 18 yaş ve üzerindeki 6.714 bireye uygulanarak örneklem sayısı ve içerik açısından uluslararası düzeyde örnek bir uygulama olarak gösterilebilir. Ancak bir görüşe göre bu araştırmada dünya örnekleriyle bir kıyaslama yapılmadığı gibi araştırma özü itibarıyla öznel mutluluğa dayandırılmıştır. Örneğin, mutlu olduğunu ifade eden bireylerde örneğin mutluluk ile gelir düzeyi arasındaki ilişki tam olarak açıklanmamıştır (Şeker, 2011: 30).

Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2013 yılında ilk kez il ölçeğinde yapılmıştır. Bu araştırmada en çok mutlu olduğunu beyan eden bireyler, başka bir deyişle en mutlu il, Sinop olarak bulgulanmıştır. Sinop'u takip eden iller Afyonkarahisar ve Bayburt olup yaşam memnuniyetinin en düşük olduğu il Tunceli olarak saptanmıştır. Genel kamu hizmetlerinden duyulan memnuniyet bağlamında yapılan değerlendirmeler sonucunda ise (www.tuik.gov.tr):

- Sağlık hizmetlerinden duyulan en yüksek memnuniyetin Isparta'da,
- Asayiş hizmetlerinden duyulan en yüksek memnuniyetin Artvin'de,

- Çöp toplama hizmetlerinden duyulan en yüksek memnuniyetin Eskişehir’de,
- Kanalizasyon hizmetlerinden duyulan en yüksek memnuniyetin Kastamonu’da,
- Toplu taşıma hizmetlerinden duyulan en yüksek memnuniyetin Karaman’da,
- Engellilere yönelik hizmetlerden duyulan en yüksek memnuniyetin ise Manisa’da olduğu tespit edilmiştir.

Genel kamu hizmetlerinden ve genel olarak yaşamdan duyulan memnuniyetin iller bazında ölçülmüş olması nedeniyle bu araştırma da bir kentsel yaşam kalitesi ölçümü araştırması olarak düşünülebilir.

1.3. Bölüm Sonucu

Kuşkusuz her insan bir mekânda yaşamaktadır. Bugün dünya üzerindeki nüfusun büyük bir kısmı için bu mekân, kentlerdir ve gelecekte kentsel nüfus oranının daha da artacağı tahmin edilmektedir. Bu durum beraberinde kentler açısından türlü sorunlar getirmekte olup, altyapı hizmetlerinin yetersizliği, çevrenin kirlenmesi, doğal kaynakların bozulması, kötü nitelikte bir yapılı çevrenin ortaya çıkması gibi sorunlar bugün kentlerin karşı karşıya olduğu ortak sorunlar arasında sıralanabilir. Bu sorunların kentler açısından önemli bir sonucu kentsel yaşam kalitesinin hızla düşmesine neden olmalarıdır. Bunun sonucunda kentsel yaşam kalitesi küreselleşmenin güncel sorunlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşmenin kent mekânı üzerinde yarattığı sonuç, kentlerin çok uluslu sermayeyi kendilerine çekmek için girdikleri rekabette birbirlerinin aynısı olan yöntemleri izlemeleri ve fiziksel anlamda büyük oranda birbirlerinin kopyası olmalarıdır. Bu sonuca karşı bir eleştiri olarak İtalya’da ortaya çıkan yavaş kent (cittaslow) hareketi temelde kentsel yaşam kalitesi ile yakından ilişkilidir. Her şeyden önce hareketin temel amacı, kentlerin yerel ve özgün kimliklerini koruyarak kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesidir. Bu amaca yönelik olarak yavaş kentlerde hava, su, gürültü, ışık kirliliğinin kontrol altına alınması, alternatif enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi, yeşil alanların artırılması, geleneksel

mimarinin korunması, yerel kalkınmanın güçlendirilmesi gibi politikalar uygulanmaktadır.

Çünkü yaşam kalitesi, yaşanılan mekândan bağımsız olarak değerlendirilemez. Yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmak için yüksek bir çevre kalitesinin varlığı olmazsa olmaz bir koşul olarak kabul edilmektedir (Özmete, 1997: 2). Bireyler, bireysel olarak yüksek bir yaşam kalitesine sahip olsalar dahi, yaşanılan yerdeki kirlilik, gürültü, trafik, kötü nitelikte altyapı hizmetleri gibi sorunlar, yüksek kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde bir engel teşkil etmektedir (Çolakoğlu, 2005: 11).

Bu durumda yavaş kent hareketine dâhil olan kentlerde yaşamının, daha yüksek bir kentsel yaşam kalitesine karşılık geleceği söylenebilir. Çünkü bu kentlerde yaşamak; çevre dostu/yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, hava/su/gürültü kirliliğinin kontrol altına alınması, yerel üreticilerin desteklenmesi yoluyla yerel kalkınmanın teşvik edilmesi, karakteristik mimarinin, kültürün, geleneksel yaşam biçiminin korunması, toplu taşıma ve alternatif ulaşım araçlarının geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Yaşanılan yerde bu gibi sorunların kontrol altına alınmasıyla mekân kalitesinin yüksekliği bireyler için de yüksek bir yaşam kalitesini beraberinde getirecektir.

Kısaca hem kentsel yaşam kalitesinin hem de yavaş kent hareketinin ekonomik, ekolojik ve sosyal yönden sürdürülebilir ve yaşanabilir kentler inşa etmeyi ve insanların yaşamaktan zevk alacakları çevreler yaratmayı hedefledikleri söylenebilir. Ayrıca Sanjoy Mazumdar'ın (2003), kentsel yaşam kalitesinin önemli bir teması olarak gösterdiği insan ve mekân arasındaki bağ, yani “yer duygusu” (s. 90), yavaş kent hareketinde de ön plana çıkarılan bir unsurdur. Çünkü yavaş kent hareketi, mekânların insanlar için ne kadar önemli olduğunun bir ifadesi olup (Mayer ve Knox, 2007: 21-22) her bir kentin güçlü yönlerini inşa edebilmek için yer duygusunu ve yerel kimliği kullanmaktadır (Radstrom, 2005: 68). Kentin kültür ve geleneklerine sahip çıkılması, geleneksel mimarinin ve yaşam tarzının korunması, yerel kalkınmanın teşvik edilmesi gibi politikalar yardımıyla insan-mekân arasındaki etkileşim -ve böylece yer duygusu- güçlendirilecek ve yaşam kalitesi yüksek olan mekânlar ortaya çıkacaktır.

Bu harekete dâhil olan kentler için yavaş kent olmak, bir kalite göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Hareketin logosu, turuncu renkli ve kenti kabuğunun üstünde taşıyan bir salyangoz, logonun ayrılmaz bir parçası da “yaşam kalitesine önem veren kentlerin uluslararası ağı” sözüdür. Bu söz, yavaş kent hareketinin kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik bir enstrüman olduğu düşüncesini pekiştirmektedir.

Hem hareketin başarılı olması hem de kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi açısından yerel yönetimler ve kentsel mekânın kullanıcıları olan kent sakinleri anahtar bir role sahiptir. Çünkü kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için yalnızca konutların iyi tasarlanması, sağlıklı içme suyunun sağlanması ya da çöplerin düzenli olarak toplanması yeterli olmamakta; bunların yanı sıra kentin işlevlerini nasıl yerine getirdiği ve kent sakinlerinin demokratik bir anlayışla yönetime dâhil edilmeleri gibi konular ile de bağlantı kurulması gerekmektedir (Torunoğlu, 1997: 219). Yavaş kent hareketi açısından da kent sakinlerinin açıklık ve karşılıklı tolerans çerçevesinde karar alma süreçlerine katılması esastır (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 146). Çünkü halkın sahiplenmediği bir hareket hem yaşam tarzlarına nüfuz edemeyecek, hem de uzun vadede başarılı olamayacaktır (Mayer ve Knox, 2007: 36).

Kısaca yaşam kalitesi yüksek bir kentsel mekân yaratma çabası, ekolojik, ekonomik ve estetik değerlerin korunmuş ve doğal çevre ile uyumlu sürdürülebilir bir kent yaratma sorunsalına işaret etmektedir (Ünal, 2004: 49). Böyle bir kent yaratma sorunsalı aynı zamanda yavaş kentler için de sağlanması amaçlanan temel bir hedefdir. Çünkü yavaş kent olmak, yerel ekonomik kalkınmayı destekleyen, toplumsal açıdan güçlü ve çevreye duyarlı bir kentleşme anlayışını ifade etmektedir (Ergüven, 2011: 207).

Kentsel yaşam kalitesi ile yavaş kent hareketinin ilişkilendirilmesinde kullanılacak argümanların çeşitlendirilmesi mümkündür. Ancak söz konusu ilişki bir sonraki bölümde ayrı bir başlık altında ayrıntılandırılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YAVAŞ KENT (CITTASLOW) HAREKETİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Küreselleşmenin kentleri tektipleştirici ve kimliksizleştirici etkisine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan yavaş kent (cittaslow) hareketinin temelinde yavaş yemek hareketi bulunmaktadır. Küreselleşme yalnızca kentleri değil, yemekleri, kültürleri ve insanları da etki alanına dahil etmektedir. Tüm bunlara karşı bir tepki olarak yavaş yemek hareketi ile birlikte farklı alanları kapsayan yavaş hareketi ve diğer yavaş akımlar ortaya çıkmıştır. Kavramsal çerçevesi ile yavaş kent hareketine yer verilen bu bölüm; yavaş kent hareketine zemin hazırlayan etkenler, yavaş hareketi, yavaş yaşam hareketi, yavaş yemek hareketi ve diğer yavaş akımlar, yavaş kent hareketi, felsefesi, kriterleri, turizm ile ilişkisi ve yavaş kent hareketine yöneltilen eleştiriler şeklindeki başlıklardan oluşmaktadır.

Bölümün sonunda yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesi ilişkisinin yer aldığı bir metin bulunmaktadır. Burada kentsel yaşam kalitesi ekseninde yavaş kent (cittaslow) hareketi, cittaslow hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar, kentsel yaşam kalitesi göstergeleri çerçevesinde cittaslow kriterlerinin değerlendirilmesi ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik dünyadan cittaslow uygulamaları örnekleri alt başlıklar halinde anlatılmaktadır.

2.1. Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketine Zemin Hazırlayan Etkenler

Batı dünyasında endüstri devrimi ile birlikte gündeme gelen hızlı toplum anlayışı, gittikçe yaygınlaşarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 3). Günümüzde uzak mesafelerin önemini kaybetmesine ve farklı coğrafyalardan aynı anda iletişim kurulabilmesine olanak sağlayan hızlı teknolojik yenilikler, daha önce örneği görülmemiş bir hız ve yaygınlıkta insanların hizmetine sunulmaktadır (Keskin, 2010: 33). Bu durumun yarattığı sonuç, mekânların ortadan kaybolduğu ya da artık anlamını yitirdiği şeklindeki izlenimin yaygınlaşması olmuştur (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 3).

Endüstri devrimi, teknoloji, sınaî üretimde ve ulaşım olanaklarında meydana gelen ilerlemeler başat olmak üzere yaşamın birçok alanında gerçekleşen köklü

dönüşümleri ifade etmektedir. Bu süreç, James Watt'ın 1765'te buharlı makinelerin kullanımını keşfetmesiyle başlamıştır. Üretimde makine kullanımının getirdiği yeniden yapılanma ile ticari sınırların ve bariyerlerin ortadan kalktığı, ticaretin ve üretimin tamamen arz-talep ilişkisine göre şekillendiği yeni bir iktisadi sistem ortaya çıkmıştır (Biol, 2006: 3-4).

Endüstri devriminin beraberinde getirdiği önemli bir süreç, tarımın makineleşmesi süreci olmuştur. Bu sürecin sonucunda kırsal alanda daha az işgücüne gereksinim duyulmuş ve o zamana dek toprakta çalışan işçiler fabrikalarda üretim yapmaya başlayınca kentli ve endüstriyel bir toplumun oluşmasına zemin hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra 1830'lardan itibaren buharlı lokomotifin devreye girmesi sonucunda demiryolları ile bağlantısı bulunan birçok bölge sanayi bölgesine dönüşmüştür. Tarımın makineleşmesi süreciyle birlikte bu süreç, çok sayıda insanın kentlere göç etmesi ve hızla gelişen yeni kentlerin kurulmasıyla sonuçlanmıştır (Doğutürk, 2010: 10).

Kırsal alanda işgücü gereksiniminin azalmasına karşın kentlerin sanayi ve tarım sektörünün yanı sıra diğer sektörlerde çalışanlar için de iş imkânı sunarak daha fazla sayıda insanı barındırabilir duruma gelmesi, kırdan kente göç sürecini hızlandırmıştır. Endüstri devrimi ile birlikte Avrupa'da yaşanan değişim, çoğunluğunu tarım sektöründe çalışan işçilerin oluşturduğu bir toplumsal yapıdan, çoğunluğunu fabrikalarda çalışan işçilerin oluşturduğu bir yapıya doğru yaşanan değişimdir. Bunun yanı sıra ortaçağın dine ve tarıma dayalı yapılarından, modern demokratik, sınaî ve kente dayalı ulus-devlet yapılarına doğru bir dönüşüm yaşanmıştır (Hakkı Can Özkan, 2011: 5-6).

Kırdan kente göç süreci beraberinde birçok olumsuz sonucu da getirmiştir. Bunlar arasında; bu denli büyük bir nüfus akımı için hazırlıklı olmayan kentlerin düzensiz bir şekilde gelişmesi, kentlerde konut talebinin artması ile birlikte gecekondulaşmanın ve çevre kirliliğinin artması gibi sonuçlar sayılabilir (Doğutürk, 2010: 10; Hakkı Can Özkan, 2011: 6-7).

Böylelikle kentler, nitelik açısından zayıf planlama ve tasarımların yanı sıra toplumsal yabancılaşma ve izolasyon gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Çarpık kentleşme olgusu, doğal değerlerin bozulmasına ve yaşam kalitesinin düşmesine

neden olmuştur (Oktay, 2007: 37). 21. Yüzyılın en büyük tehlikeleri arasında düzensiz yapılaşma, doğal kaynakların bilinçsiz tüketimi ve sürekli artan çevre kirliliği sayılmaya başlanmıştır (Hakkı Can Özkan, 2011: 7-8).

Yavaş kent hareketine zemin hazırlayan etkenler arasında, endüstri devriminin yanısıra modernleşme ve küreselleşmeden de bahsetmek mümkündür.

Endüstri devrimi ile yakından ilgili olan bir konu, modernleşme olgusudur. Nitekim tarihsel açıdan modernleşme ve sanayileşme, birbiriyle yakından ilişkili olgular olarak ele alınmaktadır. 18. yüzyıla gelindiğinde bilgi birikiminin artması ile birlikte kapitalist ülkelerde mevcut sermayenin kolaylıkla çoğalması ve makineleşme, modernleşmenin ekonomik yönü olan sanayileşmeyi doğurmuştur. Bu süreç, elektronik bilgi işlem ve otomasyon dallarında günümüzde de büyük ölçüde etkisini gösteren önemli ilerlemelere yol açmıştır (Tarhan, 2010: 22).

Lefebvre (1998) “modernlik kelimesinden, yeni olanı ve yeniliğin işaretini taşıyan şeyi anlamak gerektiğini” (s. 31) söylemektedir. “Genel olarak teknoloji merkezli ve rasyonalist eğilimli olarak algılanan modernizm, toplumsal düzenin rasyonel planlanmasıyla ve bilgi ve üretimin standartlaştırılmasıyla özdeşleştirilmektedir” (Harvey, 1998: 21).

Modernizmin sanayileşme ile birlikte ele alınması kentleşmeyi de modernleşmenin önemli unsurlarından birisi haline getirmektedir. Bir toplumdaki kentleşme oranının, modernleşmenin temel göstergelerinden birisi olduğu genel kabul görmektedir (Tarhan, 2010: 24). Ancak Richard Sennett (1999), “modern dünyada kentlerde inşa edilen her şeyin, kişisiz, nötralize edici ve sosyal iletişimi ortadan kaldıracı olduğunu” (s. 53) savunmaktadır. “Modern kentte insanlarla dolu mekânlar ya tüketimle sınırlı olup sadece tüketimi sergileyen ya da turizmle sınırlı olup sadece turizm yaşantısını sergileyen yerlerdir”. Böylece fiziksel çevre nötralize edilmekte ve anlamsız hale getirilmektedir.

Yavaş kent hareketine zemin hazırlayan diğer bir etken küreselleşmedir. Giddens’in (1994) yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirilerek uzaktaki mekânların birbirine bağlandığı ve geç modern dönem koşullarının hâkim olduğu yeni ilişki düzeni (s. 62) olarak tanımladığı küreselleşme; ekonomik, politik ve kültürel olmak üzere üç alanda gerçekleşmektedir. Küreselleşmenin *ekonomik*

boyutu, devletin ekonomik alandaki rolünün ve payının giderek azalması ve ondan doğan boşluğun pazar ekonomisi ile doldurulması sonucunda küresel bir sermayenin oluşmasıdır. Bu durum, neo-liberal politikaları ön plana çıkarmıştır. Küreselleşmenin *siyasal* boyutu, devletin iktisadi rolünün azalmasına paralel olarak siyasi alandaki rolünün de azalması ve karar alma süreçlerinde uluslararası, uluslar üstü ve bölgesel örgütler gibi devlet dışı aktörlerin ağırlık kazanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Topal ve Bilgili, 2012: 23).

Küreselleşmenin *kültürel* boyutu ise ekonomik boyut ile siyasal boyutta bahsedilen etkilerin kültüre aksetmesi ile kültürel alanda meydana gelen değişimlerden ibarettir (Short vd., 2000: 321). Knox'a (2005) göre; ekonomik, politik ve kültürel küreselleşme; paranın, fikirlerin ve insanların akışının domine ettiği "ağ toplumlarının" oluşmasına yol açmıştır (s. 3).

Küreselleşme değişim ve sirkülasyon fırsatı verse de standart modeller sunarak ve vasatlığa iterek özgün toplumların ayırt edici özelliklerini saklama eğilimine de sahiptir (Göçkan, 2012: 5). Hiçbir topluluğa ait olmayan, kimliksiz ve sıradan modellerin ortaya çıkmasına (Uslu, 2009: 53) neden olan bu düzende birçok mekânın gittikçe daha fazla birbirine bağlandığı ve ayırt edici yer duygusunun gittikçe daha az hissedildiği görülmektedir (Knox, 2005: 3).

Dünyanın farklı yerlerindeki tüketicilerin yeme-içme, giyim ve tüketim alışkanlıklarının aynı olması ve dünya genelinde aynı markaların egemen hale gelmesiyle McDonald's, Coca-Cola, Benetton ve Levis' gibi küresel markalar tüm dünyanın değer yargılarını, giyim tarzını ve yeme-içme biçimini domine eder hale gelmiştir. Bu ürünlerin yerel piyasalara sunulması, yerel ürünler ve kültürler açısından da bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Günümüz dünyasında küreselleşmenin bu tektipleştirici etkisiyle bazı yerler de tektipleşmekte, geçmişi ve kimliği olmayan alanlar ortaya çıkmaktadır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 6-7). Şehir planlamacılarının tema parkları, alışveriş merkezleri, festival alanları ve yenilenmiş tarihi alanlar gibi mekânlar yaratmasıyla mekânlar arasındaki benzerlikler de artmaktadır (Knox, 2005: 4).

Kısaca yavaş kent hareketine zemin hazırlayan etkenler olarak değerlendirmek gerekirse endüstri devrimi -ve beraberinde getirdiği makineleşme- ile birlikte

toplumsal yapıda hız baskın duruma gelmiş ve bu durum modern dünyada insanlar için adeta bir saplantı halini almıştır. Modernitenin hıza olan ilgisi ve saplantısı, her yeni teknolojik yenilik ile birlikte hızın baskısının daha da artmasına neden olmuştur. Ayrıca küreselleşme dinamiklerinin yaşamın her alanına nüfuz etmesi ile birlikte kentler, insanlar, kültürler ve yemekler standartlaşarak ayırt edici özelliklerini yitirmiştir.

2.2. “Hız”a Karşın “Yavaş”lık

Amerikalı doktor Larry Dossey’in 1982 yılında bulduğu bir terim olan “zaman hastalığı”, zamanın kaçıp gittiğini ve kaçıp giden zamana yetişebilmek için daha fazla koşturulması gerektiğini ifade etmektedir. Dünya Ekonomik Forumu Başkanı Klaus Schwab, hızlı olanın yavaş olanı yendiği bir dünya düzeninden bahsederken İngiliz Psikolog Guy Claxton, hızlanmanın artık ikinci doğamız haline geldiğine inanmaktadır (Honore, 2008: 3, 4). Günümüzde hızlı olmayanın yaşama şansı olmadığına ve modern insanın en büyük kâbusunun zamanın gerisinde kalmak olduğuna sürekli vurgu yapılmaktadır (Güven, 2011: 113).

Richard Sennett de benzer şekilde saatin kendisini kullananlara şaşırtıcı keşifler yapma olanağı yerine monotonluk sunduğunu savunmaktadır. Kentin orta yerinde bir binanın yüksekçe bir yerine yerleştirilen saatlerin, insanlara dakikliği dayattığını ve bedensel fonksiyonların düzenlenmesinde kullanıldığını söylemektedir. Böylece Sennett (1999), saat zamanının toplumu yönetenlerin uyguladığı ekonomik, sosyal ve siyasi tahakkümün bir aracı olduğunu (s. 260) savunmaktadır. Özellikle kol saatlerinin de gelişile, insan yapımı zamanın aşırı uçları ortaya çıkmıştır.

İnsanların ve doğanın sınırlarının zorlanması, doğal kaynakların, biyoçeşitliliğin, yerel ve kültürel farklılıkların kaybolması, yiyeceklerin, mekânların, insanların ve kültürlerin homojenleşmesi, hızlı yaşam tarzının yarattığı olumsuz sonuçlardan yalnızca birkaç tanesidir (Ayça Öztürk, 2012: 8). Kemal Sayar (2013), hızlı bir dünyada insanın yavaşlığı neden önemsemesi gerektiğini şu şekilde ifade etmektedir (ss.30-31):

“Hız, tabiata için olan güzelliği görmemizi engelliyor. Bedenlerimiz bu hızla programlı olmadığından, ağır ağır çözülmeye başlıyor. Hıza dönük hayat tarzlarımızdan kaynaklanan bedensel ve ruhsal hastalıklarda patlama yaşanıyor. Hız uyandırıyor. Artık her yerde ama hiçbir yerdeyiz... İnsana ve gerçek hayata ayrılan

zaman azaldıkça yabancılaşma çoğalıyor... Zamanın hızlanması, yavaşlık ve dikkat isteyen uğraşları rafa kaldırıyor... Hayatın öncelikleri konusunda modern insanın kafası karışıyor...

Hızın insan yaşamında yaratmış olduğu olumsuzluklar, bir tepki olarak yavaşlama eğilimini getirmiştir. Yavaşlama eğiliminin ardında küresel bir yavaş hareketinin tohumları bulunmaktadır.

2.2.1. Yavaş hareketi (slow movement)

21. Yüzyılın McDonald's'laşma olgusuyla özdeşleşen hızlı fakat kalitesiz yaşam tarzına tepki olarak 1980li yılların sonlarında İtalya'da yavaş hareketi ortaya çıkmıştır. Temelde hızlı yemek kültürüne ve geleneksel yaşam anlayışının yok olmasına bir başkaldırı olarak başlayan yavaş hareketi, ilerleyen dönemlerde, insanlar arasındaki ilişkilerin, yerel değerlerin ve farklılıkların korunmasına ve sosyal adaletin sağlanmasına kadar uzanan kapsamlı bir toplumsal dönüşüm hareketi olarak şekillenmiştir (Tosun, 2013: 216-217).

Türkçeye yavaş hareketi veya yavaşlık hareketi olarak çevrilen Slow Movement, gündelik yaşamın ve hayatın farklı alanlarında hızın ve küreselleşmenin yarattığı olumsuz etkilerin azaltılmasını amaçlamaktadır (Güven, 2011: 116). Bu yönüyle hayatın her alanında yaşanan hızlanmaya karşı bir eleştiri niteliğinde (Baldemir, Kaya ve Kaşmer, 2013: 7) olan bu harekette hayatın daha yavaş akması ile daha yüksek yaşam kalitesi eş tutulmaktadır (Çerçi, 2013: 81).

Hızlı ve yavaş terimleri bir değişim oranını belirtmekten öte bir anlama sahiptir. Bu terimler, hayata dair bir felsefenin kısaca yazılışdır. Hızlı kelimesi meşgul, kontrol eden, saldırgan, aceleci, analitik, stresli, yüzeysel, sabırsız, aktif, miktarı kalitenin üzerinde gözeten anlamında kullanılmaktadır. Buna karşın yavaş kelimesi bunun tam tersini ifade etmektedir: sakin, dikkatli, açık, sessiz, sezgisel, telaşlı olmayan, sabırlı, düşünceli ve kalitenin miktardan daha üstün tutulduğu durumları anlatmaktadır (Honore, 2008: 15).

Yavaş kelimesi birçok kişi tarafından yanlış anlaşılmakta ve kullanılmakta, içerdiği üst anlamı bastırabilmektedir. Oxford English Dictionary'de yavaş kelimesi "hemen idrak edemeyen, sıkıcı, ilginç olmayan, kolay öğrenemeyen, usandırıcı, tembel ve uyuşuk" gibi sıfatlarla tanımlanmaktadır. Oysa ki yavaş hareketi savunucularına göre yavaş kelimesi ne gericici anlamına gelmektedir; ne de 21. yüzyılın karmaşık

yaşamından kaçan bir savunma ve nostalji hareketini ifade etmektedir (O'Brien, 2007: 239-240). Hareketin adının "yavaş" olması, yavaş kelimesine yüklenen kötü anlamlardan dolayı bu harekete karşı bazı önyargıların oluşmasına neden olmaktadır (Honore, 2008: 51).

Yavaşlık felsefesinin ana fikri, bazı şeyleri daha iyi yapabilmek adına daha az şey yapmaktır (Honore, 2008: 38). Ayrıca yavaş hareketi her şeyi bir salyangoz yavaşlığında yapmak anlamına gelmemektedir. Denge kelimesi ile tanımlanan yavaş hareketi, hızlı ve modern dünyada daha iyi yaşamak isteyen kişiler tarafından oluşturulmakta ve hızlı davranmak gerektiğinde hızlı olmak, yavaş davranmak gerektiğinde yavaş olmak felsefesini savunmaktadır (Honore, 2008: 15-16).

Bu anlamda yavaşlık, insanların hayatlarını kontrol edebilme ve herhangi bir durumda ne oranda hızlı davranacaklarına karar verme yeteneklerini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, insanların kendi yaşamlarında kendi tempolarını belirleyebilme hakkına sahip olabilmeleri için mücadele etmektedir (Ayça Öztürk, 2012: 9). Yavaş yemek hareketinin kurucusu ve genel başkanı olan İtalyan gastronom Carlo Petrini bu felsefeyi (Honore, 2008: 16) şu şekilde ifade etmektedir:

"Şayet her zaman yavaşsanız, aptalsınız demektir; bu da bizim hiç amaçlamadığımız bir şeydir. Yavaşlık, hayatınızın ritmlerini kontrol edebilmeniz demektir. Karşılaştığınız herhangi bir durumda ne kadar hızlı olacağınıza siz karar veriyorsunuz. Eğer bugün hızlı olmak istiyorsam öyle davranıyorum; eğer yarın yavaş olmak istersem, yavaş davranırım. Uğruna savaş verdiğimiz şey, kendi tempomuzu belirleme hakkına sahip olmaktır."

Yavaşlık, yerel ve sınırlı bir alanda sadece o alanda bulunan coğrafi ve yaşamsal değerlerin, bireysel ve sosyal bağların bulunduğu bir yapıda yaşanan her deneyimin o alana özgü olduğuna ve sadece o alanda anlamlı olacağına dikkat çekmektedir. Özetle yavaş hareketinin dikkat çektiği nokta, kendine özgü olan her şeyin çoğunluğun içinde eriyip gitmesine izin vermeden olduğu gibi kalabilmesini sağlamaktır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 7).

Yavaş hareketi, küreselleşmeyi reddetmemekte; tam tersine, dünyadaki tüm insanların siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik alanlara ilişkin konularda yoğun bir etkileşim ve iletişime girmelerinin engellenemeyeceğini kabul etmektedir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 7-8). Ancak daha makul bir hızda tüketilmesi,

üretilmesi ve çalışılmasının insan yaşamını iyileştireceğini savunmakta, böylece kapitalizme insancıl bir yön katmaya çalışmaktadır (Honore, 2008: 17).

Yavaş hareketinin felsefesini belki de en iyi anlatan sözler, yıllar önce Wilferd Arlan Peterson'un dile getirmiş olduğu şu sözlerdir:

“Tanrım beni yavaşlat, aklımı sakinleştirerek kalbimi dinlendir/ Bir çiçeğe bakmak için yavaşlamayı, güzel bir kedi ya da köpeği okşamak için durmayı/ Her gün bana kaplumbağa ve tavşanın masalını hatırlat/ Hatırlat ki, yarışı her zaman hızlı koşanın bitirmediğini, yaşamda hızı arttırmaktan çok daha önemli şeyler olduğunu bileyim.”

Hem üretimi hem de tüketimi hıza esir eden bir hayata karşı basit bir protesto hareketi olarak başlayan yavaş hareketi, hızla genişleyerek uluslararası bir organizasyon olmuş (Tosun, 2013: 224) ve ayrıca diğer yavaş akımlarının da ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir.

2.2.2. Yavaş yaşam hareketi (slow living movement)

Hızlı hayatın insan yaşamında yaratmış olduğu olumsuzluklara karşın birçok ülkede ortaya çıkan tepkiler günden güne artmaktadır. Tüketim ve üretim süreçlerinin eş zamanlı olarak hızlandığı dönemde bu hızın karşısına sakinlik ve yavaşlığı koyan yavaş yaşam hareketi, hızlı yaşama başkaldırmak için İtalya'da başlayan bir harektir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı Dergisi, 2012: 17).

İnsanların gündelik yaşamlarını oluşturan unsurlarla ilgili sahip oldukları zamanı daha dikkatli kullanmaları, yani zamanı kendileri için anlam ve önem taşıyan unsurlar için kullanmalarını ifade eden yavaş yaşam, hız tarafından domine edilen yapıyı insanlar lehine çevirebilecek alternatif bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, gündelik yaşamda gerçekleştirilen bütün aktivitelerden daha çok doyum elde etmek ve yapılan şeyi anlaşılır kılmak olarak özetlenebilir (Parkins, 2004: 364).

Yavaş yaşam, bireylerin yaptığı işten, boş zamanından ve özel yaşamından zevk alması anlamına da gelmektedir. İş hayatı, günlük yaşamın önemli bir parçasını oluştursa da yavaş yaşam hareketine göre, insanların bütün gününü harcadığı, yaptığı işin amacını ve anlamını yok eden bir tempodaki çalışma kültürü reddedilmelidir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 11).

“Bir şeylere doğru koşmak mıdır aslolan; bir şeylerden kaçmak mı? Kaçan kendinden kaçır, koşan yine kendine... O halde acele etmeden; festina lente...” Eski

Romalıların *'festina lente'* sözcükleriyle ifade ettikleri yaşam felsefesi Latince *'yavaşça acele et'* anlamına gelmektedir. Bu yaşam felsefesi, hızın insanı kendinden uzaklaştırdığı ve yavaşlığın kendine yakınlaştırdığını savunmakta ve uygulanması başarılı olduğunda bir yaşama sanatını ifade etmektedir (www.cittaslow.net). Yavaş yaşamla ilgili yanlışlar, kavramın ifade ettiği anlama ilişkindir. Sanıldığı gibi aksine yavaş yaşam, ne bir tembellik çeşidi, ne hayatın yavaşlatılmış bir versiyonu, ne de sadece "Tuscany'deki romantik mekânlardan birisi olma" anlamına gelmektedir (Parkins ve Craig, 2006: 39).

Yavaş yaşam temelinde, doğa, insanlar ve mekânlara ilişkin temel iletişimimiz hakkında daha düşünceli olunması, gelecek nesiller için daha sağlıklı yaşam tarzlarının inşa edilmesi (Ayça Öztürk, 2012: 13-14), yeri geldiğinde boş vakit geçirmenin huzuruna ve özgürlüğüne sahip olunması, bireylerin kendilerine ait bir zaman dilimi ayırması ve böylece yaşanan hayata değer katılmasını ifade etmektedir (Parkins ve Craig, 2006: 39).

İnsan hayatını daha anlamlı hale getirmeyi amaçlayan yavaş yaşam anlayışının temelinde, yavaş yemek hareketi bulunmaktadır. Bu nedenle yavaş yaşam hareketini ve diğer yavaş hareketlerini, yavaş yemek hareketi ile birlikte okumak gerekmektedir.

2.2.3. Yavaş yemek hareketi (slow food movement)

Uzun zamandır yemek sofralarında da kendisini gösteren hız ve aceleciliğin bir yansıması, "ağızına at, yut ve git" şeklinde özetlenen Amerikan yemek yeme tarzıdır (Honore, 2008: 56). Bu durum, hız ve hızlı yaşam dayatmasının yemek ve yemek kültürleri üzerindeki yansımasıdır.

Nitekim fast-food kültürüne ilişkin sosyolog George Ritzer yaptığı bir analizde, *'McDonaldization'* yani "*Toplumun McDonaldlaştırılması*" kavramını kullanmaktadır. Dünyanın birçok yerinde yaşanan dönüşümlerin sembolü haline gelen bu kavramı Ritzer, "Fast-food restoranlarının temelindeki ilkelerin, Amerikan toplumunun ve dünyanın geri kalan kısmının gitgide daha fazla kısmına egemen olma süreci" olarak tanımlamaktadır (Ritzer, 2014: 24).

Benzer şekilde Benjamin Barber, tüketimin tektipleşme sürecini McDonald's'a atıfta bulunarak *'McWorld'* kavramıyla açıklamaktadır. Dünyanın Soğuk Savaş'ın

ardından hem ekonomik hem de kültürel anlamda Amerika'nın egemenliğine girdiğini belirten Barber'a (2003) göre, McWorld'den önceki dünyada tüm milletler yalnızca kendi ülkelerine hükmetmektedir (s. 60). Ayrıca insanlar bir yere özgü olan geleneksel tüketim ürünlerini tüketmektedir; ancak McWorld süreciyle birlikte dünyanın birçok ülkesi; kültür ve ekonomi açısından Amerika'nın hegemonyası altına girmiştir (Güven, 2011: 115).

McDonald's'ın Roma'daki ünlü İspanyol Merdivenlerinin yanında bir şube açacağını duyurmasıyla birlikte dünyayı saran fast-food furçasına 'dur' demek için İtalyan gastronom Carlo Petrini yavaş yemek hareketini başlatmıştır (Petrini ve Padovani, 2011: 109). Carlo Petrini'nin önderliğindeki bir grup İtalyan entelektüel, vatandaşlara ve turistlere yerel İtalyan yemekleri sunarak kitlesel ve standart olarak üretilmiş hızlı yemeğe karşı farklı bir alternatif sunmayı amaçlamıştır (Nilsson vd., 2011: 374).

Carlo Petrini ve diğer İtalyanların gösterdiği tepkinin nedeni, McDonald's, KFC, Wal-Mart ve küreselleşmenin diğer simgelerinin yarattığı kültürel ve ekonomik standartlaştırma ve homojenleştirmeye karşı direnmektir (Baldemir, Kaya ve Kaşmer, 2013: 10). Onlara göre, yeni açılan bu mekan hem İtalyan yemek kültürüne ve beslenme alışkanlığına büyük bir darbe vurmakta hem de meydanın estetiğini bozmaktadır; çünkü McDonald's'ın devasa M harfi, ünlü İspanyol Merdivenlerinde bulunan tarihi binanın cephesine estetik açıdan da büyük zarar vermektedir (Petrini ve Padovani, 2011: 109).

Yavaş yemek (*slow food*) ismi, hızlı yemeğin (*fast food*) anti-tezidir ve sembolü salyangoz ile birlikte günümüzde gastronomi ile ilgilenen insanlar arasında yaygın olarak tanınmaktadır. Ancak sadece hızlı yemeği protesto eden bir hareket olduğu zannedilen ve adından dolayı kimi zaman yanlış yorumlanabilen yavaş yemek hareketi, aslında yalnızca fast-food sanayi zincirlerine karşı çıkan bir hareket olarak tanımlanamaz (geka.org.tr). İngilizce '*slow*' ve '*food*' kelimelerinin Türkçe karşılığı olarak 'yavaş' ve 'yemek' kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan yavaş yemek; doğaya saygılı olmayı, kendi yiyeceğini yetiştirerek sağlıklı beslenebilmeyi ve yemekten tat almayı, yerel lezzetlere sahip çıkmayı ve yemekle sosyalleşmeyi ilke edinmiştir (Sırım, 2012: 122).

Hareket özünde insanın yediklerinden keyif alması yatmaktadır ve McDonald's'ta bulunmayan her şeyi simgelemektedir: taze, mevsimlik, yerel ürünler, ölçülü çiftçilik, nesiller boyunca elden ele geçen yemek tarifleri, aile ve arkadaşlarla keyifle yemek yemek vb (Honore, 2008: 61). Fast-food'un bir numaralı düşman olarak görüldüğü yavaş yemek hareketinin fikir babası Petrini'ye göre hızlı yemek; sohbeti, kişiler arasında iletişim kurulmasını ve duyuşal zevkleri engellemesi nedeniyle aç ruhları doyurma olanağı olmayan bir aktivitedir. Yavaş yemek ise sadece beden değil, aynı zamanda ruhun açlığını da tatmin etmeye yöneliktir (Jackson, 2007: 1-2).

Carlo Petrini, yavaş yemek felsefesini 'dinginlik verici, sakin, telaşsız, bedene ve ruha canlılık kazandırıcı' anlamına gelen '*tranquillo*' olarak adlandırmaktadır (Mayer ve Knox, 2010: 1552). Yavaş yemek kapsamında tat alma, Carlo Petrini'nin de söylediği gibi, her şeyden önce bir insan hakkıdır (Greeley, 2003: 45). Yeme-içme kültürünün bir toplumun esas kimliğini yansıttığına inanan İtalyanlar, bir topluluğun değiştirilmesi için öncelikle yeme-içme kültürünün değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır (www.italyaonline.net).

Yavaş yemek, yemeğin ocakta yavaş yavaş veya düşük ateşte pişirilmesi anlamına gelmemektedir. Yavaş yemek daha çok üreticiler ve tüketiciler arasındaki bağlantının yanı sıra her birimizin kendi vücutlarımızla ve doğayla olan bağlantısına ilişkindir (Jackson, 2007: 1-2).

Bu nedenle yavaş yemek hareketi için tüketicilerin eğitilerek yardımcı üretici (*co-producer*) düzeyine getirilmesi de son derece önem taşımaktadır. *Co-producer* kavramı, tüketici sıfatındaki insanların, yiyeceklerin üretim aşamalarını ve yöntemlerini sorgulayarak öneri getirebilecek düzeyde olmalarını ifade etmektedir. Bu anlamda yavaş yemek hareketi, tüketicilerin yüksek bilinçte tüketici yani bir *co-producer* olabilmelerini hedeflemektedir (Toplu, 2012: 10). Hareketin en önemli arzusu, tüketicilerin ne yediklerine, yiyeceklerin nereden geldiğine, nasıl bir tadı olduğuna ve seçtikleri yiyeceklerin dünya üzerindeki etkilerine ilişkin ilgilerini arttırmaktır (Mayer ve Knox, 2010: 1552). Bu da tüketicilerin *co-producer* seviyesine erişmesi ile mümkün olacaktır.

Hareket, yemek yemenin karın doyurmanın ötesinde üretimden tüketimine kadar iyi, temiz ve adil olması gerektiğini savunmaktadır. Buna göre yavaş yemek hareketi, üç

boyuta dayalı olan bir kalite kavramı önermektedir. Bu; gıdanın iyi, temiz ve adil boyutlarını içermektedir (Schneider, 2008: 390):

Gıdanın *iyi* olması; lezzet ve farklılığı, coğrafi ve kültürel bölge ile olan bağlantıları ve gıdanın tadını maksimize edecek yollarla üretilmiş olmayı, sahici bir aroma, tat ve görünüşe sahip olmayı ifade etmektedir. İnsan duyuları uyarıldığında ve değişik ürünleri karşılaştırıp daha tatmin edici olanı seçtiğimizde gıdanın iyi olma özelliğinin farkına varılması mümkündür.

Gıdanın *temiz* olması; çevreye zararı en az olan üretim yöntemleri ile ürünlerin üretilmesi, biyolojik çeşitliliğe ve insan sağlığına saygı duyulmasını sağlamaktadır. Kısaca gıdanın temiz olması, sürdürülebilirliği ve çevreye zarar vermekten çok korumayı ifade etmektedir.

Gıdanın *adil* olması ise; yine sürdürülebilirlik boyutunu kapsamakla birlikte sosyal adalet ve adil ücretlere vurgu yaparak sosyal olarak sürdürülebilir yollarla üretilmiş olmayı işaret etmektedir. Bu boyut, iyi ürünlerin dışlanmamasını ve sürdürülebilir olmasını, çalışanların emeklerinin sömürülmemesini ve hem üreticiler hem de tüketiciler için adil fiyat uygulamalarının sağlanmasını kapsamaktadır.

Yavaş yemek hareketinin temelini “convivia” oluşturmaktadır. Convivia, çeşitli amaçlarla kurulan ve düzenli olarak buluşan yavaş yemek üye gruplarıdır. Söz konusu amaçlar arasında, yerel ürünleri ve gelenekleri teşvik etmek, basit geleneksel aşçılık ve yemek yeme toplantıları düzenlemek, yavaş yemek mesajını yaymak ve eğlenmek sayılabilir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 18).

Convivium dâhilinde okullarda düzenlenen tat ve beslenmeye yönelik eğitimler, öğretim programı geliştirme ve öğretmen yetiştirme eğitimlerinden okul yemeği düzenlenmesi ve okul sonrası faaliyetlere kadar uzanan geniş yelpazeli etkinlikler düzenlemektedir. Her Convivium’un kendi kentinde tarım atölyeleri şeklinde oluşturduğu okul sebze bahçelerinde, öğrenciler, belirli eğitim programları ile bitki yetiştirmeyi öğrenmektedir (Bilgi, 2013: 49-50).

9 Kasım 1989’da Paris’te Arjantin, Avusturya, Brezilya, Danimarka, Fransa, Almanya, Hollanda, Macaristan, İtalya, Japonya, İspanya, İsveç, İsviçre, Amerika Birleşik Devletleri ve Venezüella delegelerinin katılımıyla imzalanan Yavaş Yemek

Manifestosu, hareketin felsefesini özetlemesi açısından önem taşımaktadır (www.slowfood.com):

“Endüstriyel medeniyetin sembolleri altında başlayan ve gelişen çağımız, öncelikle makineyi icat etti ve daha sonra onu yaşam modeli olarak içselleştirdi.... Hız, son birkaç yüzyıldır, çağdaş yaşamın saplantısı haline gelmiştir. Toplumsal organizasyonların tümünde baskın durumdadır, bunun bir sonucu olarak bizlerin yemek yeme alışkanlıklarını da etkilemektedir... Hepimiz hızın esiri olmuş ve aynı sinsî virüse yenik düşmüş durumdayız. Hızlı yaşam; alışkanlıklarımızı alt üst ediyor, özel yaşamımızı işgal ediyor ve bizi hızlı yemek yemeye zorluyor... Hızlı yaşama dair evrensel ahmaklıktan kurtulmanın yegane yolu, sessiz maddi hazzın sıkı bir biçimde savunulmasından geçer... Savunmamız bir yemek masasının etrafında Yavaş Yemek’le başlamalı. Haydi, hep beraber yerel yemeklerin tadını ve zevkini keşfedelim. Hızlı yemeğin etkisinden kendimizi kurtaralım... Gerçek kültür, lezzeti küçük düşürmek yerine geliştirmektir... Yavaş yemek, tek doğru çözüm yoludur... Yavaş yemek daha iyi bir geleceği garanti eder...”

Yavaş yemek hareketi, sembol olarak kendisine hareketin temel felsefesi olan yavaşlığı temsil etmek üzere küçük bir salyangoz seçmiştir. Salyangozların yaşamından iki temel sonuç çıkarılabilir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 24):

- Salyangoz yavaş harekettir (Hızlı olmak, insanı düşüncesiz ve akılsız kılar.)
- Salyangoz evini üzerinde taşır (Nerede salyangoz varsa, evi de oradadır.)

Salyangoz, yavaş yemek hareketinin temel felsefesi olan yavaşlık ve dinlenmeyi temsil etmektedir. Salyangoz, insanları hızlı hareket etmenin kendilerini düşüncesiz ve ahmak yapacağı konusunda eğitmektedir (Parkins, 2004: 374).

New York Times, 2001 yılında “dünyayı sarsan 80 fikir” arasında yavaş yemek hareketinin de bulunduğunu bildirmiştir (Honore, 2008: 61). Ayrıca Carlo Petrini, 2004 yılında Time Dergisi tarafından 29 Avrupalı kahramandan birisi seçilmiştir (Schneider, 2008: 385). Hareketin başarısı, dünya çapında hızla yaygınlaşmasına ve diğer yavaş akımlarının başlamasına da kaynaklık etmiştir.

2.3. Diğer “Yavaş” Akımlar

Başlangıçta bir protesto hareketi olarak başlayan yavaş yemek hareketi, daha sonraları sadece bir protesto değil; yavaş, keyifli ve kaliteli bir hayat ilkesine dönüşerek gündelik yaşamdaki birçok alana uygulanabilir hale gelmiştir (Doğutürk, 2010: 26). Hareketin başlangıcından sonraki süreçte, turizmden (*slow tourism*) kent yaşamına ve planlamasına (*cittaslow*), seyahatten (*slow travel*) medyaya (*slow*

media) her alanda yavaşlamayı, bilinçlenmeyi ve küreselleşmenin bireylere empoze ettiği “düşünme, yap” düsturuna karşı çıkararak yavaş ve kaliteli bir yaşamı desteklemeyi amaçlayan akımlar ortaya çıkmıştır (Güven, 2011: 120-121). Bu akımlar arasında tezde ele alınacak olanlar, yavaş turizm (*slow tourism*), yavaş seyahat (*slow travel*) ve adil ticaret (*fair trade*) olarak seçilmiştir.

2.3.1. Yavaş turizm (slow tourism)

Yakın bir geçmişe kadar turizm denildiğinde kitlesel bir hareket şeklinde yapılan deniz-kum-güneş tatili kast edilmekteyken bu tercihin olumsuz sonuçları olarak ortaya çıkan deniz kıyılarında betonlaşma oranının artması, kapasitenin üzerinde turistik talebin mevcut olması gibi gelişmeler ile birlikte yeni turistik tercihlerin gündeme geldiği (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 168) görülmektedir.

Nitekim Dünya Turizm Örgütü, geçmişten farklı olarak günümüzde değişen turist tercihlerinde kitle turizminin bilindik standartlarından uzaklaşarak doğa ve kültür temelli turların ağırlık kazandığını belirtmektedir (Bilgi, 2013: 57). İnsanlar artık tatil için standart bir yaşam, seyahat ve kurallardan ziyade modernleşmenin acele ve telaşından kaçabilecekleri ve doğa ile uyum içinde dinlenip rahatlayabilecekleri bir tatil arayışına yönelmektedir (Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski, 2011: 190).

Klasik deniz-kum-güneş tatilinden farklı olarak gelişen yeni turizm modelinde turistlerin beklentileri; alışıldık ve herkes tarafından tercih edilen turizm merkezlerinden uzak, doğa ile bütünleşmiş, kaliteli hizmet ve bakir bir çevreye sahip yerlerde yapılan faal bir turizm çerçevesinde şekillenmektedir (Kaypak, 2010: 94). Turizmde “*yavaş güzeldir*” şeklinde özetlenebilecek olan bu anlayışa göre; insanlar artık sürekli olarak bir yerden başka bir yere aceleyle gezmeyi değil, gezdikleri yerlerin yavaşça keyfini çıkarabilmeyi tercih etmektedir (Para Dergisi, 2012: 18).

Gidilen yabancı bir yerde o yeri en iyi tanıyabilme yöntemlerinden olan yerli halk ve kültür ile temas kurmanın en az düzeyde olduğu, turizm açısından her şeyin, her günün ve saatin önceden planlanmış olduğu ve bu yüzden kendiliğinden faaliyetlere çok az olanak tanıyan programların uygulandığı (Ritzer, 2014: 159-160) tatil anlayışına karşıt olarak yavaş turizmi tercih eden turistler, çok farklı deneyimleri yaşama şansına sahip olmaktadır (Sungur, 2013: 642).

Yavaş turizm; yerel kültür, çevresel ve tarihsel değerlerin korunmasına önem veren, çeşitliliği destekleyen ve insanlar arasındaki ilişkilerini önemseyen bir turizm şeklini ifade etmektedir. Tatilin hızını yavaşlatarak keşfetmek, öğrenmek ve paylaşmaktan zevk alınması, yerel halkın yanısıra kentle de daha derin ilişkiler kurulması, yaşanan deneyimlerin sayısal çokluğundan ziyade kaliteli deneyime önem verilmesi gibi özelliklere sahiptir (Heitmann, Robinson ve Povey, 2011: 117).

Yavaş turizm doğal ve kültürel farklılıklara saygılı, uyumlu ve aynı zamanda toplumsal olarak sorumlu turizmi teşvik etmektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 124). Yavaş turizm anlayışında yerel ürünler satın almak; yerel çiftçileri ve yerel ekonomi akışını desteklemek, yeni iş olanakları yaratılmasını sağlamak, organik tarım yöntemlerini teşvik etmek, yerel markaları ve ürünleri tanıtmak gibi çeşitli anlamlar (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 59) ifade etmektedir.

Yavaş turizmin dört temel prensibi (Lumsdon ve McGath, 2011: 267) şunlardır:

- Yolculuğu tatilin bir parçası olarak görmek ve bu nedenle yolculuktan da zevk almak,
- Yerel kültürel özellikler hakkında bilgi sahibi olmak,
- Sürekli acele etmek yerine rahatlamak için zaman yaratmak,
- Yerel sakinler ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek.

Plansız ve kontrolsüz bir biçimde gelişen klasik turizm anlayışının aksine yavaş turizm, yerel ve bölgesel değerlerin bilinmesi, korunması ve geliştirilmesine dayanan bir sürdürülebilir turizm modelidir. Turizm açısından sürdürülebilirlik, çevre-turizm-insan etkileşimi ile kültürel ve doğal değerlerin korunarak gelecek nesillere aktarılmasını gerektirmektedir (Andarabi, 2012: 28; Kaypak, 2010: 100).

Bu yönüyle yavaş turizmi tercih eden turistlerin; standartlaşmış hizmetler, ticarileşmiş ürünler ve tüketim odaklı turizm altyapısını reddeden turistler olduğu söylenebilir (Ayça Öztürk, 2012: 18). Ayrıca diğer ayırt edici özellikler; eğitim düzeyleri yüksek, orta yaş ve üstü yaş grubuna dahil ve yüksek gelir düzeyine sahip kişiler olmalarıdır. Nitekim Uluslararası Eko-Turizm Birliği'nin araştırmalarına göre; deniz-kum-güneş anlayışındaki klasik bir tatile çıkan turistlerin bir gün içinde

harcadıkları toplam para maksimum 67 dolar olurken, yavaş turizmi tercih eden turistler günde en az 90 dolar harcamaktadır (Para Dergisi, 2012: 23).

Yavaş turizmin amaçları şu şekilde özetlenebilir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 53):

- Ev sahibi topluluğa önem vermek,
- Personel davranışlarında iyi standartlar oluşturmak,
- Yerel topluluklar için ekonomik dönüşümü en üst düzeye çıkarmak,
- Gelişimi düşük bir hızda gerçekleştirmek,
- Çevre dostu olmak,
- Turistin sorumlu bir davranış içerisinde olmasını sağlamak.

Çevreye duyarlı turizm anlayışı; çevreyi korumaya yönelik pek çok projeyi tetiklemiştir. Diğer ürünlere göre çevreye zararı minimum olan ürünlere turizmin doğal kaynaklar üzerindeki baskısını azaltmak amacıyla eko-etiketleme ödülü verilmektedir (www.seferihisar.bel.tr). Örneğin, uluslararası bir etiket olan Mavi Bayrak sahibi olmak için gerekli kriterler, çevre yönetimine, güvenliğe, deniz suyunun temizliğine gerekli önemin verilmesi gibi kriterlerdir. Ayrıca bu plajlarda yüzme suyu kalitesi belirli aralıklarla ölçülmekte, özel araç kullanımından ziyade bisiklet gibi alternatif ve çevreye zararlı olmayan ulaşım seçenekleri teşvik edilmektedir (Bilgi, 2013: 52).

2.3.2. Yavaş seyahat (slow travel)

Hızlı olmanın başarı ölçütü olarak kabul edilmesinin seyahat alanındaki yansıması, seyahatin hızlı arabalar, jet uçaklar ve özel hizmet sunan hızlı trenler ile gerçekleştirilmesi şeklinde olmuştur. Seyahat edenleri asıl amaçlarından uzaklaştıran bu durum günümüzde değişmiş, insanlarla yakın ilişki kurmak, ziyaret edilen topluluğa kendinden bir şeyler katmak ve karbon ayakizlerinin farkında olmak gibi yeni öncelikler ortaya çıkmıştır (Gardner, 2009: 12).

Yavaş seyahat genellikle üç unsurun bileşimine işaret etmektedir: havayolu ve özel araç kullanımından kaçınmak, düşük karbon turizmi, hem varılacak yerde hem de

yolculuk boyunca kişinin kendisine bir şeyler katması (Dickinson, Lumsdon ve Robbins, 2011: 283).

Seyahat aracı olarak kullanılan bazı modern trenler veya arabalar, içinden geçilen manzaranın kaçırılmasına neden olmaktadır. Buna karşın yavaş seyahat, az ama öz seyahat eden, yani seyahat ettikleri yerlerde kalma süresini uzun tutan, gezilerini hızlı yapmayan kişilere uçak ve arabanın dışında değişik alternatifler sunan bir seyahat biçimini ifade etmektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 112). Nitekim Speakman (2005) da yürümenin veya bisiklet sürmenin çevreyi daha detaylı algılayabilme, sesin, lezzetin ve kültürel manzaranın kokusunu deneyimleyebilme gibi olanaklar açısından arabadan çok daha fazla seçenek sunduğunu (s. 134) söylemektedir.

Yavaş seyahat ederek insanlar yalnızca daha mütevazı bir ulaşımı seçmekle kalmamakta; aynı zamanda mekanla, çevreyle, etik değerlerle ve bir turist olarak kendi kişilikleri ile müzakerelerde bulunmaktadır. Euromonitor International'a göre, tüketiciler arasında yeşili koruma bilincinin yaygınlaşması nedeniyle yavaş seyahat pazarı Batı Avrupa'dan Amerika'ya kadar büyük bir hızla yaygınlaşmaktadır (Dickinson, Lumsdon ve Robbins, 2011: 282).

Hız yüzünden gözden kaçırılan keyiflerin tekrar kazanılmasını amaçlayan yavaş seyahat, bir an önce varmak ve varılan yeri tüketmektense başlangıcından itibaren gezinin ve yolculuğun tümünün tadına varılması gerektiğini anlatmaktadır. Yavaş seyahatçiler için yavaş ulaşım araçları kadar yerel halk ve yerel pazarlar da eşit derecede önem taşımaktadır. Örneğin, seyahat kapsamında yalnızca turistlerin gittiği turistik noktaların değil, özellikle yerel halkın sıklıkla gittiği mekanların da ziyaret edilmesi ve yerel halkın yaptığı etkinliklere katılması önerilmektedir (Hakkı Can Özkan, 2011: 21).

Parayla veya ayrıcalık ile ilgili olmadığı savunulan yavaş seyahat, "bir zihin durumudur ve kalabalığın gittiği yoldan gitmeme cesaretini gösterebilmektir" (Gardner, 2009: 11-12). Ayrıca Gardner (2009), yavaş seyahati uygulamanın oldukça kolay olduğunu belirtmekte ve şunları söylemektedir (s. 13):

"Arabanızı evde bırakın ve belki de hiçbir zaman ziyaret etmeyeceğiniz bir kırsala otobüsle gidin. Önünden belki de binlerce kez geçtiğiniz ve içine hiç girmediğiniz bir topluluk merkezini, kafeyi ya da bir kütüphaneyi ziyaret edin."

Gardner (2009) ayrıca, yavaş seyahat ile ilgilenen seyahatçiler için bazı öneriler sunmaktadır (s. 12):

- Yavaş seyahatin anahtarı ruhsal durumunuzdur. Bu nedenle yavaş seyahate evden başlamak gerekir.
- Yavaş seyahat edin. Mümkünse uçakları kullanmayın; bunun yerine gemiler, yerel otobüsler ve yavaş trenleri seçin. Çünkü hız, manzara ile olan bağlantınızı koparır.
- Yerel pazarlara ve dükkanlara girin. Bir kafede oturarak o şehrin bir parçası olur ve sadece gelip geçen biri olmazsınız.
- Ziyaret ettiğiniz yerde konuşulan dil ve lehçelere kulak kabartın. Yeni kelimeler öğrenin ve yerel bir gazete alın.
- Doğru seviyede halkla temas kurun. Yerel halk ne yapıyorsa siz de onu yapın. Seyahat ettiğiniz yere uygun kalacak yer ve yemekler seçin.
- Beklenmeyene hazırlıklı olun. Geciken trenler veya kaçırdığınız otobüs seferleri size yeni fırsatlar yaratabilir.
- Ziyaret ettiğiniz halka sizin ne gibi bir katkınız olabilir diye düşünün.

Görüldüğü üzere yavaş hareketinin üç ana direği olan işlerin doğru hızda yapılması, zaman ve mekan kullanımına yönelik tavırların değiştirilmesi ve nicelik yerine niteliğe önem verilmesi şeklindeki ilkeler yavaş seyahate de uygulanabilir niteliktedir (Dickinson, Lumsdon ve Robbins, 2011: 282). Kısaca yavaş seyahat, seyahat esnasında da yaşamdan zevk almayı, gidilen seyahatlerden farklı çıktılar elde etmeyi ve seyahat edilen kentlere ve topluluklara kişilerin kendisinden bir şeyler katmasını hedeflemektedir.

2.3.3. Adil ticaret (fair trade)

Adil ticaret, küresel piyasa koşullarına karşı güçsüz bırakılmış ve dezavantajlı yerel üreticilere sürdürülebilir ve eşit bir pazar fırsatı sağlamayı amaçlayan, yerel üreticilerin küresel pazara açılmasına olanak sağlayan, üretici ve işçilerin haklarını güvence altına alan ve daha iyi ticaret koşulları sunan bir ticaret sistemini ifade etmektedir (Blowfield ve Dolan, 2010: 149; Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 88).

Adil ticaret, dezavantajlı üreticiler için eşit pazar fırsatları sağlanmasını ve gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasında etik ve sorumlu bir ticaret anlayışı yaratılmasını amaçlamaktadır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 88). Bowen (2001), ticaretin bir yandan sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunurken, diğer yandan ona zarar verebileceğini (s. 21) belirtmektedir. Ticaretin üreticiler ve tüketiciler için iyi olup olmaması, tamamen ticarete konu olan ürünlerin nasıl üretildiğine ve satıldığına bağlıdır. Bu anlamda adil ticaret, ticaretin gerçekten sürdürülebilir kalkınma için bir araç olabileceğini göstermektedir.

Adil ticaretin amaçları şöyle sıralanabilir (Bowen, 2001: 25; Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 88-89):

- Dezavantajlı üreticiler için gelişmelerinin ve pazarlara erişimlerinin sağlanmasıyla birlikte yaşam standartlarının ve yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi,
- Küresel piyasa koşullarına karşı savunmasız olan marjinalleştirilmiş üretici ve işçilere yardım ederek onların bu korunmasız pozisyondan güvenli ve ekonomik açıdan kendine yeterli bir pozisyona getirilmesi,
- Uluslararası ticarete daha fazla eşitliğe ulaşabilmek için üretici ve işçilerin kendi çalıştıkları yerlerde paydaşlar olarak yetkilendirilmesi,
- Küresel ticaretin geliştirilmesi için birtakım kuralların ortaya konması,
- Diyalog ve ticarete şeffaflıkla eşitliğin ve sosyal adaletin sağlanması.

Adil ticaret bir ekonomik sistem olarak, küresel işletmelerin neden olduğu bazı yerel olumsuzlukları gidermeye yaramaktadır. Ancak bir ürünün yerel olarak üretiliyor olması, illa ki adil ticaret ürünü olmasını gerektirmez. Örneğin; ürün adil ticaret ürünü olsa bile eğer bu ürünlerin üretilmesinde çocuk işçi çalıştırıyorsa burada adil ticaretin amaçlarıyla bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle üreticilerin adil ticaret koşullarını yerine getirdiklerini belgelemek için adil ticaret belgesi/sertifikası almaları gerekmektedir (www.fairtrade.net).

Dünyada yaklaşık beş yüz işletme adil ticaret ürünlerini ithal etmekte ve üç bin iki yüz işletmenin yanı sıra yüz on iki binin üzerinde süpermarket adil ticaret ürünleri satmaktadır. Bir adil ticaret ürününü satın almak için tüketiciler minimum 21 Euro

ödemeyi kabul etmektedir (www.fairtradefederation.org). Yapılan bir araştırmaya göre, Birleşik Krallık'taki tüketicilerin %68'i, İsveç'tekilerin %64'ü bu ürünlere daha yüksek fiyatlar ödemeye razı olduklarını belirtmişlerdir (Bowen, 2001: 33).

Adil ticaret, küreselleşme ve kitle tüketimi nedeniyle yok olma tehlikesi taşıyan yerel ürünlere ve üretim tekniklerine talep yaratarak yerel üreticiler açısından önemli bir işlev yerine getirmektedir. Adil ticaretin ekonomik etkileri, ürünlerin dağıtım kanallarında bulunan aracı işletmelerin çok az sayıda olması nedeniyle aracılara ödenen komisyonun doğrudan üreticilere gitmesi, üretici kooperatifleri sayesinde üreticilerin pazarlık güçlerinin önemli ölçüde artması, yerel üreticiler için yeni ticaret uygulamalarının geliştirilmesi, gelişmekte olan ülkelerdeki çocuk işçi istihdamının engellenmesi ve üreticilerin ağ tipi örgütlere katılmaları şeklinde sıralanabilir (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010: 95-98).

World Fair Trade Organizations (*WFTO*), Fair Trade Labelling Organization (*FLO*), European Fair Trade Association (*EFTA*) gibi örgütler, adil ticaret konusunda faaliyet gösteren önemli örgütlerdir. Özellikle 1990larda Fairtrade ürünlerinin pazar erişiminin ve görünürlüğünün artırılmasında öncü bir rol oynayan Fair Trade Labelling Organization (*FLO*), dünya çapında Fairtrade normlarını sertifikalandırma sistemine bağlayan, Fairtrade etiketli ürünler için standart koyan ve sertifikalandıran bir kuruluştur (Blowfield ve Dolan, 2010: 149).

Sonuç olarak, adil ticaretin yerel üretimi, üreticileri ve yerel kültürü destekleyici özelliklerinin yavaş yemek hareketi ve yavaş hareketi ile örtüştüğü söylenebilir.

2.4. Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi

Küreselleşme, toplumların değişmesi ve yayılması için önemli olanaklar sunsa da yerel özgünlükleri ve karakteristik yapıları ortadan kaldırma riskini de beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda, hiçbir topluluğa ait olmayan, kimlik taşımayan, sıradan modeller ortaya çıkmaktadır (Uslu, 2009: 53). Kent merkezlerinde gelişmek amacıyla izlenen stratejiler küreselleşmenin etkisiyle benzeşmekte, kentler kendi kimliklerini ve ruhlarını kaybetmekte, birbirine daha çok benzemekte ve tektipleşmektedir (Radstrom, 2011: 91).

İçinde buldukları coğrafyaya ait olmayan, kent merkezinde aynı menülerin ve ürünlerin satıldığı restoranları barındıran ve adına “*everywhere city*” denilen “*her yer*

şehirleri”nin özelliği, buldukları ülkeden alınıp başka bir ülkeye yerleştirilmeleri halinde muhtemelen hiçbir ziyaretçinin bunu fark etmeyecek olmasıdır (Akman, Nergiz ve Akman, 2013: 50).

Yavaş kent (cittaslow) hareketi, Ritzer’in ‘*Toplumun McDonaldlaştırılması*’ adını verdiği duruma karşı bir direnişi ifade etmektedir. Kentlerin giderek sağlıksızlaştığı, çevresel bozulma yaşadığı, homojenleştiği ve kendi kimliklerini kaybettiği günümüz dünyasında alternatif bir kent ve yaşam modeli oluşturmak düşüncesi, bu hareketin başlangıç noktası olmuştur (Toplu, 2012: 11).

Yavaş kent hareketi bir kimlik hareketi örneğidir. Kentlerin küresel homojenleşmenin karşısında kendi yerel kimliklerini kaybetmelerinden doğan ve merkezinde estetik, yerel kalkınma, yaşam kalitesi gibi unsurları barındıran ve bu unsurları koruma girişiminde bulunan bir hareket (Radstrom, 2005: 127-128) olup mekânların insanlar için ne kadar önemli olduğunun bir ifadesi olarak düşünülebilir (Mayer ve Knox, 2007: 21-22).

Cittaslow hareketinin bir kentteki pozitif etkisi, diğer kentleri de Cittaslow olma motivasyonu açısından pozitif etkilemiş ve böylece önce İtalya’da, ardından tüm dünyada yavaş kentler dalgalanma etkisi ile yayılmıştır (Radstrom, 2011: 100). Mayer ve Knox’a (2006) göre, hareket her ne kadar Avrupa temelli olsa da Amerikan kentbilimcilerine de alternatif bir kentsel kalkınma gündemini nasıl uygulayacakları hakkında önemli fikirler sunmuştur (ss. 321-322).

2.4.1. Yavaş kent (cittaslow) hareketi nedir?

Yavaş kent hareketi, özgün ve ayırt edici yerel kimliklerini kaybetmeden, kentlerdeki değişme ivmesinin yavaşlatılması ve yerel karakteristiklerin yaşatılması isteğinden doğmuştur (Uslu, 2009: 53). Geleneksel yaşam biçiminin korunduğu, fast-food tarzı ve kültürü karşısında yerel kimliğin ve yerel ürünlerin ön plana çıkarıldığı, yerel üretimin, çevreye özgü değerlerin, kültür ve geleneklerin korunması gibi amaçları bünyesinde barındıran bu harekette temel amaç, kentsel yaşanabilirliği arttırmaktır (Uslu, 2009: 53; Kadioğlu, 2009: 74).

Yavaş kent hareketi, özgün kimliklerini sürdürmek için bütünsel bir çerçeveyi arayan kentler için bir planlama çözümünü ifade etmektedir (Radstrom, 2011: 91, 102). Bu hareket ile hedeflenen şey niceliksel değil niteliksel değerlere önem veren bir yerel

kalkınmanın yanında çevresel kaynakların korunduğu bir şehircilik modelinin uygulanmasıdır (Tosun, 2013: 231).

Cittaslow hareketi, İtalya’da 15 Ekim 1999 tarihinde yavaş yemek hareketinin lideri Carlo Petrini ve bir grup İtalyan belediye başkanının (Chianti, Orvieto, Bra ve Positano olmak üzere) yavaş yemek hareketi ilkelerini kent yaşamına uygulamak istemeleriyle başlamıştır (Pink, 2009: 453). İtalya’da Chianti’nin belediye başkanı Paolo Saturnini, küçük bölgelerin özelliklerini ve kalitelerini sürdürme ihtiyacını görmüş ve uzun vadede bu bölgelerin yerel bağlantıları olmayan büyük küresel metropoller olmaktan muzdarip olacaklarını, diğer bir deyişle “her yer toplulukları” (*everywhere communities*)na dönüşeceklerini öngörmüştür (Radstrom, 2011: 91). Böylece Saturnini, 17 Kasım 1997’de Carlo Petrini’ye bir mektup yollayarak yavaş yemek hareketini “kendine has bir yaşam şekli ve korunmaya muhtaç özel ürünleri bulunan küçük kentleri” de içine alacak şekilde genişletmeyi önermiştir (Petrini ve Padovani, 2011: 156).

Bu fikir kısa sürede diğer belediye başkanları tarafından da benimsenmiş ve ulusal çapta yankı bulmuştur (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 141). Böylece Cittaslow Birliği, 20 Temmuz 2000’de Roma’daki İtalyan Ulusal Belediyeler Birliği binasında dönemin sosyal demokrat kültür bakanı ve Floransa belediye başkanının katılımıyla açılmıştır (Petrini ve Padovani, 2011: 156). Hareket başlarda dört İtalyan kentinin daha sağlıklı ve daha huzurlu yaşamak için bir araya gelip çeşitli ilkeler belirlemesiyle başlamış iken, zamanla alternatif bir kent ve yeni bir yaşam tarzı modeli olarak tüm dünyaya yayılmıştır (Ergüven, 2011: 207; Toplu, 2012: 12).

Cittaslow hareketi, yavaş yemek hareketinin sahip olduğu felsefeyi küçük ölçekli kentlerin planlanmasında ve tasarımında kullanmayı amaç edinen uluslararası bir ağdır (Miele, 2008: 136). Mayer ve Knox (2006), yavaş yemek hareketinin, “yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi ile ilişkili, yerel uygulama ilkelerini teşkil eden şehir tabanlı bir yan ürün için ideolojik bir platform oluşturduğunu” (s. 321) savunmaktadır.

Yavaş kent hareketi, yerel yönetimler için bir model olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal bir harekettir (Pink, 2008: 97). Bu bağlamda Pink (2009) yavaş kentleri; “kurucularının, içinde bulunduğumuz hızlı ve küresel anlamda

homojenleşmiş zamana cevaben ortaya koydukları, küresel olarak gittikçe daha fazla birbirine bağlanan dünyada yerel farklılıkları ve yerel yaşam kalitesini teşvik etmeyi amaçlayan bir hareket” olarak ele aldığını (ss. 453-454) belirtmektedir.

Radstrom’a (2011) göre, hem yavaş yemek hem de yavaş kent, bir “hareket” olarak tanımlanmaktadır. Gerçekte ise yavaş kent resmi düzeyde organize olmakta ve bir kent politikası düzeyinde çalışmaktadır. Her kent, Cittaslow Birliği tarafından kabul edilen ortak felsefeyi, tüzüğü, politikaları ve hedefleri kabul etmektedir. Kısaca yavaş kentin gönüllü olarak üyelik imzası atan küçük kentlerden oluşan bir organizasyon olarak tanımlanması daha doğrudur (s. 94).

Yavaş kentler, insanlara yavaş bir yaşam şeklini benimseten bir karaktere sahiptir. Tüm dünyada görülen homojenize akan dünyaya karşı duran bu kentler; daha az trafik, daha az kalabalık ve daha az gürültü ile karakterize edilmektedir (Doğutürk, 2010: 4,6).

Cittaslow hareketi de yavaş yemek hareketi gibi kendisine logo olarak salyangozu seçmiştir. Cittaslow hareketine göre “turuncu salyangoza sahip olmak demek, sırtınıza yaşamsal yükler aldınız anlamına gelmektedir” (Polat, 2011).

Resim 1 Cittaslow Logosu

Kaynak: www.cittaslow.net

“Tarihi bir şato. Onun hemen dibinde çağdaş hayatı sembolize eden beton bina. Önlerinde yavaş ama emin adımlarla ilerleyen bir salyangoz. Bütün bunlar bir amblemi oluşturan unsurlar ve her birinin ifade ettiği anlamlar var. Örneğin, tarihi şato geçmişi, geçmiş nesillerden miras kalan kültürel değerleri, diğer anlamıyla yitirilen pek çok değeri ifade ediyor. Betonarme bina ise çağdaş medeniyetin sembolü zevksiz, ruhsuz ve donuk. Birbirinden farklı anlamlar çağrıştıran iki binanın hemen önündeki salyangoz ise belli bir hayat tarzına karşı ciddi bir protestonun ifadesi. Hızlı yaşamının diğer adı olan ‘Amerikan tarzı’ hayata bir alternatif olarak, hayatı yavaş, tadına vara vara, sükûnet içinde yaşamayı öngören bir sembol. Yemek kültüründen şehir planlamasına kadar her şeyin yavaşlık, sakinlik ve bir de tarihi

mirasa saygı prensipleriyle düzenlenmesi gerektiğini anlatmaktadır” (www.italyaonline.net).

Mayer ve Knox’a (2006) göre, yavaş kent hareketi, sürdürülebilirliğe dayanmaktadır (s. 327-328). Cittaslow kriterleri ekonomik, ekolojik ve sosyal olmak üzere sürdürülebilir gelişmenin üç boyutu çerçevesinde şekillenmektedir. Örneğin hava kirliliği kontrolü, alternatif enerji kaynakları kullanma gibi ilkeler kentin ekolojik varlıklarını korumayı amaçlarken, yerel ve organik ürünlerin üretimi ve tüketimi ise kentin yerel ekonomik kalkınmasıyla alakalıdır. Eşitlik ise kriterler arasında doğrudan işaret edilen bir yön değildir; yerel ürünlere ve üretime odaklanması ve bunun ekonomik sonuçları ile dolaylı olarak ilişkilendirilebilir.

Kuşkusuz ki diğer yavaş hareketleri gibi yavaş kent hareketinin de İtalya’da ortaya çıkmış olması tesadüf değildir. *“La dolce vita”* (tatlı hayat) ülkesi olan İtalya, yeme-içme kültürü ile ilgili gelenek ve göreneklerine son derece bağlı kalmayı başarmış bir ülkedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 132). Nitekim Paolo Saturnini de yavaş kent kriterlerinin İtalya’daki küçük ve orta büyüklükteki kentlerden esinlenilerek inşa edildiğini belirtmektedir (Miele, 2008: 139). Ancak hareketin dünyada yaygınlaşma hızına bakılınca dünyanın birçok farklı köşesinde hızdan muzdarip olan kentler olduğu görülmektedir (Polat, 2011).

2.4.2. Yavaş kent (cittaslow) felsefesi

Yavaş kent hareketinin ilk bildirgesinde ‘küreselleşmenin, iletişimi, kaynaşmayı ve değişimi kolaylaştırmasına karşılık farklılıkların törpülenerek, tek bir model insan oluşturmaya doğru gittiği ve sonunda sıradanlığın hâkim olacağı bir düzenin yaratılacağı’ şeklinde endişeler dile getirilmiştir (Şahinkaya, 2010: 1). Bu anlamda dünya sahnesinde küreselleşmenin meydana getirdiği homojen ve tektip mekanlardan birisi olmadan ayırt edici özelliklerini ve yerel kimliğini koruyarak yer almak isteyen kentler, Uluslararası Cittaslow Birliği’ne katılmakta ve felsefesini kabul etmektedir.

Yavaş kent felsefesini iyi resmetmesi açısından şu alıntıyı yapmakta fayda vardır:

“Küçük bir kasaba düşünün; doğası bozulmamış, dev marketlerde bir ekmek alabilmek için kuyrukta bekleyen insanlar yok; korna sesleriyle uyanmıyorsunuz. Hayatınız koşuşturarak geçmiyor. Yediğiniz içtiğiniz her şey yörenin doğal ortamında sağlıklı bir şekilde yetiştiriliyor. Pizza ya da hamburgerle değil, doğru düzgün yemeklerle besleniyorsunuz. Arabaya değil bisiklete biniyorsunuz. Çevre kirliliği yok. Gürültü patırtı yok. Etrafınızda gözü rahatsız eden bir yapılaşma yok.

Böyle bir yerde sabaha merhaba diyorsanız eğer bir Cittaslow'da yaşıyorsunuz demektir” (geka.org.tr).

Yavaş kent felsefesinde birincil prensip, hızlı yaşama karşı çıkmaktır (Bilgi, 2013: 47). Yavaş kent temelde bir düşünce biçimidir. Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, çevrenin ve kültürel mirasın korunması gibi ana hedefler dışında kent sakinlerinden yaşadıkları kenti önemsemeleri, kendilerine has edebiyat, müzik, kültür, gelenek ve değerleri değiştirmeden ve hızla tüketmeden yaşamaları beklenmektedir (Soyalp, 2013). Bir yavaş kentte yaşıyor veya onu yönetiyor olmak, diğer kentlerden farkı olarak kendine özgü ve iddiasız bir yaşam şeklini benimsemek anlamına gelmektedir (Polat, 2011).

Bu felsefeyle kentlerin doğaya zarar vermeden de gelişebileceği, kalkınmanın tek yolunun betonlaşma olmadığı, kentlerin yerel özelliklerine ve doğal yapılarına sahip çıkarak da kalkınabilecekleri savunulmaktadır (Yıldırım ve Karaahmet, 2013: 17). Bu küçük kentlerde süpermarket ya da McDonald's yerine yerel ürünler satan mağazalar ve restoranlar bulunmaktadır. Orvieto'nun belediye başkanı Stefano Cimicchi, *“amacımız yaşanabilir şehirler yaratmak”* demektedir ve *“tıpkı yazar İtalo Calvino ve mimar Renzo Piano gibi bir ütopya şehir konsepti üzerinde çalıştıklarını”* söylemektedir (Şahinkaya, 2010: 2).

Orvieto'da bulunan Lezzet Sarayı direktörü ise Cittaslow felsefesini şu şekilde açıklamaktadır (Petrini ve Padovani, 2011: 157-158):

“Bu şehirlerin kaybetmemeye karar verdiği değerler aynı zamanda ‘yersiz yurtsuzlaşmaya’ verilmiş bir karşılık. Bu anlamda esasen mekân olmayan yerlerle (her yerde aynı olan fast-food restoranları, bütün bir ailenin cumartesi sabahını geçirdiği alışveriş merkezleri gibi) ve ‘doğal olmayan afetlerle’ yani insan eliyle ve dengesiz kalkınma sonucunda ortaya çıkan felaketlerle mücadele ediyoruz”.

Yavaş kent felsefesi, kentlerin güçlü ve zayıf oldukları alanları belirleyip bu çerçevede kendilerine uygun bir strateji geliştirmelerini teşvik etmektedir. Cittaslow olmak (geka.org.tr):

- Kentin dokusunun, renginin, müziğinin ve hikayesinin uyum içinde, kent sakinlerinin ve ziyaretçilerin zevk alabilecekleri bir hızda yaşanmasıdır.
- Yerel zanaatları, tatları ve sanatları sadece eskilerin hatırladığı kavramlar olmaktan çıkarmak için bunları çocuklarla ve misafirlerle paylaşmaktır.

- İnsanların kendi sağlıklarını ön planda tutmalarıdır. Bunun için hava, su, gürültü ve ışık kirliliklerinin sürekli kontrol edilmesidir.
- Çöp toplama saatlerinden ilaçlamaya kadar birçok konuda önlem almak ve uygulamaktır.
- Yerel üreticileri desteklemek ve onların ürünlerini satabilecekleri satış merkezleri oluşturmaktır.
- Çevreye ve insana zararlı olmayan alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesidir.
- Belki de en önemlisi bir kentin, dünyada binlerce birbirinin aynı kentten kendini farklılaştırmasıdır.

Birliğin kuruluş maddesinde ise (www.cittaslow.net):

“Cittaslow-Rete Internazionale dele citta del buon vivere” (Yaşam kalitesine önem veren şehirlerin uluslararası ağı) adlı Birlik: kısaca, “Cittaslow” Bra, Greve in Chianti, Orvieto, Positano kasabaları ile Slow Food Birliği arasında kuruldu. Birliğin süresi sınırsızdır. Birlik, “modern ve tarihi binalardan oluşan turuncu renkli bir salyangozu” resmeden kendi logosunu kullanacaktır: Logonun ayrılmaz bir parçası ise, kullanımı tanzim edecek olan “Yaşam kalitesine önem veren şehirlerin uluslararası ağı” sözü olacaktır” denilmektedir.

Cittaslow hareketinin temelinde yatan felsefeye göre iyi yaşam, insanların kendi yerelinde kolay ve hoş bir hayat sürmelerini temel almaktadır (Polat, 2011). Harekete göre yavaş yaşamak ile iyi yaşamak arasında bir fark vardır. İyi yaşamak, vatandaşların yaşadıkları yerde kolay ve rahat biçimde hizmet ve sorun çözümlerinden faydalanarak yaşaması anlamına gelirken, yavaş yaşamak ‘festina lente’ yani ‘yavaşça acele etmek’ tir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 133).

Bunun anlamı, bugünün ve geleceğin sağladığı olanaklar sayesinde geçmişin mirasından ve bilgi birikiminden faydalanmak olacaktır. Yavaş kentler açısından bu yolla anlatılmak istenen şey; daha yavaş ama daha insani, daha çevreci, geçmiş ve gelecek nesillere daha saygılı bir şekilde ilerlemektir. Ayrıca yavaşça acele ederek stressiz yaşamak, eşsiz ve özel olanı aramak, küreselleşen dünyada küçük ve yerel olana saygı duymak, daha insancıl, çevreye ve gelecek nesillere daha duyarlı olmak gibi birtakım hedeflerin gerçekleştirilmesini de içermektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 133, 142).

Mayer ve Knox (2006), yavaş kentleri, “halkın ve yerel yöneticilerin yerel tarihi önemsedikleri, daha iyi ve sürdürülebilir bir gelişme için farklı yerel kaynaklardan faydalandıkları yerler” (s. 322) olarak tanımlanmaktadır. Beatley (2004), “Cittaslow ağındaki turizm noktaları farklı amaçlar güdüyor olsalar da, onları buluşturan ortak noktanın benzersiz ve ayırt edici özelliklerini koruma arzusu” olduğunu (s. 335) belirtmektedir.

Cittaslow hareketi, kentlerde geleneksel mimariyi, zanaatı ve sofrayı korumayı amaçlasa da sanıldığı gibi aksine uyuşuk ya da geri kafalı olmak, teknolojiye karşı olmak ya da her şeyi durdurup zamanı geri almak anlamına gelmemektedir. İyi yaşamayı teşvik eden modern ve geleneksel arasında bir denge kurmayı hedeflemektedir (Honore, 2008: 89-90). Nitekim Bra'nın belediye başkan vekili Bruna Sibille bu durumu şöyle açıklamaktadır:

“Cittaslow olmak, her şeyi durdurup zamanı geri almak anlamına gelmiyor. Müzelerin içinde yaşamak istemiyoruz, tek istediğimiz modern ile geleneksel arasında, kaliteli yaşamı destekleyen bir denge oluşturabilmek.” (Hekimci, 2010: 38).

Bir yandan geleneksel yapıyı, sofrayı ve zanaatı muhafaza ederken; diğer yandan çağdaş dünyaya ait olumlu tarafları savunan bu hareket açısından modern dönem öncesi nostaljisi de söz konusu değildir (Honore, 2008: 89). Örneğin, belediyenin sunduğu hizmetlerde en son teknolojik olanaklardan faydalanarak cadde aydınlatmasında güneş enerjisinin kullanılmasına, gelişmiş teknolojinin kullanıldığı arıtma tesislerinden elektrikli ulaşım araçlarına ve iletişim ağlarına kadar yaşam kalitesini iyileştiren türlü teknolojik imkanlardan faydalanılması teşvik edilmektedir (Petrini ve Padovani, 2011: 157).

Bu yönleriyle yavaş kent hareketinin, modernleşme ve küreselleşme karşıtı bir korunma hareketi olmaktan ziyade kentlerin kendi kimliklerini kaybetmeden bu yolculukta nasıl var olacağına dair bir felsefe içerdiği söylenebilir (Miele, 2008: 136). Türkiye’de hareketin yanlış anlaşılma riskine karşılık Cittaslow Tanıtım Broşürlerinde ‘Cittaslow Ne Değildir?’ başlıklı bir bölüme yer verilmiştir. Buna göre (geka.org.tr):

- Cittaslow, geriye gitmek ya da eskide yaşamak değildir. Kentin değerlerine, esnafına, halkına sahip çıkması ve bunu gelecek nesillerle paylaşmasıdır.

- Arabaya binmeyi yasaklamak değildir; ancak, araçların girmediği, kent sakinlerinin ve şehri ziyaret edenlerin rahat bir nefes almak için dinlenebilecekleri alanlar yaratmaktır.
- Teknolojiye karşı çıkmak değildir; tam tersine, belediye hizmetlerinin internet ortamına taşınması ve kent sakinlerinin bu hizmetlerden yararlanabilmeleri için eğitilmesidir.
- Daha yavaş yemek değildir; ancak, daha sağlıklı olan yerel besinlerin, organik ürünlerin ve yemeklerin özendirilmesidir. Okullarda çocuklara tat ve beslenme üzerine eğitim programları düzenlemektir.

Yavaş kentlerde yaşayan bireyler, yerel, sağlıklı ve taze ürünlerle beslenebilmekte, günlük hayatını bir yerlere yetişme telaşı olmadan yaşama şansına erişmektedir (Tosun, 2013: 235). Örneğin, Bra'da insanların bürokratik işlemlerini daha geniş bir zamana yayabilmeleri için belediye binaları cumartesi günleri de çalışmaktadır (Honore, 2008: 98). Ayrıca Bra'da aşırı çalışmanın insan yaşamındaki olumsuz etkilerini azaltmak için haftanın iki günü, perşembe ve pazar günleri, bütün küçük marketler kapatılmaktadır (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 137).

Yerel halkın istek ve ihtiyaçlarının dikkate alınmadığı günümüz dünyasından farklı olarak bu kentlerde yerel halkın iyiliği önemsenmekte ve her şey kazanç için değil, her şey insanlar için anlayışı ön plana çıkmaktadır (Eker, 2012; Kavas ve Kavas, 2012). Yavaş kentin en önemli özelliklerinden birisi, yerel halkın karar alma süreçlerine katılımıdır. Kentte yaşayan her bireyin açıklık ve karşılıklı tolerans çerçevesinde projelere davet edilmesi esastır (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 146). Halkın sahiplenmediği bir hareket, hem yaşam tarzlarına nüfuz edemeyecek, hem de uzun vadede başarılı olamayacaktır (Mayer ve Knox, 2007: 36).

Bu çerçevede yavaş kent uygulamalarının iki önemli yönü ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, yerel hizmetlerin tüketicisi olan yerel halkın taleplerini karşılamakla ilgilidir. Uygulamanın diğer yönünü yerel halkın talep ettiği yaşam ve tüketim tarzına uygun bir yerel yönetim modeli ile bu tür bir belediyecilik hizmetini sağlamak oluşturmaktadır. Bu ise; belediyecilik hizmetlerinde geri dönüşümü ve yeniden kullanımı özendirmek, çevre dostu teknolojileri desteklemek, yerel üretimi

ve organik gıdaların tüketimini özendirmek gibi yavaş kent kriterlerini katılımcı bir anlayışla yerine getirmeyi gerektirmektedir.

Bir hareket olmasının yanı sıra aynı zamanda uluslararası bir birlik olan Cittaslow, gerek ideolojisi gerekse yavaş yemek ilke ve prensiplerine bağlılığı nedeniyle yavaş yemek hareketi ile ayrılmaz bir bütün olarak görülmektedir (Pink, 2009: 454-455). Nitekim literatürde yavaş yemek ve yavaş kent hareketleri, farklı yönleriyle tartışılmaktadır. Örneğin; Mayer ve Knox (2006), her iki hareketin de yerel ve çevreye karşı duyarlı ve yerel ekonomiyi güçlendirmeyi amaçlayan kentsel kalkınma stratejilerini teşvik eden topluluk temelli ve yerel olarak yönlendirilen alternatif rejimler oluşturduğunu (s. 332) savunmaktadır. Diğer çalışmalar ise söz konusu hareketleri, küreselleşmenin etkilerine karşı politik ve toplumsal bir tepki olarak görmektedir. Diğer bazıları ise söz konusu hareketleri, bireysel ve yerel kimlik inşasının birer parçası olarak değerlendirmektedir (Nilsson vd., 2011: 376). Yavaş kent hareketinin yavaş yemek hareketi ile birlikte çalışması ve temel ilkelerinin ortaklığına karşın bağımsız bir birlik olarak işlediği unutulmamalıdır.

2.4.3. Yavaş kent (cittaslow) ve turizm

Yavaş kent olmak, markası ve logosu ile kuşkusuz bir kente önemli bir turizm potansiyeli sağlamaktadır. Yavaş kentler, hızlı bir şekilde akıp giden yaşamın karşısında yavaşlamayı seçenler için bir turizm alternatifi oluşturmakta (Baldemir, Kaya ve Kaşmer, 2013: 31); otantiklik, misafirperverlik ve kültürel çeşitlilik gibi konulara odaklanarak diğer turizm merkezlerinden kendini farklılaştırmaktadır. Yavaş kentlerin yerel kültürü ve otantikliği koruma amacına dayanarak birer kültür turizmi olacak ve böylece turizmi kendilerine çekecek şekilde pazarlanması gittikçe yaygınlaşmaktadır (Karabağ, Yücel ve İnal, 2012: 73).

Nitekim yavaş kent kriterleri arasında yer alan 'Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar' başlığı incelendiğinde; örneğin yavaş güzergahların mevcut olması, kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri, fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi gibi standartların turizmle yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Yavaş kentlerde yerel halkın kendi kültürüne olan ilgisinin uyandırılması, aynı zamanda kültürler arasında bir köprü oluşturmak göreviyle birlikte kültür turizminde yeni pazarların gelişmesini sağlayacaktır. Yerel halkın kendi kaynaklarını kullanarak turizmden yararlanmaları ve yörede kendi değerlerini koruyarak sürdürülebilir bir turizm stratejisinin sağlanması olasıdır (Andarabi, 2012: 46, 49). Bu yönüyle yavaş kentin, aynı zamanda temel ekonomik kaynağını turizmden elde edilen gelirlerin oluşturduğu bir yerel ekonomik kalkınma modeli olarak değerlendirmesi mümkündür (Keskin, 2010: 100).

Nitekim yavaş kent olmadan önce turizm açısından çok da parlak olmayan yerlerin yavaş kent olduktan sonra önemli bir turistik cazibe merkezi haline geldikleri görülmektedir (Keskin, 2012: 96). Çünkü yavaş kentlere turistler çok ilgi göstermekte ve birçok ülkede özel talebe yönelik turlar düzenlenmektedir (geka.org.tr). Örneğin, Avustralya'nın Goolwa kentinin, yavaş kent olduktan sonra turist akınına uğradığı, tarihi binalardaki sanat galerilerinin, kafelerin ve küçük pansiyonların ziyaretçilerin hizmetine sunulduğu bilinmektedir (Sırım, 2012: 129). İtalya'daki yavaş kentlerin birçoğunda da kent kimliğinin ve kentin çekim gücünü oluşturan unsurların ön plana çıkarılmasını hedefleyen marka kent politikalarının izlendiği ve kentlerin sahip oldukları doğal ve sosyo-kültürel değerleri ile markalaştırıldığı görülmektedir (Bilgi, 2013: 50). Bu yönleriyle yavaş kent ve turizm, literatürde sıklıkla ilintilendirilen konular olmakla birlikte burada dikkat çekilmesi gereken nokta, turizmin yavaş kentlerin tek yönünü oluşturmadığı ve bu kentlerdeki turizm politikalarının daha farklı nitelikler taşıması gerektiğidir.

Yavaş kentlerin turizme yönelik politikaları, yerel toplumun entegrasyonunu ve kimlik duygusunu güçlendiren, daha fazla katılımcılığı destekleyen ve sürdürülebilirliğe önem veren bir turizm politikası şeklinde olmalıdır (Andarabi, 2012: 27). Ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları olan sürdürülebilirlik kavramı, yavaş turizm için de önem taşımaktadır. Bu kentlerdeki turizm faaliyetleri ziyaret edilen mekân, mekân sakinleri, kültürü ve doğası ile uyum içinde olmayı ve çevreyi sadece görme değil, beş duyu organını kullanarak algılamayı gerektirmektedir (Yurtseven ve Kaya, 2011: 91).

Jan Henrik Nilsson vd.'nin "Cittaslow Eco-gastronomic Heritage as a Tool for Destination Development" başlıklı çalışmasında yazarlar (2011), yavaş kentin öncelikli odak noktasının turizm olmadığı ve yavaş kentlerin diğer kentlerden daha farklı bir pazarlama mantığı izleyerek bu kentlerde turizm etkisinin doğrudan değil dolaylı olması gerektiği sonucuna (ss. 383-384) varmıştır. Yazarlar sonuç bölümünde yavaş kentler açısından turizmden ziyade yerel miras, yerel ekonomi ve çevrenin korunması, kent dokusunun ve küçük işletmelerin korunması, eşsiz yerel yaşam tarzlarının teşvik edilmesi gibi konuların en önemli konular olduğunu belirtmiştir.

Yavaş kentler ile ilgili araştırmalar yapan Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi İlker Ünsever, yavaş kent felsefesinin zengin olmak değil, mutlu olmak yolunda adımlar atmayı gerektirdiğine işaret ederek şöyle söylemektedir (Para Dergisi, 2012: 18):

"Yavaş kentlerin yavaş markası nedeniyle daha çok turist ve daha çok para beklentisi içine girmeleri kabul edilebilir. Ancak bu beklentinin Cittaslow markasını yok edecek gelişmeleri de beraberinde getireceğini göz ardı etmemek gerekir. Bu nedenle yavaş kentler, kitlesel turizm hareketlerinden uzak durmalıdır."

Sonuç olarak söylenebilir ki yavaş kentler, her ne kadar kaliteyi temsil eden bir marka olsa da turistik bir ürün olmak hedefiyle tasarlanmamıştır. Bu nedenle yavaş kentlerde turizme yaklaşım, sürdürülebilir turizm politikalarına öncelik veren, çevreye karşı sorumlu faaliyetleri destekleyen ve kitlesel turizm hareketlerinden uzak duran bir nitelikte olmalıdır.

2.4.4. Yavaş kent (cittaslow) kriterleri

Dünyada ve Türkiye'de sayıları hızla artan yavaş kentlerin yerine getirmesi gereken bazı kriterler bulunmaktadır. Bir yerin yavaş kent unvanını alabilmesi, bu kriterleri sağlamasına ve bu kriterlerin sürdürülebilirliğini ispatlamasına bağlıdır (Karataş ve Karabağ, 2013: 5).

Uluslararası Cittaslow Birliği'nin bu konuda öncelik verdiği en önemli nokta, kent nüfusunun 50.000'in altında olmasıdır. Ancak daha fazla nüfusa sahip olan bir kentin de birliğe katılabilmesi tamamen kapalı olmamakla birlikte bunun değerlendirmesini Koordinasyon Komitesi yapmaktadır (Çerçi, 2013: 92-93). Aslında yavaş kent ölçütleri, ister büyük ister küçük olsun tüm kentlerin uyması gereken kuralları ifade etmektedir. Nitekim Beatley (2004), yavaş kent felsefesi ve politikalarının büyüklüğüne bakılmaksızın her topluluğa uygulanabilir olduğunu (ss. 334-335)

belirtmektedir. Ancak daha küçük ölçekli kentlerde söz konusu hedef ve politikaların daha etkili bir şekilde uygulanmasını beklemek daha gerçekçi olacaktır (Radstrom, 2005: 65).

Yavaş kentlerin sahip olması gereken belli başlı özellikler şöyle sıralanabilir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 130; Güven, 2011: 116; Knox, 2005: 6-7):

- Üyelik için kentin nüfusunun 50.000'den az olması gerekmektedir.
- Kentler geleneksel yapılarını korumalıdır. Yerel olanın, kültürel tektipleşmeden korunması için gereken adımlar atılmalıdır.
- Arabalar kent merkezinden çıkarılmalıdır.
- Yerel ürünler ve yerel ürün satan işletmeler desteklenmelidir.
- Yenilenebilir enerji kullanılmalıdır.
- Kentte süpermarket ve fast food restoranları olmamalıdır.
- Kent dokusu korunmalıdır.
- Eski yapılar restore edilmelidir.
- Bölgenin kimliğinin korunması için, geleneksel el sanatlarının yanı sıra modern sanayi de desteklenmelidir.
- Kentsel yaşam kalitesi yükseltilmelidir. Bunun için teknolojinin kullanımı teşvik edilmelidir.
- Gürültü kirliliği önlenmelidir.
- İnşa edilmiş çevrenin ayırt edici özellikleri korunmalı; daha fazla yeşil alan yaratımı teşvik edilmeli; kent merkezleri neon ışıklardan, billboardlardan, araba kornalarından kurtarılmalı; alternatif enerji kaynakları kullanılmalıdır.
- Toplu taşıma desteklenmeli ve çevre dostu mimari etkin kılınmalıdır.

Yavaş kentlerin uyması gereken kriter listesi, 2013 yılında Uluslararası Bilim Komitesi tarafından güncellenmiştir. Güncellenen listenin farklılık taşıyan yönlerinden birisi, perspektif ve zorunlu kriterlere yer vermesidir. Zorunlu kriterler, o konuda çalışma yapmayı zorunlu kılmaktadır ve bir asteriks (*) ile belirtilmektedir. Perspektif kriterler ise iki asteriks ile belirtilmekte (***) ve gerçekleştirilmeleri

durumunda üye kentler için %15 oranında puan artışı sağlamaktadır (cittaslowturkiye.org). Uluslararası Cittaslow Birliği kurulduğu zaman 59 olan kriter listesi, 2013 yılında güncellenmesi ile birlikte 72'ye çıkarılmıştır. Bu kriterler;

- Çevre politikaları
- Altyapı politikaları
- Kentsel yaşam kalitesi politikaları
- Tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar
- Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar
- Sosyal uyum
- Farkındalık şeklindeki 7 kriter başlığı altında gruplandırılmıştır.²

Yavaş kent ölçütlerinin uygulanması ülkeden ülkeye ve kentler arasında farklılıklar gösterebilmektedir. Söz konusu farklılıklar aynı zamanda kentlerin harekete dâhil olurken ne tür bir motivasyona sahip olduğuyla ilgilidir (Mayer ve Knox, 2007: 30). Diğer bir deyişle her bir yavaş kent, kendi yavaşlık biçimini yaratabilmekte ve kavramın farklı yönlerine öncelik verebilmektedir (Semens ve Freeman, 2012: 360). Bu noktayı vurgulamak önemlidir; çünkü bu nokta yavaş kentler birliğine dâhil olan kentlerin homojenizasyonundan kaçınmak için kullanılan bir yoldur (Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski, 2011: 189).

Nitekim yavaş kent kriterlerine yeni eklenen bir madde, Ulusal Cittaslow Ağlarına “kriter ekleme yetkisi” vermektedir. Bu yetki ile birlikte her ülke kendi şartları doğrultusunda her başlığın puan değerinin %20'sini geçmeyecek oranda kendi ulusal kriterini ekleyebilecektir (cittaslowturkiye.org). Ancak başvuran hiçbir kentten, bütün standartları o anda karşılaması beklenmemektedir. Kentlerden beklenen şey, henüz karşılayamamış oldukları standartları ileride nasıl karşılamayı planladıklarına ilişkin tasarılarını ana hatlarıyla belirtmeleridir (Karabağ, Yücel ve İnal, 2012: 71).

Üyeliğe kabul öncesinde yavaş kent kriterleri için kentlerin kendilerine yönelik yaptıkları değerlendirmeden minimum 50 puan almaları gerekmektedir. Bir sonraki aşamada Ulusal Cittaslow otoritesine başvuru yapılmakta, buradan onay alınmasının

² Kriterler için bkz. Cittaslowturkiye.org (EK-2).

ardından merkezi Orvieto’da bulunan Uluslararası Cittaslow Birliği’ne başvurusu ileilmektedir. Üyeliğe kabul için Uluslararası Cittaslow Birliği’nden onay almak zorunludur. Onaylanma işlemleri, kentlerin Cittaslow temsilcilerinden oluşan komiteye uygulamalarını sunmaları ve bu komitenin söz konusu kentin yavaşlık felsefesine nasıl uyduğu görmek amacıyla yapacağı ziyaret yoluyla olmaktadır (Tosun, 2013: 228).

Üyeliğe kabul edilmek, bir sonuç olmaktan çok bir başlangıçtır. Çünkü üye kentler, söz konusu kriterler ile ilgili ne gibi gelişmeler kat ettiklerinin ve taahhütlere uyup uymadıklarının gözlenmesi için belirli aralıklarla denetimden geçmektedir. Bu, yavaş kent hedeflerine ulaşmada bir bitiş noktası olmadığı, bunun yerine hedeflerin sürekli olarak iyileştirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir (Miele, 2008: 141). Uluslararası Bilim Komitesi üyesi Ezio Manzini’nin de belirttiği üzere, “Cittaslow Birliği’nin bu unvanı almış bir kenti sonraki süreçte denetleyebilecek bir güce sahip olmaması, denetleme mekanizmasının işlerliğini sorunlu hale getirmektedir” (Servon ve Pink, 2015: 332).

Üyelik başvurusu kabul edilen kent, üye olduktan sonraki dört aylık zamanda üyelik ücretini ödemek zorundadır. Yıllık üyelik ücreti kentlerin nüfus büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir (Sırım, 2012: 124). Yıllık aidat tutarları, 1.000 ve daha az nüfuslu yerler için yıllık 600 Euro; 1.000-1.500 nüfuslu yerler için 750 Euro; 1.500-5.000 nüfuslu yerler için 1.000 Euro; 5.000-15.000 arası yerler için 1.500 Euro; 15.000-30.000 arası 2.500 Euro ve nüfusu 30.000’den fazla olan yerler için 3.500 Euro tutarındadır (www.cittaslow.org).

2.4.5. Yavaş kente yönelik eleştiriler

Yavaş kentlerin karşılaşılabilecekleri çeşitli zorluklar ve güçlüklerin yanı sıra yavaş kentlere yöneltilen çeşitli eleştirilerden de söz etmek gerekmektedir. Öncelikle, yavaş kent hareketinin İtalya temelli olması, İtalyan kentlerinin gereksinim ve kültürlerine odaklanması anlamına gelmektedir. Bunun yarattığı sorun, diğer ülke kentlerinin gereksinimlerinin farklı olması nedeniyle sisteme kolay adapte olmaları önünde önemli bir engel teşkil etmesidir (Doğutürk, 2010: 39). Bu nedenle İtalyan kentlerindeki yavaş kent başarısının her yerde aynı şekilde uygulanabilir olduğunu düşünmek yanlış olacaktır.

Yavaş kent olma gereklilikleri -kentsel atıklar için arıtma tesislerinin ve çevresel yönetim sistemlerinin kurulması, elektromanyetik, gürültü ve ışık kirliliğinin kontrol altına alınması için gerekli sistemlerin kurulması vb.- bir kent için hem finansal açıdan, hem de insan kaynakları açısından büyük bir zorluk teşkil etmektedir. Bu nedenle yavaş kent üyeliğinin gelişmiş ülke kentlerine kıyasla gelişmekte olan ülke kentleri için daha az uygulanabilir olduğu yönünde savlar bulunmaktadır (Ekinci, 2014: 182).

Bu savlar, dünyadaki yavaş kentlerin dağılımına bakıldığında birçoğunun gelişmiş ülkelerde yer aldığı düşünülürse doğrulanmış görünmektedir. Ancak bu, gelişmekte olan ülke kentlerinin üyelikten tamamen uzak olduğunu anlamına gelmez; sadece bu kentlerin gelişmiş ülke kentlerine kıyasla altyapı, teknoloji gibi gereklilikleri karşılamak için daha fazla çaba harcaması gerekmektedir (Ekinci, 2014: 182).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra coğrafi dağılım olarak bakıldığında da dengeli bir coğrafi dağılım olduğunu söylemek mümkün değildir. İtalya'daki yavaş kentler, toplam yavaş kentlerin yaklaşık %38'ini oluşturmakta, geri kalan %72'lik kısmı da Avrupa'da yer almaktadır (Donat, 2016: 29). Yavaş yemek akımının yavaş kentlere göre nispeten daha geniş bir yelpazeye ulaşabilmesine karşılık yavaş kent hareketinin çoğunlukla Avrupa sınırları içinde kalmış olduğu söylenebilir (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 116).

Küreselleşmeye bir karşı çıkış olarak başlayan bu hareketin günümüzde küresel bir birlik olarak örgütlenmiş olması da eleştirilmektedir. Örneğin, Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski (2011), küreselleşmenin tektipleştirici ve homojenleştirici etkisinden kurtulmak isteyen bu kentlerin yine de yavaş kent üyesi olan diğer kentlerle benzerlik gösterebileceğini ve küresel eğilimler tarafından absorbe edilebileceğini (ss. 191-192) düşünmektedir. Bu nedenle onlara göre yavaş kentler için küreselleşmeden kaçınma çabası, şüphelidir.

Yavaş kentlerin yaratmaya çalıştıkları pozitif imaj, kentleri markalaşmaya doğru çekmekte ve karşı durdukları kapitalizmin bir dışlisine dönüşme tehdidi ile yüzleştirmektedir. Kentler bu markalaşmanın ardında doğru dengeleri tutturamadıkları takdirde, kendilerinin de kontrolsüz bir gelişim ve tüketim içerisinde tüketilmeleri mümkün hale gelmektedir (Hakkı Can Özkan, 2011: 92).

Büyük metropollere fiziksel açıdan yakın olan yavaş kentler için söz konusu olan tehlike, yavaş kent prensiplerine uyularak yerel yaşam kalitesinin artırılmasıyla metropolün sıkışıklık ve kargaşasından uzaklaşmak isteyenlerin söz konusu yavaş kente yerleşme taleplerinin ortaya çıkmasıdır. Örnek vermek gerekirse, İstanbul'a oldukça yakın mesafede olan Kırklareli'nin Vize ilçesi açısından, İstanbul'da yaşayan insanların hem çalıştıkları yerlere fiziksel olarak yakın hem de yüksek yaşam kalitesine sahip yerlerde yaşama isteği sonucunda 'Vize'nin İstanbullaşma tehlikesi' gündeme gelebilir. Tıpkı banliyö gibi, Vize'de yaşayıp gündüz İstanbul'a işlerine gitme, akşam olunca da Vize'ye dönme şeklinde bir yaşam tarzı ile Vize, yavaş kent olmaktan uzaklaşabilecektir (Ergüven, 2011: 209).

Yavaş kent olunduktan sonra talep karşılanamayabilir, kontrol edilemeyebilir ya da yönlendirilemeyebilir. Örneğin, yavaş kent olunduktan sonra Seferihisar'da ortaya çıkan konaklama yetersizliğine bir çözüm olarak belediye, tarihi Sığacık Kalesi içindeki evlerin odalarını pansiyona çevirmek şeklinde bir proje geliştirmiştir (Keskin, 2010: 129). Ancak bununla ilgili olarak özellikle uzun vadede Sığacık'ın kendine has kimliğinin aşınma riski altında olabileceği yönünde endişeler bulunmaktadır (Ergüven, 2011: 208).

Yavaş kent olmak, markası ve logosu ile kuşkusuz bir kente önemli bir turizm potansiyeli sağlamaktadır. Nitekim yavaş kent kriterleri arasında yer alan 'Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar' başlığı incelendiğinde; örneğin yavaş güzergahların mevcut olması, kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri, fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi gibi standartların turizm ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Nitekim yavaş kent olmadan önce turizm açısından çok da parlak olmayan kentlerin yavaş kent olduktan sonra önemli bir turistik cazibe merkezi haline geldikleri görülmektedir (Keskin, 2012: 96). Çünkü yavaş kentlere turistler çok ilgi göstermekte ve birçok ülkede özel talebe yönelik turlar düzenlenmektedir (geka.org.tr). Örneğin, Avustralya'nın Goolwa kentinin, yavaş kent olduktan sonra turist akınına uğradığı, tarihi binalardaki sanat galerilerinin, kafelerin ve küçük

pansiyonların ziyaretçilerin hizmetine sunulduğu bilinmektedir (Sırım, 2012: 129). İtalya'daki yavaş kentlerin birçoğunda da, kent kimliğinin ve kentin çekim gücünü oluşturan unsurların ön plana çıkarılmasını hedefleyen marka kent politikalarının izlendiği ve kentlerin sahip oldukları doğal ve sosyo-kültürel değerleri ile markalaştırıldığı görülmektedir (Bilgi, 2013: 50).

Burada söz konusu olan tehlike, yavaş markası ile bu kentlerin kolaylıkla turizmin etkisi altında kalabileceğidir (Knox, 2005: 7-8). Böyle bir sonuç, hareketin amacına ve ruhuna aykırı düşecektir (Mayer ve Knox, 2010: 1555). Yavaş kent olmak, kentler için güçlü bir reklam olabilir ya da kenti ziyaret eden turist sayısı artabilir fakat bu hedef, yavaş kentin odak noktası olmamalıdır. Saturnini, yavaş kentlerin tamamen bir pazarlama çalışması olarak algılanması riskini kabul etmekle birlikte niteliği önemle vurgulamaktadır. Çünkü yavaş kentler için turizm hiçbir zaman için birincil motivasyon olmamıştır (Radstrom, 2011: 100). Nitekim yerel yönetimler bu durumu engellemek için çeşitli çözümler üretmeye çalışmaktadır. Örneğin, bir Cittaslow üyesi olan Ludlow Belediyesi, 'Biz şehrimize gelen ziyaretçileri geri dönmeleri şartıyla seviyoruz' mesajını kentin girişine yazarak bölgeye gelen ziyaretçilerin yerleşme isteklerini engelleyici bir mesaj vermektedir (www.cittaslow.org.uk).

Yani turizm pazarlamasının bir aracı olarak yavaş kent, aşırı sömürüye açık niteliktedir (Nilsson vd., 2011: 384). Bu kentler, "yavaş tempolarını gösteriş konusu haline getirirken hızlı bir değişime uğrayabilirler" (Sungur, 2013: 642). Ayrıca dışarıdan gelen zengin ziyaretçiler, buralarda ikincil konut sahibi olma talebinde bulunabilirler. Turistlerin orada ikincil konuta sahip olma isteği gayrimenkul fiyatlarının hızla artmasına sebep olmaktadır. Fiyatların yüksek bir seyir izlemesi ve kalkınma stratejilerinin orta sınıf yaşam tarzlarını desteklemesi durumlarında soylulaştırma riski de artmaktadır (Nilsson vd., 2011: 384). Yavaş kent politikaları, yerel sakinler için yüksek bir yaşam kalitesi sağlamayı öncelerken, bir kentin sakinlerine sunduğu yaşam kalitesinin önemli bileşenlerinden olan erişilebilir fiyatlı konut gerekliliğine dikkat çekilmemektedir (Radstrom, 2005: 88-89).

Songül Öztürk (2012); "Small Towns Reshaping Their Urban Planning Policies Joining in the Cittaslow International Network: The Case of Seferihisar in Turkey" başlıklı yüksek lisans tezinde, Seferihisar sakinleri ile yaptığı alan araştırmasında,

katılımcıların hepsinin yavaş kent olduktan sonra Seferihisar'ın daha pahalı bir yer haline geldiğini düşündüklerini (s. 107) bulgulamıştır. Ayrıca Seferihisar'daki emlakçılar da bunu doğrulayarak kent merkezinde inşa edilen yeni binaların kolaylıkla satıldığını ve emlak değerlerinin %30 oranında arttığını (s. 108) belirtmiştir. Ayrıca yörede yeni istihdam olanaklarının fazlaşmasının da etkisiyle nüfusun hızla artması, kentin kalabalık ve hareketli bir yer haline dönüşmesi de söz konusu olabilir (Andarabi, 2012: 49-50). Bu popülerleşme tüketim malları üzerinde fiyat artışı yaratması bakımından tüketiciye olumsuz yansıtacaktır (Songül Öztürk, 2012: 168).

Andarabi'nin (2012) "Cittaslow Markasına Sahip Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı Üzerine Bir Analiz: Seferihisar Örneği" adlı yüksek lisans tezi için Seferihisar'da yaptığı alan araştırması kapsamında elde edilen bulgulardan bazıları bu eleştirileri doğrulamaktadır. Örneğin, araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların %48'i Cittaslow turizminin pahalılık yaratıcı bir etkisi olduğuna ve katılımcıların %54'ü Cittaslow turizminin ikincil konut satışının artmasında etkili olduğuna inanmaktadır. İkincil konut satışındaki artışlar, ekonomik açıdan daha iyi düzeye sahip bir nüfusun yerleşmesine neden olduğu için yerel halk üzerinde sosyal ve ekonomik statülerinin gerilediği düşüncesini yaratmıştır (s. 92).

Sonuç olarak yavaş kentler, Cittaslow markasına yalnızca turizm ve pazarlama açısından bakmadıkları ve kendi yavaş değerlerini yok etmedikleri takdirde alternatif bir yaşam sunmayı başaracaklardır. Bu nedenle bu hareketin uygulanmasındaki başarının, yerel yönetimlere ve yerel sakinlere bağlı olduğu söylenebilir. Böylece hem kentlerin hem de kent sakinlerinin kendi geçmişine ve gelecek nesillere saygı duyarak ve kendi karakteristiklerini koruyarak kaliteli bir yaşam sürmesi mümkün olabilecektir.

2.5. Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi ile Kentsel Yaşam Kalitesinin İlişkilendirilmesi

Yavaş kent (cittaslow) hareketi, kentlerin küresel homojenleşmenin karşısında kendi yerel kimliklerini kaybetmelerinden doğan ve merkezinde estetik, yerel kalkınma ve yaşam kalitesi gibi unsurları barındıran bir harekettir (Radstrom, 2005: 127-128). Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yoluyla farklı bir yerel kalkınma tarzını teşvik

etmeyi amaçlayan bir hareket olarak (Ekinçi, 2014: 180) yaşam kalitesini; kentin tarihi zenginlikleri, doğası, müziği, rengi ve atmosferi ile uyumlu olarak korumaya olanak sağlamaktadır (Özgen, 2012: 136).

Başka bir deyişle, yavaş kent, yaşanılan fiziksel çevrenin ve kentin farkına varan, sahip olduğu değerleri bilen ve koruyan bir tarzda yaşamayı ifade etmektedir (Akman, Nergiz ve Akman, 2013: 42). Yavaş kentlerin önceliği, sakinlerine yüksek kaliteli bir çevre sağlama isteğidir (Radstrom, 2011: 100). Küresel bağlamda yerel özgünlüklere ve yerel bağlamda yaşam kalitesini arttırmaya vurgu yapmakta, buradan mimariye, kentsel tasarım ve planlamaya sızarak alternatif duyu mekânlarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır (Polat, 2011). Yani yavaş kent hareketi ile küreselleşmeye ve homojenleşmeye karşı yerelleşme ön plana çıkarılarak halkın yaşam kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır (aktaran Karataş ve Karabağ, 2013: s. 4).

2.5.1. Kentsel yaşam kalitesi ekseninde yavaş kent (cittaslow) hareketi

Yavaş kent hareketi, daha çok kent sakinlerinin yaşam kalitelerini arttırmaya yönelik çalışmalara, yani, kentsel altyapı, ulaşım, çevre gibi alanları kapsayan çalışmalara odaklanmaktadır (Keskin, 2010: 52). Kent sakinlerine doğa ve kültürün korunduğu, çevre kirliliğinin kontrol altına alındığı, günlük yaşamın belirli bir konfor içinde işlediği bir ortam sunmaktadır. Sanayi üretiminin yaygın olmadığı, teknolojinin yalnızca yaşamı daha kaliteli hale getirmek için kullanıldığı, tüketim yerine üretimin, kullanma yerine korumanın teşvik edildiği bu alternatif kentler, fiziksel çevrenin sunduğu yaşam kalitesini takdir etmenin hazzını keşfetme peşindeki kentlerdir (Mayer ve Knox, 2007: 37). Bu bağlamda, böyle bir kentler birliğinin oluşturulmasının yaşam kalitesinin artırılması adına önemli bir yerinin olduğu söylenebilir (Karataş ve Karabağ, 2013: 4).

Bu kentlerde temel amaç, yaşanabilirliği arttırmaktır. Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesindeki temel amaç da budur. Yavaş kent hareketiyle kentsel yaşam kalitesi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu haliyle yavaş kent, kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılması için katalizör işlevi gören bir uluslararası ağ görünümündedir. Her şeyden önce, belirtildiği üzere, yavaş kent hareketinin temel hedefi, kentlerin yerel ve özgün kimliklerini koruyarak kent

sakinlerinin yaşam kalitelerini iyileştirmektir. Literatürde yavaş kent hareketinin yaşam kalitesi ekseninde kent tasarımını büyük ölçüde etkilediği (Pink, 2008: 95) sıklıkla ifade edilmektedir.

Bu kentlerde kentsel yaşam kalitesinin artırılması amacına yönelik, trafik ve gürültü kirliliğini kesmek, yaya bölgelerini ve yeşil alanları arttırmak, yerel estetik öğeleri korumak, kentsel yaşamı olumsuz etkileyen hava ve su kirliliğini elimine etmek, alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak, yerel gelenekleri canlı tutmak ve yerel kalkınmayı teşvik etmek gibi birçok faaliyet gerçekleştirilmektedir (geka.org.tr). Bu faaliyetler ile yavaş kentler, diğer kentler arasında daha yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmak yolunda attığı adımlar ile ön plana çıkmaktadır (Radstrom, 2005: 64).

Hareketin logosu, turuncu renkli ve kenti kabuğunun üstünde taşıyan bir salyangozdur. Yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi vurgulayan bir görüşe göre, hareketin logosu olan turuncu salyangoza sahip olmak demek, sırtınıza kentsel yükler aldınız demektir. Kentsel yaşam kalitesini yükseltirken kentin kendini gözeterek farklı gelişim yöntemleri uygulaması, yavaş kent hareketinin temelini oluşturmaktadır (Polat, 2011). Ayrıca Uluslararası Cittaslow Birliği'nin kuruluş maddesinde yer alan (www.cittaslow.net):

“Cittaslow-Rete Internazionale dele citta del buon vivere” (Yaşam kalitesine önem veren şehirlerin uluslararası ağı) adlı Birlik: kısaca, “Cittaslow” Bra, Greve in Chianti, Orvieto, Positano kasabaları ile Slow Food Birliği arasında kuruldu. Birliğin süresi sınırsızdır. Birlik, “modern ve tarihi binalardan oluşan turuncu renkli bir salyangozu” resmeden kendi logosunu kullanacaktır: Logonun ayrılmaz bir parçası ise, kullanımı tanzim edecek olan “Yaşam kalitesine önem veren şehirlerin uluslararası ağı” sözü olacaktır.”

şeklindeki ifadeler, yavaş kent hareketinin kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik bir enstrüman olduğu düşüncesini pekiştirmektedir.

Yavaş kentte yaşayan sakinler için daha yüksek bir yaşam kalitesi sağlama arzusu, kentin kökenlerine kadar inmeyi gerektirebilir. Bir kentin mükemmel olmak için illa ki değişmesi ya da son model kentsel planlama modasına uyması şart değildir. Yavaş kent, bir kentin eşsiz özelliklerini devam ettirerek aynı zamanda kenti de iyileştirmeyi ve böylece kent sakinlerinin yaşamaktan keyif alacakları daha iyi fiziksel çevreler yaratmayı amaçlamaktadır (Radstrom, 2011: 96). Kentsel yaşam

kalitesi de yavaş kent hareketi de insanların yaşamaktan zevk aldıkları çevrelerde yaşamalarını desteklemektedir (Elbi, 2009: 32; Radstrom, 2011: 96).

Bu kentlerde yerel ekonomik kaynakların korunması, yaşanabilir bir fiziksel ve sosyal çevre inşası, yerel çevrenin, karakteristik mimarinin, kentsel dokunun ve kültürün korunması, özel araç kullanımının kısıtlanmasıyla bisiklet kullanımı ya da yürümenin teşvik edilmesi, kentin güçlü olduğu alanları belirleyerek o doğrultuda stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Tüm bunları gerçekleştirmek, daha kaliteli bir kentte yaşamayı teşvik edecektir. Örneğin, bir kentte araba kullanmanın aksine yürümek, hem kişisel hem de çevresel sağlığı iyileştirecektir. İnsanların yaşadıkları yerleri farklı bir bakış açısından görmelerini sağlamanın yanı sıra daha fazla toplumsal etkileşim ve daha yavaş bir yaşam tarzı sayesinde bireysel yaşam kalitesi de yükseltilecektir (Radstrom, 2011: 94).

Yavaş kentin felsefesi; kalite, sağlık ve sakinlik odaklı bir gündelik hayat anlayışı üzerine temellendiği için kendiliğinden kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine imkân sağlamaktadır (Tosun, 2013: 230). Yavaş kent hareketi, yerel ekonomik kalkınmayı destekleyen, toplumsal açıdan güçlü ve çevreye duyarlı bir kentleşme anlayışını ifade etmektedir (Ergüven, 2011: 207). Bu hareket ile hedeflenen şey niceliksel değil niteliksel değerlere önem veren bir yerel kalkınmanın yanında çevresel kaynakların korunduğu bir şehircilik modelinin uygulanmasıdır (Tosun, 2013: 231).

Yaşanılan mekânın kalitesi, o mekânın kullanıcıları olarak orada yaşayanların yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmak için yüksek bir çevre kalitesinin varlığı olmazsa olmaz bir koşul olarak kabul edilmektedir (Özmete, 1997: 2). Çünkü bireysel yaşam kalitesi yüksek olsa dahi kentsel sorunlar kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde bir engel teşkil etmektedir (Çolakoğlu, 2005: 11). Ancak bir yavaş kentte yaşamak, türlü kentsel sorunlara karşın tedbir alınmasını gerektirdiği için bu sorunların çözümü daha kolay ve etkin olmaktadır. Çünkü bir yavaş kentte yaşamak, farklı bir kent planlamasını ve yaşam tarzını gerektirmektedir. Bu, geleneksel mimarinin ve yaşam tarzının korunduğu, yerel kültürün, doğal çevrenin, karakteristiklerin ve kimliğin

kaybolmadığı, yerel kalkınmanın teşvik edildiği bir modeldir. Böyle bir çevrede yaşamak kuşkusuz yerel halkın yaşam kalitesini de etkileyecektir.

Türkiye’de de yavaş kent hareketi daha çok küçük kentler için alternatif bir yerel kalkınma modeli ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için özgün bir yaklaşım (Ayça Öztürk, 2012: 60) olarak görülmektedir. Örneğin, bir yavaş kent olan Kırklareli’nin Vize ilçesi hakkında National Geographic Traveler Dergisi’nde çıkan bir habere göre, Vize’nin yavaş kent unvanını almasıyla birlikte kentsel yaşam kalitesi politikaları ön plana çıkmıştır (nationalgeographic.com).

2.5.2. Yavaş kent (cittaslow) hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesine yönelik çalışmalar

Yakın dönemlerde yapılan araştırmalar, yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesi arasında yakın bir ilişki olduğu yönünde bazı ipuçları vermektedir:

Örneğin Yeşim Coşar (2012), doktora tezi kapsamında yavaş kent olgusunun kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini incelediği çalışmasında, Seferihisar’da yerel halk, yerli turistler, işletme sahipleri, yöneticiler ve belediye başkanı ile görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular kısaca şu şekilde ifade edilebilir (ss. 23-98):

Yavaş kent olduktan sonra Seferihisar’ın kentsel yaşam kalitesinde gözlenen olumlu değişimler; düzenlenen sosyal etkinliklerin artması, çevre düzenlemesine ve altyapıya önem verilmesi, yeni işletmelerin açılması sonucunda istihdamın artması, halkın üretime teşvik edilmesiyle ve elde edilen gelirin artmasıyla birlikte ilçedeki ekonomik yaşam kalitesinin artması şeklindedir. Yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi açısından olumsuz yönleri ise; ilçenin tanınırlığının artması ile birlikte yaşanan nüfus artışı, kalabalık, gürültü ve trafik sorunları, mimari ölçütlere uymayan aşırı yapılaşma, arsa/konut fiyatlarının artması ve yaşam pahalılığı olarak kaydedilmiştir.

Gözde Doğutürk (2010), yüksek lisans tezi kapsamında mimari ve yaşam kalitesi bağlamında yavaş kent hareketini incelemiş ve mevcut yavaş kent üyelerinin temsilcilerine e-posta aracılığıyla bir anket çalışması uygulamıştır. Bu çalışma kapsamında yöneltilen sorular; “Cittaslow’a üye olduktan sonra kentinizde ne gibi değişiklikler oldu?”, “Cittaslow olmanın avantajları nelerdir? Üye olduktan sonra

kentiniz neler kazanmıştır?” gibi sorulardır. Bu sorulara gelen yanıtlardan örnekler vermek gerekirse (ss. 28-30):

- Belçika'nın Chaudfontaine kenti için yavaş kent olmak, bir kalite etiketidir. Kendileri bunu “siyasi kadromuz sorumlu oldukları sosyal çevre ve kentsel gelişim gibi her türlü konuda yaşam kalitesini göz önünde bulundurur” şeklinde açıklamıştır.
- İsviçre'nin Mendrisio kenti yöneticilerine göre; yavaş kent, devam eden projelerle kentsel yaşam kalitesini geliştirmeye yardımcı olmuştur. Ayrıca yavaş kent olmanın en büyük avantajı, kentsel yaşam kalitesine ulaşma yolunda benzer sorun ve tecrübelerin paylaşıldığı bir ağın parçası olmasıdır. Yavaş kent kapsamında geliştirilen yaşam kalitesini arttırmaya yönelik projeler, her şekilde kentin yararına olmaktadır.

Elif Karakurt Tosun (2013), “Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif bir Kentsel Yaşam Kalitesi Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi” isimli makalesinde, yavaş kent hareketi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır. O'na göre “modern yaşamın her türlü koşurmacasından uzak, sakin ve dingin bir yaşam üzerine kurgulanan yavaş kent hareketi, bireylerin yaşam kalitesinin artmasında etkili bir unsur olacaktır”. Tosun'un bu ilişkiyi kurarken kullandığı argümanlar ise şu şekildedir (ss. 233-234):

- Taze, mevsimlik ürünlere dayanan yöresel yemek kültürünün desteklenmesi ile kişilerin fiziksel sağlığının korunması yoluyla sağlık göstergesi açısından yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemesi;
- Yavaş kent üyeliği için nüfus büyüklüğünün 50.000 ile sınırlanmış olması dolayısıyla sosyal sermayenin güçlenmesi, kişilerin ilişki kurabilecekleri ve kendileriyle özdeşleştirebilecekleri bir mekânın varlığının o yerin yaşam kalitesini yükseltmesi;
- Çevre ve altyapı politikaları ile kentsel hizmetlerin geliştirilmesi yoluyla nesnel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi.

Celil Çakıcı, Uysal Yenipınar ve Sercan Benli (2014), “Seferihisar Halkının Yavaş (Sakin) Şehir Hareketi Uygulamalarına İlişkin Tutumları ve Algıları ile Yaşam

Doyumları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makalelerinde Seferihisar halkının yavaş kent hareketini ne şekilde algıladıklarını ve bunun yaşam doyumlarını nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Bu araştırmada, yavaş kent uygulamalarının etkilerine ilişkin algıların dört boyutta incelenebileceği belirlenmiştir. Bu boyutlar; doğal çevre etkisi, refah etkisi, kültürel etki ve ekonomik etki şeklindedir. Araştırmada yavaş kent olduktan sonra Seferihisar’da yerel halkın yaşam doyumuna olumlu yönde katkı sağlandığı bulgulanmıştır. Araştırmaya katılanların yaşam doyumlarını olumlu yönde etkileyen hususlar; yavaş kent olduktan sonra istihdam olanaklarının iyileşmesi, kamu hizmetlerinin gelişmesi, yerel ekonominin canlanması gibi hususların yanı sıra doğal kaynaklar ve yeşil alanların korunması, çevre koruma bilincinin yaygınlaşması ve doğal çevredeki kirliliği azaltması şeklindeki hususlardır (Çakıcı, Yenipınar ve Benli, 2013: 810).

Melike Erdoğan (2016), “Local Community Perception towards Slow City: Gokceada Sample” başlıklı araştırmasında Gökçeada halkının yaşadıkları yerin yavaş kent olmasını nasıl algıladıklarını belirlemeyi ve Gökçeada’da yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesine olan etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Gökçeada’da ikamet eden 10 kişi üzerinde görüşme yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmada katılımcılara yavaş kent kavramını nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Doğallık, sakinlik, mutluluk, sürdürülebilirlik ve düzenli kalkınma gibi cevapların yanı sıra “trafik sıkışıklığından ve insan kaosundan uzak sessizliğin hakim olduğu bir yer”, “toplumun mevcut kültürünün gelecek nesillere aktarılması” şeklinde yanıtlar da alınmıştır. Gökçeada’daki temel sorunların neler olduğu şeklindeki soruya katılımcılar; ulaşım, sağlık hizmeti ve plansız kentleşme yanıtlarını verirken Gökçeada’da yavaş kent olduktan sonra nelerin yapıldığı sorusuna karşılık katılımcılar altyapıya yönelik yapılan çalışmaları, organik üretim için bazı yeni girişimlerin kurulmuş olmasını, organik balcılık için yapılan reklam çalışmalarını vurgulamıştır. Diğer taraftan bazı katılımcılar ise yavaş kent olmanın yalnızca bir isim etiketi olduğunu, kentte kayda değer çalışmaların yapılmadığını belirtmiştir (Erdoğan, 2016: 244-245).

Katılımcıların yavaş kent hakkındaki değerlendirmelerinin ardından yaşadıkları yerin yavaş kent olmasını yaşam kalitesi açısından nasıl değerlendirdikleri sorulmuş; fikri olmadığını söyleyen 1 katılımcı dışındaki 7 katılımcı olumlu olarak, 2 katılımcı ise

olumsuz olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Negatif görüşlü katılımcıların en önemli sorun olarak gördükleri konu, nüfusun ve ona bağlı olarak yapılaşmanın artmış olmasıdır. Pozitif görüşlü katılımcılar ise yavaş kent olmanın avantajlarını doğal kaynakların kullanımına yönelik duyarlılığın artması, ticaretteki artış ve turizmdeki iyileşme, yerel üretim desteklenmesi açılarından değerlendirmektedir (Erdoğan, 2016: 244-245).

Gülhan Sağır (2016), "Kentsel Yaşam Kalitesinin Yavaş Şehir Belediye Hizmetleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar rneği" başlıklı doktora tezinde yavaş Şehir olduktan sonra belediye hizmetleri kapsamında uygulanan kriterlerin kentsel yaşam kalitesi algısında yarattığı farklılığı sınamak amacıyla Seferihisar'ın altı merkez mahallesinde anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Sağır literatürde daha önce benzer bir çalışma yapılmamış olmasından dolayı çalışma kapsamında bir ölçek hazırlamıştır. Bu ölçeğin hazırlanmasında yavaş kent olma kriterlerine odaklanması gerektiğinden hareketle yavaş kentlerin yerine getirmesi gereken mükemmeliyet koşullarının ana başlıklarına göre belirlenen 7 grup göstergeyi inceleyerek bunlar arasında kent sakinlerinin gözlemleyebileceği uygulamaları seçmiştir (Sağır, 2016: 125-126).

Araştırmanın "Kentsel Yaşam Kalitesi Beklentisi" bölümünde kent sakinlerinin kentsel yaşam kalitesi beklentilerini mükemmeliyet koşulları temelinde genel özellikleri bazında değerlendirilmesi istenirken, "Deneyimlenen Kentsel Yaşam Kalitesi" bölümünde ise kent sakinlerinin mükemmeliyet koşulları temelinde deneyimlenen kentsel yaşam kalitesine odaklanılmıştır. Beklenen kentsel yaşam kalitesi ile deneyimlenen kentsel yaşam kalitesi göstergeleri arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için gerekli analizlerin yapılmasından sonra elde edilen sonuçlar, sakinlerin kentsel yaşam kalitesi beklentilerinin yüksek olmasına karşın yavaş kent olduktan sonra belediye tarafından uygulanan kriterler sonucunda deneyimlenen kentsel yaşam kalitesi algılarının aynı paralellikte olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, Seferihisar'da, yavaş kent belediye hizmetleri kent sakinlerinin beklentilerini beklenen düzeyde karşılayamamaktadır (Sağır, 2016: 128-178).

2.5.3. Kentsel yaşam kalitesi göstergeleri çerçevesinde yavaş kent (cittaslow) kriterlerinin değerlendirilmesi

Kentsel yaşam kalitesi bir yönüyle kentsel altyapı, ulaşım, iletişim, hava kirliliği, çevre temizliği gibi hizmetlerin önceden belirlenen standartların üzerinde olmasını ifade ediyorsa (Geray, 1998: 326) bu durumda Uluslararası Cittaslow Birliği'nin üyelik için belirlediği standartlar ve kentlerin uymak zorunda olduğu kriterler (örn; hava ve su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi, kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması vb.) kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasına doğrudan katkıda bulunacaktır. Yavaş kent olmanın gerektirdiği kriterlerin yerine getirilmesi zorunluluğu beraberinde bu yolda atılacak her adımın kendiliğinden kentsel yaşam kalitesini yükseltmesini getirecektir. Daha ayrıntılı bir şekilde ifade etmek gerekirse:

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik araştırmalarda birçok araştırmacı tarafından kullanılan göstergeler; çevresel göstergeler, altyapı göstergeleri, ekonomik göstergeler, sosyal göstergeler, ulaşım göstergeleri, sağlık göstergeleri gibi göstergelerdir. Yavaş kent hareketine dâhil olan kentlerde de üyeliğe kabul için kentlerin yerine getirmesi gereken 72 kriter mevcuttur. Bu kriterlerden birçoğunun kentsel yaşam kalitesi göstergeleri ile ilişkilendirilmesi mümkündür:

Yavaş kent kriterlerinde ilk grup olan “Çevre Politikaları” kentsel yaşam kalitesi göstergeleri arasında *çevresel göstergeler* ile ilişkilendirilebilir: Enerji tüketimini azaltmak, yenilenebilir ve çevre dostu enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek, kişi başına düşen yeşil alanları arttırmak, hava, su ve gürültü kirliliğini azaltmak, geri dönüşüm politikaları geliştirmek, kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanmasını sağlamak, biyoçeşitliliği korumak, görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılmasını sağlamak vb.

Yavaş kent kriterlerinde ikinci grup olan “Altyapı Politikaları” kentsel yaşam kalitesi göstergeleri arasında *altyapı göstergeleri* ile ilişkilendirilebilir: Engelli ve dezavantajlı kişilere uygun kamu binalarını arttırmak, bu kişilere uygun altyapı geliştirmek, kamu binalarına bağlı bisiklet yolları geliştirmek vb.

Sağlık göstergeleri için uyarlanabilecek yavaş kent kriterleri: Genetiği değiştirilmiş organizmaların tüketimini kısıtlamak, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliği arttırmak vb.

Ulaşım göstergeleri için uyarlanabilecek yavaş kent kriterleri: Toplu taşıma etkinleştirmek ve kent genelinde yeterli hale getirmek, özel araç kullanımını kısıtlamak, bisiklet ve yaya yollarını arttırmak vb.

Ekonomik göstergeler için uyarlanabilecek yavaş kent kriterleri: Üreticilerin belediyenin kurduğu pazarda tüketici ile buluşmasını sağlayarak yerel üretici ve esnafı desteklemek, yerel ürünlerin sertifikalandırılmasını sağlamak, geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerini arttırmak, genç neslin istihdam durumunu iyileştirmek, yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanlar yaratmak vb.

Sosyal göstergeler için uyarlanabilecek yavaş kent kriterleri: Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif teknikleri benimsemek, engelli kişilerin ve farklı kültürlerin entegrasyonunu sağlamak, toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti, politikaya katılım, farklı etnik kökene sahip kişilerin aynı mahallede yaşamasını desteklemek vb.

Yavaş kent kriterlerinin üçüncü grubu olan “Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları” arasında; kentsel yaşanabilirliği arttırmak, marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılmasını sağlamak, kente ait değerleri iyileştirmek, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerini arttırmak, kamusal sürdürülebilir kentsel planlamayı teşvik etmek gibi kriterler de kentsel yaşam kalitesi ile yavaş kent hareketinin ilişkilendirilmesi açısından dikkate değerdir.

Kentsel yaşam kalitesi en basit tanımıyla kentlilerin kentten ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması olarak tanımlanabilirse, yavaş kent olmak için yerine getirilmesi gereken kriterlerin bu amacın gerçekleştirilmesine yardımcı olacağı söylenebilir. Yavaş kent kriterlerini yerine getirme zorunluluğu, bir yaşam kalitesi garantisi olarak değerlendirilmektedir (Sırım, 2012: 129).

Bu kriterlerin yerine getirilmesi hiçbir şey için yeterli değildir. Kentlerin bu kriterlerin gerçekleştirilmesine yönelik yaptıkları çalışmaları ve kat ettikleri ilerlemeyi sürekli olarak belgelendirmeleri gerekmektedir. Bunun anlamı, kentlerin sürekli olarak yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak zorunda olmasıdır. Bu kentler dört yılda bir denetimden geçmeleri ile aslında bir sonuca değil bir sürece işaret etmektedir. Kısaca, yavaş kent kriterlerinin tamamını yerine getirmekten daha önemli olan şey, kentlerin insan yaşamı için sürekli bir gelişim

içinde olması ve kentsel yaşam kalitesinin sürekli olarak iyileştirilmesini hedefleyen bir felsefeye sahip olmalarıdır. Bu bağlamda, yavaş kent olmak, üyesi olan kentler için bir “kalite yolculuğu” olduğunu ifade etmektedir.

Yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesinde temel alınacak bir diğer kriter, nüfus kriteridir. Birçok araştırmada kentlerdeki nüfus yoğunluğu arttıkça kentsel yaşam kalitesinin düştüğü görülmüştür. Çünkü bir kentteki hızlı ve plansız nüfus artışı başta konut sorunu olmak üzere gürültü, trafik, altyapı hizmetlerinin yetersizliği, doğal çevrenin bozulması gibi birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Yavaş kentlerdeki nüfus sınırlaması söz konusu olumsuz sorunları engelleyerek kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Son olarak, bu kentlerde kitlesel olarak üretilmiş fast-food tarzı ürünler yerine yerel ürünlerin tercih edilmesi, bu ürünler için pazarlar oluşturulması, yerel ve küçük üreticilerin gelirlerini arttırmakta ve yerel kalkınmayı teşvik etmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin de yerel ekonomik kalkınma ile ilişkili olan bir yönü vardır. Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi, engelli kişilerin ve farklı kültürlerin entegrasyonu, politikaya katılım gibi kriterler de kentsel yaşam kalitesinin sosyal boyutuyla ilişkilendirilebilir.

2.5.4. Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik dünyadan yavaş kent (cittaslow) uygulamaları örnekleri

Temmuz 2017 itibariyle 30 ülkede 236 kent Cittaslow Birliği'ne üye durumdadır (www.cittaslow.net). Bu üyelerin harekete bakış tarzları birbirine göre farklılıklar gösterse de çoğunun, alternatif bir yerel kalkınma modeli olarak kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi için harekete dâhil olduklarını söylemek mümkündür (Keskin, 2010: 54-55). Bu kentlerde yavaş kent olduktan sonra kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi adına gerçekleştirilen çalışmalara örnekler verilmesi, yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesi açısından faydalı olacaktır:

1999 yılında İtalya'da yavaş kent hareketine katılan 10.000 kişilik nüfusa sahip olan *Orvieto*'da yavaşlık felsefesi, çoğu objeyi, uygulamayı ve yeri etkilemiştir. Aslında *Orvieto*, zaten yüzyıllardır yavaşlığın hüküm sürdüğü bir bölge olduğu için özel bir

örnek teşkil etmektedir. Uzun yıllardır tarihi kent merkezinin korunması ve kirlilik, gürültü, trafik, park vb. sorunlara ilişkin öncelikler ele alınmaktadır (Radstrom, 2005: 71).

Yavaş kent olduktan sonra Orvieto’da yerel şarapların ve yerel yemeklerin tanıtılması amacıyla çeşitli faaliyetler organize edilmektedir. Bu faaliyetleri desteklemek amacıyla kurulan Lezzet Sarayı’nda yiyecek ve şarap üreticileri, kamu kurumları, restoran, kafeterya ve süpermarket işletmecileri bir araya gelerek tehdit altında olan meyve, sebze ve balık çeşitlerinin korunması ve bölge mutfağının gelişmesi yönünde çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Ayrıca yavaş kent hareketine katılımı birlikte gerçekleştirilen ilk faaliyetlerden birisi, okullarda yerel yemeklerin servis edilmesi ve öğrencilerin tat eğitimi almaları olmuştur (Miele, 2008: 143).

Bu yöndeki son girişimlerden birisi, çocukların yaz aktiviteleri için Lezzet Sarayı tarafından başlatılan “Hadi Lezzeti Resmedelim” isimli projedir. Çocukların tüm hislerini kullanarak çevreyi keşfetmelerini amaçlayan bu proje kapsamında, 10 yaş ve altındaki çocuklarla dört hafta boyunca doğal boyalarla resim yapma kursları düzenlenmiştir. Çocuklar günlük doğa gezilerinin yanı sıra meyve ve bitki hasadına katılmış, geleneksel ve mevsimlik yerel ürünler hakkında bilinçlenmeleri için lezzet laboratuvarlarında yer almaları sağlanmıştır (Miele, 2008: 143).

Orvieto ve Lezzet, Şarap Mahzenleri, Şefler ve Umbria Caz Festivali gibi uygulamaların yanısıra halkın bir Cittaslow’da yaşadığını fark etmesine yönelik 2006 yılından bu yana Mart ve Mayıs aylarındaki beş pazar günü *Dominiche Slow* (Yavaş Pazar) olarak kutlanmaktadır. Bu günlerde kent merkezlerine araç alınmamakta, kırsal el sanatları sergisi, yerel şarap ve yiyecek tadım alanları ve bunların satıldığı alışveriş alanları oluşturulmakta, kent merkezinde yerel okullarla birlikte konserler verilmektedir (Miele, 2008: 144). Ayrıca Orvieto’da yavaş kent olduktan sonra kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi açısından örnek verilebilecek pratikler şu şekilde sıralanabilir (Miele, 2008: 144): hava kalitesinin kontrol altına alınması, çevre ile uyumlu binaların inşa edilmesi, elektromanyetik anten kurulumunun standartlaştırılması, Avrupa Birliği’nde sürdürülebilir enerji kullanımını desteklemeyi amaçlayan Intelligent Energy Europe Programı kapsamında ‘Yavaş Enerji’ adı altında çevre politikalarının geliştirilmesi.

İtalya'daki başka bir Cittaslow olan *San Vincenzo* ise 2002 yılında Cittaslow hareketine katılan 6.500 nüfuslu küçük bir sahil şehridir. San Vincenzo, kentsel yaşam kalitesine olan bağlılığını çarşılı yaya yolunun bulunduğu kent merkezi ile göstermektedir. Yerel ve geleneksel deniz ürünlerinin sergilenerek yerel endüstri ve üreticilerin desteklendiği bu merkezde çok sayıda insan ya sadece yürüyüş yaparak ya da çeşitli kafe, dükkan ve restoranları gezerek ve alışveriş yaparak vakit geçirmektedir. Kısacası bu merkezde düşük kaliteli yüksek miktardaki ürünlerden ziyade yüksek kaliteli yerel ürünleri destekleyen bir yavaş kent örneği sergilenmektedir (Radstrom, 2005: 77). Ayrıca kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik alternatif enerji kaynaklarının kullanımının ve endüstriyel atıkların kompostlanmasının teşvik edilmesi, toplam atığın %40'ının geri dönüştürülmesine ilişkin 2007 yılında başlayan proje, hava, su ve toprak kalitesinin artırılmasına ilişkin faaliyetler de San Vincenzo'daki başarılı yavaş kent uygulamalarına örnek olarak verilebilir (Miele, 2008: 146).

2001 yılında 12.500 kişilik nüfusuyla Almanya'nın ilk yavaş kenti olan *Hersbruck*, yavaş kent olmanın gereğini öncelikle çevre koruma üzerinden ele almaktadır (Knox ve Mayer, 2009: 217). Hersbruck'ta yerel çevre koruma grupları, geleneksel doğayı korumak ve bu korumayı yerel sakinler adına yeni gelir olanakları yaratmak için bölgesel kalkınma ile birleştirmek amacıyla çiftçiler, yerel yönetimler ve küçük işletmeler ile güçlü koalisyonlar oluşturmuştur (Mayer ve Knox, 2006: 328).

1970'lerden itibaren geleneksel kullanım alanlarından uzaklaşan mera alanları, Hersbruck'ta oluşturulan bu koalisyonun önemli öğelerinden birisini oluşturmaktadır (Mayer ve Knox, 2006: 329). Kentteki geleneksel mera ve bostan alanları, 1970lerin başlarında yerel sakinlerin kullanım isteklerinden vazgeçmeleriyle terk edilerek birer çöplük ve atık alanına dönüşmüştür. Yerel çevresel koruma amacı gütmeyen bir grubun bu alanların önemi hakkındaki farkındalığı artırması ile bu alanların korunması, Hersbruck'taki yavaşlık gündeminin önemli bir ögesi olmuştur. Bu alanların korunması şeklindeki grup stratejisi, aynı zamanda yerel ekonomiyi güçlendirme hedefiyle de yakından bağlantılıdır (Mayer ve Knox, 2007: 32). Hersbruck'taki diğer yavaş kent uygulamaları arasında; alternatif enerji üretiminin desteklenmesi, kentteki tarihi elma ağaçlarının koruma altına alınması, ev ve mobilya yapımında yerel odunların kullanılması gibi bazı projeler sayılabilir (Mayer ve Knox, 2006: 329).

Almanya'nın ikinci yavaş kenti, 2002 yılında harekete katılan *Waldkirch*'dir. *Waldkirch*'te aidiyet duygusu ve sosyal ağlar, yerelliğe saygılı bir üretim ve tüketime dayalı bir hayat tarzı ile iş kurma ve koruma alanlarında projeler üretilerek sakinlerin yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmiştir (Mayer ve Knox, 2007: 33).

Yavaş kent olmanın ardından ilk iş olarak önceden evsizler için bir barınak olarak kullanılan ancak zamanla hurdalığa dönüşmüş ve terk edilmiş olan bir kamu yapısı elden geçirilerek yemekhaneye dönüştürülmüştür. Bu proje, yerel sakinlerin sosyo-ekonomik durumunu iyileştirerek sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır. Bu konutun yenilenmesi ile yemekhanenin yanı sıra kamu çalışanları ve sakinler için de bir buluşma mekânı olarak işlev görmesi sağlanmıştır (Songül Öztürk, 2012: 94). Yerel yönetim bunun için 900.000 Euro harcamış ve binanın ön cephesinin açık kırmızı renkte olmasından dolayı burayı *Red House* (Kırmızı Ev) olarak adlandırmıştır. *Red House* açıldığından bu yana suç ve vandalizm oranları azalmış, her yaştan ve etnik gruptan gelen yerel sakinler daha güçlü toplumsal bağlar kurabilmiştir. Ayrıca *Red House*, uzun süredir işsiz olan halka, mutfakta ya da çim bakım hizmetleri, pencere temizleme, kargo hizmetleri gibi servis odaklı alanlarda yeni istihdam olanakları yaratmıştır (Mayer ve Knox, 2006: 329-330). Kentteki dezavantajlı sosyo-ekonomik grupların bütünleştirilmesini içeren bu proje, 2004 yılında federal bir ödül ile ödüllendirilmiştir (Mayer ve Knox, 2007: 33).

Waldkirch'te *Red House* Projesi'nin yanısıra, kentsel yaşam kalitesi ile ilişkilendirilebilecek kent merkezinde haftada iki kere çiftçi pazarının kurulduğu meydanın araç trafiğine kapatılarak halkın arabalar tarafından rahatsız edilmeden meydanı kullanma şansına sahip olması (Mayer ve Knox, 2006: 330), dik tepelerde ve izole edilmiş vadilerde konumlanan çiftliklerin yerel kanalizasyon sistemine bağlanması (Mayer ve Knox, 2007: 33) gibi uygulamalar mevcuttur.

İngiltere'nin yavaş kent başkenti olarak anılan *Ludlow*, İngiltere'nin en iyi pazar şehri olarak bilinmektedir. Burada haftanın hemen her günü bir yerel pazar bulmak mümkündür. Bu pazarlar, haftanın 4 günü kurulan semt pazarı dışında el işi pazarı, antika ve bitpazarı, yerel ürünler pazarı ve bahçe ürünleri pazarı gibi pazarlardır (Hakkı Can Özkan, 2011: 45).

Ludlow amacını, yerel halkın yaşam kalitesini arttırmak için farklılığı teşvik etmek, yerel kültür ve gelenekleri desteklemek, sürdürülebilir bir çevre için çalışmak ve sağlıklı bir yaşamı teşvik etmek olarak açıklamaktadır. Yavaş kent olmanın en önemli değerlerinden olan yerel kültür, gelenek, üretim ve yiyeceklerin desteklenmesi bağlamında Ludlow Festivali, Ludlow Marches Yiyecek ve İçecek Festivali, Ortaçağ Noel Panayırı gibi çeşitli festival ve panayırlar düzenlenmektedir (Keskin, 2010: 59-60).

Ludlow Ustalık Binası (*The Ludlow Skill Building*), marangozluk, çeşitli el sanatları ve ahşap gibi çeşitli sanatların ve zanaat bilgisinin nesilden nesile aktarılması için zanaatkarların ve sanatçıların gönüllü olarak dersler verdikleri bir merkezdir. Burada yerel ve kültürel sanat ve zanaat ürünleri ve yöreye özgü üretimler, okul çağındaki çocuklar da dâhil olmak üzere gelecek nesillere çeşitli ders ve seminerler ile öğretilmekte ve gençler için çeşitli iş imkanları sunulmaktadır (Hakkı Can Özkan, 2011: 83).

İngiltere'nin son sıralarda yavaş kent unvanı alan kentlerinden birisi olan *Cockermouth* açısından kriterlerin uygulanmasında özellikle çevre ve altyapı politikalarına büyük bir önem verildiği görülmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi adına da başarılı sayılabilecek olan bu uygulamalardan bazıları;

- Önemli sosyal ve kültürel yapıların oluşturduğu merkez alanda yol düzenlemeleri yapılması, tüm yaya ve yol kaldırımlarının olabildiğince genişletilerek yerel marketlere, kafelere, restoranlara ve halka tahsis edilmesi (Hakkı Can Özkan, 2011: 55);
- Araç trafiğinin kent merkezine alınmasının yasaklanması ile daha fazla yürümek ya da bisiklete binmek zorunda kalan halkın böylelikle daha fazla sosyalleşmesi ve çevre kirliliğini azaltma adına katkı yapması. Nitekim bisiklet yol rotaları, hem kent içindeki önemli noktalara ulaşmak, hem de ulaşımı sağlarken araç trafiğini bu noktalarda azaltmak adına değiştirilmiştir (Hakkı Can Özkan, 2011: 71).
- Ayrıca Cockermouth yerel yönetiminin, çevre kirliliğini önlemek ve bölgenin yaşanabilirlik kalitesini arttırmak adına birtakım kentsel düzenleme kararları ve çevresel politikalar uygulamaya koyması. Örneğin, pazar yerini sınırlayan

öğelerden birisi olan Christ Kilisesi'nin önünde bulunan prefabrik tuvalet elemanları ile yan tarafında atıl olarak bulunan depo binası, yerel kimlik oluşumuna katkı sağlamadığı için kaldırılmış; bunun yerine haftanın belirli günlerinde kurulan ve önemli günlerde etkinlik alanı olarak kullanılan yerel ürün pazarı için bir alan tahsis edilmiştir. Bunun yanı sıra kent merkezindeki otoparklar da kaldırılarak kentsel peyzaj alanı olarak yeniden düzenlenmiştir (Hakkı Can Özkan, 2011: 58, 65).

Dünyadaki yavaş kent uygulamalarına yönelik genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; yavaş kent hareketinin İtalyan kökenli bir hareket olmasından dolayı İtalyan kentlerindeki örneklerin başarılı uygulamalar sunduğu söylenebilir. Genel olarak İtalyan kentleri; atık yönetimi, ışık kirliliğinin azaltılması, alternatif enerji kaynaklarının kullanılması, atıkların geri dönüşümü ve sürdürülebilir enerji gibi çevresel özelliklerin iyileştirilmesine özel bir önem atfetmektedir. Altyapı politikaları açısından bu kentlerde yayalara ve bisiklet kullanımına öncelik veren düzenlemeler uzun yıllardır yapılmaktadır. Ayrıca İtalyan kentleri açısından yerel ürünlerin ve üretimin korunması da büyük bir önem taşımaktadır.

Almanya'daki örnekler ise çevre koruma politikaları, yerel tarımsal ekonomilerde GDO'lu ürünlerin yasaklanmasını içeren politikalar, yerel ürünlerin ve üretimin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan projeler ile yavaş kent olmanın gereğini başarıyla yerine getirmektedir.

İngiltere'deki yavaş kent uygulamalarına bakıldığında ise çevre ve altyapı politikalarının yanı sıra yerel pazarlar ve unutulmaya yüz tutmuş el sanatları ve zanaatları koruma girişimleriyle ön plana çıktıkları görülmektedir. Bu kentler, yerel ekonomi ve çevre arasında başarılı bağlantılar kurma girişimlerinde bulunmakta ve bu yolla yaşam kalitelerini arttırmaya çalışmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEN YAVAŞ KENT (CITTASLOW) ÖRNEKLERİ

Türkiye'de yavaş kent (cittaslow) hareketi, Seferihisar'ın 28 Kasım 2009 tarihinde yavaş kent sertifikası almasıyla Seferihisar öncülüğünde başlatılmıştır. Seferihisar'ın üyelik konusundaki başarılı çalışmaları Türkiye'de yavaş kent olma potansiyeline sahip birçok kenti etkilemiş ve böylece Türkiye'de de yavaş kent hareketi hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. 2017 yılı itibariyle 14 yavaş kent üyesine sahip olan Türkiye'de, araştırma alanı olarak seçilen Yenipazar'ın yavaş kent olması, 2011 yılında gerçekleşmiştir.

Bu bölümde Türkiye'de başta Seferihisar olmak üzere diğer yavaş kent unvanına sahip olan kentler, yavaş kent olma sürecinde gerçekleştirilen projeler ile birlikte yer almaktadır. Bu bölümde birliğe dinamik bir şekilde sürekli yeni üyelerin eklenmesi sebebiyle güncel gelişmelerin de takibi yapılmıştır.

3.1. Türkiye'den Yavaş Kent (Cittaslow) Örnekleri

Türkiye'de bir kentin yavaş kent olması için; öncelikle Uluslararası Cittaslow Başkanlığı'na hitaben adaylığını ve adaylığın gerekçelerini açıklayan, o yeri tanıtan ve üyelik için gerekli kriterlerden hangilerine sahip olduğunu belirten bir başvuru dosyası hazırlaması gerekmektedir. Ayrıca aday belediye tarafından halka yavaş kent felsefesini ve üyeliğini açıklayan bir bilgilendirme toplantısı düzenlenmelidir. Cittaslow Türkiye Koordinatörü ve yetkilileri tarafından adaylık dosyası incelenirken yetkililer, kenti sürecin herhangi bir aşamasında ziyaret etme hakkına sahiptir. İnceleme sonucunda yeterli puanı alan kentin dosyası son incelemeden geçmek üzere gönderildiği İtalya'daki genel merkez tarafından da onaylanmalıdır. Bu onayın da alınmasından sonra, aynı yıl içinde düzenlenen bir uluslararası organizasyonda üyelik hakkı kazanan kentin üyeliği duyurulmakta ve üyelik sertifikası verilmektedir (cittaslowturkiye.org).

Resim 2 Cittaslow Türkiye Logosu

Kaynak: cittaslowturkiye.org

Mehmet Behzat Ekinci'nin bir tespitine (2014) göre, Türkiye'deki mevcut yavaş kent üyeleri çoğunlukla ülkenin batı bölgelerinde konumlanmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesi ve Karadeniz'in doğusunda bulunan Ordu'nun Perşembe ilçesi dışında ülkenin doğusunda konumlanan bir üye kent bulunmamaktadır. Bu durum ülkenin doğusu, batısı ve merkezi arasında eşitsizliğe yol açmaktadır (ss. 181,185). Ancak 2015 ve 2016 yıllarında Birliğe kabul edilen Artvin-Şavşat ve Erzurum-Uzundere'nin bu tespitite yer alan coğrafi eşitsizliğin azaltılması noktasında katkı yapacağı düşünülebilir.

Seferihisar'da yavaş kent tanıtımı için belediye tarafından bastırılan broşürlerde Cittaslow'un çevirisi olarak "sakin şehir" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Cittaslow Tüzüğü'nde Cittaslow kelimesinin tercüme edilmemesi yönünde bir madde yer almasına rağmen, bu çevirinin sebebini Cittaslow Türkiye Temsilcisi Bülent Köstem, yavaş anlamına gelen 'slow' kelimesine halkın olumsuz anlamlar yüklemesi ve 'daha ne kadar yavaşlayacağız?' şeklinde bir algının ve tepkinin oluşması olarak göstermiştir. Köstem, yavaş kelimesine yüklenen olumsuz anlamların yanlış olduğu Seferihisar halkı tarafından anlaşıldığı takdirde yavaş kelimesini kullanmayı düşünebileceklerini belirtmiştir (Keskin, 2012: 95).

Türkiye Ulusal Cittaslow Birliği'nin, "Yaşamın Kolay Olduğu Şehirlerin Uluslararası Ağı" sloganını kullanması, bazı görüşlere göre pazarlama ve tanıtım açısından isabetli olmayan bir seçimdir. İngilizcesi "*International Network of Cities Where Living Easy*" sloganı kelimesi kelimesine tercüme edildiğinden ortaya böyle bir slogan çıkmıştır. Oysaki, örneğin Almanya'da "Internationale Vereinigung der Lebenswerten Städte" yani "Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği"

şeklinde kullanılan slogan, yavaş kentin hareket noktası olan “yerel halkın yaşam kalitesini artırma” prensibiyle daha çok örtüşmektedir (Ergüven, 2011: 205).

3.1.1. Türkiye'nin cittaslow başkenti: Seferihisar/İzmir

İlk başvuruyu 17 Haziran 2009 tarihinde yapan ve 28 Kasım 2009 tarihinde yavaş kent unvanını alan Seferihisar, Türkiye'nin ilk yavaş kenti olması açısından Uluslararası Cittaslow Birliği'nin Türkiye'deki karar merkezi, diğer bir deyişle tali başkentlerinden birisi haline gelmiştir (cittaslowturkiye.org). Seferihisar için 17 Haziran 2009'da başlayan üyelik süreci 5 ay gibi kısa bir süreçte, 28 Kasım 2009'da tamamlanmıştır (Ayça Öztürk, 2012: 96).

Normalde başvuru yapan kentlerin yerinde incelenmesi prensibi söz konusuysen Seferihisar için bu prensip işletilmemiştir. Ayrıca yapılan tanıtım ve sunum çok iyi olarak değerlendirilmiş ve Seferihisar'ın yavaş kent olma iddiası samimi bulunmuştur (Ayça Öztürk, 2012: 96). Seferihisar'ın önemi, Uluslararası Cittaslow Birliği'nde ilk defa bir kentin yerinde inceleme yapılmadan yavaş kent ilan edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yavaş kent olabilmek için gerekli bir koşul olan kriterlerin %50'sine uygunluk sağlanması koşulu açısından Seferihisar, %73 düzeyinde bir uygunluk sağladığını kanıtlamıştır (Şahinkaya, 2010: 14-15).

Seferihisar Belediyesi çalışmalarına yavaş kent olmanın birincil gerekliliklerinden olan yerel üreticinin korunması noktasından başlayarak bu doğrultuda eski belediye binasını köy pazarına dönüştürmüştür. Bu pazara halden mal girmesinin yasaklanması ile yerel üreticiler kendi ürettiklerini halka doğrudan satma olanağı bulmuştur (Günerhan, Erdem ve Günerhan, 2010: 36).

Salı günleri köy pazarının önünde düzenlenen açık pazarın yanısıra Sığacık Mahallesi'nde Kale içinde pazar günleri kurulan üretici pazarı için de belediyenin üreticilerden ve çiftçilerden işgaliye bedeli, harç vb. adlar altında hiçbir ücret talebi bulunmamaktadır (G. Bilgi, 2013: 52). Aralık 2011 itibariyle Seferihisar Köy Pazarı konseptindeki Sığacık Kaleiçi Pazarı, Ürkmez Köy Pazarı ve Tepecik Üretici Pazarı ile birlikte Seferihisar'daki üretici pazarlarının sayısı 4 tanedir (Toplu, 2012: 56-57).

Köylülerin ürettikleri yerel ürünleri satabildikleri bu pazarlar, hem çevreye duyarlı hem de yerel kalkınmaya katkı sağlayan pazarlardır. Ayrıca sadece yöresel yemeklerin satıldığı ve Kadın Kooperatifi'nin koordine ettiği bir lokanta olan

Sefertası Lokantası; ekmek dolması, sakızlı tarhana, kuzu dolması, nohutlu mantı, balıklama, Armola gibi yöresel tatları ve yerel lezzetleri ön plana çıkarmaktadır (Sungur, 2013: 644-645). Yine Seferihisar'ın yöresel lezzetlerini geleceğe taşıma hedefi ile “yavaş mutfak” projesi başlatılmış; bu projeye katılarak 72 saatlik mutfak eğitimi alan ev kadınlarına yemeklerini seferipazar.com internet sitesi üzerinden satma olanağı verilmiştir (www.seferihisar.bel.tr).

İlki 8 Mart 2010'da Ulaş Mahallesi'nde ve ikincisi 17 Haziran 2010'da Doğanbey Köyü'nde açılan ve kadınlar tarafından üretilen çeşitli ürünlerin satıldığı 'Kadın Emeği Evleri' ile kadınların meslek sahibi olmalarına ve gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarına imkân sağlanmaktadır (Sungur, 2013: 645). Üretimi arttırmak ve daha çok kişiye ulaşmak için seferipazar.com sitesi hazırlanmış ve kadınlar tarafından üretilen bu ürünler Türkiye çapında satılmaya başlanmıştır (Kandemir, 2012: 18).

Seferihisar'da üretici ve tüketicilerde tohum çeşitlerinin korunması bilincini aşılama amacıyla Tohum Takas Şenlikleri düzenlenmiştir. Bu şenliklerde, yerli üreticilerin uzun zamandır koruduğu yerli tohumların, çok uluslu ve küreselleşmiş gıda sanayi karşısında kaybolmasını önlemek için üreticilerin istedikleri tohumları takas yöntemiyle elde etmesi sağlanmıştır (Bilgi, 2013: 52). Seferihisar Belediyesi'nin Tohum Bankası Projesi'nin birinci etabı olarak değerlendirilen bu proje, dünyadaki yavaş kent projelerine örnek iki projeden birisi olarak seçilmiştir (Bilgi, 2013: 52; Toplu, 2012: 59).

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Seferihisar Belediyesi ile birlikte gerçekleştirilen ve İzmir Kalkınma Ajansı'nın desteklediği 'Tarladan Sofraya İyi Tarım Projesi' ile 'iyi tarım uygulamaları'nın yaygınlaştırmasını hedefleyerek İzmir'de sürdürülebilir tarımsal üretimin uygulama alanlarının artırılmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu kapsamda 140 üretici sürdürülebilir bir üretim yöntemi olan iyi tarım uygulamaları ile tanışmıştır (cittaslowturkiye.org). 'Okullarda Sebze Bahçesi Projesi' çerçevesinde öğrenciler sebze yetiştirmeye ve yetiştirdikleri bu ürünleri köy pazarında satmaya başlamıştır (Sungur, 2013: 644-645).

Seferihisar Belediyesi, Avrupa Birliği Energy Cities girişimi olan Covenant of Mayors hareketine imza atarak Seferihisar'ın karbon salımının 2020 yılına kadar %20 oranında azaltılmasını ve böylece karbon ayak izinin beşte bir oranında

azaltılmasını hedeflemektedir (Göçkan, 2012: 111). Ayrıca Seferihisar Belediyesi ile İzmir Kalkınma Ajansı'nın "Yenilenebilir Enerji ve Çevre Teknolojileri Mali Destek Programı" çerçevesinde gerçekleştirilen "Kapalı Pazar Yerinde Fotovoltaik Güç Santrali Kurulumu Projesi" ile, Seferihisar'a yavaş kent kriterlerine uygun nitelikte çağdaş teknoloji kullanılarak bir kamusal kaynak kazandırılması yolu ile kentsel karbon salımını azaltmak ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek amaçlanmıştır (www.seferihisar.bel.tr).

Fiziksel değişim anlamında Seferihisar'ın hemen girişindeki Atatürk Caddesi'nde bulunan binaların nasıl güzelleştirilebileceği ile ilgili toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların sonucunda ana cadde üzerinde Belediye Pasajı'ndan başlayarak bazı binalar üzerinde mimari güzelleştirme ve iyileştirme çalışmaları yapılmıştır (Keskin, 2010: 80). Ayrıca 2013-2014 yılları arasında gerçekleştirilen Ürkmez Meydan Düzenlemesi Projesi, Atatürk Caddesi ve Sığacık Atatürk Meydan Parkı Güneş Enerjili Direklere Çiçekli Saksı Uygulaması, Seferihisar Kültür Merkezi ve Çevre Düzenleme Projesi gibi projeler de kentin fiziksel mekanının iyileştirilmesine yönelik projeler arasında sayılabilir (www.seferihisar.bel.tr).

Seferihisar'da çarpık yapılaşmanın önüne geçmek ve kentin kendine ait bir mimari kimlik kazanmasını sağlamak amacı ile Seferihisar'da yeni yapılacak binalar için birtakım kriterler belirlenmiştir. Buna göre, örneğin, yeni yapılacak binaların rengi beyaz veya bej tonlarında olmalı, balkon korkulukları ahşap veya ferforje olmalı, klima üniteleri ve uydu sistemleri görüntü kirliliği yaratmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Bu kriterleri belediye bünyesinde imar müdürü, mimarlar ve heykeltıraşlardan oluşan bir estetik kurul denetleyecek ve bu denetlemelerin ardından ruhsat alınabilecektir (www.seferihisar.bel.tr).

Trafiğin güvenli ve sağlıklı işlenmesini sağlamak ve araç trafiğini azaltmak amacıyla kentin belirli kısımlarına araçların girmesi yasaklanmıştır (Günerhan, Erdem ve Günerhan, 2010: 36). Seferihisar'da bisikletin günlük yaşamda kullanılabilir bir araç olduğunu göstererek kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla Seferihisar merkezde elli adet ve Sığacık'ta iki adet bisiklet garajı oluşturulmuştur (Sungur, 2013: 645). Garajlarda bisikletler Seferihisarlılara ücretsiz olarak kiralanmaktadır. Sığacık'ta bulunan yolların büyük bir kısmı, bisiklet kullanımına uygun hale getirilmek üzere

asfaltlanmıştır (geka.org.tr). Seferihisar'ın farklı bölgelerinde yapılan bisiklet yollarının toplamda yaklaşık 120 km olduğu, en kısasının 4-5 km, en uzununun ise 37,5 km olduğu saptanmıştır. Seferihisar Kent Konseyi de Seferihisar'da bisikletin yaygın hale gelebilmesi için değişik renklere ve ilgi çekici özgün tasarımlara sahip bisikletlerle, Teos Doğa Sporları Grubu üyeleri ile birlikte bisiklet turları düzenlemektedir (Toplu, 2012: 46).

Ayrıca Seferihisar'da güneş enerjili bisiklet projesi kapsamında üç tekerlekli ve hem pedalla hem de güneş enerjisi ile kullanılabilen bisikletler üretilmiştir. Bu bisikletler ile Seferihisar'da gürültü ve kirlilik düzeylerinin azaltılması hedeflenmektedir (Günerhan, Erdem ve Günerhan, 2010: 36). Proje çalışmaları kapsamında üretilen, saatte en fazla 25 km hızla gidecek olan 3 tekerlekli bisikletler, ulaşım ihtiyaçlarına cevap verebilecek niteliktedir (geka.org.tr).

Seferihisar'da unutulmuş ancak geleneksel anlamda önemli olan birtakım kültürel etkinliklerin saptanması için '75 Yaş Yemeği' düzenlenerek Seferihisar'da uzun yıllardır ikamet eden yaşlılar ile çeşitli röportajlar gerçekleştirilmiştir (Sungur, 2013: 645). Yaklaşık 400 kişinin bir araya geldiği yemekte yaşlılarla yapılan röportajların amacı, Seferihisar'a özgü yemekler, gelenek ve göreneklerin kalıcılığını ve günümüze taşınmasını sağlamaktır (geka.org.tr). Seferihisar'ın sözlü tarih çalışması, Seferihisar'ı geleneksel olarak tanımlayan yavaş yemek kaynaklarının ve geleneklerin geçmişte ve günümüzde nasıl yaşandığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Bilgi, 2013: 52).

Ayrıca Seferihisar'ın en özgün mimariye sahip binalarından Zenciye Güler Konağı restore edilerek Kent Belleği Anı Evi olarak hizmete açılmıştır. Burada tarihsel anlamda Seferihisar'a katkı yapmış olan kişilerin eşyaları ile birlikte kent kültürüne ve tarihine dair birçok belge yer almakta ve böylece kent kimliğinin korunması sağlanmaktadır (www.seferihisar.bel.tr).

Seferihisar'da yapılan faaliyetlerin çoğaltılması ve detaylandırılması mümkündür; çünkü Türkiye'nin Cittaslow başkenti olan Seferihisar, diğer üye kentlere göre daha uzun bir üyelik geçmişine ve dolayısıyla tecrübelerine sahiptir. Bu nedenle diğer kentlere de yol gösterici olma adına Seferihisar'da gerçekleştirilen projelerin çoğuna erişmek ve bilgi edinmek kolaydır. Birçok yazılı ve basılı kaynağın yanı sıra

televizyon programlarında ve belgesellerde de Seferihisar ile ilgili haberlere ulaşmak mümkündür. Ancak tezde araştırma alanı Seferihisar olmadığı için tüm bu projelerin tek tek açıklanması yararlı ve gerekli görülmemektedir.

Türkiye’den diğer yavaş kent örneklerine aşağıda alfabetik sıraya göre yer verilmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, 2017 yılında birliğe üye olan Gerze (Sinop), Göynük (Bolu) ve Eğirdir (Isparta)’ya ilişkin üye oldukları zaman itibariyle fazla bilgiye ulaşmak mümkün olmamış; bu nedenle diğer üyelere kıyasla değerlendirme olanakları kısıtlı kalmıştır.

3.1.2. Akyaka/Muğla

Muğla’nın Ula ilçesine bağlı Akyaka Mahallesi, 1988 yılında elde ettiği Özel Çevre Koruma Bölgesi Statüsü’nün yanı sıra doğal sit alanı içinde olması, biyolojik çeşitliliği, azmakları ve Gökova Körfezi’ne açılan koyları, Nail Çakırhan tarafından stilize edilen evleri ile bir yavaş kent olarak güçlü değerlere sahiptir (G. Bilgi, 2013: 55; Sungur, 2013: 645).

9 Şubat 2011’de Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi’ne başvuru ile başlayan süreç, Uluslararası Cittaslow Birliği Genel Sekreterliği’nin Türkiye’nin diğer 3 kenti (*Yenipazar, Taraklı, Gökçeada*) ile birlikte Akyaka’yı Haziran 2011’de yavaş kent ilan etmesiyle sonuçlanmıştır (Ayça Öztürk, 2012: 118). Akyaka, 6360 sayılı Kanunla birlikte büyükşehir belediyesi olan Muğla’da belde belediyelerinin kapatılarak mahallelere dönüştürülmesi ve ilçe belediyelerine bağlanması neticesinde Akyaka Mahallesi olarak Ula Belediyesi’ne bağlanmıştır.

Akyakalılar “doğaya saygılı, mimari yapısını koruyan, hizmet altyapısı güçlü ve alternatif turizme odaklı, insanların birlik ve beraberlik içinde ortak hareket edebildiği” bir Akyaka’yı vizyon olarak benimsemiştir. Görüldüğü üzere Akyakalıların belirlediği bu vizyon, yavaş kent olmanın gerekleri ile de örtüşmektedir. Gündem 21 çerçevesinde Akyaka Kent Konseyi kurulmuş ve halkın karar alma süreçlerine katılımını sağlamak üzere Akyaka Yerel Yönetim İlkeleri hazırlanmıştır. 2010 yılı Nisan ayında yapılan referanduma katılan 911 kişinin %95’i yavaş kent olma yolunda ‘evet’ oyunu kullanmıştır (www.akyaka.bel.tr).

2008 yılında yaşamını yitiren ve Akyaka’nın doğal ve kültürel dokusunun korunmasında öncü olan Nail Çakırhan, mimarlık eğitimi almadığı halde Ağa Han

mimarlık ödülünü kazanan yegane kişidir. Nail Çakırhan'ın geleneksel Ula mimarisinin özelliklerine sahip 1970-1972 yılları arasında Gökova Körfezi'nde yaptırdığı küçük ev, onun bu ödülü almasını sağlamıştır. Belediye, Çakırhan'ın bu evini Özel Çevre Koruma Bölgesi statüsünü elde etmesinin ardından plan hükmü haline getirmiş ve bu evin özelliklerini taşımayan diğer yapılara inşa izni vermemiştir (Bilgi, 2013: 55). Bu durum, Akyaka'da yerel mimarinin korunmasını sağlamıştır.

Yavaş kent olma kapsamında Akyaka'da Geri Kazanım Projesi çerçevesinde toplam 367 adet konut ve 101 adet işletmede geri kazanımın yararlarına ilişkin bilgilendirme yapılmış, evsel atıklar ve ambalaj atıkları belirli gün ve saatlerde evlerden ve işyerlerinden alınmaya başlanmıştır. Bitkisel atık yağlar, lisanslı firmalar tarafından toplatılmaya başlanmış ve 6 farklı noktada atık pil toplama noktası oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra Akyaka'da Gönüllü Çevre Denetçileri'nin çevre temizlik çalışmalarıyla sivil çevre denetimi uygulaması başlatılmıştır (www.akyaka.bel.tr).

Kısaca bir yavaş kent olarak Akyaka'yı güçlü kılan özellikleri; Nail Çakırhan tarafından stilize edilen geleneksel mimarisi, Özel Çevre Koruma Bölgesi olması ve biyolojik çeşitliliği olarak sıralamak mümkündür. Akyaka'da yavaş kent kriterleri kapsamında ise çevre politikalarına yönelik çevre temizlik çalışmaları, geri dönüşüm ve atık yönetimine ilişkin yapılan çalışmalar; altyapı politikalarına yönelik kent içinde bisiklet garajları oluşturulması ve bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması gibi uygulamaların ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak genel olarak değerlendirilirse, Akyaka'nın diğer yavaş kent kriterlerini uygulama konusunda çok da fazla gelişim göstermediğini söylemek mümkündür. Ayrıca yaşanan yer olduğu için Akyaka ile ilgili genel gözlemleri aktarmak da faydalı olacaktır.

Son yıllarda Akyaka, tam da yavaş kentlere en sık yöneltilecek eleştiri konusu olan turizm odaklı olma sorununu haklı çıkaracak bir gelişim yaşamaktadır. Özellikle yaz aylarında tam anlamıyla yavaş kent olmaktan çıkan Akyaka, turizmin etkisi altında kalmakta, oldukça yoğun bir nüfusa sahip olmakta ve kira fiyatları gün geçtikçe artmaktadır. Genel olarak, Akyaka'nın başarılı bir örnek oluşturamadığı ve bu sebeple olsa gerek ki Cittaslow Türkiye internet sitesinde "Akyaka'nın Cittaslow olma süreci bir referandumla başlatılmış olsa da Cittaslow ilkelerini uygulamada

sorunla karşılaşıldığı” tespiti yer almakta ve bununla ilgili bir anket bulunmaktadır³. Bu doğrultuda, gelecekte, Akyaka'nın Uluslararası Cittaslow Birliği'nde kalmaya devam edemeyeceğini öngörmek zor değildir.

3.1.3. Eğirdir/Isparta

Tarihi ve doğal zenginlikleri ile ön plana çıkan Eğirdir; gölü, milli parkı, antik kenti, M.Ö. 4. yüzyılda inşa edilen kalesi, 1237 yılında yapılan kervansarayı ve elması ile ünlüdür (cittaslowturkiye.org).

Yavaş kent olma kapsamında ilçede gerçekleştirilen faaliyetler; Eğirdir Dünder Bey Medresesi'nin restore edilmesi ve medrese önünde bulunan alanın altyapı çalışmaları ve kentsel donatılarla estetik bakımdan iyileştirilmesi, bitkisel peyzaj planlaması yapılması, Salyangoz logosu ve Cittaslow Eğirdir yazılı tabelanın takılmasıyla birlikte Eğirdir Belediyesi tarafından Atatürk Anıtı'nın bulunduğu alanda Cittaslow Meydanı adı altında çevre ve peyzaj düzenlemesi yapılması, tüm bölgeye hitap edecek şekilde yeni bir rekreasyon alanı yapılması şeklinde sıralanabilir (www.egirdir.bel.tr).

Eğirdir'in yeni bir üye olması sebebiyle Eğirdir Belediyesi ile iletişime geçilerek yavaş kent olma kapsamında ilçede gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi istenmiştir. Gelen cevap doğrultusunda yavaş kent Eğirdir'de gerçekleştirilen faaliyetler şu şekilde özetlenebilir:

- Çevre politikaları kapsamında çöplerin düzenli olarak toplanması, geri dönüşüm projeleri (pil, kağıt, atık yağ, plastik vb.), ilçe genelinde akıllı su sayaçlarının kullanımına başlanması.
- Altyapı politikaları kapsamında kat sayısı ve yapı yoğunluğunun arttırılmaması ve ilçenin silüetinin korunması için yapılan hukuki çalışmalar, kıyı şeridi boyunca bisiklet yolu yapımı çalışmaları.
- Yerel ekonomik kalkınma, yerel üretimi ve üreticileri korumak kapsamında: Cittaslow Eğirdir Yöresel Market Çalışması, kaymakamlık işbirliği ile el ürünleri satış mağazası açılması, köy ürünlerinin satıldığı köy pazarı.

³ Akyaka anket için bkz. <http://cittaslowturkiye.org/akyaka-anketi/>

- Yerel kültürü, gelenekleri, tarihi ve yemeği korumak kapsamında yöresel ürün ve yemeklerin ulusal ve uluslararası şenlik, festival ve organizasyonlarda tanıtılması.

3.1.4. Gerze/Sinop

2017 yılında Uluslararası Cittaslow Birliği'ne kabul edilen Gerze, antik çağlardan bu yana toplumlar tarafından yerleşme ve barınak yeri olarak kullanılması nedeniyle önemli tarihi değerlere sahiptir. Ayrıca tabiat güzellikleri bakımından da oldukça zengin olan Sinop'un Gerze ilçesi, sivil mimarinin de önemli örneklerine ev sahipliği yapmaktadır (cittaslowturkiye.org).

Gerze'de yavaş kent olma kapsamında hayata geçirilen projeler şu şekilde sıralanabilir (cittaslowturkiye.org; www.cittaslowgerze.com):

- Çevre politikaları kapsamında görsel kirliliğin azaltılması adına ilçedeki elektrik hatlarının yer altına alınması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla park alanlarının güneş enerjisi ile aydınlatılması projeleri, kanalizasyon hattının yenilenmesi, lisanslı firma ile anlaşma yapılarak ilçenin farklı merkezlerine geri dönüşüm üniteleri konulması ve atıkların tamamının geri dönüştürülmesi, çevre kalite standartlarında araç ve gereçlerin alınması (sokak süpürme aracı, sıkıştırılmalı çöp kamyonu vb.), atık suyun çevre ve insan sağlığına uygun deşarjını sağlayabilmek için ön arıtma ve derin deşarj projesi, çevre yasalarıyla uyumlu bir atık kabul tesisinin kurulması için Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulması, kaynağında ayrıştırma panelleri yapılması ve ilçe halkının bununla ilgili olarak bilinçlendirilmesi.
- Altyapı politikaları kapsamında daha estetik ve yaşanabilir bir kent kurma amacıyla kentsel tasarım projeleri hazırlanması, yaya ve bisiklet yolları yapılması, engelli bireylerin sosyal yaşamda var olabilmelerini sağlamak amacıyla engelsiz yaşam parkları oluşturulması.
- Yerel ekonomik kalkınma, yerel üretimi ve üreticileri korumak kapsamında sadece organik ürünlerin yer aldığı ekolojik tarım ürün pazarı kurulması,

Gerze Belediyesi ve İŞKUR işbirliği ile kurulan El Sanatları Atölyeleri'nde kadınların da iş hayatında yer almasının sağlanması.

- Yerel kültürü, gelenekleri, tarihi ve yemeği korumak kapsamında kültür mirasına katkıda bulunmak amacıyla yağlı güreş festivali düzenlenmesi, kültür ve sanat festivalinin gelenekselleştirilmesi, kültürel mirasa sahip çıkmak amacıyla Cumhuriyet dönemine ait eski bir binanın kültür evi olarak kent hizmetine sunulması.

Bir yavaş kent olarak Gerze'de hayata geçirilen uygulama ve projeler, yeni bir üye olması da göz önünde bulundurulduğunda, Gerze'nin bir yavaş kent olarak geleceği için ümit verici görünmektedir. Nitekim, 2017 yılında Uluslararası Cittaslow Birliği tarafından düzenlenen Cittaslow En İyi Uygulama Ödülü, Gerze Belediyesi tarafından sunulan "Ahşap El Sanatları Uygulaması Projesi"ne verilmiştir. Söz konusu proje, uluslararası birlik yetkilileri tarafından unutulmaya yüz tutmuş sanatları tekrar gün yüzüne çıkarması, kentin kültürel mirasına sahip çıkması ve kadınlar için istihdam olanağı yaratması nedenleri ile ödüllendirilmeye layık görülmüştür (www.cittaslowgerze.com).

3.1.5. Gökçeada/Çanakkale

Bugün bilinen adıyla Gökçeada, çorak topraklarda bereket tanrısı olarak adlandırılan Imbrasos'un bolluk diyarı olarak bilinmekte ve Imroz adıyla Homeros'un İlyada Destanı'nda deniz tanrısı Poseidon'un adası olarak geçmektedir (cittaslowturkiye.org).

Türkiye'nin en büyük adası olan Gökçeada, eski adıyla Imbroz, Türkiye'nin en batıda bulunan noktasını temsil etmektedir (Ayça Öztürk, 2012: 121-122). Ayrıca yavaş kent akımının Güney Marmara'daki tek temsilcisi olan Gökçeada, dünyada yavaş kent unvanına sahip olan tek ada konumundadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı Dergisi, 2012: 18).

Gökçeada'nın yavaş kent olması, 2006 yılında Carlo Petrini'nin adayı ziyaret etmesi ve adada bir *slow food conviviumu* (yerel yemek topluluğu) kurulmasını önermesiyle başlamıştır. Bunun üzerine aynı yıl Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksek Okulu Gastronomi Bölüm Başkanı Prof. Dr. H. Rıdvan Yurtseven liderliğinde bir Slow Food Convivium'u kurulmuştur (Güney

Marmara Kalkınma Ajansı Dergisi, 2012: 18). Gökçeada'nın yavaş kent statüsünü kazanmasında organik tarım işletmeciliği, gastronomi gibi alanlarda eğitim veren Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu'nun payı büyüktür (Bilgi, 2013: 54). Ayrıca 2012 yılında hayata geçirilen Gökçeada Gastronomi Araştırmaları Merkezi, adada gerçekleştirilen organik zeytincilik, bal ve bağ projeleri gibi çok sayıda projeyi desteklemekte ve kentin gastronomi kimliğinin tanıtımında büyük rol oynamaktadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı Dergisi, 2012: 19).

Gökçeada'nın yavaş kent statüsünü kazanmasında kendisine önemli bir avantaj kazandıran diğer bir özelliği, 2002 yılında başlatılan Organik Tarım Projesi ile toplulaştırılmış ilk proje modelinin uygulandığı yer olmasıdır. Gökçeada Kaymakamlığı ve Gökçeada İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan projenin nihai hedefi, organik ürün pazarında çeşitliliği arttırarak sağlıklı, kaliteli ve güvenilir ürünler üretilmesini sağlamaktır. Bu projeye adanın tamamının organik tarıma geçişi sağlanarak Organik Tarım Adası olarak dünya kamuoyuna duyurulması amaçlanmıştır (cittaslowturkiye.org).

Ayrıca Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen, Gökçeada Belediyesi'nin iştirak ettiği ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksek Okulu'nun yürütücüsü olduğu Cittaslow Gökçeada Earth Market Projesi kapsamında Nisan 2015'te adada Yeryüzü Pazarı (*Earth Market*) açılmıştır. Burada adada yetiştirilen doğal ve organik ürünlerin sergilenip birinci elden satışı yapılmaktadır (www.gokceada.bel.tr).

Gökçeada'da yerel kültürün korunması amacıyla daha önceki yıllarda hamam olarak kullanılan ve mülkiyeti belediyeye ait olan bir bina restore edilerek müzeye dönüştürülmüştür. Gökçeada halkının ada yaşantısını, geçmişini ve kültürünü yansıtan bazı eserleri bağışlaması ile kent belleği açısından da önem taşıyan bu müze, 25.05.2017 tarihinden itibaren ziyarete açılmıştır (www.gokceada.bel.tr).

Altyapı politikaları açısından adada gerçekleştirilen uygulamalar; ilçe turizmi açısından odak noktalardan birisi olan Kaleköy bölgesinin peyzaj çalışmaları ile estetik bir görünüme kavuşturulması, tarihi patika yolların aslına uygun olarak onarılarak yürüyüş yolları yapılması, temiz içme suyu sağlanması amacıyla içme suyu hatlarının yenilenmesi şeklindedir (www.gokceada.bel.tr).

Yavaş kent felsefesine yönelik önemli uygulamalar, yerel halkın bir yavaş kentte yaşadıklarını fark etmelerine yönelik 2010 yılında başlatılan Toprak Ana Günü (*Terra Madre Day*) ile 2011 yılında başlatılan Yavaş Pazar (*Slow Sunday*) uygulamalarıdır. Gökçeada aynı zamanda yavaş kent olduktan sonra düzenlediği çeşitli ulusal ve uluslararası organizasyonlar ile adından sıkça söz ettirmeye başlamıştır. Örneğin, 2009 yılından bu yana adada yapılan ‘Gökçeada Tarımla Yaşam Şenliği’, 2012 yılında adı ‘Gastronomi ve Tarımla Yaşam Şenliği’ olarak değiştirilerek düzenlenmeye devam etmektedir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı Dergisi, 2012: 17-18).

Kısaca bir yavaş kent olarak Gökçeada’nın ön plana çıkan faaliyetleri; adada organik üretim yapılmasını ve yavaş yemek etkinliklerinin tanıtılmasını sağlayan bir yüksekokulun bulunması, bu yüksekokulda organik tarım işletmeciliği ve gastronomi gibi alanlarda eğitim verilmesi, kentin gastronomi kimliğinin tanıtılmasına ilişkin projeler, hayvancılık, balcılık, zeytincilik, şarapçılık gibi alanlarda organik tarım merkezi olma yolunda gerçekleştirilen çalışmalar ve estetik ve peyzaj çalışmaları olarak özetlenebilir.

3.1.6. Göynük/Bolu

Uluslararası Cittaslow Birliği’nin en yeni üyelerinden olan Bolu’nun Göynük ilçesi, kentsel sit alanı ilan edilmesi dolayısıyla yüzün üzerinde tarihi konuta ve tarihi camii, çeşme ve hamamlara sahiptir. Bir yavaş kent olarak Göynük’ü ön plana çıkaran en önemli özellik, yerel mimarisi olmuştur. Geleneksel mimarisini korumayı başaran kentte büyük konakların restore edilmesi ile tarihi konaklama imkanları yaratılmıştır (cittaslowturkiye.org).

Göynük’ün yeni bir üye olması sebebiyle Göynük Cittaslow temsilcisi ile iletişime geçilerek yavaş kent olma kapsamında ilçede gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi istenmiştir. Gelen cevap doğrultusunda yavaş kent Göynük’te gerçekleştirilen faaliyetler şu şekilde özetlenebilir:

- Çevre politikaları kapsamında peyzaj tasarımlarında doğal bitki dokusunda yer alan yerli türlerin kullanılmasının teşvik edilmesi, gürültü kirliliğine neden olabilecek her türlü olumsuz etkenin bertaraf edilmesi için ilçedeki kamu kurumları ile ortak çalışmalar yapılması, görüntü kirliliğine yönelik

olarak Arasta çarşısında bulunan dükkanlarda cephe iyileştirilmesi yapılması ve reklam panolarına standart getirilmesi,

- Altyapı politikaları kapsamında geleneksel mimari yapının korunması ve yeni yapılacak yapılarda özgün kimliğin sürdürülmesine yönelik çalışmalar, yaya öncelikli yollar ve bisiklet yollarının uygulamaya konulması, bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla düzenlenen bisiklet şenlikleri, kent estetiğinde olumsuz etki yaratacak kent donatılarının kentin kimliğine uygun bir şekilde tasarlanması,
- Yerel ekonomik kalkınma, yerel üretimi ve üreticileri korumak kapsamında belediye tarafından koordine edilen ve yalnızca yerel ve organik ürünlerin sergilendiği yerel ürün pazarı, yöreye özgü tarihi dokumalar ve kaşıklar gibi yöresel ürünlerin sergilendiği tarihi çarşısı, yöresel yemeklerin sunulduğu restoranların açılması,
- Yerel kültürü, gelenekleri, tarihi ve yemeği korumak kapsamında oluşturulacak yeni turizm tesislerinin mevcut sivil mimari özellikleri yansıtacak şekilde planlanması, yöresel etkinliklerin farklı temalarla bütünleştirilmiş anma etkinlikleri, festivaller ve panayırlar ile tanıtılması.

Göynük Belediyesi, 2017 yılında “Yılın En Başarılı Çevre Yönetimi” ödülünün yanı sıra kent dokusunu korumaya yönelik projeleri ile Tarihi Kentler Birliği’nin proje ödülüne de layık görülmüştür.

3.1.7. Halfeti/Şanlıurfa

12-13 Nisan 2013 tarihinde Finlandiya’nın Kiristenstad kentinde düzenlenen Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi toplantısında Halfeti, yavaş kent sertifikasını alarak Türkiye’de 9., dünyada 176. üye olmuştur (www.sakinsehirseferihisar.com).

Zengin bir kültürel mirasa sahip olan Halfeti’de birçok tarihi ve kültürel zenginliğin yanı sıra kesme taşlı evleri ve kuş pencereleri gibi pek çok ayırt edici özellik de mevcuttur. Ayrıca ilçede bulunan göl kıyısına sıralanmış 8 adet yüzer restoran (duba restoran) da Türkiye’de başka örneği olmayan bir özgünlük olup bu restoranlar su yüzeyinde batmadan durabilen dubaların göl sularına serilmesiyle inşa edilmiştir ve

Halfeti'nin yöresel yemekleri bu restoranlarda servis edilmektedir (Boyraz ve Bostancı, 2015: 73).

Halfeti mimarisinde ağırlıklı olarak yöresel kesme taşlı yapılar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra geçmiş 16. yüzyıla dayanan serçe, kırlangıç, saka gibi kuşlar için yapılmış olan 13 ayrı tür kuş evi mimarisine sahiptir (cittaslowturkiye.org). Eski yerleşim yeri GAP projesi çerçevesinde 2000 yılında yapılan Birecik Barajı'nın beşte üçlük kısmı sular altında kalırken, geri kalan beşte ikilik kısmında yeni yerleşimler kurulmuştur. Bu nedenle Halfeti 'saklı cennet' olarak da adlandırılmaktadır (www.sakinsehirseferihisar.com).

Halfeti'nin sahip olduğu mikro klima iklim sayesinde siyah gül dünya üzerinde yalnızca burada yetişmektedir (Karakas, 2013). Halfeti, dünyanın en ünlü internet gazetelerinden Huffington Post'ta yer almıştır. Burada, Halfeti'nin siyah gülü ve fıstığı ile ünlü olduğu, özellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında 200.000 ziyaretçinin doğa yürüyüşleri ve su sporları yapmak için ilçeye geldiği vurgulanmıştır (The Sunken Town of Halfeti, 2014). Halfeti'nin turizm potansiyeli üzerine yapılan bir araştırmada (Boyraz ve Bostancı, 2015: 74-75), Halfeti'yi ziyaret edenlerin sayısı, ilkbaharda 280.000, yaz döneminde 130.000 ve sonbaharda 140.000 olmak üzere yılda ortalama 550.000 kişi olarak bulgulanmıştır.

Halfeti'de yavaş kent felsefesinin halka anlatılması, yavaş kent bilincinin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla 28-30 Kasım 2014 tarihleri arasında üç günlük eğitim çalışmaları yapılmıştır (www.halfeti.bel.tr). Yine yavaş kent kriterleri kapsamında bir gereklilik olarak Halfeti'nin tarihi yerlerinden doğasına, bölgede yaşayan hayvan türlerinden yerel yemeklerine kadar birçok özelliğin yer aldığı Türkçe ve İngilizce tanıtıcı broşürler hazırlanmıştır (Halfeti Belediyesi 2014 Faaliyet Raporu). Ayrıca Halfeti ile ilgili vurgulanması gereken bir nokta, belediyenin faaliyet raporları incelenirken dikkat çeken Cittaslow kavramının "sessiz şehir" olarak kullanılmasının tercih edilmiş olmasıdır.

Halfeti zengin bir tarihi mirasa sahiptir. Bu tarihi mirasın kalıntıları, Halfeti'yi kültürü ve tarihi ile ön plana çıkan bir yavaş kent olarak günümüzde de güçlü kılan önemli unsurları oluşturmaktadır. Ayrıca Halfeti'yi bir yavaş kent olarak diğer üyelerden ayıran yönleri; mimarisinde yöresel kesme taşlı yapıların bulunması,

dünyada siyah gülün yetiştiği tek bölge olması ve yöresel yemekleri şeklinde sıralanabilir.

3.1.8. Perşembe/Ordu

Uluslararası Cittaslow Birliği'ne 2012 yılında katılan Ordu'nun Perşembe ilçesinde bulunan ve Karadeniz'in üç doğal limanından birisi olan Vona Limanı, deniz ticareti yapan denizcilerin fırtınalı havada barınmak ve çeşitli ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları bir yerleşim birimi olarak kurulmuştur (www.persembe.bel.tr). Doğal bir liman olması sebebiyle "hırçın Karadeniz'in sakin limanı" olarak anılan liman (TRT Türk Yavaş Şehirler Belgeseli), uzun yıllar sakinliği nedeniyle Karadeniz'e ticaret yapmak için gelen gemicilerin uğrak merkezlerinden birisi olmuştur (Sarıkaya, 2012).

Perşembe, 1,5 kilometreyi bulan bisiklet yolları ve düzenlenen ulusal bisiklet şenlikleri, Karadeniz'in binlerce yıldır kutlanan Mayıs Yedisi Şenlikleri'ni yaşatarak kültürel mirasına sahip çıkması, ev pansiyonculuğu kursu gibi uygulamalar ile bir yavaş kent olmanın gereklerini yerine getirmektedir. Ayrıca Karadeniz'de Herkül ve altın postu arayan Argonotların uğradığı iki noktadan birisi olan Yason Burnu'nun ilçe sınırları içinde olması, bunun yanı sıra Hoynat Adası ve Kuş Cenneti gibi doğal güzellikleri barındırması da Perşembe'nin önemli avantajları arasında sayılabilir (National Geographic Traveler Dergisi, 2013).

Perşembe'nin ayrıca kıyı ve deniz turizminin yanısıra yöresel yemekleri açısından da ayrıcalıklı bir yere sahip olduğu dile getirilmektedir. 40 km kıyı şeridinde sahip olan Perşembe'de pek çok kıyı ve deniz turizmi noktaları mevcuttur. İlçe sınırları içinde bulunan Yasonburnu Yarımadası da tarihi ve doğal bir cazibe merkezidir. Kentsel turizmin yanı sıra Perşembe Belediyesi ve Tarım ve Kırsal Kalkındırmayı Destekleme Kurumu tarafından 2016 yılında "Kırsal Turizm" başlıklı bir proje de başlatılmıştır (www.persembe.bel.tr).

Perşembe'de yavaş kent ile birlikte hayata geçirilen diğer projeler (cittaslowturkiye.org):

- Kanalizasyon arıtma tesisinin kurulması

- Sahilde bulunan bütün balkonlara ve orta refüjde bulunan direklere sakız sardunya dağıtılması
- Ordu Kumbaşı Mahallesinden-Perşembe Kaleyaka Mahallesine kadar yaklaşık 10 km bisiklet yolu yapılması
- Hoynat adası kuş cennetine, doğa derneği ile birlikte kuş gözlem yerleri yapılması ve Koçboynuzu (Kral) yolunun yürüyüş yolu olarak yeniden düzenlenmesi şeklindedir.

Bunların yanısıra ilçede yavaş kent kriterlerine uygun doğa ve kültürü yansıtan peyzaj, çevre ve meydan çalışmaları yapmanın önemli olduğu, belediyenin internet sitesinde vurgulanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan projelere; ilçe merkezinde aktif olarak kullanılan ana arterlerin daha sağlıklı bir çehreye kavuşması ve ilçe halkının yaşam kalitesinin artırılması için hazırlanan Sokak İyileştirme Projesi ve Perşembe Kent Meydanı Projesi gibi projeler örnek olarak verilebilir. Ayrıca yıllardır çöp alanı olarak kullanılan Kabaktepe (Domuztepe)'yi paraşüt ve mesire alanı olarak düzenlemek için Perşembe Belediyesi 2016 yılında çalışmalara başlamıştır. Yavaş kent olmanın başka bir gereği olarak Perşembe Meydanı'na yine 2016 yılında ücretsiz internet ağı kurulmuştur (www.persembe.bel.tr).

Bir yavaş kent olarak Perşembe'de restoranların en az üç çeşit yöresel yemek bulundurma zorunluluğu vardır. Perşembe'de Pazar İçi Meydanı olarak bilinen meydanda Perşembe Belediyesi'nce yapılacak çalışmalar neticesinde, Pazar İçi Meydanı'nın yeniden inşa edilerek halka açılması ve burada organik yerli ürünlerin satılması planlanmaktadır. Böylece Perşembe'nin yöresel organik gıda pazarı ihtiyacı karşılanabilecektir (www.persembe.bel.tr).

Bu faaliyetler doğrultusunda bir yavaş kent olarak Perşembe'nin ön plana çıkan özellikleri;

- Çevre ve altyapı politikaları kapsamında kanalizasyon arıtma tesisinin kurulması, sahilde bulunan bütün balkonlara ve orta refüjde bulunan direklere sakız sardunya dağıtılması, Ordu Kumbaşı Mahallesinden-Perşembe Kaleyaka Mahallesine kadar yaklaşık 10 km bisiklet yolu yapılması ve Koçboynuzu (Kral) yolunun yürüyüş yolu olarak yapılması, Kabaktepe'nin

paraşüt ve mesire alanı olarak yeniden düzenlenmesi, kent meydanına ücretsiz internet ağı kurulması, Sokak İyileştirme Projesi, Perşembe Kent Meydanı Projesi.

- Yerel ürünleri ve kültürü korumak kapsamında restoranlarda en az üç çeşit yöresel yemek bulundurma zorunluluğu getirilmesi, Pazar İçi Meydanı'nın yeniden inşa edilerek halka açılması ve yöresel organik gıda pazarı kurulması, kültürel mirasa sahip çıkma anlamında Mayıs Yedisi Şenlikleri düzenlenmesi şeklinde sıralanabilir.

3.1.9. Şavşat/Artvin

21-23 Haziran 2015'te İtalya'nın Milano kentinde düzenlenen Cittaslow 2015 Genel Kurulu'nda Artvin'in Şavşat ilçesi yavaş kent unvanını kazanarak Türkiye'den 10. yavaş kent üyesi olmuştur. Ortaçağ döneminde Şavşeti olarak anılan yöre, Gürcüce "kara orman" anlamına gelmektedir (cittaslowturkiye.org).

Şavşat'ın yavaş kent kriterleri kapsamında daha çok çevre ve altyapı politikalarına öncelik vererek çalışmalarını sürdürdüğü söylenebilir. Şöyle ki, çevre politikaları kapsamında Şavşat belediye başkanının Seferihisar'da yaptığı inceleme gezisi sırasında karşılaştığı güneş enerjisi ile sebze, meyve ve bitki kurutma makinesinin ilçeye kazandırılması çalışmaları Haziran 2016 itibariyle başlamıştır. Bunun amacı, enerjinin etkin kullanıldığı kurutma sistemlerini öne çıkararak sebze ve meyvelerin daha sağlıklı kurutulmasını sağlamaktır. Ayrıca kâğıt toplama kampanyası ile kâğıt atıklar toplanarak geri dönüşüme gönderilmekte ve mevcutta ilçe için büyük bir problem olan kanalizasyon ve su arıtma sorunlarının çözülmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Altyapı politikaları kapsamında ise Mayıs 2016 itibariyle başlatılan ve yaya kaldırımları konusunda en çok şikâyet alınan cadde olan Cumhuriyet Caddesi'ndeki kaldırımların yenilenmesi üzerine kapsamlı bir şekilde çalışılmaktadır. Ayrıca yavaş kent olmanın önemli bir gereği olarak perşembe günleri yöresel ürün pazarı kurulmaktadır (savsat.bel.tr).

28 Mayıs - 1 Haziran 2016 tarihlerinde Milano'da gerçekleştirilen "International Symposium on New Trends in Social and Liberal Sciences"da "Sakin Şehir (Cittaslow) Şavşat: Taşınmaz Kültür Varlıklarından Örnekler" adlı bildiri ile Şavşat'ın taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenen varlıklarından örnekler

tanıtılmıştır. Bu örnekler arasında; Şavşat (Satlel) Kalesi, Veliköy Eski Ahşap Camii, Kocabey Camii, Cevizli (Tibet) Manastırı, ortaçağ döneminde inşa edildiği düşünülen Meydancık Taş Kemer Köprüsü ve Satlel Kilisesi bulunmaktadır (savsat.bel.tr). Bu yapılardan özellikle Tibet Manastırı, 1950li yıllarda bir kaymakam tarafından 19 yerinden dinamitlenerek yıkılmak istenmesine karşın ayakta kalması ile bilinmekte ve Gürcüler tarafından sıklıkla ziyaret edilmektedir (cittaslowturkiye.org).

Bu kültürel yapıların yanı sıra Şavşat, ender doğal güzelliklerden birisi olan Karagöl ile ünlenmiştir. Ender bir topoğrafik karakter gösteren Karagöl rasyonel olarak kayan kütlelerin gerisindeki çanakta biriken suların meydana getirdiği bir heyelan gölüdür. Gölde sadece bir tesis bulunmaktadır; ancak onun hakkında da yıkım kararı çıkmıştır (cittaslowturkiye.org).

Şavşat, ayrıca, doğal ve tarihi mirasına ek olarak geleneksel mimarisi ile de yavaş kent olmanın gereklerini karşılamaktadır. Sahara Karagöl Milli Parkı sınırları içinde bulunan Kocabey Kışla Evleri, kendine özgü ahşap mimari özellikleri ile ilgi çekmektedir. Ayrıca geçmiş kültürün teknolojik gelişmelerle kaybolmaya yüz tutmasını önlemek üzere geçmişte Şavşat'taki insanlar tarafından kullanılan malzemelerin sergilendiği Tepeköy Geleneksel Yaşam Kültürü Müzesi oluşturulmuştur (cittaslowturkiye.org).

Ayrıca yavaş kent olmanın başka bir kriteri olarak yerel yemekler kategorisinde Şavşat'a özgü ürünler arasında peynir eritme, sinor, armut pekmezi gibi ürünler sayılabilir. Yavaş kent kapsamında geleneksel mimariye uygun olarak yapılan Şavşat Evi de, 25 kadın istihdam etmekte ve Şavşat'ın yerel yemeklerini sunmaktadır. Ayrıca dezavantajlı gruplardan birisi olan yaşlılar için iki katlı ahşap binalardan, cami ve sosyal merkezden oluşan bir Yaşam Yerleşkesi açılmıştır (cittaslowturkiye.org).

3.1.10. Taraklı/Sakarya

Kendine has bir mimari tarzına sahip olan Taraklı'da birçok tarihi yapının korunması ve restore edilerek kullanıma sunulmasıyla Taraklı ayırt edici özelliğini kazanmıştır (Ayça Öztürk, 2012: 120). Bu kapsamda Kale Han, Küçükhan, Çakırlar ve Orhangazi Çarşısı gibi birçok tarihi konak restore edilerek butik otele dönüştürülmüştür (Bilgi, 2013: 56). Uzun yıllar ayakta kalabilen Taraklı evlerinden

bazıları üç asırdan daha uzun bir geçmişe sahiptir. Bu evlerin genel karakteristiği, Osmanlı kent dokusunu oluşturan üç katlı ahşap karkas ev biçimidir (Ayça Öztürk, 2012: 121).

Osmanlı dönemine tanıklık eden evleri ve konaklarının yanı sıra Taraklı, sahip olduğu doğal güzellikleri ile kültür turizmi ile ilgilenenlerin de uğrak noktası olmuştur. Taraklı'da tarihi yapılarla ilgili restorasyon çalışmalarına başlanmış, tarihi çarşıda bulunan 64 dükkanın 55'i onarılmıştır (www.tarakli.bel.tr).

Özetle söylenebilir ki, Taraklı'yı bir yavaş kent olarak güçlü kılan en önemli unsur, geleneksel mimarisi olmuştur. Geleneksel mimarinin yaşatılması anlamında kentteki tarihi yapılar restore edilerek butik otele dönüştürülmüştür. Ayrıca çevre politikaları kapsamında yavaş kent üyeliği ile birlikte başlanan önemli bir proje, jeotermal enerji potansiyelinin akılcı bir şekilde değerlendirilebilmesi amacıyla 250.000 kişiye hizmet vermesi hedeflenen kaplıca tesisleri projesidir (Bilgi, 2013: 56).

3.1.11. Vize/Kırklareli

Vize, birisi UNESCO mirasına girmiş, diğeri de girmeye hazırlanan iki eski başkent, İstanbul ve Edirne'nin arasında yer almaktadır (cittaslowturkiye.org). Trakya Alt Bölgesi Çevre Planı'nda açıklanan verilere göre Vize, kültür varlıkları açısından Trakya'nın en zengin yeridir (www.vize.bel.tr).

Vize Belediyesi'nin ve Trakya Kalkınma Ajansı'nın koordinasyonu ile başlatılan Vize'nin yavaş kent olması, 2012 yılında gerçekleşmiştir. Trakya'nın ilk yavaş kenti olan ve zengin bir tarihi geçmişe sahip Vize, kaynaklarının bolluğu nedeniyle Yunan mitolojisinde kaynak perisi olarak geçmektedir (Sarıkaya, 2012). Dünyaca ünlü yazar Georgios Vizyenos, "Trakya'da birçok kasaba vardır. Fakat Vize kadar güzeli yoktur" diyerek Vize'nin Trakya için önemini vurgulamıştır (cittaslowturkiye.org).

Yavaş kent kriterleri kapsamında Vize'de gerçekleştirilen uygulamalara şu örnekler verilebilir (Ergüven, 2011: 206; Vize Cittaslow Komisyon Toplantısı Raporu; www.vize.bel.tr):

- *Çevre politikaları kapsamında:* temiz enerji üretimi için rüzgâr santrali projesi; görüntü kirliliğine yönelik elektrik hatlarının yer altına alınması; elektromanyetik kirlilik, ışık ve gürültü kirliliğini kontrol etmek için

geliştirilen programlar; çevre yönetim sistemlerinin benimsenmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmaları.

- Altyapı politikaları kapsamında: kent genelinde fiber optik kablo sisteminin kurulması; Mimar Sinan Mahallesi, Büyük Camii Sokak, Karakol Caddesi, Hisar Caddesi ve Çevresi Kentsel Tasarım ve Geliştirme Projesi; ilçede çevre yolu oluşturularak geniş araçların merkezden uzaklaştırılıp ulaşımın rahatlatılması; bölünmüş yol uygulamaları; bisiklet kullanımını teşvik etmek amacıyla bisiklet turları düzenlenmesi.
- Yerel ürünlerin, tarih ve kültürün korunması kapsamında: yerel ve organik yemek ve ürün tüketiminin özendirilmesi adına ilçedeki restoranların menülerinde yöresel yemeklerin yer alması; yöresel el sanatları ve yiyeceklerin satışının sağlandığı bir kooperatif kurulması; ilçenin sahip olduğu tarihi dokunun farkındalığını arttırmak amacıyla mevcut yerlerde bulunan tarihi eserlerin bir araya toplanması; GDO'lu ürünlerin tarımda kullanılmaması için İlçe Tarım Müdürlüğü ile işbirliği yapılması.

Vize'nin yerel ve geleneksel özelliklerinin açığa çıkarılması, sürdürülebilir altyapı ve çevrenin sağlanması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla Vize Belediyesi ve Trakya Kalkınma Ajansı ortaklığı ile Sokak Sağlıklaştırma Projesi hayata geçirilmiştir (cittaslowturkiye.org). Bu proje de altyapı politikaları kapsamında değerlendirilebilir.

Yerel ürünlerin, tarih ve kültürün korunması kapsamında ise yukarıda sayılanlara ek olarak Vize Belediyesi, Bulgaristan Doğal Yaşamı Koruma Vakfı ve Tsarevo Belediyesi ortaklığında hayata geçirilen Trakya Yemek Kültürü Projesiyle Trakya'nın yemek kültürünün tanıtılması, unutulmuş tatların yeniden keşfedilmesi, özellikle genç nesillere organik ve sağlıklı gıda tüketiminin aşılanması, okullar için tat ve beslenme eğitimleri tertiplenmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında Trakya'daki yemek kültürü üzerine kapsamlı bir kitap hazırlanması ve yerel slow food birliğinin kurulması gibi çeşitli faaliyetler yürütülmektedir (cittaslowturkiye.org).

Bu projenin bir ürünü olarak 27-29 Ağustos 2013 tarihleri arasında Trakya Gastronomi Festivali gerçekleştirilmiştir. Festival kapsamında "Slow Food Vize

Conviviumu'nun Kurulması" başlıklı bir toplantının ardından Bulgaristan Trakya'sı ve Türkiye'nin Trakya'sı Ortak Yemek Kültür Mirası toplantısı ve fotoğraf sergisi, yöresel yiyeceklerin ikram edildiği stantların kurulması, Cittaslow Vize Mutfak Okulu Aktivitesi gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir (Vize'de İki Festival Birden, 2013). Ayrıca Vize'de VİZEP adı verilen Vize El Sanatları Projesi uygulamaya konulmuştur. Projenin amacı, kadınların el sanatlarıyla ilgili tasarlanan kurslara katılarak tasarladıkları ürünleri belirlenen günlerde kurulan pazarda satmaları ve hane halkı ekonomisine katkıda bulunmalarınıdır (www.vize.bel.tr). Ayrıca yerli ve yabancı turistler için kenti tanıtan broşür ve dokümanların hazırlanması, Cittaslow Çalıştayı ve Sempozyumu düzenlenmesi (Ergüven, 2011: 206), halk için cittaslow bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi ve Sakin Şehir Derneği kurulması (www.vize.bel.tr) gibi uygulamalar da başarılı uygulamalar arasında sıralanabilir.

3.1.12. Uzundere/Erzurum

2016 yılında İtalya'da yapılan Uluslararası Cittaslow İcra Kurulu Toplantısı'nda yavaş kent unvanını kazanan Uzundere, asırlar boyu süregelen varlığı ile birçok medeniyetin izlerini taşımaktadır (cittaslowturkiye.org). Türkiye'nin en yüksek şelalesi olan, oluşumu ve yüksekliği bakımından dünyanın önemli şelalelerinden birisi olarak kabul edilen Tortum Şelalesi ve Erzurum ilinin en ünlü mesire yeri olan Yedigöller, Uzundere sınırları içinde bulunmaktadır (cittaslowturkiye.org).

Uzundere'de yavaş kent olma kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar; ilçede tarımsal tekniklerin kullanılması ve organik tarımcılığın yaygınlaştırılması amacıyla "Tarımsal Tekniklerin Uygulama ve Yaygınlaştırılması Projesi" kapsamında eğitim ve seminerler verilmesi, kadınların el emeklerinin değerlendirilmesini ve ev ekonomisine katkı yapmalarını sağlamak amacıyla Kadın Emegini Değerlendirme Derneği'nin kurulması, bölgenin doğal ve kültürel değerlerinin tanıtılması amacıyla DAP-Genç Fest Doğu Anadolu Gençlik Festivali ve Geleneksel Karakucak Festivali düzenlenmesi şeklinde sıralanabilir (cittaslowturkiye.org; www.uzundere.bel.tr).

Uzundere ile ilgili güncel bir gelişme olarak üyeliğe kabulünün hemen ardından 2016 yılı Nisan ayında gündeme gelen hidroelektrik santrali kurma girişimine karşı baş gösteren tepkiler olmuştur. Doğasına, kimliğine ve tarihine sahip çıkan bir kent

olarak gösterilen Uzundere’de Tortum Çayı üzerinde hidroelektrik santrali yapılması ile hem üyeliğin ve unvanın korunamaması, hem de çevrenin ve doğal güzelliklerin tahrip edilmesi gibi sonuçlarla karşılaşılacağı vurgulanmıştır (Türkiye’nin 11. Sakin Şehri Uzundere HES Tehdidi Altında, 2016).

3.1.13. Yalvaç/Isparta

Yalvaç, Ekim 2012’de İtalya’nın Novellara kentinde düzenlenen Cittaslow Genel Kurulu’nda Vize ve Perşembe ile birlikte yavaş kent unvanını kazanmıştır. Tarih öncesi dönemlerden günümüze pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması dolayısıyla kültür açısından oldukça zengin bir kent olan Yalvaç’ta yavaş kent unvanının kazanılması ile birlikte Türklerin Anadolu’ya gelerek yerleşik düzene geçtikleri andan itibaren süregelen ekmek yapım geleneklerinin unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasını önlemek ve diğer nesillere aktarılmasını sağlamak düşüncesi ile Yalvaç Belediyesi tarafından projelenmiş 20 adet fırın ve üzerlerinde kadınların oturma salonu olan binalar oluşturulmuştur. Çünkü Yalvaç’ın mahalle taş fırınlarında ekmek yapılması, önemli bir kültürün ve geleneğin ürünü olarak görülmektedir (cittaslowturkiye.org).

Unvanın kazanılmasından sonra gerçekleştirilen diğer faaliyetler; festival ve şenliklerde bisiklet kullanımını özendirmek için düzenlenen Toplu Bisiklet Turları, geleneksel yemekleri yeni nesle tanıtmak için düzenlenen Geleneksel Yemek Yarışması ve yavaş kent ile birlikte her pazartesi günü kurulan Yalvaç Pazarı şeklindedir. Bu pazarda çevre köylerden gelen çiftçilerin kendi yetiştirdikleri organik tarım ürünleri satılmaktadır. Pazarın açılışı belediye hoparlöründen okunan pazar duası ile yapılmakta ve bu duanın pazara bereket ve bolluk getirdiğine inanılmaktadır. Türklerin Yalvaç’a gelişi kadar eski olan pazar duası geleneği sırasında pazarcı esnafının ve halkın da duaya katılması esastır (cittaslowturkiye.org).

Yalvaç’ta her yıl gerek geçmişten gelen yöre kültürünü bugüne taşımak, gerekse de Yalvaç’ı turizm açısından tanıtmak amacıyla “Yalvaç Psidia Antiokheia Kültür Turizm ve Sanat Festivali” düzenlenmektedir (www.yalvac.bel.tr). Ayrıca Osmanlı Hamamı ve 800 yıllık Çınaraltı Meydanı gibi mahalle bazında bazı restorasyon çalışmalarının (Yeni Bir Sakin Şehir: Yalvaç, 2012) yanı sıra peyzaj ve estetik

iyileştirme kapsamında Meydan Düzenleme Projesi, yeni park, bahçe ve ağaçlandırma çalışmaları da devam etmektedir (www.yalvac.bel.tr).

Kısaca Yalvaç, kültür açısından zengin bir yöre olması ile yavaş kent olmaya hak kazanmıştır. Bir yavaş kent olarak Yalvaç'ın ön plana çıkan özellikleri; çiftçilerin kendi yetiştirdikleri organik ürünlerin satıldığı Yalvaç Pazarı, keçe sanatını yaşatıp gelecek nesillere aktarmak üzere eski bir Yalvaç evinin restore edilmesiyle oluşturulan Keçe Evi, bisiklet kullanımını özendirmek için düzenlenen Toplu Bisiklet Turu ve geleneksel yemekleri yeni nesle tanıtmak için düzenlenen Geleneksel Yemek Yarışması şeklinde sıralanabilir.

3.1.14. Yenipazar/Aydın

Aydın iline 40 km uzaklıkta olan Yenipazar'ın ilk yerleşim yeri, MÖ 2000'li yıllara dayanan Orthosia Antik Kenti'dir. 17. yüzyılda Cihanoğulları adlı bir aşiret beyinin etrafında toplananlar, Yenipazar'ın bugünkü yerinde yeni bir yerleşim merkezi kurmuştur. Burada haftada bir gün küçük çapta bir pazar ve ticaret alanı kurulması nedeniyle ilçenin adı 'Yenipazar' olarak kalmıştır (Ayça Öztürk, 2012: 119; Bilgi, 2013: 55).

24 Haziran 2011'de Polonya'da düzenlenen Uluslararası Cittaslow Kongresi'nde Akyaka (Muğla), Gökçeada (Çanakkale) ve Taraklı (Sakarya) ile birlikte yavaş kent unvanını kazanan Yenipazar (Aydın), tezde araştırma alanı olarak seçildiğinden, Yenipazar hakkında bilgiler, yavaş kent olma süreci ve bu süreçte yürütülen çalışmalar, dördüncü bölümde ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

Yenipazar dışında üçüncü bölümde yer verilen Türkiye'den yavaş kent örnekleri, yavaş kent olma sürecinde gerçekleştirilen proje ve uygulamalar ile birlikte tanıtıcı nitelikte olup bu uygulamaların kentsel yaşam kalitesine olan etkisi araştırmada ayrıca değerlendirilmemiştir. Türkiye'de yavaş kentlere ilişkin yürütülen araştırmaların çoğunda Seferihisar'ın örnek olarak seçildiği görülmüş; Seferihisar dışındaki diğer üyeler içinse gerek üye olma tarihlerindeki farklılıklar dolayısıyla henüz sahip olunan tecrübenin azlığı gerekse de farklı coğrafi bölgelere yayılmış olmaları dolayısıyla erişim zorlukları göz önünde bulundurularak diğer üyeler ile Yenipazar arasında bir karşılaştırma yapılmamıştır. Aydın ili Yenipazar ilçesi ile sınırlı olan bu araştırma, Türkiye'deki diğer yavaş kentlerde de uygulanarak yavaş

kent hareketinin kentsel yaşam kalitesi algısını ne yönde etkilediği karşılaştırmalı olarak tespit edilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA TASARIMI VE YAVAŞ KENT (CITTASLOW) YENİPAZAR'DA HALKIN ALGISI

Dördüncü bölümde öncelikle araştırmanın amaçları, önemi, kısıtları ve veri toplama yöntemleri başlıklarından oluşan araştırma tasarımı yer almaktadır. Ardından alan araştırmasının konusunu oluşturan Yenipazar'ın coğrafi ve doğal çevre bileşenleri ile siyasal yapısı hakkında genel bilgiler verilmektedir. Son olarak Yenipazar'da çeşitli kurumların (belediye, kaymakamlık, sivil toplum kuruluşları vb.) yöneticileri ile gerçekleştirilen görüşme sonuçlarının yanı sıra Yenipazar halkı ile yapılan anket ve analizleri de yine dördüncü bölüm kapsamında yer almaktadır.

4.1. Araştırma Tasarımı Hakkında Bilgiler

Araştırma tasarımı; araştırmanın amaçları, önemi, kısıtları ve veri toplama yöntemleri şeklindeki alt başlıklardan oluşmaktadır.

4.1.1. Araştırma amaçları

Yavaş kentlerde gerçekleştirilmeye çalışılan hedefler ve yerine getirilmesi gereken kriterlerin kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için gerekli olan nitelikler ile örtüştüğü ve doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir. Araştırmada “kentsel yaşam kalitesi” ve “yavaş kent (cittaslow)” şeklinde iki temel kavram kullanılmış ve bu kavramlar birbiriyle ilişkili olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini subjektif yönüyle ortaya koymaktır. Literatürde kentsel yaşam kalitesine yönelik yapılmış birçok araştırmada, kentsel yaşam kalitesinin yalnızca yaşanılan çevrenin objektif koşulları tarafından değil, bundan daha fazla yaşayanlar tarafından nasıl algılandığı ile belirlendiği görüşü hakimdir. Örneğin;

- Robert Marans (2007, s. 31), bireylerin algılarına dayanan ölçümlerin o yerde yaşayanların deneyimlerine dayanan gerçek kaliteyi yansıttığını savunmaktadır.
- Yung-Jaan Lee (2008, s. 1208), kentsel yaşam kalitesi ölçümüyle ilgili çoğu çalışmanın, memnuniyet üzerine odaklandığını ve kalitenin sakinlerin hayatını yansıtan öznel bir olgu olduğunu belirtmektedir.

- Josef Leitmann (1999, s. 170), kentsel yaşam kalitesinin nesnel olarak ölçülmesinin mümkün olmadığını belirterek bunu üç nedene dayandırmaktadır. Birincisi, bireysel ve toplumsal olmak üzere farklı gözlem düzeylerinin çelişkili çıktılara sahip olabilmesi; ikincisi, kentsel yaşam kalitesi ölçümlerindeki çeşitliliğin aynı soruya farklı cevaplar verilmesine neden olabilmesi ve üçüncüsü de kültürel faktörlerin farklı kentsel kalite tanımlarına yol açabilmesidir.

Bu görüşler, “çevreyi, içinde yaşayan insanlara göre değerlendirme zorunluluğuna dayanmaktadır” (Levy-Leboyer, 1977’den aktaran, Bilgin vd., 1991: 75). Bu doğrultuda çalışmada bireyler, yani yerel halk üzerine odaklanılarak kentsel yaşam kalitesinin subjektif yönüyle değerlendirilmesi tercih edilmiştir.

Literatürde yavaş kentleri konu edinen araştırmalar küreselleşme-yerelleşme ilişkisi (Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski, 2011; Servon ve Pink, 2015), sürdürülebilir kalkınma (Keskin, 2010; Semmens ve Freeman, 2012; Sünnetçioğlu, Korkmaz ve Özkok, 2014), turizm (Yurtseven ve Kaya, 2011; Andarabi, 2012) ve kamusal mekanlar (Donat, 2016) gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Ayrıca yavaş kent ve kentsel yaşam kalitesi kavramlarını birbiriyle ilişkili olarak ele alan araştırmalar da bulunmaktadır (Coşar, 2012; Doğutürk, 2010; Tosun, 2013; Çakıcı, Yenipınar ve Benli, 2014; Erdoğan, 2016; Sağır, 2016). Ancak söz konusu araştırmalarda kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutları ve yavaş kent olmanın özelliklerini bir bütün olarak değerlendirip halkın yavaş kent uygulamalarını nasıl algıladığını anket yoluyla ölçmeye yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Türkiye’de yavaş kent unvanına sahip kentler arasında ilk olması sebebiyle Seferihisar’ın çeşitli yönlerden araştırmalara konu edildiği görülmüştür (Andarabi, 2012; Keskin, 2010; Çakıcı, Yenipınar ve Benli, 2014; Çerçi, 2013; Doğutürk, 2010; Andarabi, Altunöz ve Hassan, 2014; Sünnetçioğlu, Korkmaz ve Özkok, 2014). Bu çalışmada ise henüz akademik bir çalışmaya konu edilmemiş, yeni ve orijinal bir örnek olarak Yenipazar örneği seçilmiştir.

Araştırma sonuçlarının gelecekte Türkiye’deki farklı yavaş kent örnekleri ile benzer bir çalışma yaparak sonuçları test etmek isteyen araştırmaların zenginleşmesi için bir altyapı oluşturması da, araştırmanın bir diğer amacıdır.

4.1.2. Araştırmanın önemi

Bu çalışma, küreselleşme ve çevre sorunları karşısında kültürel ve sosyal değerlerin yok oluşunu önlemek, çevre ve yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla başlatılan yavaş kent hareketinin özünü, ortaya çıkış sebeplerini, gelişimini incelerken kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkisini de araştırarak bilgi vermeyi amaçlayan bir çalışmadır. Literatürde gerek yavaş kent hareketi gerekse de kentsel yaşam kalitesi ile ilgili çoğunluğu yabancı kaynaklardan oluşan birçok akademik kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklarda yavaş kentler, küreselleşme-yerelleşme ilişkisi (Grzelak-Kostulska, Holowiecka ve Kwiatkowski, 2011; Servon ve Pink, 2015), sürdürülebilir kalkınma (Keskin, 2010; Semmens ve Freeman, 2012; Sünnetçioğlu, Korkmaz ve Özkok, 2014), turizm (Yurtseven ve Kaya, 2011; Andarabi, 2012) ve kamusal mekanlar (Donat, 2016) gibi konularla ilişkili olarak alan araştırmasına konu edilmiştir. Bu doğrultuda araştırma, Türkiye’de yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini somut bir yavaş kent örneği üzerinden subjektif yönüyle ortaya koymaya çalışması nedeniyle önemlidir. Ayrıca dünyada ve özellikle Türkiye’de güncel ve yeni gelişmekte olan araştırma konuları arasında sayılabilecek yavaş kent ve kentsel yaşam kalitesi konularının yakından anlaşılması ve aralarındaki ilişkinin tartışılması açısından da önemlidir.

4.1.3. Araştırma kısıtları

Araştırmanın kısıtları arasında birkaç önemli konuyu belirtmek yararlı olacaktır. Birincisi, bu çalışma sadece Aydın’ın Yenipazar ilçesindeki yavaş kent uygulamalarını ve bu uygulamalar doğrultusunda Yenipazar’daki yerel halkın kentsel yaşam kalitesi algılarının ne yönde değiştiğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bir başka deyişle araştırmanın kapsamı, Aydın ili Yenipazar ilçesi ile sınırlıdır. Bu nedenle araştırmadan elde edilen bulgular ışığında Türkiye ya da dünya genelinde bir genelleme yapmak doğru olmayabilir.

Araştırmacı tarafından yapılmış bilimsel yazın taramasında birebir benzer bir çalışma bulunamadığı için karşılaştırma olanağı sınırlı kalmıştır. Yine aynı sebepten dolayı, yerel halka uygulanacak olan anketin hazırlanması aşamasında hazır bir ölçek kullanmak yerine çalışma kapsamında özgün bir ölçek oluşturma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda araştırmacının kendi ifadeleri ile oluşturulan ölçek, ölçek oluşturma

aşamalarının takip edilmesinden sonra 100 kişi üzerinde gerçekleştirilen bir pilot çalışma ile test edilmiştir. Anket çalışması ve ölçek oluşturma aşamaları ile ilgili detaylı bilgilere, veri toplama yöntemi başlığı altında yer verilmektedir.

Son olarak, çalışmada kullanılan anket formu, kentsel yaşam kalitesinde meydana gelen somut ve gerçek bir değişimi değil, bir algıyı ölçmektedir. Dolayısıyla bu sınırlılık çerçevesinde yorumlanmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

4.1.4. Veri toplama yöntemi

Veri toplama süreci aşamaları şu şekilde açıklanabilir:

İlk aşamada literatür taraması yöntemiyle yavaş kent hareketi ve kentsel yaşam kalitesi kavramının temellerinin oturtulmasına yönelik kavramsal çerçevenin yer aldığı birinci ve ikinci bölümler tamamlanmıştır. Bu aşamada yavaş kent hareketine zemin hazırlayan etkenler, hareketin temelini oluşturan yavaş yemek hareketi ile birlikte yavaş hareketi ve diğer yavaş akımlar, yavaş kent felsefesi, kriterleri ve eleştirilerine yönelik yerli ve yabancı sürekli yayınlardaki makaleler, kitaplar, dergiler, tezler ve projeler taranarak bilgi sahibi olunmuş, ayrıca hâlihazırdaki yavaş kentler ve sürece yeni katılan yavaş kentler hakkında güncel haberlerin ve gelişmelerin de takibi yapılmıştır.

Kentsel yaşam kalitesi kavramı ise tanımı ve ölçülmesi için dünyanın pek çok farklı kentinde yapılan kentsel yaşam kalitesi araştırmaları ile birlikte yer almaktadır. Ardından yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesinin ilişkilendirilmesine yönelik kullanılacak argümanlar ve dünyadan farklı yavaş kent uygulamalarına yer veren bir metin oluşturulmuştur. Böylece çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerini oluşturan teorik ve kavramsal çerçeve tamamlanmıştır.

İkinci aşama, yerinde gözlem aşamasıdır. Bu aşamayı temelde ikiye ayırarak açıklamak mümkündür:

Bu aşamanın birinci bölümünü, Yenipazar'da çeşitli kurumların yöneticileri ile gerçekleştirilen görüşmeler oluşturmaktadır. Görüşme (mülakat) aşaması, bir sonraki aşamayı oluşturan anket sorularının da geliştirilmesine yardımcı olacağı düşünülerek anket aşamasından önce gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmada kullanılan en yaygın birincil veri toplama yöntemlerinden birisi, görüşmedir. Görüşme, katılımcıya bir dizi açık uçlu soru sorularak belirli bir konu üzerindeki ilgi, bilgi, görüş, tutum ve davranışlarının öğrenilmesi amacıyla iki kişi arasında serbest bilgi değişimini sağlayan bir yöntemdir (Balcı, 2009: 164). Görüşme yönteminin sık kullanılmasının nedenleri, araştırılan konuda derinlemesine bilgi edinme ve bu bilgi ile neden-sonuç ilişkisi kurabilme olanağı sunması ve anketlerde var olan sınırlılığı azaltmasıdır (Kozak, 2014: 89; Yıldırım ve Şimşek, 2005: 127). Araştırma tasarımında izlenecek süreç; görüşmenin yapılandırılması, görüşmeye başlama, görüşmeyi gerçekleştirme, görüşmeyi bitirme ve analiz için gerekli verileri derleme şeklinde sıralanabilir (Özdemir, 2008: 135).

Bu kapsamda Yenipazar mevcut belediye başkanı Zafer SAVCI, 2011 yılında Yenipazar'a yavaş kent unvanını kazandıran ve 2009-2014 yılları arasında belediye başkanlığı görevini yürüten Yüsrán ERDEN, Yenipazar Kaymakamı Muhammed Sait BAYTOK, yavaş kent kapsamında ilçede kurulan Yenipazar Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi başkanı Fatma ÖZKAN, yöredeki sivil toplum kuruluşları olarak Yenipazar Sakin Şehir Derneği Genel Sekreteri Sevil TERZİOğLU, Yenipazar'da yavaş kent uygulamaları çerçevesinde faaliyet gösteren Karaot Tohum Derneği kurucusu ve eski başkanı Feray KARAPINAR ve mahalle muhtarları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Konuyla ilgili olarak Yenipazar Kent Konseyi ile de görüşme yapılmak istenmiş, ancak Aydın genelinde Efeler, Kuşadası, Söke, Didim, Nazilli, Koçarlı ve Yenipazar olmak üzere 7 ilçede kurulan kent konseylerinin 2012 yılında Aydın Kent Konseyleri Birliği çatısı altında toplandığı öğrenilmiştir. Aydın Kent Konseyleri Birliği'nin çalışma alanları 12 başlık altında toplanmış olup bu alanlar Büyük Menderes Nehri'nin ıslahı, Aydın ovalarının taşkınlardan kurtarılması, Güney Ege Turizm Yolu vb. konulara ilişkindir. Birliğin alışma alanları arasında yavaş kent ile ilgili bir başlık bulunmadığı bilgisi edinilmiş ve bu nedenle Kent Konseyi ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Ayrıca Yenipazar'da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olarak Ticaret Odası'nın bulunmadığı görülmüştür. Odak grup görüşmesi yapılması planlanan Ziraat Odası ve Esnaf ve Sanatkârlar Odası ise görüşme yapmayı kabul etmediği için söz konusu kuruluşlarla görüşmeler gerçekleştirilememiştir.

Tez çalışması kapsamında görüşme soruları, yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak literatür ışığında araştırmacı ile birlikte tez danışmanı tarafından oluşturulmuştur. Görüşme verilerinin kaydedilmesinde ses kayıt cihazı kullanma ve not alma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Ses kayıt cihazının kullanıldığı durumlarda görüşülen kişilerden önceden izin alınmıştır.

Görüşme verilerinin analizinde izlenen süreç ise şu şekildedir: Görüşme sırasında araştırmacı tarafından elle tutulan ve ses kayıt cihazı ile kaydedilen kayıtlar, her bir görüşmenin hemen ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Sonrasında bütün kayıt listesi dikkatli bir şekilde okunarak içerik hakkında bilgi sahibi olunmaya çalışılmıştır. İkinci tur okumada, her görüşme için belirli başlıklar altında kodlama yapılmış ve birbirine benzeyen çok sayıdaki bilgi kümesi benzer başlıklar altında toplanmaya çalışılmıştır. Kalan veri kümesi üzerinde üçüncü ve son bir tur okuma daha yapılarak gözden kaçan veri olup olmadığı kontrol edilmiştir. Sürecin son aşamasında yapılan son bir kontrol ile her başlık altındaki metnin birbirleriyle uyumu ya da benzeşimi konusunda emin olunmaya çalışılmıştır. Yazım aşamasında ise betimsel veri (*textual data*) ile yazın arasındaki uyum dikkate alınarak gerekli yorumların yapılmasına özen gösterilmiş; hem dil hem de içerik açısından temsil yeteneği daha yüksek olan metinler, doğrudan alıntı olarak metin içinde kullanılmıştır.

Alan araştırmasında görüşme sonuçlarının baz alınmasına ek olarak araştırmaya yardımcı kaynak oluşturması amacıyla ikinci aşamada Yenipazar ilçe merkezinde ikamet edenlerin yavaş kent olduktan sonra kentsel yaşam kalitesi algılarının ne yönde değiştiğini ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Nicel araştırmalarda en sık başvurulan veri toplama yöntemlerinden birisi olan anket, belirli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle uygulanan sistemli bir veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Balcı, 2009: 146). Araştırma kapsamında anket formu, çeşitli araştırmalarda kullanılan ve kentsel yaşam kalitesini oluşturduğu kabul edilen boyutlar ile yavaş kentlerin özellikleri ve yavaş kent olmanın gereği olarak karşılanması gereken kriterler birlikte düşünülerek hazırlanmıştır. Soruların hazırlanmasında ayrıca cevaplayıcılar tarafından anlaşılacak düzeyde olmasına dikkat edilmiş, ifadelerin sade ve anlaşılır olması tercih edilmiştir.

Çeşitli araştırmalarda kullanılan ve kentsel yaşam kalitesini oluşturduğu kabul edilen boyutlara ilişkin referans olarak verilebilecek çalışmalar ise şu şekildedir:

Din vd. (2013) “*Principles of Urban Quality of Life for a Neighborhood*” başlıklı çalışmalarında kentsel yaşam kalitesinin oluşmasına katkıda bulunan yedi temel boyut tespit etmiştir. Bunlar (s. 89):

- Birinci boyut, çevrenin doğal özelliklerine gönderme yapan *çevresel kentsel yaşam kalitesi*;
- İkinci boyut, kentsel doku, binalar, arazi kullanımı, kentsel hizmetler ve altyapı gibi özelliklere gönderme yapan *fiziksel kentsel yaşam kalitesi*;
- Üçüncü boyut, etkileşim, yurttaş katılımı gibi özelliklere gönderme yapan *sosyal kentsel yaşam kalitesi*;
- Dördüncü boyut, mekân kimliği gibi yurttaşların yaşadıkları yer hakkındaki duygularına gönderme yapan *psikolojik kentsel yaşam kalitesi*;
- Beşinci boyut, mekândaki ekonomik aktivitelere gönderme yapan *ekonomik kentsel yaşam kalitesi*;
- Altıncı boyut, kentsel politikalara gönderme yapan *politik kentsel yaşam kalitesi* ve
- Yedinci boyut, ulaşım, trafik olanakları ve erişilebilirliğe gönderme yapan *devingen kentsel yaşam kalitesidir*.

Ülengin, Güvenç ve Ülengin (2001), “*A Multidimensional Approach to Urban Quality of Life: The Case of Istanbul*” başlıklı çalışmalarında kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutları şu şekilde sıralamaktadır (s. 366):

- Yaşam maliyeti, alım gücü, barınma maliyeti ve tatminkâr bir iş bulma fırsatı gibi özellikleri kapsayan *ekonomik çevre kalitesi*;
- Eğlence, toplumsal faaliyetler, eğitim ve sağlık hizmetlerinin kapsamı ve ücreti, kültürel aktiviteler, güvenlik, düşük suç oranları gibi özellikleri kapsayan *sosyal çevre kalitesi*;

- Açık ve yeşil alanların varlığı, altyapı ve belediye hizmetleri, bina düzeni, konut tipi ve rekreasyon alanlarının varlığı gibi özellikleri kapsayan *fiziksel çevre kalitesi*;
- İletişim ve toplu taşıma araçlarının mevcudiyeti ve trafik akışı gibi özellikleri kapsayan *ulaşım/iletişim kalitesi*.

Aslı Gürel Üçer (2009) yirmi iki orta ölçekli kent merkezinde belediye hizmetleriyle tanımlanan kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla bir alan araştırması yapmıştır. Bu çalışmada tespit edilen kentsel yaşam kalitesi bileşenleri; ekonomik çevre, fiziksel çevre ve sosyal çevre şeklinde olup toplam yaşam kalitesi; ekonomik, fiziksel ve sosyal çevre kalitelerinin birleşik değeri olarak kabul edilmiştir. Yazar bunu şu şekilde açıklamaktadır (ss. 57-58):

“Coğrafya ve gazetecilik disiplinlerinin temelini oluşturduğu yaşanabilirlik karşılaştırmaları yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak yoğunlukla çevreye odaklanılmakta ve ekonomik, fiziksel ve sosyal çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin objektif ölçümü ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Ekonomi disiplininin temelini oluşturduğu ücret farklılıkları yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak yoğunlukla çevreye odaklanılmakta ve daha çok ekonomik çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin objektif ölçümü ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Psikoloji ve sosyoloji disiplinlerinin temelini oluşturduğu kişisel refah yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak bireye odaklanılmakta ve daha çok sosyal çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin sübjektif ölçümü ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Planlama disiplininin temelini oluşturduğu toplum eğilimleri yaklaşımını benimseyen kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında; etki alanı olarak yoğunlukla çevreye odaklanılmakta ve daha çok fiziksel çevreye ilişkin göstergeler ve bu göstergelerin objektif ve sübjektif ölçümü bir arada kullanılmaktadır”.

Gülhan Sağır (2016), “Kentsel Yaşam Kalitesinin Yavaş Şehir Belediye Hizmetleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar Örneği” başlıklı doktora tezinde yavaş şehir olduktan sonra belediye hizmetleri kapsamında uygulanan kriterlerin kentsel yaşam kalitesi algısında yarattığı farklılığı sınamak amacıyla Seferihisar’ın altı merkez mahallesinde anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Sağır literatürde daha önce benzer bir çalışma yapılmamış olmasından dolayı çalışma kapsamında bir ölçek hazırlamıştır. Bu ölçeğin hazırlanmasında yavaş kent olma kriterlerine odaklanması gerektiğinden hareketle yavaş kentlerin yerine getirmesi gereken mükemmeliyet koşullarının ana başlıklarına göre belirlenen 7 grup göstergeyi inceleyerek bunlar arasında kent sakinlerinin gözlemleyebileceği uygulamaları seçmiştir (Sağır, 2016:

125-126). Sağır'ın yaptığı araştırmada kullanılan ifadeler arasında çalışmamızda da yer verilen benzer ifadeler bulunmaktadır (ss. 126-128):

- Yenilenebilir enerji kaynaklarından daha fazla yararlanılmaktadır.
- Altyapı hizmetleri iyileşmiştir (doğalgaz, elektrik, su, kanalizasyon vs.).
- Ulaşım hizmetleri zenginleşmiştir (bisiklet istasyonu ve bisiklet yollarının varlığı)
- Yerel üretim desteklenmektedir (üretici pazarı).
- Yerel üreticiler ve esnaf korunmaktadır.
- Korunan tarihi yapı sayısı artmıştır.
- Yeşil alan ve parkların sayısı artmıştır.
- Tarım politikaları ile birlikte tarımsal üretim değer kazanmıştır.
- Yerel ve geleneksel kültürel etkinlikler korunmaktadır.
- Geleneksel iş teknikleri ve zanaatların değeri artmıştır.
- Kent sakinlerine Cittaslow'un felsefesi hakkında eğitim verilmektedir.
- Kentle ilgili kararlara kent sakinlerinin katılımı artmıştır.
- Slowfood aracılığıyla doğal ve yerel yiyecekler korunmaktadır.

Diğer taraftan farklı yönlerden Türkiye'deki yavaş kentleri alan araştırmasına konu eden bazı çalışmalardan da bahsetmek gereklidir. Bu çalışmaların tümünde araştırma evrenini Seferihisar halkı oluşturmaktadır. Bu araştırmalara referans olarak:

- Feriyal Farhadi Andarabi'nin "Cittaslow Markasına Sahip Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı Üzerine Bir Analiz: Seferihisar Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi (2012);
- Enes Battal Keskin'in "Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow): Seferihisar Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi (2010);

- Celil Çakıcı, Uysal Yenipınar ve Sercan Benli'nin "Seferihisar Halkının Yavaş (Sakin) Şehir Hareketi Uygulamalarına İlişkin Tutumları ve Algıları ile Yaşam Doyumları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı makaleleri (2014);
- Ayşegül Çerçi'nin "Destinasyon Markalama ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı" başlıklı yüksek lisans tezi (2013);
- Gözde Doğutürk'ün "Mimari ve Yaşam Kalitesi Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi ve Seferihisar Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi (2010);
- Feriyal Farhadi Andarabi, Özlem Altunöz ve Azize Hassan'ın "Cittaslow Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı: Seferihisar Örneği" başlıklı makaleleri (2014);
- Serdar Sünnetçioğlu, Halil Korkmaz ve Ferah Özkok'un "Yerel Halkın Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Açısından Sakin Şehir Değerlendirmesi: Seferihisar Örneği" başlıklı makaleleri (2014) verilebilir.

Araştırmada hazır bir ölçek kullanmak yerine araştırmacı tarafından çalışma kapsamında özgün bir ölçek oluşturma yoluna gidilmiştir. Yukarıda bahsi geçen araştırmalar da dikkate alındığında gerek kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutlar, gerekse bir yavaş kent olmanın gereği olarak yerine getirilmesi gereken kriterler bir arada ele alınarak 1. Ekonomik Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar, 2. Fiziksel/Mekansal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar, 3. Çevresel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar, 4. Sosyal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar, 5. Kültürel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar olmak üzere 5 bileşenli (faktörlü) bir yapıda karar kılınmıştır. Çalışma, realite yerine algıyı ölçmeye yönelik bir çalışma olduğu için söz konusu beş bileşen, yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturmaktadır.

Ölçek oluşturma sürecinin çeşitli aşamaları bulunmaktadır. Bu aşamalar şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Literatür taraması yapılır.
- 2- Madde havuzu: Konuya ilişkin soru/maddeler hazırlanır. Düşünülen boyut/alt boyutlar var ise belirlenir.

- 3- Kapsam geçerliği: Konusunda uzman 7-9-11 uzmandan alınacak görüşler doğrultusunda Kapsam Geçerlik Oranı ve Kapsam Geçerlik İndeksi hesaplanarak kapsam geçerliği sağlanır.
- 4- Pilot uygulama ile soruların anlaşılabilirliğine bakılır.
- 5- Geçerlik ve güvenilirlik katsayıları hesaplanır.

Tezde bu aşamaların adım adım takip edilmesiyle ilgili olarak kat edilen gelişmeler şu şekilde özetlenebilir:

1. Aşama (Literatür taraması): İlgili literatür taraması sonucunda ilk aşamada, çeşitli araştırmalarda kullanılan ve kentsel yaşam kalitesini oluşturduğu kabul edilen boyutlar ile yavaş kentlerin özellikleri ve yavaş kent olmanın gereği olarak karşılanması gereken kriterler birlikte düşünülerek sorular hazırlanmıştır.

2. Aşama (Madde havuzu ve boyut/alt boyutlar): Bu kapsamda araştırmacı tarafından ilk aşamada hazırlanan sorular bir madde havuzu niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda sorular, düşünülen boyut/alt boyutları da teşkil etmektedir.

3. Aşama (Kapsam Geçerliği): Konu ile ilgili çalışma, yayın ve bilgisi bulunan 9 uzmana ulaşılarak anket sorularını incelemeleri talep edilmiştir. Uzmanların her birinden gelen görüş ve öneriler doğrultusunda sorularda değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Ardından kapsam geçerliğinin sağlanması için Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) ve Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) hesaplanmıştır.

Lawshe (1975), kapsam geçerlik oranlarının hesaplanmasında kendi tekniğini kullanmış (s. 567) ve bu nedenle kapsam geçerlik oranları “Lawshe Tekniği” olarak adlandırılmıştır. Bu teknikte en az 5, en fazla 40 uzman görüşüne ihtiyaç vardır. Anket formunda yer alacak her bir madde için uzmanlardan:

1.Gerekli (madde hedeflenen yapıyı ölçüyor), *2.Gerekli ama revize edilmeli* (madde hedeflenen yapıyı ölçüyor ama ifade olarak revize edilmeli) ve *3.Kaldırılmalı* (madde hedeflenen yapıyı ölçmüyor) şeklinde görüş belirtmeleri istenmektedir.

Uzmanların bu doğrultuda belirttikleri görüşler toplanarak Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) hesaplanmaktadır. Bu hesaplama; herhangi bir maddeye ilişkin “Gerekli” görüşünü belirten uzman sayısının, maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman

sayısının yarısına oranının bir eksiği ile elde edilmektedir. Sözel olarak ifade edilen bu hesaplamayı formüle etmek gerekirse;

$$KGO=N (G)/N^{1/2}-1$$

şeklinde olup N (G), maddeye gerekli diyen uzmanların sayısını ve N ise maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısını göstermektedir (Lawshe, 1975: 567).

Bu formüle göre, uzmanların yarısı maddeye ilişkin “Gerekli” şeklinde görüş belirttiklerinde KGO=0, yarısından fazlası “Gerekli” şeklinde görüş belirttiklerinde KGO>0 ve yarısından fazlası “Gerekli” şeklinde görüş belirtmediklerinde KGO<0 olacaktır. Bunun anlamı, KGO değeri negatif ya da sıfır değer içeriyorsa, bu maddelerin ilk etapta elenmesi gereken maddeler olduğudur. KGO değeri pozitif olan maddeler için ise istatistiksel ölçütler kullanılarak anlamlılıklarının test edilmesi gerekmektedir (Yurdugül, 2005: 2). Bunun için de Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ) kullanılmaktadır.

Veneziano ve Hooper (1997), hesaplama kolaylığı açısından $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde kapsam geçerlik oranları için gerekli minimum değerleri hesaplamıştır. Uzman sayısına karşılık gelen minimum değerler aynı zamanda maddenin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. 9 uzman için gerekli olan minimum değer 0,75 olarak belirlenmiştir (ss. 67-70).

Kapsam geçerlik indeksi; $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlı olan ve nihai forma alınacak maddelerin KGO ortalamaları üzerinden elde edilmektedir. Ayrıca eğer birden fazla boyut var ise, her bir boyut için kapsam geçerlik indeksinin ayrı ayrı hesaplanması gerekmektedir (Yurdugül, 2005: 2).

Bu açıklamalar ışığında çalışmada öncelikle uzmanlardan ankette yer alan maddeler ile ilgili sözel olarak görüş bildirmeleri istenmiş ve gelen görüşler doğrultusunda bazı maddelerde değişiklik/düzeltilme yapılmıştır. Ardından kapsam geçerlik oranının hesaplanması için uzmanlara revize edilen maddeler yeniden gönderilerek bu maddeler ile ilgili görüşlerini:

1.Gerekli, 2.Gerekli ama revize edilmeli, 3.Kaldırılmalı şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir. Gelen yanıtlar doğrultusunda ankette yer alan her bir madde için kapsam geçerlik oranları şu şekilde hesaplanmıştır:

- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel esnafın gelir düzeyini arttırmıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kurulan yöresel pazarlar istihdam olanaklarını arttırmıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kadınların işgücüne katılım oranını arttırmıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yere gelen turist sayısının artmasını sağlamıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde tarımsal gelirin artmasını sağlamıştır”. (KGO=0,56)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde hayat pahalılığını arttırmıştır”. (KGO=0,78)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde arsa/konut fiyatlarını arttırmıştır”. (KGO=0,78)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir”. (KGO=0,78)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde belediyenin sunduğu kentsel hizmet standartları (çevre temizliği vb.) yükselmiştir”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel mimarinin korunmasına yardımcı olmuştur”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde fiziksel çevrenin daha planlı gelişmesini sağlamıştır”. (KGO=0,78)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ulaşım planı, bisiklet kullananlara daha fazla öncelik verecek şekilde yapılmıştır”. (KGO=0,33)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde çevrenin korunmasına daha fazla önem verilmiştir”. (KGO=1)

- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde enerji tasarrufu (yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması gibi) daha fazla desteklenmiştir”. (KGO=0,78)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde doğal güzelliklerin korunmasını sağlamıştır”. (KGO=0,78)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde gürültü kirliliği artmıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kişiler arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olduktan sonra kentle ilgili kararlar alınırken halkın katılımına daha fazla önem verilmiştir”. (KGO=0,78)
- “Yaşadığım yerde sakin şehir olmak ile ilgili halka verilen eğitim yeterli düzeydedir”. (KGO=0,33)
- “Sakin şehir olmak, halkın buraya olan bağlılığını arttırmıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde gençlerin ilçe dışına göçü azalmıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde yöresel mutfak ve yeme-içme kültürü daha fazla korunmuştur”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde tarihi ve kültürel değerler daha fazla korunmuştur”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde geleneksel değerlerin (geleneksel zanaatlar, şenlikler, el işi ürünler vb.) daha fazla korunmasını sağlamıştır”. (KGO=1)
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kültür ve gelenekler bozulmuştur”. (KGO=0,56)

Tüm ifadeler için hesaplanan kapsam geçerlik oranı pozitif değerde olduğundan söz konusu ifadelerin hepsinin anketin nihai formunda yer alması uygun bulunmuştur. Pozitif değer taşıyan bu ifadelerin istatistiksel olarak anlamlılığını ölçmek için ise

kapsam geçerlik indeksleri hesaplanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, birden fazla boyut olması durumunda, her bir boyut için kapsam geçerlik indeksinin ayrı ayrı hesaplanması gerekmektedir. Kapsam geçerlik indeksi, o boyut altında yer alan ifadelerin kapsam geçerlik oranı ortalaması ile elde edilmektedir. Buna göre, çalışmada yer alan 5 farklı boyut ve kapsam geçerlik indeksi hesaplamaları şu şekilde gösterilebilir:

- **Ekonomik kentsel yaşam kalitesi için kapsam geçerlik indeksi hesaplaması:** $1+1+1+1+0,56+0,78+0,78=6,12/7=0,87$

$$0,87 > 0,75$$

- **Fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi için kapsam geçerlik indeksi hesaplaması:** $0,78+1+1+0,78+0,33=3,89/5=0,78$

$$0,78 > 0,75$$

- **Çevresel kentsel yaşam kalitesi için kapsam geçerlik indeksi hesaplaması:** $0,78+1+0,78+0,78+1=4,34/5=0,87$

$$0,87 > 0,75$$

- **Sosyal kentsel yaşam kalitesi için kapsam geçerlik indeksi hesaplaması:** $1+0,78+0,33+1+1=4,11/5=0,82$

$$0,82 > 0,75$$

- **Kültürel kentsel yaşam kalitesi için kapsam geçerlik indeksi hesaplaması:** $1+1+1+0,56=3,56/4=0,89$

$$0,89 > 0,75$$

Çalışmada görüşlerine başvuru alan uzman sayısı 9 olduğu için $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde kapsam geçerlik oranlarının minimum değeri- Veneziano ve Hooper tarafından ifade edildiği gibi- 0,75 olarak kabul edilmiştir. Yukarıdaki hesaplamada da açıkça görüldüğü üzere her bir boyut için kapsam geçerlik indeksi 0,75'in üzerindedir. Bu doğrultuda ankette yer alan ifadelerin istatistiksel olarak da anlamlı olduğu söylenebilir.

Anketin birinci bölümünde, kaynak kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sürdürülen iş, kişisel aylık gelir, Yenipazar'da ikamet etme süresi ve yaşadığı mahalleye ilişkin bilgileri ifade eden demografik sorular yer almaktadır. Söz konusu demografik

sorular, ölçümlenmesi hedeflenen olguların katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sürdürülen iş, kişisel aylık gelir, ikamet etme süresi ve yaşadığı mahalleyle göre değişkenliği göstermesi amacıyla sorulmuştur. Bu sorular, anket çalışmalarında kullanılan standart sorular olup gerek yavaş kentlere gerekse de kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin yapılmış diğer çalışmalar da göz önünde bulundurularak karar verilmiştir (Ayça Öztürk, 2012; Çerçi, 2013; Andarabi, 2012; Çolakoğlu, 2005; Aktaş, 2007).

Demografik soruların dışında anketin diğer bölümlerinde Yenipazar ilçe merkezinde ikamet eden yerel sakinlerin algılamalarını ve değerlendirme düzeylerini ölçmeyi amaçlayan 26 kapalı uçlu ifadeye yer verilmiştir. “Ekonomik Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” başlığı altında yedi (7), “Fiziksel/Mekansal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” başlığı altında beş (5), “Çevresel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” başlığı altında beş (5), “Sosyal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” başlığı altında beş (5) ve “Kültürel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar” başlığı altında dört (4) adet kapalı uçlu ifade yer almaktadır.

İfadelerde anketin başka şehirlerde uygulanması durumunda işlevsiz kalacağı düşüncesiyle doğrudan “Yenipazar’da” şeklinde bir belirtmeden kaçınılmıştır. Ancak diğer taraftan katılımcıların kendi deneyimlerini ölçme amacı da göz önünde bulundurularak “yaşadığım yerde” ifadesinin kullanılması uygun bulunmuştur. Ayrıca anket sorularını oluşturan ifadeler halka sorulurken ifadelerde “sakin şehir” kullanımı tercih edilmiştir. Bunun sebebi, anket soruları hazırlanmadan önceki görüşme aşamasında ve yerinde gözlem sırasında katılımcıların istisnasız olarak hepsinin sakin şehir kullanımını tercih etmesi ve halkın sakin şehir kullanımından daha memnun olduğunu düşünmeleridir. Anketin sonunda: “*Yaşadığım yerin sakin şehir olmasından: () Kesinlikle memnunum () Memnunum () Ne memnun ne de değilim () Memnun değilim () Hiç memnun değilim*” şeklinde tutum ölçmek amacıyla katılımcılara bir soru sorulmuştur.

Katılımcıların ankette yer alan ifadelere katılım düzeylerini ölçmek için likert ölçeğinin kullanılması uygun görülmüştür. Likert ölçeği, bir tutumsal objeye ilgili

en olumsuzdan en olumluya doğru oluşturulmuş ifadelere cevaplayıcıların ne derece katılıp katılmadıklarını göstermek için eşit aralıklar ile derecelendirilmiş bir ölçek (Kozak, 2014: 77; Özdemir, 2008: 68) olup çalışmada beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Cevaplayıcıların verilen önermelerle ilgili görüşlerini (1) kesinlikle katılmıyorum (2) katılmıyorum (3) orta derecede katılıyorum (4) katılıyorum (5) kesinlikle katılıyorum şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir.

Likert ölçeğinde son yıllarda “kararsızım, fikrim yok” vb. nötr seçeneklerin konulmaması konusunda tartışmalar süregelmektedir. Bunun nedeni, ortaya çıkan aritmetik ortalama değerinin nötr değere yakın çıkması durumunda yorum yapmanın zorlaşmasıdır. Bu nedenle katılımcının kararsız kalmasına yol açmamak ve mutlaka bir yanıt vermesini teşvik etmek için (Kozak, 2014: 77) nötr ifade yerine “orta derecede katılıyorum” şeklinde bir ifadenin kullanılmasının daha uygun olduğu yönünde görüşler mevcuttur (Özdemir, 2008: 69).

Çalışmada yavaş kent kapsamında hayata geçirilen/geçirilmesi gereken politika, proje ve etkinlikler; çeşitli araştırmalarda kullanılan ve kentsel yaşam kalitesini oluşturduğu kabul edilen boyutlar birlikte düşünülerek bu boyutlar altında gruplandırılmıştır. Ankette sorular, anketi yanıtlayanları yönlendirmemek amacıyla karışık olarak sorulmuş; değerlendirme yapılırken, ekonomik, fiziksel/mekansal, çevresel, sosyal ve kültürel şeklindeki alt başlıklar altında değerlendirilmiştir.

4. Aşama (Pilot Uygulama): Bilindiği üzere anket çalışmasında hazırlanan anket formuna son şeklini vermeden önce, onu belirli bir cevaplayıcı grup üzerinde test etmek büyük bir önem taşımaktadır (İslamoğlu, 2011: 121). Bu amaçla uygulanacak pilot test, taslak anketin gerçek uygulama öncesi sınanması, yani bir provası olmaktadır (Balci, 2009: 161). Bunun yararı, soruların cevaplayıcılar tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını, varsa yanlış anlaşılan sözcüklerin neler olduğunu (Gürsakal, 2001: 155) ve sorular hazırlanırken unutulmuş ya da gözden kaçmış konuların/soruların olup olmadığını görme imkanı sunmasıdır (Balci, 2009: 161). Bu doğrultuda araştırmada Yenipazar ilçe merkezinde yaşayan 100 kişi üzerinde anket soruları araştırmacı tarafından test edilmiştir.

5. Aşama (Geçerlik ve Güvenirliğin Hesaplanması): Bilindiği üzere anket çalışmalarında ölçümleri değerlendirmek için geçerlik ve güvenirlilik hesaplamaları

kullanılmaktadır. Söz konusu iki kavram birbirinden farklı anlamlar ifade etmekte olup geçerlik, araştırma sonuçlarının doğru veya yanlışlığı ile ilgiliyken diğer taraftan güvenilirlik, sonuçların tekrar uygulanabilmesi ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 255).

Bir ölçüm aracının güvenilirliği, o aracın aynı olguyu zaman içinde ölçerken ortaya koyduğu tutarlılığı tanımlamaktadır (Gürsakal, 2001: 22). Güvenirlik analizinde kullanılan ölçüt ise, Cronbach alpha katsayısıdır. Alpha katsayısı, 0 ile 1 arasında değerler almakta ve değer 1'e yaklaştıkça güvenilirliğin de arttığı bilinmektedir (Özdemir, 2008: 74). Daha ayrıntılı bir şekilde ifade etmek gerekirse; Cronbach alpha katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri şu şekildedir (Andarabi, 2012: 62-63):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güveniliridir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

100 örneklem ile yapılan çalışmaya ait Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları; ekonomik kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,947; fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,922; çevresel kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,710; sosyal kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,957 ve kültürel kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,658 olarak hesaplanmıştır. Buna göre; çevresel ve kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar altboyutları dışındaki tüm altboyutların Cronbach alpha katsayıları 0,80'in üzerinde olduğundan yüksek derecede güvenilir oldukları görülmüştür. Çevresel ve kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar altboyutları ise "oldukça güvenilir" olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırmada veri toplamaya devam etmeden önce anket formu üzerinde herhangi bir düzenleme yapılmasına gerek duyulmamıştır.

Bununla birlikte bir araştırmada güvenilirlik temel koşuldur ama yeterli değildir, toplanan verilerin aynı zamanda geçerli de olması gereklidir (İslamoğlu, 2011: 133). Geçerlik hesaplaması için Açıklayıcı Faktör Analizi uygulaması kullanılmaktadır.

Açımlayıcı Faktör Analizi uygulamasında Temel Bileşenler Yöntemi ve Varimax Rotasyon Tekniği'nden faydalanılmıştır. İlk olarak, faktör sayısı 5'e sabitlenerek faktör analizi uygulanmıştır. 5 faktörlü yapıda göze ilk çarpan nokta, ters kodlu iki soru olan “*Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde gürültü kirliliği artmıştır.*” ve “*Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kültür ve gelenekler bozulmuştur.*” sorularının kendi başlarına bir faktör oluşturduğu olmuştur. Söz konusu sorular ölçek dışında bırakıldıktan sonra 5 faktöre sabitlenmiş açımlayıcı faktör analizinde ise “F3. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel mimarinin korunmasına yardımcı olmuştur”, “Ç4. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde doğal güzelliklerin korunmasını sağlamıştır” ve “S5. Sakin şehir olduktan sonra gençlerin ilçe dışına olan göçü azalmıştır.” maddelerinin beklenenden farklı altboyut/faktörlerde yapılandığı gözlemlenmiştir. Söz konusu maddeler teker teker ölçek dışında bırakılarak faktör analizi uygulaması tekrarlanmıştır. Ölçekte kalan maddelerin ölçeğin tasarlanan faktör/altboyut yapısı ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sonucunda ulaşılan uygun faktör madde eşleşmesine sahip ölçek bileşen yapısına ait Bileşen Rotasyon Matrisi (*Rotated Component Matrix*) aşağıdaki Tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4.1 Açımlayıcı Faktör Analizi Bileşen Rotasyon Matrisi

Madde	Bileşen				
	1	2	3	4	5
E1. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel esnafın gelir düzeyini arttırmıştır.	,746				
E2. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kurulan yöresel pazarlar istihdam olanaklarını arttırmıştır.	,743				
E3. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kadınların işgücüne katılım oranını arttırmıştır.	,696				
E4. Sakin şehir olmak, yaşadığım yere gelen turist sayısının artmasını sağlamıştır.	,659				
E5. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde tarımsal gelirin artmasını sağlamıştır.	,712				
E6. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde hayat pahalılığını arttırmıştır.	,712				
E7. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde arsa/konut fiyatlarını arttırmıştır.	,714				
F1. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir.		,745			
F2. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde belediyenin sunduğu kentsel hizmet standartları (çevre temizliği vb.) yükselmiştir.		,606			
F4. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde fiziksel çevrenin daha planlı gelişmesini sağlamıştır		,634			
F5. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerdeki ulaşım planı, bisiklet kullananlara daha fazla öncelik verecek şekilde yapılmıştır.		,789			
Ç1. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir.			,745		
Ç2. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde çevrenin korunmasına daha fazla önem verilmiştir.			,674		
Ç3. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde enerji tasarrufu (yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması gibi) daha fazla desteklenmiştir			,776		
S1. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kişiler arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır.				,571	
S2. Sakin şehir olduktan sonra kentle ilgili kararlar alınırken halkın katılımına daha fazla önem verilmiştir.				,684	

S3. Yaşadığım yerde sakin şehir olmak ile ilgili halka verilen eğitim yeterli düzeydedir.				,604	
S4. Sakin şehir olmak, halkın buraya olan bağlılığını arttırmıştır.				,657	
K1. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde yöresel mutfak ve yeme-içme kültürü daha fazla korunmuştur.				,773	
K2. Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde tarihi ve kültürel değerler daha fazla korunmuştur.				,808	
K3. Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde geleneksel değerlerin (geleneksel zanaatlar, şenlikler, el işi ürünler vb.) daha fazla korunmasını sağlamıştır.				,776	

Tabloda görüleceği üzere ölçek maddelerinin ölçek katkıları 0,571 ile 0,808 arasında değişmektedir. Maddelerin ölçek katkılarınının 0,4'ün üzerinde olması ölçek yapı geçerliliği bakımından olumlu bir göstergedir.

Araştırmanın evreni, Yenipazar ilçe merkezinde yaşayan ve kentsel nüfusu oluşturan yerel halktan ibarettir. Yenipazar ilçesi Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 verilerine göre kentsel nüfus ve kırsal nüfus toplamı olarak 12.800 nüfusa sahiptir. Muhtarlarla yapılan görüşmeler ve TÜİK verilerinden elde edilen bilgilere göre toplam nüfus içinde Yenipazar ilçe merkezinde yaşayan nüfusun, yani kentsel nüfusun payı 7.000 civarındadır. Yenipazar ilçe merkezi; Hükümet, Çarşı, Yeni ve Doğu mahalleleri olmak üzere dört mahalleden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında yalnızca Yenipazar ilçe merkezi, yani kentsel nüfus kapsama dahil edileceği için araştırma evreni, 7.000 olarak ele alınmıştır.

Nicel araştırma yöntemlerinde verilerin sağlıklı ve tatmin edici bir biçimde analiz edilebilmesi için gerekli olan soru formunun 300-400 adet arasında değişmesi beklenmektedir. Ancak mevcut evrenin büyüklüğüne ve elde edilen sonuçların güvenilirlik düzeyine göre örneklem sayısının hesaplanması gerekmektedir. Yani örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde evrenin büyüklüğü ve varsayılan güvenilirlik düzeyi olmak üzere iki temel unsur göz önünde bulundurulmaktadır. Önceden manuel olarak bazı formüller üzerinden yapılan bu tür bir hesaplama, son yıllarda bilgisayar ortamındaki hazır programlar yardımıyla yapılabilmektedir (Kozak, 2014: 113). Bu şekildeki bir hesaplama örneği aşağıdaki Tablo verilebilir.

Tablo 4.2 Nicel Araştırma Yöntemlerinde Örneklem Büyüklüğü

Evren Büyüklüğü	Hesaplanan Örneklem Büyüklüğü	
	%95 güvenirlik düzeyi	%99 güvenirlik düzeyi
100	80	88
1.000	278	400
10.000	370	623
50.000	381	655
100.000	383	660
500.000	384	663
1.000.000	384	664
10.000.000	384	664

Kaynak: Kozak, M. (2014); *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*, s. 113.

Yukarıdaki Tabloda da görüldüğü üzere, evren büyüklüğü ne kadar olursa olsun, belirli bir sayıdan itibaren gereksinim duyulacak örneklem miktarı sabit kalmaktadır. “Araştırmacılar genellikle %95’lik bir güvenirlik düzeyinde çalışırlar. Bunun anlamı, eğer örnek kütleleri 100 kere seçilmiş olsa, bunların en az 95 tanesinin evrenin özelliklerini temsil edecek güce sahip olmasıdır” (Altunışık vd., 2007: 127).

Bu bilgiler doğrultusunda evren büyüklüğü 10.000 ve güvenirlik düzeyi %95 olan bir araştırma için gerekli ve yeterli örneklemin büyüklüğü N=370 olarak görülmektedir. Araştırmada 405 adet örnekleme ulaşılmıştır. Nihai örneklem ile (N=405) yapılan Cronbach Alpha nihai güvenirlik analizinde ise güvenirlik katsayıları; ekonomik kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,964; fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,927; çevresel kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,889; sosyal kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,963 ve kültürel kentsel yaşam kalitesi altboyutu için 0,972 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan tüm altboyutların Cronbach alpha katsayıları 0,80’in üzerinde olduğundan yüksek derecede güvenilir oldukları tespit edilmiştir. Bu tespit sonucunda, ölçeğin bilimsel amaçlı ölçme işlevini yüksek güvenirlikte ve geçerli bir şekilde yapabileceği görülmüş, bu

bakımdan ölçeğin araştırmada katılımcıların yavaş kent algısıyla ilgili tespitlerine dair yorum yapmaya elverişli bulgular sunabileceğine kanaat getirilmiştir.

4.2. Yavaş Kent (Cittaslow) Yenipazar Hakkında Bilgiler

Tezde araştırma alanı olarak seçilen Yenipazar, Seferihisar'ın ardından Gökçeada, Akyaka ve Taraklı ile birlikte 2011 yılında Uluslararası Yavaş Kentler (Cittaslow) Birliği'ne üye olmuştur.

Resim 3 Haziran 2011'de Polonya'da alınan Cittaslow Yenipazar Sertifikası

Kaynak: Erden, Y. (2015), *Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi İçin Bir Model Önerisi*, s. 168.

Yavaş kent olmanın önemli bir gereği, kenti diğerlerinden ayırt etmeyi sağlayacak kentsel kimliğin ortaya konulması ve korunmasıdır. Kentsel kimliğin coğrafi çevre ve doğal çevre bileşenlerinden oluştuğu (Karadağ ve Koçman, 2007: 6) kabul edilirse, Yenipazar'ın kentsel kimliğini oluşturan coğrafi ve doğal çevre bileşenlerine yer vermek yararlı olacaktır.

Doğal çevre bileşeni olarak coğrafi konum itibariyle Yenipazar, Aydın ilinin 40 km. güneydoğusunda, Madran Baba Dağı'nın Büyük Menderes Nehri ile kesiştiği noktada olup idari bakımdan da Aydın'ın ilçesi konumundadır. Ulaşım bağlantıları bakımından Anadolu'yu İzmir'e bağlayan Aydın-Denizli karayolundan 8 km içeride yer almaktadır. Bu coğrafi konumunun Yenipazar'a kazandırdığı önemli bir avantaj, çok fazla göç almadan kendi kültürünü korumayı başarmış olmasıdır (www.yenipazar.gov.tr).

Nazilli, Efeler, Bozdoğan, Sultanhisar ve Çine ilçeleri ile çevrili olup yüzölçümü bakımından Aydın'ın diğer ilçelerine oranla küçük olduğu söylenebilir. Ayrıca nüfus yoğunluğu açısından da Aydın'ın 17 ilçesi arasında 15. sırada yer almaktadır.

İlçe doğal yapı bakımından, doğu-batı yönünde uzanan Büyük Menderes Nehri ile bu nehrin suladığı Büyük Menderes Ovası tarafından çevrelenmektedir. Büyük Menderes Ovası, tarımsal faaliyetlerin yoğunlaştığı bir yer olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca ilçenin ana ulaşım aksı da Büyük Menderes Nehri'ne paralel olarak doğu-batı yönünde uzanmaktadır (Erden, 2015: 60).

Coğrafi çevre bileşenleri, tarihi ve kültürel etkenlerden oluşmaktadır (Karadağ ve Koçman, 2007: 6). Yenipazar ilçesi, MÖ 2000'li yıllara dayanan Orthosia Antik Kenti yakınlarında kurulmuştur. Yunan tarihçi Strabon, bu antik kentin "bir Karya yerleşmesi" olduğunu söylemektedir. Yenipazar'ın yerleşim tarihi ile ilgili olarak da, 1455'te Donduran köyü ve çevresine yerleşen Türkmen halkın varlığından söz edilebilir. Bugünkü ilçe merkezinin doğusunda yer alan Tolozlar bölgesinde yaşayan halk, 17. yüzyıl sonunda Donduran'da çıkan bulaşıcı sıtma hastalığı sonucunda Yenipazar'a yerleşerek burada yeni bir yerleşim merkezi kurmuştur (Erden, 2015: 59). Haftanın bir günü çevre köylerde ve kasabalarda yaşayan halkın ürettiklerini satabilecekleri küçük çapta bir pazar alanı olmuştur. Bu nedenle ilçe 'Yenipazar' olarak anılagelmıştır (Bilgi, 2013: 55; Ayça Öztürk, 2012: 119; www.yenipazar.gov.tr).

Osmanlı Devleti döneminde 18. yüzyılda Yenipazar, Aydın sancağına bağlı kazalardan birisi olup 1890 yılı Aydın Vilayeti Salnamelerinden edinilen bilgiye göre o dönemde köy nüfusları da dahil olmak üzere Bozdoğan'da 27.780, Kuyucak'ta 12.100, Sultanhisar'da 4.908 ve Yenipazar'da 7.378 kişi yaşamaktadır (www.yenipazar.gov.tr). Cumhuriyet kuruluncaya kadar Osmanlı egemenliği altında kalan Yenipazar, Aydın'ın diğer ilçelerinden farklı olarak Yunan işgaline uğramamıştır. Ancak bu durum, ilçede ve köylerinde birçok askerin gönüllü olarak milli mücadeleye katılmasına engel olmamıştır (Erden, 2015: 59).

Bunlardan en önemlisi, tarihsel süreçte Yenipazar'ın sembolü olan Yörük Ali Efe'dir. İlçe için bir gurur timsali olan Ali Yörük, 1919'da dağa çıkmış ve Kuva-i Milliye güçleriyle birlikte Kurtuluş Savaşı'nda çetin bir mücadele göstermiştir. Savaşın ardından yeniden köyüne dönen Yörük Ali Efe, 1953 yılında (67 yaşında) Yenipazar'da vefat etmiştir (www.yenipazar.gov.tr). 8 Haziran 2001'de ilçede Yörük Ali Efe'nin adına Yörük Ali Efe Müzesi açılmıştır. Bu müzede milli mücadele yıllarına ait kayıtlar, Yörük Ali Efe'nin kişisel eşyaları ve hayatını anlatan belgelere

yer verilmekte olup ilçe için önemli bir kültür varlığı olduğu söylenebilir. Mezarının müze bahçesine nakledilmesi ise Bakanlar Kurulu kararı ile olmuştur (Erden, 2015: 69).

Yenipazar ilçesi TÜİK 2016 verilerine göre kentsel nüfus ve kırsal nüfus toplamı olarak 12.800 nüfusa sahiptir⁴. Burada Yenipazar ile ilgili dikkat çekici bir noktayı vurgulamak faydalı olacaktır. İlçe nüfusu; örneğin, 2004 yılında 15.492, 2013 yılında 13.174 iken 2016 yılında 12.800'e düşmüştür. Bu durum aslında ilçedeki sosyo-ekonomik yapıya ilişkin pek çok ipucu sunmaktadır. İlçe nüfusunun yıllar içinde azalması ve nüfus artış hızının eksilere düşmesi, ilçenin dışarıya göç verdiğini göstermektedir. Bunun nedenleri arasında ise, alan araştırması sırasında da gözlemlendiği üzere, ilçede istihdam ve eğitim olanaklarının yetersizliği başı çekmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2004 yılında yayımladığı "İlçelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"nda Yenipazar'ın sosyo-ekonomik gelişmişlik indeksi 0,06672 olarak tespit edilmiş ve Aydın'ın ilçeleri arasında sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından 8. sırada yer almıştır (DPT, 2004). Nüfusun cinsiyete göre dağılımına bakıldığında kadın ve erkek nüfusun neredeyse eşit olduğu görülmektedir (Erden, 2015: 61). Yenipazar'da TÜİK 2013 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre tespit edilen ortalama hane halkı büyüklüğü 2,61 olup Aydın'ın 17 ilçesi arasında son sırada yer almaktadır (TÜİK, 2013).

Temelde kırsal nitelikli bir yerleşim yeri olan Yenipazar'da halkın temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu görülmektedir (Erden, 2015: 62). Özellikle nüfusun %80'inden fazlası tarım sektöründe çalışmaktadır (DPT, 2004). İlçe genelinde yaklaşık 3.000 hane çiftçilikle uğraşmakta olup çiftçiliğe hakim olan şekil, aile çiftçiliği biçimindedir (Erden, 2015: 62). İlçede sanayi faaliyeti yok denecek kadar az olup (GEKA, 2009: 5) mevcut olan çırçır ve zeytinyağı fabrikaları tarımsal işletme niteliğindedir. Ayrıca ilçede büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyetleri de bulunmakla birlikte hayvancılık işletmelerinin küçük çapta olması nedeniyle yüksek değerlerle üretim yaptığı söylenemez (Erden, 2015: 64).

Yenipazar, gündelik yaşamında ihtiyaçlarını büyük çoğunlukla Nazilli ilçesinden karşılamakta olup yakın çevredeki büyükşehirler arasında ise en fazla Aydın ile

⁴ <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>

iletişim ve ilişki içinde bulunmaktadır. Yenipazar ilçe merkezi ile köylerin ilişkisi fiziksel yakınlığın da etkisiyle yalnızca pazar ile sınırlı olup düşük bir oranda eğitim amacıyla köylerden ilçe merkezine gelip yerleşenler de olmaktadır. Geçmişinden bu yana tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamakta olan ve ticaret yolları ile bağlantısı bulunmayan Yenipazar'da tarım ürünü olarak mısır, pamuk, zeytin ve zeytinyağı, incir ve narenciye üretimi yapılmaktadır.

Yenipazar'ın, nüfus kriteri ile birlikte düşünüldüğünde şehir olarak değil, kasaba olarak nitelendirilmesinin daha doğru olacağı söylenebilir. Nitekim Mübeccel Kıray, Ereğli kasabasının 1962 yılındaki yapısını incelediği "Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası" kitabında (1964) modern bir sanayi şehri haline gelen Ereğli'yi şehirleşmenin farklı cepheleri açısından incelemektedir. Bu incelemeyi yaparken Kıray'ın göz önünde bulundurduğu, Ereğli'ye şehir ve şehirleşme karakteri veren kıstaslar; nüfusunun temel uğraşları tarımsal olmayan bir toplum özelliğini taşıyor olması, yeni göçler ile birlikte nüfus yoğunluğunun artması, insan ilişkilerinin anonimleşmiş olması, nüfusun meslek, gelir ve göç özelliklerine göre ayrı yayılma yerleri göstermesi şeklindedir.

Söz konusu şehirleşme emareleri açısından Yenipazar değerlendirildiğinde;

- Nüfusun büyük bir çoğunluğunun geçimini tarımdan ve tarımsal faaliyetlerden sağlaması,
- Nüfus yoğunluğunun artmamış olması, dışarıdan ilçeye göç eden bir kitlenin olmaması,
- Herkesin birbirini tanıması, akraba ve komşuluk ilişkilerinin hala yüz yüze ve samimi bir şekilde devam ediyor olması,
- Nüfusun çeşitli özelliklere göre ilçe içinde farklı bölgelerde yerleşecek şekilde ayrışmamış olması nedeniyle Yenipazar'ın şehirleşmemiş küçük bir kasaba olarak görülmesi mümkün olacaktır.

Yenipazar eski belediye başkanı Yüsrar Erden'in anlatımı ile Yenipazar, "geçimini topraktan sağlayan insanların yaşadığı küçük bir yerleşim yeridir. 2000'li yıllara gelene kadar büyük oranda pamuk eken küçük çiftçiler, hükümetler tarafından uygulanan destekleme alımlarının ve taban fiyat politikasının terk edilerek 'korumacı' anlayışın yerini serbest piyasa sisteminin almasıyla birlikte yoksullaşmaya başlamıştır. Yenipazar'ın mevcut arazisi zaten çok büyük değildir.

Ayrıca büyük oranda miras yoluyla bölünerek işletme niteliğini kaybeden küçük araziler, masraflı işleme yöntemleri sonucu çiftçinin geçimini sağlayacak parayı kazandırmamaktadır. Eskiden bir seçim döneminde en az iki kez soluk alan çiftçilerin banka borçları giderek artmaktadır. Aynı evde üç kuşak bir arada yaşanan geleneksel aile birliği, babalarının bıraktığı toprakları işleyerek geçimini sağlayamayacağını düşünen gençlerin, kentlerde sanayi işçisi olmak üzere ilçeden ayrılmalarıyla dağılmaya başlamıştır” (Erden, 2015: 138).

1957 yılına kadar Bozdoğan'a bağlı bir bucak olan Yenipazar, 17 Mart 1957 tarihinden itibaren Aydın iline bağlı ayrı bir ilçe statüsü kazanmıştır. İlçe statüsünü kazanmasının ardından Yenipazar'da yerel seçimlere göre şekillenen yerel siyasete ilişkin bilgi verilmesi de gerekli görülmektedir. Vatandaşlar, yerel seçimlerde gösterdiği oy verme davranışı ile yerel siyaseti şekillendiren önemli aktörlerden birisidir (Görmez ve Güleç, 2010: 57). Türkiye’de yerel seçimlerin ulusal siyasal faktörlerin etkisi altında yapıldığı şeklinde yaygın bir görüş bulunmaktadır. Çukurçayır’a (2002, s. 124) göre yerel yönetim seçimleri, büyük oranda ulusal siyasetin belirlediği çizgiye paralel bir şekilde sonuçlanmaktadır. İktidar veya muhalefet partileri de yerel seçimleri genel seçimler için kamuoyu yoklaması ya da güvenoyu olarak görmektedir (Görmez ve Güleç, 2010: 61). Yerel seçim sonuçları değerlendirilirken genellikle benimsenen yöntem, il genel meclisi seçim sonuçlarına başvurmaktır. İl genel meclisi seçimleri seçmenler tarafından milletvekili genel seçimi gibi algılanmakta; belediye başkanlığı seçimlerinde verilen oylar daha çok kişilere yönelik iken il genel meclisi seçimlerinde daha çok partiler ön plana çıkmaktadır (Akgün, 2007: 97; Altan, 2005: 180).

1963-1977 yılları arasında yapılan yerel seçimlerde Yenipazar’da Adalet Partisi birinci sırada yer almış olup söz konusu yıllar arasında yalnızca 1973 yerel seçimlerini Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Türkiye genelinde de 1963 yerel seçimlerinde Adalet Partisi’nin yüzde 45.48 oy oranı (il genel meclisi) ve 500 belediye başkanlığı; 1968 yerel seçimlerinde yüzde 49.06 oy oranı (il genel meclisi) ve 681 belediye başkanlığı kazanarak birinci sırada yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda Yenipazar’da Türkiye geneli ile paralel bir siyasal yönelimin olduğu söylenebilir. 1973 yerel seçimlerinde Türkiye genelinde Cumhuriyet Halk Partisi yüzde 37.09 oy oranı (il genel meclisi) ile birinci sırada yer almasına rağmen

kazandığı belediye başkanlığı sayısı 551 olup bu sayı Adalet Partisi'nin kazandığı belediye başkanlığı (619) sayısının altındadır. Oy oranlarındaki bu farklılaşma, belediye başkanlığı ile il genel meclisinde oy verme davranışının farklılaşmasının somut bir örneği olarak görülebilir. 1977 yerel seçimlerinde ise Yenipazar'da Adalet Partisi'nin galibiyetine karşın Türkiye genelinde Cumhuriyet Halk Partisi yüzde 41.73 oy oranı (il genel meclisi) ve 714 belediye başkanlığı kazanmıştır (Arslan, 2007: 7-13).

1984-1994 yılları arasında yapılan yerel seçimlerin hepsinde Yenipazar'da Anavatan Partisi birinci sırada yer almıştır. Türkiye genelinde ise Yenipazar sonuçları ile paralel şekilde 1984 yerel seçimlerinde Anavatan Partisi'nin yüzde 41.52 oy oranı (il genel meclisi) ve 868 belediye başkanlığı kazanmasına karşın 1989 yerel seçimleri Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin üstünlüğü ile sonuçlanmış olup Anavatan Partisi, Doğru Yol Partisi'nden sonra üçüncü parti olmuştur. 1994 yerel seçimlerinde ise Doğru Yol Partisi'nin yüzde 21.41 oy oranı (il genel meclisi) ve 886 belediye başkanlığı ile birinci olduğu görülmektedir (www.ysk.gov.tr; Arslan, 2007: 14-22).

Seçmenin yerel ve ulusal tercihleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı sorusuna cevap elde etme açısından 18 Nisan 1999 seçimleri önemli bir fırsat olmuştur. Çok partili hayata geçildikten sonra yerel ve genel seçimlerin ilk kez aynı günde yapıldığı bu seçimin sonucunda, partilerin genel ve yerel seçimlerdeki performanslarının tamamen paralel çıkmadığı, ülke genelinde seçmenlerin yüzde 24.55'inin yerel seçimlerde genel seçimlerden farklı oy kullandıkları görülmüştür. Bunun nedeni, genel seçimlerde parti tercihinin öne çıkmasına karşılık belediye seçiminde aday tercihinin belirleyici olmasıdır (Köseçik, 2005: 260-264). "1999 yerel ve genel seçimleri oy farklılaşmasının en spesifik örneğidir" (Görmez ve Sancak, 2010: 87).

18 Nisan 1999 genel seçimlerinde Demokratik Sol Parti yüzde 22.19 oy oranı ile birinci sırada yer almıştır. Aynı gün yapılan yerel seçimlerde Demokratik Sol Parti'nin il genel meclisi oy oranı yüzde 18.70 olmasına karşın kazanılan belediye başkanlığı sayısı bakımından bu başarıyı elde edemediği görülmektedir. Nitekim Demokratik Sol Parti'nin 185 belediye başkanlığı kazanmasına karşın Anavatan Partisi 780 belediye başkanlığı kazanmıştır (Köseçik, 2005: 261). Yenipazar açısından da 18 Nisan 1999 yerel seçimlerinin galibi, Anavatan Partisi olmuştur.

2004-2014 yılları arasında yapılan yerel seçimlerde Yenipazar'da Adalet ve Kalkınma Partisi birinci sırada yer almış olup söz konusu yıllar arasında yalnızca 2009 yerel seçimlerini Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Türkiye genelinde ise 2004 yerel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yüzde 41.89 oy oranı (il genel meclisi) ve 1.950 belediye başkanlığı, 2014 yerel seçimlerinde yüzde 62.27 oy oranı (il genel meclisi) ve 800 belediye başkanlığı kazanarak birinci sırada yer aldığı (www.yzk.gov.tr; Arslan, 2007: 24-25) göz önünde bulundurulduğunda Yenipazar'da Türkiye geneli ile paralel bir siyasal yönelimin olduğu söylenebilir. 2009 yerel seçimlerinde ise Yenipazar'da Cumhuriyet Halk Partisi'nin galibiyetine karşın Türkiye genelinde Adalet ve Kalkınma Partisi yüzde 57.57 oy oranı (il genel meclisi) ve 1.442 belediye başkanlığı kazanmıştır (www.yzk.gov.tr).

Yenipazar'da yerel seçimlere göre şekillenen yerel siyasi yapının, arada kesintiler olmakla birlikte, Adalet Partisi-Anavatan Partisi-Adalet ve Kalkınma Partisi olmak üzere sağ partiler çizgisinde seyretmiş olduğu göze çarpmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki; 1989, 1994 ve 1999 yerel seçimlerini üst üste üç kere kazanarak belediye başkanı seçilen Zafer Savcı, 2004 seçimlerinde parti değiştirerek Adalet ve Kalkınma Partisi'nden aday olmuş ve yine belediye başkanı seçilmiştir. Türkiye genelinde 28 Mart 2004 yerel seçimlerinde, daha önceden başarısını ispatlamış ya da seçim kazanma açısından şansı yüksek olan adayların varlığı önemli görülmüş; önceleri başka siyasal partilerden seçilmiş olan belediye başkan adayları, temsil ettikleri seçmenin merkez-sağda ya da merkez-solda olmasına göre Adalet ve Kalkınma Partisi'ne veya Cumhuriyet Halk Partisi'ne geçmişlerdir (Kösecik, 2005: 267).

Bugünkü mevcut dönemde de belediye başkanlığı görevini yürüten Zafer Savcı'nın 28 yıllık belediye başkanlığı süreci, yalnızca 2009-2014 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi'nden belediye başkanı seçilen ve ilçeye yavaş kent unvanını kazandıran Yüsrân Erden döneminde kesintiye uğramıştır.

Yenipazar'daki siyasal yönelimleri Aydın ilindeki yönelimler ile kıyaslamak gerekirse, Aydın'da 2000li yıllardan itibaren Cumhuriyet Halk Partisi'nin Türkiye ortalamasından farklı olarak birinci parti olma konumunu elde ettiği görülmektedir. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde de Cumhuriyet Halk Partisi Büyükşehir Belediye Başkan Adayı olan Özlem Çerçioğlu seçimi kazanmıştır. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde ilçe belediye başkanlıklarının dağılımı bakımından parçalılığın arttığı,

Cumhuriyet Halk Partisi'nin büyükşehir belediye başkanlığını kazanmasına rağmen ilçe belediye başkanlığı sayısında aynı başarıyı elde edemediği görülmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Efeler, Söke, Kuşadası, Didim, Çine gibi büyük nüfusa sahip ilçelerin (toplam 9 ilçe) belediye başkanlıklarını kazanmasına karşın Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Aydın'ın görece daha az nüfuslu ve küçük ilçelerinde (Yenipazar, Kuyucak, Köşk olmak üzere toplam 3 ilçe) belediye başkanlıklarını kazandığı dikkat çekmektedir (Gül vd., 2014: 320-323). Nitekim Yenipazar'da da Adalet ve Kalkınma Partisi'nden Zafer Savcı'nın yüzde 38.69 oy oranına karşılık Cumhuriyet Halk Partisi'nden Yüsrhan Erden yüzde 29.03 oy oranına erişmiştir.

4.3. Görüşme Verilerinin Çözümlemesi

Tezde araştırma alanı olarak seçilen Yenipazar'da araştırmaya konu olan katılımcıların bakış açılarının, araştırma sonuçları açısından önemli olması nedeniyle, birincil veriler yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılarak toplanmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak görüşmenin yapılandırılması için görüşme sorularının hazırlanması gerekmiştir. Soruların hazırlanması, literatür taraması sonucunda ortaya konan araştırma amacı ve probleminin, yerinde gözlem çıktıları da göz önünde bulundurularak araştırma sorularına dönüştürülmesi şeklinde olmuştur. Bu kapsamda Yenipazar mevcut belediye başkanı Zafer SAVCI, 2011 yılında Yenipazar'a yavaş kent unvanını kazandıran ve 2009-2014 yılları arasında belediye başkanlığı görevini yürüten Yüsrhan ERDEN, Yenipazar Kaymakamı Muhammed Sait BAYTOK, yavaş kent kapsamında ilçede kurulan Yenipazar Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi başkanı Fatma ÖZKAN, yöredeki sivil toplum kuruluşları olarak Yenipazar Sakin Şehir Derneği Genel Sekreteri Sevil TERZİOĞLU, Yenipazar'da yavaş kent uygulamaları çerçevesinde faaliyet gösteren Karaot Tohum Derneği kurucusu ve eski başkanı Feray KARAPINAR ve mahalle muhtarları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Konuyla ilgili olarak Yenipazar Kent Konseyi ile de görüşme yapılmak istenmiş, ancak Aydın genelinde Efeler, Kuşadası, Söke, Didim, Nazilli, Koçarlı ve Yenipazar olmak üzere 7 ilçede kurulan kent konseylerinin 2012 yılında Aydın Kent Konseyleri Birliği çatısı altında toplandığı öğrenilmiştir. Aydın Kent Konseyleri Birliği'nin çalışma alanları 12 başlık altında toplanmış olup bu alanlar Büyük Menderes Nehri'nin ıslahı, Aydın ovalarının taşkınlardan kurtarılması, Güney Ege Turizm Yolu

vb. konularına ilişkindir. Birliğin çalışma alanları arasında yavaş kent ile ilgili bir başlık bulunmadığı bilgisi edinilmiş ve bu nedenle Kent Konseyi ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Ayrıca Yenipazar'da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olarak Ticaret Odası'nın bulunmadığı görülmüştür. Odak grup görüşmesi yapılması planlanan Ziraat Odası ve Esnaf ve Sanatkârlar Odası ise görüşme yapmayı kabul etmediği için söz konusu kuruluşlarla görüşmeler gerçekleştirilememiştir.

Tez çalışması kapsamında görüşme soruları, yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak araştırmacı ile birlikte tez danışmanı tarafından oluşturulmuştur. Görüşme verilerinin kaydedilmesinde ses kayıt cihazı kullanma ve not alma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Ses kayıt cihazının kullanıldığı durumlarda görüşülen kişilerden önceden izin alınmıştır.

Görüşme verilerinin analizinde izlenen süreç ise şu şekildedir: Görüşme sırasında araştırmacı tarafından elle tutulan ve ses kayıt cihazı ile kaydedilen kayıtlar, her bir görüşmenin hemen ardından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Sonrasında bütün kayıt listesi dikkatli bir şekilde okunarak içerik hakkında bilgi sahibi olunmaya çalışılmıştır. İkinci tur okumada, her görüşme için belirli başlıklar altında kodlama yapılmış ve birbirine benzeyen çok sayıdaki bilgi kümesi benzer başlıklar altında toplanmaya çalışılmıştır. Kalan veri kümesi üzerinde üçüncü ve son bir tur okuma daha yapılarak gözden kaçan veri olup olmadığı kontrol edilmiştir. Sürecin son aşamasında yapılan son bir kontrol ile her başlık altındaki metnin birbirleriyle uyumu ya da benzeşimi konusunda emin olunmaya çalışılmıştır. Yazım aşamasında ise betimsel veri (*textual data*) ile yazın arasındaki uyum dikkate alınarak gerekli yorumların yapılmasına özen gösterilmiş; hem dil hem de içerik açısından temsil yeteneği daha yüksek olan metinler, doğrudan alıntı olarak metin içinde kullanılmıştır.

İlk olarak, 8 Nisan 2016 tarihinde Mart 2014 yerel seçimlerinden bu yana ilçenin belediye başkanlığı görevini yürüten Zafer Savcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Zafer Savcı, 71 yaşında olup 28 yıldır ilçenin belediye başkanlığını yürütmektedir. Yalnızca 2009-2014 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde belediye başkanlığı yapmamış, Mart 2014 yerel seçimlerinde yeniden belediye başkanı seçilmiştir.

8 Nisan 2016 tarihinde daha önceleri Seferihisar’da çalışmalarını sürdürmekte olan ve yavaş kent uygulamaları kapsamında Yenipazar’da faaliyet göstermeye başlayan, Türkiye’nin ilk tohum derneği olma özelliğine sahip Karaot Tohum Derneği kurucusu ve eski başkanı Feray Karapınar ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Feray Karapınar, Seferihisar’ın ardından Yenipazar’ı kendilerine çalışma alanı olarak seçmelerini ve Yenipazar’daki faaliyetlerini şu şekilde anlatmaktadır (Feray Karapınar, Kişisel Görüşme, Nisan 2016):

“Seferihisar’da Can Yücel Tohum Merkezi olarak yürüttüğümüz 19 aylık bir proje vardı. O projeyi tamamladık. Aslında sakin şehir olmanın kente getirdiği negatif şeylerin artarak devam ettiğini görünce Seferihisar’dan soğumuştuk. Kent tarımsal turizmden direk turizme kayıyor. Bu durum, çiftçinin toprak bağıını koparıyor ve çok hızlı ticarete konu olacak ürünler üretmeye başlıyorlar. Yenipazar belediye başkanı Yüsrar Erden ile oradaki bir etkinlikte tanıştık. Oradaki işi bıraktıktan 7,5 ay sonra burada başladık. Bunun 5 ayında Yenipazar çevre köylerini dolaştık, gerçekten yerel tohumlar var mı ve burada çalışmaya değer mi diye bir altyapı çalışması gerçekleştirdik. Bunun sonucunda Yenipazar’da gerçekten yerel tohumların bulunduğunu ve halkın yeme-içme alışkanlıklarından dolayı bu tohum çeşitlerinden vazgeçemediğini gördük. Tohum toplayıcıları olarak bizler için en önemli kriter budur. Böylece 1 Şubat 2013’te Yenipazar’da işbaşı yaptık. Mart 2014 yerel seçimlerine kadar Yüsrar Erden belediyesi ile birlikte çalıştık. Köylerde toprak, hava, su kullanımı, mimari ve kadın hastalıklarına kadar birçok konuda konunun uzmanları ile birlikte çalıştık. Yaptığımız işi ‘akademik bilgiyle geleneksel bilginin birleştirilmesi’ diye tarif ediyoruz ve yerel tohum üzerinden bir muhalif çiftçi örgütlemeyi hedefliyoruz. Muhalif çiftçi tanımımız, iktidarda ya da muhalefette hangi partinin olduğu ile alakalı değil, kendisine yapılmış her türlü haksızlığa ve başka birinin tohum tahakkümüne karşı çıkararak tohumunu koruyan, sahiplenen çiftçi. Yüsrar Erden döneminde sakin şehir belediyesi olmanın da getirisi olarak belediye ile entegre çalışmalar yürüttük. Ama Mart 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanı değişince ilk fesih edilen protokol bizimki oldu. Belediye başkanı bizim protokolümüzü fesih etti, ama hala ‘biz bu işi yapıyoruz’ diye kandırmaya kalkabiliyor. Fesih için belediyeye gittiğim gün eski Cumhurbaşkanı gelmiş, fide ve salça istemiş, oysaki bizim protokolümüz fesih edilmişti çoktan. Yani komik şeyler de yaşadık. 1 yıl dernek gücüyle dayandık. 1 yıl sonra da büyükşehir ile protokol imzaladık, şimdi büyükşehir belediyesi ile devam ediyoruz. Ama 1 yıl daha büyükşehirde kalsak, Yüsrar Erden dönemindeki belediye ile yaptığımız iş kadar iş yapamayız. Çünkü bu, hem Yüsrar Bey’in kişilik özellikleriyle ilgili, hem de bir sakin şehir belediyesi olmanın gereğiyle ilgili, hem de küçük belediyelerde kararlar daha çabuk alındığı için manevra alanımız geniş oluyor. Dernek olarak bizim için burası tam bir sıcak cephe ve ne olursa olsun gitmeye niyetimiz yok. Daha en az 10 yılımız var diye düşünüyorum”.

Aynı gün, yani 8 Nisan 2016 tarihinde, kaymakam Muhammed Sait Baytok ile görüşme gerçekleştirilmiştir. 8 Nisan 2016 tarihinde görüşme yapılan son kişi, yavaş

kent kapsamında ilçede kurulan Yenipazar Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi başkanı Fatma Özkan olmuştur.

Yenipazar Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi, üyelerinin tamamının kadın olduğu bir kooperatif olup 2011 yılında yavaş kent olma çalışmaları kapsamında Yüsrân Erden öncülüğünde kurulmuştur. Kuruluş amacı, Yenipazar'da yaşayan kadınların evlerinde aileleri için yaptıkları ev yapımı doğal ürünleri bir kooperatif çatısı altında toplamak, yöresel ve geleneksel ürünleri geleceğe taşımak, yeni nesillere geleneklere uygun ve sağlıklı bir şekilde aktarmak ve bir yönüyle de kadınların hane halkı gelirin'e katkı yapmalarını sağlamaktır. Kooperatif üyeleri, ürünlerini hazırlarken "evde kendileri yiyecekmiş gibi" üretme prensibi ile üretim yaptıklarını, evde yemedikleri ya da ailelerine yedirmedikleri hiçbir ürünü satışa sunmadıklarını belirtmektedir. Ürünler, Yenipazar'ın yerel tohumlarından doğal, ev yapımı ve katkısız olarak hazırlanmaktadır. 2012 yılında ilçede üretici pazarının da kurulmasıyla birlikte kooperatif ürünleri üretici pazarında satılmakta, bunun yanı sıra şehir dışındaki fuarlara katılarak yine ürünlerin satışı gerçekleştirilmektedir. Ayrıca kooperatifin telefon ve internet üzerinden de ürün satışı mevcuttur. Belediye başkanı, kooperatife ücretsiz bir dükkân tahsis etmiştir. Ayrıca kooperatifin satış yapması için reyon ve stantlar ayarlamakta ve şehir dışında fuarlar olduğu zaman nakliyelerini sağlamaktadır.

Kooperatifin faaliyetlerini Fatma Özkan şu şekilde anlatmaktadır (Fatma Özkan, Kişisel Görüşme, Nisan 2016)

"Önceleri bez bebek yapıyorduk kültürel geleneklerimizi yansıttığı için. Ama emeği çok olmasına karşın fiyatı pahalı olduğu için alıcısı azdı ve pazar bulamadık. Şimdi yiyecek satışı yapmaya başladık. Yöreyle özgü yuvarlama, erişte, reçel çeşitleri, sebze kuruları, tarhana vb. ürünler çoğunlukla burada çalışan kadınlar tarafından yapılıyor; bazılarını gidip üreticiden alıyoruz. Şehirlerarası fuarlara katılıyoruz, gittiğimiz yerde oturmuş bir müşteri kitlemiz var. Belediye başkanı burada bize yer tahsis etti, bu dükkân belediyeye ait, biz tahsisli oturuyoruz ve kira ödemiyoruz. Fuarlara nakliyemizi de sağlıyor. Ama arkamızda başka destek yok. Belediyeden daha fazla destek olsaydı ya da mesela bir zengin'in desteği..."

8 Nisan 2016 tarihinde ilçe merkezindeki dört mahallenin muhtarları ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Hükümet Mahallesi muhtarı dışında Yeni Mahalle, Doğu Mahallesi ve Çarşı Mahallesi muhtarları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Hükümet Mahallesi muhtarı görüşmek istemediğini belirtmiştir. Bu görüşmeleri takiben 1 Mayıs 2016 tarihinde Yenipazar Sakin Şehir Derneği'nin Yüsrân Erden ile

birlikte kurucusu olan ve Őu anda genel sekreterlik görevini yűrűten, ayrıca Tűrkiye’deki tűm yavaŐ kentlerin yer aldığı derneğın de yűnetim kurulu űyesi olan Sevil Terziođlu ile gűrűŐme gerçekteŐirilmifitir. Sevil Terziođlu, Tűrkiye’nin ilk ‘‘Cittaslow Dostu iŐletme’’si seçilen Yedibilgeler Oteli’nde yűnetici olarak çalıŐmaktadır. Son olarak, 12 Ađustos 2016 tarihinde Yenipazar’a yavaŐ kent unvanını kazandıran ve 2009-2014 yılları arasında Yenipazar’ın belediye başkanlığı görevini yűrűten Yűsran Erden ile gűrűŐme gerçekteŐirilmifitir.

Őncelikle katılımcılara Yenipazar’ı Cittaslow olarak mı, yavaŐ kent olarak mı yoksa sakin Őehir olarak mı adlandırdıkları ve hangi kullanımı tercih ettikleri sorulmuŐtur. Çűnkű bilindiđi űzere aslında ‘‘Cittaslow’’ kelime anlamı ‘‘yavaŐ kent/yavaŐ Őehir’’ olmakla birlikte Tűrkiye’nin ilk Cittaslow kenti olan Seferihisar’ın sakin Őehir kullanımını tercih etmesi nedeniyle Tűrkiye’deki Cittaslow’larda sakin Őehir kullanımının tercih edildiđi bilinmektedir. Bu eđilimin Yenipazar’da gűrűŐme yapılan kiŐiler tarafından da geçerli olduđu gűrűlműŐtűr. GűrűŐme yapılan tűm katılımcılar istisnasız sakin Őehir kullanımını tercih ettiklerini belirtmiŐtir. Bunun nedeni, Seferihisar’ın sakin Őehir kullanımını tercih etme nedeni ile ortak olarak, yavaŐ kent kullanımının halkın gűzűnde olumlu bir ifade olarak gűrűlmemesi Őeklinde açıklanmıŐtır. Őrneğın, Yűsran Erden yavaŐ felsefesi açısından yavaŐ kent kullanımının daha anlamlı olduđunu belirtmekle birlikte algı açısından sakin Őehir kullanımını tercih ettiklerini belirtmiŐtir. Yenipazar Kaymakamı Muhammed Sait Baytok ise bunu Őu Őekilde ifade etmiŐtir (Muhammed Sait Baytok, KiŐisel GűrűŐme, Nisan 2016): ‘‘yavaŐ kent denildiđinde űretim hiç olmadıđı, űretmeyen bir kent anlaŐılmaktadır. Yenipazar’daki insanlar sakin Őehir demekten daha mutlular. Bu durum kentin kendisini nasıl hissettiđine gűre deđiŐmektedir’’. Bu nedenle, her bir katılımcı ile gűrűŐmenin devamında, ‘sakin Őehir’ kullanımı tercih edilmiŐtir.

Daha sonra, 2011 yılında Yenipazar’a yavaŐ kent unvanını kazandıran eski belediye başkanı Yűsran Erden ve kendisiyle birlikte sűrecin başından beri çalıŐmıŐ olan Sevil Terziođlu’na űzel olmak űzere iki katılımcıya yavaŐ kent hareketini Yenipazar’a taŐımaya nasıl karar verdikleri sorulmuŐtur.

Yűsran Erden, bűyűk bir Őirketten emekli olduktan sonra Yenipazar’a dűnmeyi ve dűndűkten sonra da belediye başkanlığına aday olmayı planlamıŐtır. Bu dönemde iŐi sebebiyle sık sık İtalya’ya gitmekte olup Orta İtalya’daki kűçűk kasabalarda

salyangoz logosunu görünce bunun anlamını merak etmiş ve araştırmıştır. Böylece yavaş yemek ve yavaş kent hareketleri ile tanışmış ve bundan esin alabileceğini düşünmüştür. Çünkü Yenipazar için birtakım ihtiyaç ve arayışlar içinde olduğu bu dönemde Yenipazar'ın tarıma dayalı bir ekonomisinin olmasını ve çiftçilerin içinde bulunduğu zor durumu da düşünerek “bu kenti nereye taşıyacağız” diye kendisine sorduğunu söyleyen Yüsrân Erden, üyelik ve başvuru sürecini şu şekilde anlatmaktadır (Yüsrân Erden, Kişisel Görüşme, Ağustos 2016):

“İlk Cittaslow ile tanışmam, Orta İtalya'daki küçük kasabalarda salyangoz logosunu görmem ile gerçekleşti. Yenipazar'a döndükten sonra belediye başkanı olmayı da düşünüyordum. Bu nedenle yurtdışına gittiğimde hep oradaki yerel yönetimler neler yapıyor diye araştırıyordum. Bu hareketle ve hareketin kurucusu Paolo Saturnini ile tanıştım. Yenipazar için bir SWOT analizi yaptım ve Cittaslow Manifestosu ile örtüştüğünü gördüm. Toprakta kazanılan hayatların sakinliği ve Yenipazarlının yaşam şekli, burada üretilip tüketilen sebzeler ve Yenipazar pidesi gibi yerel tatlar hem slow food hareketi ile hem de cittaslow kriterleri ile çok benzer özellikler taşıyordu. Hayal ettim ve o hayal sonunda hedefe dönüştü. O dönemde ülkemizden Seferihisar da bu harekete dahil olunca onun peşine takılmaya ve bir yerel kalkınma modeli olarak cittaslow hareketini Yenipazar'a taşımaya karar verdim. Bu birliğe üye olmanın ilçeye bir kimlik kazandıracağını ve diğer yerlerden farklılaştıracağını düşündüm”.

Yüsrân Erden, 2009 yerel seçimlerinde belediye başkanlığını kazanınca Sevil Terzioğlu ile birlikte çalışmaya başlamış ve Uluslararası Cittaslow Birliği'ne adaylık başvurusunda bulunulmuştur. Seferihisar yetkililerinin gelip kenti ziyaret etmeleri ve üyelik için uygun görüp onay vermelerinin ardından 2011 yılında Yenipazar da yavaş kent hareketine dahil olmuştur. Ancak yerinde inceleme prensibi Seferihisar gibi Yenipazar açısından da geçerli olmamış ve üyeliğe kabul için uluslararası birlikten kente bir ziyaret gerçekleştirilmemiştir.

Katılımcıların hepsine sorulan ortak bir soru, Yenipazar'ın bir sakin şehir olarak avantajlarının neler olduğudur. Soruya verilen yanıtlar büyük ölçüde benzeşmektedir. Katılımcılara göre, Yenipazar'ın avantajları; nüfusun az olması, gelenek-göreneklerini, kültürünü ve yemeğini korumayı başarmış olması, yaşam tarzı olarak sakin ve huzurlu bir yer olması, yöresel ve doğrudan tarladan gelen ürünlerinin olması, coğrafi olarak anayoldan uzak bir konumunun bulunması, tarım odaklı bir ekonomisinin olması, bu sayede gelenek, kültür, adetler ve dayanışmanın hala devam ediyor olması, kendi kültürel ve geleneksel yapısını sürdürebilmesi, insanlar arasındaki sıcak ve samimi ilişkilerin bozulmadan bugüne kadar gelebilmiş olmasıdır. Sevil Terzioğlu bu avantajlara bir de diğer katılımcılardan farklı olarak,

ilçenin göç almamış olmasını eklemektedir (Sevil Terzioğlu, Kişisel Görüşme, Mayıs 2016): *“Hatta binde bir aile göç etmişse bile o da zamanla Yenipazarlı olmuş ve tamamen Yenipazar adetlerine göre yaşamaya başlamıştır”*.

Yavaş kentlerin yerine getirmesi gereken birçok kriter mevcuttur. Aslında yavaş kent olmak, belli kriterleri yerine getirmekten çok, zaten bu kriterlere sahip olan kentlerin bunları sürdürmesi ve geliştirmesi için verilen bir unvandır. Bu doğrultuda katılımcılara Yenipazar’ın bu kriterler arasında hangileri ile ön plana çıktığı sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlar büyük ölçüde benzeşmektedir. Katılımcılara göre, Yenipazar’ı ön plana çıkaran kriterler; nüfusunun az olması, Slow Food Convivium’una üye olmasını sağlayan yerel yemekleri ve pidesi, yerel şahsiyetler arasında sayılabilecek Kuva-i Milliye önderlerinden Yörük Ali Efe Müzesi’nin bulunması, bir antik kent olan Orthosia’ya yakın olması, yüzölçümünün küçük olması, misafirperverliği, pazar günleri kurulan yerli üretici pazarı, kültürel ve geleneksel bağın halen devam ediyor olması ve yerli tohum takasları yapılması şeklindedir. Bunlara ek olarak, Yenipazar’ın Aydın-Denizli karayolundan 8 km içeride yer alması şeklindeki coğrafi konumunun da katılımcılar tarafından önemli bir avantaj olarak değerlendirildiği görülmüştür. Sevil Terzioğlu bunu şu şekilde ifade etmiştir (Sevil Terzioğlu, Kişisel Görüşme, Mayıs 2016): *“Biz eskiden buna ‘medeniyetten 8 km uzaktayız’ derdik; ama sakin şehirle birlikte bunun bir avantaj olduğunu gördük çünkü dejenere olmamızı engelledi”*.

Kısacası Yenipazar’ın tarihsel birikimi ve özel yerel tatlarının yanısıra yerli tohumlardan üretilen sebzeler, yaşam tarzının sakinliği, çevresel zenginliği ve kültürel-geleneksel yapısını hala sürdürüyor olması gibi özellikleri ile yavaş kent hareketine dahil olduğu söylenebilir.

Yenipazar’da sakin şehir olduktan sonra çevrenin korunmasına yönelik yapılan/devam eden projelerin neler olduğu sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre çevre politikaları bağlamında:

- Çevre yönetim sistemleriyle ilgili olarak; ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Sertifikası, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Sertifikası ve ISO 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Sertifikası alınmıştır.
- Atık yönetimiyle ilgili olarak; Katı Atık Depolama Tesisi’nin kurulması için 8 ilçenin bir araya gelerek kurduğu Nazilli Katı Atık Bertaraf Birliği’ne üye

olunmuştur. Böylece her ilçe merkezinde küçük katı atık toplama merkezleri kurulması planlanmıştır. Yenipazar içinde büyük bir çöp toplama alanı bulunmuş ve ÇED Raporu alınmıştır; ancak bu Proje tamamlanamamıştır. Ayrıca World Wide Fund ile birlikte kimyasal atık kaplarının toplanması ve zehirli atıkların atılmasına yönelik bir anlaşma yapılmış ve ilçe genelinde yağ toplama kampanyası düzenlenmiştir.

- Hava kirliliği ve elektromanyetik kirliliğin azaltılmasıyla ilgili olarak; ilçe genelinde hava kirliliği ölçümleri yapılmış ve bazı istasyonları şehir dışına taşınmıştır.
- Sürdürülebilir ve yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarının kullanılmasıyla ilgili olarak; ısınma amaçlı kullanılan yakıt kömürü, çevreyi daha az kirleten pirine yakıtı ile değiştirilmiş, küçük bir parkta güneş panelleri ile enerji elde edilen ve aydınlatılan bir yer oluşturulmuştur.
- Geri dönüşümle ilgili olarak; evlerdeki bütün kâğıtlar toplanarak geri dönüşüme gönderilmiş, okullara geri dönüşüm kutuları dağıtılmış ve çeşitli noktalara ayrıştırma kutuları yerleştirilmiştir.
- Sulak alanlarla ilgili yapılan bir çalışma olarak Aşağıdip Gölü Tabiat Parkı da çevrenin korunmasına yönelik bir faaliyet olarak bahse değerdir. Aşağıdip Gölü, Büyük Menderes Nehri'nin yatak değiştirmesiyle oluşmuş bir yay göldür. Belediyeye 65 dönümlük bir arazi tahsisi yaptırılması ile Aşağıdip Gölü, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan da teşvik alınarak tabiat parkı haline getirilmiş; seyir terası, balık tutma platformları, kuş gözlem kulesi ve yürüyüş yollarının yapılmasıyla göçmen kuşların üreme, çoğalma ve yaşama alanı olmasının yanı sıra kuş gözlemcileri için de önemli bir alan olmuştur. Ayrıca halk da bu düzenlemeden sonra tabiat parkından mesire alanı olarak faydalanmaktadır. Bu bir yavaş kent belediyesinin yapabileceği küçük bir örnek çalışma olmaktan çıkarak bir sulak alan koruma örneği oluşturmuştur.

Resim 4 Aşğıdip Gölü Tabiat Parkı

Kaynak: Erden, Y. (2015), *Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi İçin Bir Model Önerisi*, s. 176.

Yenipazar’da sakin şehir olduktan sonra altyapı standartlarının ve kentin fiziksel mekanının iyileştirilmesine yönelik yapılan/devam eden projelerin neler olduğu sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre altyapı politikaları bağlamında:

- Kötü bir yerde hizmet veren eski belediye binası, fiziksel açıdan daha iyi bir yere taşınmış ve eski belediye binasının olduğu yer de Orthosia Kültür Merkezi olarak değerlendirilmiştir.
- Kentlilere sosyal donatı alanı oluşturmak anlamında yeni bir belediye meydanı yapılmış; bu meydana Cittaslow logosunda bulunan kent dokusundaki küçük evler konulmuştur. Ancak bu evler sonradan kaldırılmıştır. Böylece kente yeni bir meydan kazandırılmış ve bu meydana 8 adet çınar ağacı dikilmiştir.
- Sağlıklı bir yaşam ve alternatif bir ulaşım aracı olarak bisiklet kullanımını yaygınlaştırmak için her yıl Nisan ayının ikinci yarısında 250-300 kişinin katılımıyla Bisiklet Şenliği düzenlenmiştir. Ayrıca “Sarı Bisiklet” Projesi geliştirilmiştir. İzmir’den alınıp sarıya boyanan bu bisikletler, bisikletin gündelik hayatta kullanılabilecek bir ulaşım aracı olduğunu göstermek için kent merkezinden ilçedeki meslek yüksekokuluna kadar olan alanda üniversite öğrencilerinin kullanımına bedelsiz olarak sunulmuştur. 2 yıl süren bu uygulama boyunca öğrenciler ilçe merkezinden okula her gün bu

bisikletler ile gidip gelmiştir. Ayrıca bu bisikletler için 2 adet park yeri yapılmıştır.

Resim 5 Sarı Bisikletler

Kaynak: Erden, Y. (2015), *Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi İçin Bir Model Önerisi*, s. 174.

- Çamlık Alanı bir mesire alanı olarak teraslar biçiminde yeniden düzenlenmiş ve buradaki 1800'lü yıllardan kalma yel değirmeninin yeniden onarılmasıyla yel değirmeni Yenipazar'ın yavaş kent simgesi haline getirilmiştir.
- Çamlık Alanı ve yel değirmenine çıkan merdivenler, yavaş felsefesine uygun olarak yeniden düzenlenmiş ve "yavaş merdivenler" olarak adlandırılmıştır. Şöyle ki, 220 basamaktan oluşan bu merdivenlerin en önemli iki özelliği, boyama değil seramik kaplı olması ve merdiven yüksekliğinin standart biçimde yapılmaması şeklindedir. Merdivenler yapılırken, 1000 metrekare seramik kullanılmıştır. Yavaş kent hareketinin felsefesine uygun olan bu merdiven, Brezilya'daki Rio de Janeiro kentindeki Selaron merdivenlerinden esinlenilerek kaplanmıştır. Ancak Rio'daki örnekten farklı olarak desen çalışması yapılmış; Büyük Menderes Nehri'nin kıvrımları, salyangoz logosu, deve güreşleri ve Orthosia Antik Kenti logosu gibi yerel desenler merdivenler üzerinde resimlenmiştir. Yüsrân Erden'in anlatımına göre, basamak yüksekliğinin standart olmaması, hayat yolculuğuna benzetilmek istendiği içindir; hayatta da bazen kolay geçilen bazen aşmakta zorlanılan dönemler vardır. Eğer bu merdivenleri hızlı tırmanırsanız basamak yükseklikleri standart olmadığı için yorulduğunuzu fark edersiniz.

Resim 6 Yavaş Merdivenler

Kaynak: Erden, Y. (2015), *Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi İçin Bir Model Önerisi*, s. 169.

- Mahalle fırınlarının kadınların daha konforlu ve kolay üretim yapabilmesi için belediye tarafından üstleri örtülmüş, fonksiyonel eklemeler yapılmış ve ortak bir kaplama malzemesi uygulanarak mimari bütünlüğü sağlanmıştır.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun ilçede yaptığı çalışmalarda 21 adet sivil mimarlık örneği tescillenmiş ve koruma altına alınmıştır. İlçe merkezinde dükkanların bulunduğu ticari alan (ARASTA) araç trafiğine kapatılmıştır. Eski dükkanların cephelerinin aslına uygun olarak restore edilmesi planlanmıştır.
- İmar uygulamalarında çok katlı yapılaşmaya izin vermeyen ve kat artırım taleplerini reddeden bir yönetim anlayışı benimsenmiştir.
- Bir bataklık olan Aşağıdip Gölü Tabiat Parkı yeniden düzenlenerek halk için bir mesire alanı haline getirilmiştir.
- Cumhuriyet ve öncesi dönemden kalma evlerin tespit edilmesi, dokusunun korunması ve restore edilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Ama bu çalışmaların halk tarafından tepkiyle karşılandığı birçok katılımcı tarafından belirtilmiştir. Örneğin, Feray Karapınar bunu şu şekilde ifade etmektedir (Feray Karapınar, Kişisel Görüşme, Nisan 2016):

“Biz tarihi nitelik taşıyan evlerin fotoğrafını çektik, tarihsel doku olarak tespit ettirdik. Ama tepkiyi orada gördük. Evini bir an önce müteahhite verip

'parayı vurmak' isteyen insanların hedefi olduk. Tüm Türkiye'de olduğu gibi burada da evini müteahhite verip karşılığında iki daire alıp birini çocuğuna vermek istiyor insanlar''.

Yapılan bu çalışmalara karşın vurgulanması gereken önemli bir husus, Yüsrân Erden belediyesi dönemindeki 10 yıllık planlamanın 2014 yılında belediye başkanının değişmesi sonucunda yalnızca 5 yıllık döneminin uygulanabilmiş olması nedeniyle uygulamaya geçirilemeyen ve sadece plan olarak kalan birtakım projelerin de var olduğudur. Bunlara örnek olarak; bisiklet yollarının yapılması, hükümet binasının yıkılıp yeşil alan yapılması ve kontrollü taşıt trafiğine açık bir ticaret ve dinlenme alanı yapılması şeklindeki projeler verilebilir.

Katılımcılara sakin şehir olmanın Yenipazar'daki sosyo-ekonomik yaşamı nasıl etkilediği sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre yerel üreticinin korunması ve yerel kalkınmanın desteklenmesi bağlamında:

- Pazar günleri yerli üretici dışında kimsenin giremediği, halden sebze-meyve girişinin yasaklandığı üretici pazarı kurulmaktadır. Yenipazar'ın yavaş kent olmanın gereğini ilk olarak organik sebzelerin ve el işi ürünlerin satıldığı bu üretici pazarı ile yerine getirdiği söylenebilir. Üretici pazarında köylerden gelen üreticiler kendi ürünlerini satmakta ve belediye üreticilerden işgaliye, harç vb. herhangi bir ücret talep etmemektedir. Üretici pazarı hem halkın hem de belediye başkanının önem verdiği bir konudur.
- Sakin şehir ile birlikte Yüsrân Erden, bir iktisadi işletmeye ihtiyaç duyduklarını ve şirket kurmak yerine paranın egemen olmadığı bir yer olarak kooperatif kurmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bunun üzerine Yüsrân Erden öncülüğünde kadınların toplanarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurması ile birlikte Yenipazar Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi kurulmuş ve böylece kadınlar evde yaptıkları ürünlerden para kazanır hale gelmeye başlamıştır. Bu kooperatif hâlihazırda 15-20 kadın istihdam etmektedir. Kooperatife destek olma amacıyla belediye, kadınlara ücretsiz bir dükkân tahsis etmiştir ve kooperatif şu anda orada üretime devam etmektedir.
- Yine bu süreçte ilçede faaliyet göstermeye başlayan Karaot Tohum Derneği'nin belediye ve üniversite işbirliği ile Yenipazar'daki en az 15-20 çiftçinin ürettiği malın birinci elden satışını sağlaması ve böylece çiftçilerin

Yenipazar'a gelen insanlara tohumlarını satarak ekonomik karşılık elde etmeleri de yine söz konusu etkiler arasında sıralanmıştır.

Katılımcılara Yenipazar'da yerel kültürü korumak ve tanıtmak için yapılan etkinliklerin neler olduğu sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre yerel kültürün korunması ve tanıtılması bağlamında:

- Yüsrân Erden'in belediye başkanlığı döneminde kendi ifadeleriyle 'ilçenin bir hafızasının olmadığı fark edilmesiyle' adını Orthosia Antik Kenti'nden alan Orthosia Kültür Merkezi kurulmuştur. Bu girişim, Yüsrân Erden'in "tarihi bodrumlardan çıkaralım" ve "hatıralarınızı bize emanet edin, koruyalım" gibi sloganlarıyla başlamış; insanlar evlerinde, kömürlüklerinde bulunan, dedelerinden, ninelerinden kalan eşyaları -*tekne, dikiş makinesi, telefon, radyo, tarım makinesi, pikap, çıkrık vb.*- bağış formu ve beyan tutanağı doldurarak buraya bağışlamış ve bu eşyaların kültür merkezinde sergilenmesini sağlamıştır. Ortaya bir ağaç çizilerek etrafında bu eşyalar sergilenmiş; ayrıca Osmanlı belgelerinde Yenipazar'ı anlatan seçkiler bulunmuştur. Kültür Merkezinde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünden sağlanan "Belgelerle Osmanlı döneminde Yenipazar" konulu 30 tablodan oluşan bir sergi hazırlanmıştır. Böylece hem insanların bu merkezde kendilerinden bir şeyler bulmaları hem de yakın ve uzak tarihi bir arada görmeleri sağlanmıştır. Ancak Feray Karapınar'ın anlatımına göre, Mart 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanı seçilen Zafer Savcı işbaşı yapınca bu kültür merkezini kapatarak eşyaları toplatmış ve bir depoya kaldırtmıştır. Kültür merkezinin daha sonraki akıbeti ise buranın bir bankaya kiralanması şeklinde olmuştur. Ancak mevcut başkan Zafer Savcı ise yapılan görüşmede Feray Karapınar'ın iddiasının aksine kültür merkezini kendilerinin yaptığını öne sürmüştür; "*kültür merkezi yaptık. Ana-babalarımızın kullandığı ev eşyalarını topladık ve orada sergiledik*" (Zafer Savcı, Kişisel Görüşme, Nisan 2016). Kültür Merkezi 11 Mayıs 2013 günü ziyarete açılmış (Erden, 2015: 69) ve 2014 yılında kapatılmıştır.
- İlçenin sahip olduğu önemli bir kültür varlığı, Kuva-i Milliye önderlerinden olan Yörük Ali Efe'nin adına 8 Haziran 2001'de açılan Yörük Ali Efe Müzesi'dir. Bu Müzede milli mücadele yıllarına ait kayıtlar, Yörük Ali

Efe'nin kişisel eşyaları ve hayatını anlatan belgelere yer verilmektedir. Sakin şehir olduktan sonra Yörük Ali Efe Müzesi'ni ziyaret eden kişi sayısının arttığı, katılımcıların birçoğu tarafından vurgulanmıştır. Sakin şehir olma sürecinde mevcutta yılda 10.000 olan ziyaretçi sayısının sakin şehir olduktan sonra 40.000'e ulaştığı belirtilmiştir.

- Yenipazar'da ilçe hafızasını oluşturmak ve yerel kültürü tanıtmak amacıyla 6 farklı kitap basılmıştır. Bunlar; “19. Yüzyıl Osmanlı Belgelerinde Yenipazar”, “Milli Mücadelede Güney Aydın Cepheleleri ve Efelerin Karargahı Yenipazar”, Yenipazarlı yazar Abdullah Kırkık'ın hayatı ekseninde Yenipazar tarihinden bir kesitin sunulduğu “Baba Ocağı”, “Yenipazar Yemekleri”, Yenipazar ile ilgili 250 fıkranın toplandığı “Gaçivedik Efem” ve “Yörük Ali Efe: Milli Mücadele'nin Gizli Kahramanı” kitaplarıdır.
- Seferihisar'ın ardından Türkiye'de ikinci tohum takası Yenipazar'da yapılmaya başlanmıştır. Karaot Tohum Derneği faaliyetleri kapsamında tohumların birer kültür varlığı olarak görülmesi nedeniyle yerel tohumların korunup çoğaltılması için Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Yenipazar Belediyesi ile işbirliği içinde 5 yılı kapsayan bir proje başlatılmıştır. Köylerden toplanan yerli tohumların ekilmesiyle 300.000 fide yetiştirilmiş ve bunun yaklaşık 200.000 kadarı 400 çiftçiye bedelsiz olarak dağıtılmıştır. 2013 yılında 1.500 metrekarelik bir sera, 2.400 metrekarelik bir tarla, 2.000 metrekarelik bir tarla ve 1.500 metrekarelik bir tarla olmak üzere toplam 7.400 metrekarelik bir alanda üretim yapılmıştır. Ancak Feray Karapınar'ın da ifade ettiği gibi, 2014 yılında Zafer Savcı'nın belediye başkanı olarak göreve gelmesinin ardından belediye ile dernek arasındaki protokol fesih edilmiştir. Feray Karapınar, belediye başkanının “*millet uzaya çıkıyor, siz yerel tohumlarla uğraşıyorsunuz*” dediğini ifade etmiştir. 2014-2015 yılları arası bir yıl Dernek gücüyle dayanmasının ardından 2015-2016 yılları arası bir yıllık süre de Aydın Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği içinde yöredeki faaliyetlerine devam etmiş olan Derneğin Aydın Büyükşehir Belediyesi ile olan protokolü de Büyükşehir Belediyesi tarafından sebep gösterilmeksizin tek taraflı olarak fesih edilmiştir. Dernek, şu an için, kendi

çabaları ile Yenipazar'daki faaliyetlerine devam etmektedir. Örneğin, yerli tohumlardan üretilen ürünlerden bir "Mevsim Kutusu" oluşturularak talep edenlerin adreslerine gönderilmektedir.

- Ayrıca kooperatif ile birlikte kadınların tamamen yerel kültüre ait olan yöresel yemekleri şehir dışındaki fuarlara katılarak tanıtılmaları da yerel kültürü korumak ve tanıtmak bağlamında gerçekleştirilen faaliyetler arasında değerlendirilebilir. Son olarak Orthosia Antik Kenti'nin kazılması ile ilgili bir girişimde bulunulduğu ve önümüzdeki yıl Adnan Menderes Üniversitesinden bir ekip ile kazılmaya başlanacağı bilgisi edinilmiştir. Katılımcılardan birisi, Kültür ve Turizm Bakanlığının kazı iznini vermesinde Yenipazar'ın sakin şehir olmasının etkisi olduğunu belirtmiştir.

Yenipazar'da sakin şehir olma sürecinde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifinin yanı sıra Karaot Tohum Derneği ve Slow Food Convivium'udur. Ayrıca şu anda aktif olmamakla birlikte Yüsrân Erden ile birlikte Sevil Terzioğlu'nun kurucusu olduğu Sakin Şehir Derneği de bunlara dahil edilebilir. Ancak şu anda hem Mart 2014 yerel seçimlerinde Yüsrân Erden'in belediye başkanlığını kaybetmesi nedeniyle ilçeden ayrılmış olması, hem de Sevil Terzioğlu'nun da işi sebebiyle ilçede düzenli ikamet etmiyor olması nedenleriyle derneğin faal olmadığı Sevil Terzioğlu tarafından belirtilmiştir. Zafer Savcı ise yörede faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşunun olmadığını belirtmekte ve bunu rant olmamasına bağlamaktadır: "*Örneğin, odalar var ve odalara seçim yapılırken kavga oluyor; çünkü odalarda bir rant var. Rant olmayan yere kimse gelmez*".

Yavaş kent hareketinin sürdürülebilirliği açısından halkın bilinçlenmesi ve halk katılımının sağlanması büyük bir önem taşımaktadır. Katılımcılara bununla ilgili olarak Yenipazar'da neler yapıldığı ve halkın sakin şehrin bir parçası olmaktan memnun olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılar, halkın bilinçlendirilmesi adına yeterli derecede bir şey yapılmadığını, bu nedenle halkın bilinçli olmadığını ve bunun da halkta memnuniyetsizlik yarattığını düşünmektedir. Örneğin, Sevil Terzioğlu, bu noktada Yüsrân Erden'e kişisel bir eleştiri yönelttiğini belirtmektedir (Sevil Terzioğlu, Kişisel Görüşme, Mayıs 2016):

"Halk, sakin şehrin ne olduğunu anlayamadı. Bu benim Yüsrân Bey'e bir eleştirimdir. Halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini çok söyledik. Bir referandum yapılmalıydı ve halkın bilinçlendirilmesi için toplantılar yapılmalıydı. Ama Yüsrân

Bey halkla toplantı yapmadı. 'Ben eşime dostuma anlattım, belediye meclis üyelerine anlattım' dedi. Halk burada 'yavaş mı yürüyecez artık, sessiz mi konuşcaz' diyordu. Mesela halka bu bilinç verilmediği için Cumhuriyet ve öncesi döneme ait evlerin koruma altına alınması için çalışırken çok tepkiyle karşılaştık”.

Yüsrar Erden de bu konuda başarılı olamadıklarını kabul etmekte ve bunun nedenini şu şekilde açıklamaktadır (Yüsrar Erden, Kişisel Görüşme, Ağustos 2016):

“Başlarda bilgilendirme toplantısı yaptım; ama gelen kişi sayısı çok az oldu. İnsanları bir toplantıya çağırmanız ve gelmelerini beklemeniz çok zor. Çünkü insanlar şimdiye kadar yalnızca iki zamanda hatırlanmışlar: ya paraya ya da oylarına ihtiyacımız olduğunda...Bu nedenle her kahvede kahvehane toplantısı yapmadım; ama her eve 'Cittaslow Nedir?' diye anlattığımız broşürlerden dağıttık. Ancak insanlar bu kavramı ne kadar anladılar, bu tartışılır. Çünkü bu kavramın insanlara ne fayda sağlayacağını anlatmakta çok zorlandık, açıkçası fayda cümleleri bulamadık”.

Benzer şekilde diğer katılımcılar da halka bu konunun çok iyi anlatılmadığını ve sakin şehir olduktan sonra hayatlarında bir değişiklik olmadığını, yalnızca konu hakkında nispeten bilinçli olan bir azınlığın sakin şehir olmaktan memnun olduğunu belirtmektedir. Belediye başkanı Zafer Savcı da halkın sakin şehrin bir parçası olmaktan memnun olmadığını, çünkü halkın memnun olması için “biraz da olsa getirisinin olması”, örneğin insanlara bir kazanç sağlaması gerektiğini belirtmektedir. Memnuniyetsizliğin nedeni olarak katılımcılar, bu unvanın geliştirilmesi için bir şey yapılmaması, tanıtımın iyi yapılmaması ve Yenipazar özelinde hareketi sahiplenecek bir önderin olmamasını göstermektedir. Tüm katılımcılar, yalnızca, pide esnafının durumdan memnun olduğunu belirtmiştir.

Halk katılımının sağlanması için yerel halka yavaş kent hareketinin yörede nasıl uygulanacağı, bu harekete dahil olmanın önemi ile ilgili eğitici -ve mümkünse uygulamalı- program ve projelerin düzenlenmesi gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir. Çünkü yavaş kent hareketinin yalnızca teorik olarak masa başında sürdürülebilmesi mümkün olmayıp halkın da bu sürece dahil edilmesi hareketin başarısı için büyük bir rol oynamaktadır (Karataş ve Karabağ, 2013: 18). Yenipazar'da buna yönelik bir çalışmanın yapılmaması ve halkın yeterli derecede bilgi sahibi olamaması beraberinde memnuniyetsizliği getirmiş ve hareketin sürdürülebilirliği önünde bir engel oluşturmuştur.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru, sakin şehir olmanın Yenipazar'ın tanınırlığını ve turizm potansiyelini artırıp arttırmadığıdır. Sevil Terzioğlu ve Yüsrar Erden, sakin şehir olmanın Yenipazar'ın tanınırlığını ve turizm potansiyelini arttırdığını

düşünen katılımcılardır. Buna ölçülebilir örnekler olarak, Yörük Ali Efe Müzesi'nin yıllık 10.000 olan ziyaretçi sayısının 40.000'e yükselmiş olması ve 2013 Mayıs ayında açılışı yapılan Orthosia Kültür Merkezi'ni 2 ayda 3.000 kişinin ziyaret etmiş olması örnekleri verilmiştir. Sevil Terzioğlu ayrıca; *“Bunun dışında şahsen bana gelen telefonlar ve belgesel çekimleri teklifleri oldu. Onların halkla ilişkilerini yürüttüm. Ya da burada çalışırken örneğin ‘Yenipazarlıyım’ deyince ‘biliyoruz sakın şehir orası’ diyen insan sayısı çok fazla oluyor. Uluslararası bir ağda olmanın çok büyük bir katkısı oldu. Geçen yıl Güney Koreli 40 kişilik bir grup sakın şehir olduğunu duyduğu için Yenipazar’a ziyarete geldi mesela”* şeklinde örnekler vermiştir. Yüsrân Erden de Tohum Takas Şenlikleri'nin duyulmasıyla yerel tohumlar için başka şehirlerden çiftçilerin kendisini aradığını söylemiştir.

Bazı mahalle muhtarları da televizyonlarda Yenipazar ile ilgili haberlerin yer almasının ve ilçede yapılan belgesel çekimlerinin Yenipazar'ın tanınırlığını arttırdığını düşünmektedir. Buna karşın diğer katılımcıların hepsi, sakın şehir olmanın Yenipazar'ın tanınırlığını ve turizm potansiyelini arttırmadığını düşünmektedir. Kadın Kooperatifi başkanı Fatma Özkan, Yüsrân Erden'in bu işe başlarken *“akın akın turist gelecek, evler pansiyon olacak”* şeklinde kendilerinde bir beklenti yarattığını, ancak öyle olmadığını belirtmiştir.

Genel olarak görüşmelerde Yenipazar'da özellikle pazar günleri hem üretici pazarlarından alışveriş yapmak hem de pide yemek ve Yörük Ali Efe Müzesi'ni gezmek üzere otobüs turları ile gelen gününbirlik bir ziyaretçi kitlesinin var olduğundan bahsedilmiştir. Bu ziyaretçi kitlesi daha önceden de var olmakla birlikte sayı olarak artmıştır. Bu artışın sakın şehir olmaktan kaynaklı olup olmadığı sorusuna cevap olarak Feray Karapınar'ın da ifade ettiği gibi, pideyi bir hamur yemeye değil, bir kültürel zenginlik olarak görenler zaten Yenipazar'ın sakın şehir olduğunu ve pidesinin meşhur olduğunu duyarak gelmektedir. Bu şekilde Yenipazar'ın mevcut 35-40 bin kişilik bir pide turisti kitlesi olduğu söylenebilir. Bu anlamda Yenipazar'ın yemek turizmi dışında bir çekiciliği olmadığı ve sakın şehir olmanın yalnızca yöredeki pideci esnafı için önemli bir girdi sağladığını belirtmek gerekir.

Bu ziyaretlerin gününbirlik olması, hem ilçede sayılan faaliyetler dışında yapılacak başka bir faaliyet ya da cazibe alanı olmamasından hem de konaklama olanağının

bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Avrupa’da daha yaygın olmakla birlikte II. Cittaslow Küresel Raporu’na göre, “yavaş kentlerde ortalama iki kitabevi, üç sanat galerisi bulunmakta; yavaş kentlerin %76’sında en az bir tiyatro ya da konser salonu yer almakta, %81’inde bir müze veya arkeolojik/tarihi sit alanı bulunmaktadır” (Donat, 2016: 79). Yenipazar’da Yörük Ali Efe Müzesi ve Orthosia Antik Kenti dışında sayılanlardan hiçbirinin bulunmaması, Yenipazar’ın cazibe merkezi olamamasının sebeplerini oluşturmaktadır.

İlçe merkezinde herhangi bir pansiyon, otel, lojman, misafirhane vb.ne rastlanmamıştır. Bu konuyla ilgili olarak Yüsrân Erden döneminde bahçeli eski bir yere butik otel yapılmasının düşünüldüğü ve Avrupa’daki ev pansiyonculuğunun uygulanmak istendiği; ancak halkın buna yanaşmadığı ve “yabancı insanları evinde istemediği” için sadece bir düşünce olarak kaldığı bilgisi edinilmiştir.

Yavaş kent olmanın önemli bir dezavantajı olarak konut satışlarının artması ve fiyatların pahalılaşması gösterilmektedir. Yenipazar açısından böyle bir durumun söz konusu olup olmadığı katılımcılara sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu yörede konut fiyatlarında bir artış olduğu ancak bunun sakin şehir olmaktan kaynaklanmadığı konusunda hemfikirdir. Sevil Terzioğlu, söz konusu artışların daha çok Seferihisar gibi yazlık ve deniz kıyısı yerlerde yaşandığından, Yenipazar’da böyle bir artış olmadığından bahsetmiştir. Benzer şekilde Zafer Savcı da Seferihisar’ın turizm potansiyelinin yüksek olması ve deniz kenarında yer almasına karşın Seferihisar’a kıyasla Yenipazar’ın coğrafi olarak dezavantajlı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle sırf Yenipazar sakin şehir olduğu için buraya yerleşme niyetinde olan kimse olmadığını, aksine tarım ve hayvancılıkla geçinen yörede istihdam olanağı olmadığı için gençlerin büyükşehirlere “kaçmakta” olduğunu söyleyerek “tarımla geçinen yere kim niye yerleşsin?” demektedir. Söz konusu ifadeler doğrultusunda ilçenin bu dezavantajlı coğrafi konumunun Yenipazar’ın Seferihisar’daki ivmeyi yakalayamamasında temel bir etken olduğu söylenebilir.

Soruyla ilgili olarak Feray Karapınar, yöredeki mimari yapının olumsuz anlamda hızla değişmekte olduğunu, ancak bunun sebebinin sakin şehrin getirdiği insan potansiyeli olmadığını, tüm Türkiye’de uygulanmakta olan kentsel dönüşüm yasaları olduğunu belirtmiştir.

Görüşmeler sırasında elde edilen bir bilgiye göre, kira fiyatlarının artmasının nedeni, muhtarların hepsinin dile getirdiği gibi, Adnan Menderes Üniversitesi Yenipazar Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin ev sahipleri açısından “büyük bir nimet olarak” görülmesidir, başka bir deyişle öğrenci talebinden kaynaklanmaktadır. Yani Yenipazar özelinde yavaş kent olmanın konut/kira fiyatlarına herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Son olarak katılımcılara bir sakin şehir olarak Yenipazar’ın geleceğini nasıl gördükleri sorulmuştur. Bu konuda katılımcıların bazılarının iyimser, bazılarının ise kötümser bir bakış açısına sahip olduğu görülmüştür. İyimserler arasında sivil toplum kuruluşu üyeleri ve sürecin başından bu yana yürütücüleri olarak Sevil Terzioğlu ve Feray Karapınar sayılabilir. Sevil Terzioğlu, Yenipazar’ın bu birlikte kalacağına ve iyi yerlere geleceğine inandığını belirtmiştir. Özellikle soru ile ilgili olarak Feray Karapınar’ın ifadeleri doğrudan alıntı yapmaya değerdir (Feray Karapınar, Kişisel Görüşme, Nisan 2016):

“Fark yaratma iddiasında olan insanlar Yenipazar’da olduğu sürece fark yaratılacaktır ve iyiye gidilecektir. Bu sadece bir temenni olarak değil, yaşam kurgumuza kadar yansıtılması gereken bir şey... Biz bunu yapmaya çalışıyoruz. Yenipazar’da ‘bir gün herkes yerli tohumuna sahip çıkacak, böylece 60-70 çiftçi ileriye taşınacak’ denseydi ya da ‘bu bataklıktan ne olur ki?’ diye bahsedilen Aşağıdip Gölü Tabiat Parkı’ni bir gün yüzlerce kuş gözlemcisinin gelip ziyaret edebileceği ve halk için güzel bir rekreasyon alanı olacağı söyleneydi kimse kabul etmezdi. Etmediler de. Ama biz bunları yaparken böyle olacağını düşünmüştük. Bu yüzden hem yaptığımız iş anlamında hem de hala komşuluğun, sıcak ilişkilerin devam ettiği bir yer olması anlamında Yenipazar’dan çok umutluyum. Tabii ki sakin şehir iddiasını devam ettirecek insanlara ihtiyaç var. Olmasa da biz dükkanı kapatıp gidenlerden olmayacağız”.

Buna karşın diğer bütün katılımcılar, Yenipazar’ın bir sakin şehir olarak geleceği ile ilgili karamsar bir bakış açısına sahiptir. Hem belediye başkanı hem de kaymakam tarafından vurgulanan husus, Yenipazar’ın köylerle birlikte nüfusu yaklaşık 13.000 iken bunun 10.500’ünü yaşlı nüfusun oluşturduğudur. Gençler, tarım ve hayvancılığın sağladığı olanaklardan daha fazlasını talep etmekte ve bu nedenle Denizli, Aydın, İzmir gibi şehir merkezlerine yerleşmektedir. Adnan Menderes Üniversitesi Yenipazar Meslek Yüksekokulu öğrencileri yöredeki genç nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Kaymakam Muhammed Sait Baytok da, gençlerin tarıma yanaşmadığını, onun yerine asgari ücret alma pahasına fabrikalarda çalışmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. İstihdam olanağının yanı sıra ilçede eğitim

olanaklarının sınırlı olması da bu sonucu yaratan nedenlerdendir. İlçede lise inşaatına yeni başlanmıştır ve bu nedenle lise öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu Nazilli'ye gitmektedir. Geriye kalan yaşlı nüfus ise ilçenin geleceğini iyileştirmek adına bir ivme yaratma potansiyeline sahip değildir ve Kadın Kooperatifi başkanı Fatma Özkan bu nedenle Yenipazar'ın hep “karınca yürüyüşü” devam edeceğine inandığını belirtmektedir.

Yüsrar Erden, karamsar bir bakış açısına sahip olmamakla birlikte üzüntüsünü şu şekilde dile getirmektedir (Yüsrar Erden, Kişisel Görüşme, Ağustos 2016):

“Yenipazar tam bir sakin şehir diyemeyiz; ama o yolda ilerliyordu. Kültür varlıklarına ve sulak alanlarına sahip çıkan, kentliler için park, meydan ve yeşil alanlar yapan, alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ve yerel kalkınmanın sağlanması için çalışmalar yapan bir yoldaydı. Ama Cittaslow, sonuçta bir yerel yönetimler birliği. Yerel yöneticiler değişince bu kimliğe sahip çıkılamayabileceğini ve unutulabileceğini gördük. Halk artık sakin şehir sözünü hiç duymuyor”.

Görüşme verilerinden elde edilen önemli bir bulgu, Yenipazar'da yavaş kent üyeliğinin yerel siyaset ekseninde belediye başkanlığı değişikliği ile özdeşleşmiş olmasıdır. Yenipazar'a bu unvanı kazandıran Yüsrar Erden, 2009-2014 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partili belediye başkanı olarak faaliyet göstermiştir. Mart 2014 yerel seçimlerinde ise daha önceki dönemlerde de belediye başkanlığı yapmış olan Adalet ve Kalkınma Partili Zafer Savcı yeniden seçilmiştir. Bu nedenle Sevil Terzioğlu, Yenipazar'da sakin şehir olmanın, ‘CHP’lilerin yaptığı ve AKP’lilerin yıkacağı’ bir şey olarak görüldüğünü söylemiş, Feray Karapınar da bu özdeşleşmeyi şu şekilde ifade etmiştir (Feray Karapınar, Kişisel Görüşme, Nisan 2016):

“Bir dönem CHP'nin karşısındaki herkes sakin şehre karşı oldu. Sonra standart seçmen refleksiyle seçtiği belediye başkanından istediği verimi alamayanlar, sakin şehir karşıtlığından vazgeçti. Şu an mevcut belediye başkanından memnun olmayan bir grup, Yüsrar Erden'in yönetim ekibini direk övmemekle birlikte sakin şehir üzerinden özlemlerini dile getiriyorlar”.

Çarşı Mahallesi muhtarı Süleyman Kozbek, 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanının değişmesinde dahi sakin şehir memnuniyetsizliğinin etkili olduğunu düşünmektedir. Belediye başkanlığının değişmesi ile birlikte yeni belediye başkanı Zafer Savcı'nın Yenipazar'ın yavaş kent olması hakkındaki karşıt duruşu da görüşmeler sırasında dile getirilmiştir. Feray Karapınar, seçim döneminde Zafer Savcı'nın “sakin şehir değil, üreten şehir olacağız” diye seçim arabalarının üstüne yazdığını, salyangozlara sümüklü böcek diyerek “bu sümüklü böcekleri de toplatacağım” dediğini ve Yenipazar yolunun girişindeki “Yavaşlayın!

Yenipazar'dasınız" tabelasını kaldırdıktan sonra halk tepki gösterince rüzgardan devrildiğini söyleyerek yeniden taktırdığını anlatmıştır. Ayrıca Zafer Savcı belediyesi ile birlikte ilk fesih edilen protokolün Karaot Tohum Derneği ile belediye arasında imzalanmış olan protokol olduğunu, Orthosia Kültür Merkezi'nin de kapatılarak bankaya kiralandığını anlatmıştır. Ancak Sevil Terzioğlu, kendi adına, mevcut belediye başkanının destek olmaya çalıştığını ifade etmiştir (Sevil Terzioğlu, Kişisel Görüşme, Mayıs 2016):

"Belediye başkanımız da destek olmaya çalışıyor. Yıllık aidat zamanı gelince parayı bana veriyor, ben yatırıyorum. Bu yıl içinde Portekiz'de bir Assembly yapılacak, belediye başkanı ile ona katılacağız, onun katılım bedellerini de yatırıyor. 'Şöyle bir şey varmış' diye bana danışıyor. Ama önemli olan bu da değil aslında, bu başkan gider, yine başkası gelir. Önemli olan sakin şehrin Yenipazar'a kattıklarını, kendimizin yozlaşmadığını gördükçe insanların da devam ettirmeyi istemesidir".

Kaymakam Muhammed Sait Baytok da belediye başkanının sakin şehir olmaktan dolayı memnun olmadığını; çünkü birlik üyeliği için istenen meblağın küçük bir yerel yönetim birimi olan Yenipazar belediyesi için ciddi bir külfet getirdiğini söylemektedir.

Belediye başkanı Zafer Savcı ise, kendisinin sakin şehir karşıtlığını doğrudan dile getirmemekle birlikte sakin şehir olmanın ilçeye bir katkısı olmadığını belirtmekte ve sakin şehirden beklentilerini şu şekilde ifade etmektedir (Zafer Savcı, Kişisel Görüşme, Nisan 2016):

"Bugün burada iş olanağı olmadığı için gençlerimiz gitti. Sokakta gördüğümüz gençlerin hepsi meslek yüksekokulu öğrencisi. Onlar da olmasa genç yok burada. Bir şeyin getirisi olmadan o şeyden sonuç alamazsınız. Burada vatandaşın işi çiftçilik, gelir kaynağı tarım. Bacasız fabrika yok, sanayi yok. Yenipazar'ı dışarıda tanıtılabilmemiz için olağanüstü bir şey olması lazım, milletin merakla beklediği bir şey olması lazım. Belli zamanlarda yurtdışındaki toplantılara katılıyoruz. Bu sene yine gideceğiz. Ama biz oraya gittiğimizde bir şeyler olması gerekir, Avrupa'daki sakin şehirlerden bizlere bir şeyler aktarılması gerekir. Sadece gidip-gelmeye, katılmayla bir şeyler başarmak zor. Sakinlik güzel şey, ama biz artık hareketlilik istiyoruz".

Görüşme verilerinden elde edilen bu bulguyu, yerel siyaset açısından yorumlamakta fayda vardır. Literatürde yerel seçimlerin büyük ölçüde ulusal siyasal faktörlerin etkisi doğrultusunda sonuçlandığı kabul edilse de yerel nitelikteki konuların etkisini de göz ardı etmemek gerekir (Gibson, 1988: 205). Yerel hizmetlerin niteliği ve yerel ihtiyaçlara uygunluğu, yerel yöneticilerin kişisel nitelikleri, deneyimleri gibi faktörler, yerel siyasette seçmen davranışını etkileyen temel faktörlerdir (Görmez ve Güleç, 2010: 76; Akgün, 2007: 102). Belediye yönetimlerinin başarısı ya da

başarısızlığı, seçmenin bir önceki dönemi değerlendirerek oy vermesi nedeniyle bir sonraki yerel seçimlerde seçmenin oyunu etkilemektedir (Görmez ve Güleç, 2010: 61). Sencer (1974, s. 277-278), yaptığı araştırmasında Türkiye’de insanların oy verirken gelecekte çok geçmişteki ekonomik performansı dikkate aldıklarını öne sürmektedir. Önceki belediye başkanı Yüsrar Erden’in aksine mevcut belediye başkanı Zafer Savcı’nın ekonomik odaklı bir bakış açısına sahip olduğu; bu bakış açısının halkın istihdam ve üretim artışı beklentisiyle örtüşmesi nedeniyle, Adalet ve Kalkınma Partili Zafer Savcı’nın belediye başkanlığına yeniden seçildiği görüşmelerde belirtilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında sakin şehir belediyesi hizmetlerinin Yenipazar’ın yerel ihtiyaçları ve beklentileri ile uyumlu olmaması ve belediye başkanının deneyimsizliği de etkili olmuş olabilir. Buna yönelik olarak, “Yüsrar Erden’in belediye başkanı olduktan hemen kısa bir süre sonra bu işe kalkışmasındansa, üçüncü veya dördüncü belediye başkanlığından sonra bunu yapması gerektiği” yönünde görüşlerini dile getirenler de olmuştur.

Yenipazar ile ilgili değinilmesi gereken bir nokta, 12 Kasım 2012 tarih ve 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte meydana gelen idari yapılanma ve yetki değişikliklerine yöneliktir. Kanun ile birlikte büyükşehir belediyesine dönüştürülen illerde büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırı olarak değişmiş ve büyükşehir ilçe belediyesi sınırları da ilçe mülki sınırları olarak düzenlenmiştir. Ayrıca ilçelerin mülki sınırları içindeki köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve köyler mahalleye dönüştürülerek ilçe belediyelerine bağlanmıştır (md. 1). Kanun ile birlikte büyükşehir belediyesine dönüşen illerde idari yapılanmada meydana gelen değişiklikler çeşitli açılardan tartışılmaktadır.

Kamu hizmeti sunumu bakımından kır-kent ayrımının ortadan kalkmasının belediye tanımını değiştirdiği gibi, yerel üzerinde merkezin vesayet denetimini arttırarak yerel özerkliğin sağlanmasını olumsuz etkileyeceği belirtilmektedir (Gözler, 2013:35-39). Ayrıca “kırsal alana hizmet sunmak için örgütlenmemiş olan belediyelerde sınırların mülki sınır olarak belirlenmesi yeni sorumluluklar doğurmaktadır” (Gunal, Atvur ve Okudan, 2014: 63). Kemal Gözler (2013, s. 60-61) de köylerin belediyelerin bir mahallesi haline dönüştürülmelerinin, bağlandıkları belediyeler için de -örneğin, söz

konusu köyler yüzünden kendi merkez mahallelerine hizmet veremez duruma düşme gibi nedenlerden dolayı- sakıncalı olabileceğini belirtmektedir.

Kanuna yöneltilen eleştiriler sadece kamu hizmeti sunumu açısından olmayıp yerel demokrasi ile ilgili yönleri de bulunmaktadır. İlçe belediyesinin büyükşehir ilçe belediyesi haline dönüştürülerek yetkilerinden bir kısmının büyükşehir belediyesine devredilmesi ve büyükşehir belediyesinin vesayeti altına sokulması yerel demokrasi ve yerel özerklik açısından olumsuz değerlendirilmektedir (Gözler, 2013: 74-75).

Kanun ile birlikte büyükşehir belediyesine dönüştürülen Aydın ilindeki ilçe belediyelerinden birisi olan Yenipazar Belediyesi, büyükşehir ilçe belediyesi haline dönüşmüştür. Yenipazar sınırları içinde çevre köylerin de mahalleye dönüşmesi ile birlikte 18 mahalle olduğu görülmektedir. Ancak ilçe merkezinde bulunan mahalleler; Hükümet Mahallesi, Doğu Mahallesi, Çarşı Mahallesi ve Yeni Mahalle olmak üzere dört tanedir. Mevcut belediye başkanı Zafer Savcı, literatürdeki eleştirilere paralel şekilde, söz konusu değişikliği şöyle değerlendirmektedir (Zafer Savcı, Kişisel Görüşme, Nisan 2016): *“Bu yasa ile yapılan şey ilçe belediyelerinin yok sayılmasıdır. Biz burada ne yapabiliriz ki? Para yok. Eğer bu sistem devam edecekse büyükşehir buralara genel müdür, daire başkanı vb. ataması lazım. Mevcut haliyle hem yetki karmaşası hem de maddi imkansızlıklar konularında sıkıntılar yaşıyoruz”*.

Konunun Yenipazar özelinde yavaş kent olmakla ilgili bir yönü de bulunmaktadır. Çünkü yeni düzenlemeyle birlikte Aydın Büyükşehir Belediyesi’nin yetkiyi elinde bulundurması, Yenipazar’ın yavaş kent unvanına karşı çıkması durumunda buna engel olabileceği ihtimalini gündeme getirmektedir. Nitekim 6360 sayılı Kanun, *“büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin kendi aralarında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir.”* demektedir. Bu nedenle Aydın Büyükşehir Belediye Başkanı’nın Yenipazar’ın yavaş kent olması ile ilgili faaliyetleri destekleyip desteklemediği yöredeki sivil toplum kuruluşu temsilcilerine sorulmuştur. Sevil Terzioğlu, başkanın yavaş kent olmakla ilgili bilgi sahibi olmaması nedeniyle faaliyetleri desteklemediğini belirtmiştir. Feray Karapınar ise, Karaot Tohum Derneği ile Yenipazar Belediyesi arasındaki protokolün 2014 yılında fesih edilmesinin ardından Derneğin, 2015-2016 yılları arası bir yıllık sürede

Aydın Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği içinde yöredeki faaliyetlerine devam etmiş olmasına rağmen Aydın Büyükşehir Belediyesi ile olan protokolün de Büyükşehir Belediyesi tarafından sebep gösterilmeksizin tek taraflı olarak fesih edildiğini belirtmiştir. Ancak Büyükşehir Belediyesi, Derneğin Yenipazar'da yürütmüş olduğu iki faaliyeti (Tohumluk Geliştirme Merkezi'nde yeni tohumların atılıp yetiştirilmesi ve 4 metre karelik bir deneme alanında ekim-dikim yapılması) kendi yetkisi çerçevesinde yürütmeye devam etmektedir. Feray Karapınar'a göre, bunun nedeni, Büyükşehir Belediyesinin elinde bulundurduğu yetkiyi bir sivil toplum kuruluşu ile paylaşmak istememesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumun, yukarıda sözü edilen 6360 sayılı Kanunu da göz önünde bulundurarak, Yenipazar'da yavaş kent faaliyetlerinin sürdürülememesindeki nedenlerden birisini oluşturduğu düşünülebilir.

4.4. Anket Analizleri

Araştırmanın birinci bölümünde, kaynak kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sürdürülen iş, kişisel aylık gelir, Yenipazar'da ikamet etme süresi ve yaşadığı mahalleye ilişkin bilgileri ifade eden demografik istatistikler yer almaktadır. Bu istatistikler, katılımcıların evreni temsil yeteneğine dair ipucu verebilmesi ve ölçümlenen olguların demografik özelliklere göre değişkenliğini göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırma sorularının cevaplanabilmesi için ihtiyaç duyulan bir diğer bilgi türü de katılımcıların yaşadıkları yerin yavaş kent olduğundan memnun olma durumlarının ölçülmesidir. Bu nedenle anket formunun birinci bölümünde son soru olarak katılımcıların yaşadıkları yerin yavaş kent olmasından duydukları memnuniyet düzeyini ölçmek amaçlı 5'li likert tipte 1= Hiç memnun değilim, 2= Memnun değilim, 3= Ne memnunum ne de değilim, 4= Memnunum ve 5= Kesinlikle memnunum seçeneklerini içeren bir soru sorulmuştur.

4.4.1. Araştırma modeli

Araştırma amaçları dahilinde oluşturulan araştırma modeli aşağıdaki gibidir.

Kontrol Değişkenleri

- Yaş
- Cinsiyet
- Eğitim Düzeyi

- İkamet Süresi
- Sürdürülen İş
- Yaşanılan Mahalle

Yavaş Kent Algısı ←-----→ Yavaş Kent
Olmaktan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

Araştırma modelinde yer alan yavaş kent algısı, 5 bileşenden oluşmaktadır. Yukarıda da görüleceği üzere bu bileşenler:

- Ekonomik kentsel yaşam kalitesi
- Fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi
- Çevresel kentsel yaşam kalitesi
- Sosyal kentsel yaşam kalitesi
- Kültürel kentsel yaşam kalitesi şeklindedir.

Bilindiği üzere bir araştırma kullanılan değişkenler, birbirlerini etkileyip etkilememelerine ya da nedenselliği gösterme durumlarına göre bağımlı veya bağımsız değişken olarak ifade edilmektedir. Bağımsız değişkene bağlı olarak farklı değerler alabilen değişken, bağımlı değişkendir (Özdemir, 2008: 48). Bağımlı değişken, bir sonuç olarak açıklanması istenen bir durumu ya da olayı temsil ederken (İslamoğlu, 2011: 31), bağımsız değişken bağımlı değişkenin değerini belirleyen ve başka değişkenlerden etkilenmeyen değişkenlerdir. Bir araştırmada bağımsız değişken sayısının birden fazla olması mümkündür (Özdemir, 2008: 48).

Yukarıda sıralanan yavaş kent algısı bileşenlerinin aynı zamanda araştırmada bağımsız değişkenleri temsil ettiği açıkça görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal ve kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik algılamalar/değerlendirmeler alt boyutları şeklinde 5 adet bağımsız değişkenden söz etmek mümkündür. Söz konusu bağımsız değişkenlere bağlı olarak değişmesi beklenen durum ya da olay, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi olacaktır. Bu doğrultuda araştırmanın bağımlı değişkeni ‘yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi’ olarak ifade edilebilir.

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin yapılan araştırmalarda kullanılan göstergeler; iklim, doğal güzellikler gibi sabit fiziksel/mekânsal özelliklerin yanı sıra kentsel yeşil alanların oranı, suç oranı, işsizlik oranı gibi kentsel yaşamın nesnel ve görünen özelliklerinden hareketle oluşturulmaktadır. Bunlara örnek olarak; iyi hava

kalitesine sahip günlerin sayısı, çevresel kazaların sıklığı, altyapı için yapılan harcamalar, geri dönüşüm oranı gibi göstergeler verilebilir. Çalışmada bu göstergelerden bağımsız değişkenler olarak yararlanmak mümkün olmakla birlikte çalışma yavaş kent kavramına odaklandığı için yavaş kent kriterleri ve yavaş kent olmanın gerekliliklerini de birlikte düşünmek gerekmiştir. Ayrıca araştırmanın amacı, yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini sübjektif yönüyle ortaya koymak olduğundan öznel değerlendirmelere yer verilmesi tercih edilmiştir.

4.4.2. Verilerin analizi ve raporlanması

Araştırma verilerinin anket formları yardımıyla toplanmasından sonra ilk olarak veriler sayısallaştırılarak Microsoft Office Excel programına girilmiştir. Verilerin Microsoft Office Excel'e girilmesinden sonra SPSS 23.0 versiyonuna aktarılmış ve istatistiksel analiz sürecinin tamamı bu program ile tamamlanmıştır. İlk olarak 405 adet verinin kalitesi kontrol edilmiştir. Veri kalitesinin kontrolü sırasında ilk olarak kategorik değişkenler incelenmiştir. Bilindiği üzere kategorik değişken, düzeyleri sözel olarak ifade edilen ve sınıflanabilir türden olan değişkenlerdir. Nitel değişken olarak da adlandırılabilen kategorik değişken, nicel olan numerik değişkene oranla kontrol edilmesi daha kolay olan değişkendir, çünkü girilebilecek değerler sınırlıdır. Araştırmada kategori dışında kodlanan herhangi bir gözleme ait veri bulunamamıştır. Daha sonra likert tipli sorulara ait ranj dışında bir değer olup olmadığı araştırılmıştır. Gruplandırılmış verilerde ranj hesaplaması, bir dağılımdaki en büyük grup aralığının orta değerinden, en küçük grup aralığının orta değerinin çıkarılması ile yapılmaktadır (Şen, 2017). Bu hesaplamada da veride herhangi bir hataya rastlanmamış, ayrıca değişkenlerin ortalamaları ve standart sapmalarının mantıklı değerler olduğu gözlemlenmiştir.

Bu aşamadan sonra kayıp veri analizi (*missing value analysis*) gerçekleştirilmiştir. Kayıp veri, anket formunda yer alan sorulara cevap vermeyen katılımcılar nedeniyle meydana gelmektedir. Kayıp verilerin analizinde, boş bırakılan cevapların sistematik bir şekilde dağılıp dağılmadığına bakılmaktadır. Araştırmada yer alan kategorik değişkenler ve likert tipteki sorularda herhangi bir kayıp değer bulunmamıştır. Veride kayıp değer barındıran tek değişkenin gelir düzeyini ölçmek için sorulan soru olduğu gözlemlenmiş, kayıp değer (yani gelir düzeyi sorusunu yanıtlamayan

katılımcılar) sayısının 160 (%39,5) olduğu görülmüştür. İstatistiksel analizlerde önemli sorunlara yol açabilen kayıp veriler, olası bir yanlılık kaynağını oluşturmakta ve istatistiksel analiz gücünün azalmasına yol açmaktadır (Demir ve Parlak, 2012: 231). Kayıp veri analizinde boş bırakılan cevapların sistematik olmayan (rastsal) şekilde dağılması arzu edilen bir durumdur. Ancak araştırmada gelir değişkenindeki kayıp verilerin rastsal dağılmadığı (yanlı dağıldığı) gözlemlenmiştir.

Gelir düzeyine göre yapılacak analizlerin yanlı ve tutarsız olacağı düşünülerek gelir değişkeni araştırma dışında bırakılmış ve böylece verideki kayıp değer sorunu çözümlenmiştir. Verilerin analizi aşamasında kayıp veri saptanmış olması durumunda bu verilerin veri setinden çıkarılması kabul görmüş bir yöntemdir. Örneğin Schafer (aktaran Akbaş ve Tavşancıl, 2015: s. 40), “pek çok istatistik paket programının bu işlemi otomatik olarak yaptığını” ve bunun savunabilir bir çözüm olduğunu ifade etmektedir.

Bu aşamanın ardından tekli ve çoklu sapkın değerlerin (*outliers*) tespitine geçilmiştir. Sapkın değer, veri setine uygun olmadığı düşünülen olağan dışı değerleri ifade etmektedir. Tekli (tek değişkenli) sapkın değerlerin tespiti için soruların Z değerleri hesaplanmıştır. Z değeri, soruların standart puanlarını, yani standart normal dağılımlarını göstermektedir. Başka bir deyişle, değerler grubunda bir değer ortalama ile ilişkisinin istatistiksel bir ölçümüdür. Araştırmada hiçbir gözlemin tekli sapkın değer içermediği tespit edilmiştir.

Tekli sapkın değerlerin tespitinden sonra çoklu (2’den fazla değişkenli) sapkın değerlerin tespiti için mahalanobis uzaklıkları (*mahalanobis distance*) değerlendirilmiştir. Mahalanobis uzaklığı, çoklu regresyon modelinde kullanılan bağımsız değişkenler uzayındaki merkezden veya örneklem ortalamasından tek bir veri noktasının uzaklığını ölçen bir istatistiktir. Bu uzaklık hesaplanırken 0,001 anlamlılık düzeyinin dikkate alınması önerilmektedir (Kağar, 2010: 36). Araştırmada bu bilgiler ışığında %0,001 olasılıkla “277., 320., 104., 168., 220., 140. ve 202.” gözlemlerin çoklu sapkın değerler içerdiği tespit edilmiştir. Sapkın değerlerin ortalamaları kendine çekerek analizlerin yansızlık ve tutarlılıklarını kuşkuya düşürme gibi bir özellikleri olduğundan söz konusu 7 gözlemin de araştırma dışında bırakılmasına karar verilmiştir.

Kayıp değer ve sapkın değerler ile ilgili sorunlar çözümlendikten sonra verilerin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmeye yarayan bir yöntem olarak değişkenlerin çarpıklık (*skewness*) ve basıklık (*kurtosis*) değerleri incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2015: 13), çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 aralığında olması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiğini kabul etmektedir. Buna göre:

- Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için çarpıklık değeri ,084; basıklık değeri -,751;
- Fiziksel/mekansal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için çarpıklık değeri ,600; basıklık değeri -,235;
- Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için çarpıklık değeri ,538; basıklık değeri -,261;
- Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için çarpıklık değeri ,779; basıklık değeri -,150;
- Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için çarpıklık değeri ,307; basıklık değeri -1,259;
- Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi için çarpıklık değeri -,986; basıklık değeri ,168 olarak tespit edilmiştir.

Değerlerin hepsinin -1,5 ile +1,5 aralığında olduğu gözlemlendiği için verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir.

4.4.3. Demografik istatistikler

Araştırma kapsamında örnekleme dahil edilen katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve sürdürülen işlere ait istatistikleri şu şekildedir:

Katılımcıların %42,5'i kadın (N=169), %57,5'i erkektir. (N=229). Bu oran, Yenipazar'daki toplam kadın-erkek nüfusu oranları ile de uyumludur. Bu durumda katılımcılar arasında kadın ve erkeklerin temsil edilme oranının dengeli olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yaş aralıklarına göre dağılımları ise şu şekildedir: %29,9'u 18 ile 24 yaş arası (N=119), %18,6'sı 25 ile 34 yaş arası (N=74), %18,3'ü 35 ile 44 yaş arası (N=73), %12,6'sı 45 ile 54 yaş arası (N=50), %11,3'ü 55 ile 64 yaş arası (N=45), %9,3'ü 65 yaş ve üzeri (N=37). Bu dağılımda 18-24 yaş arası grubun çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu grubu, 25-34 yaş arası grup ile 35-44 yaş arası grup

izlemektedir. Söz konusu üç yaş grubu, katılımcılar arasında yaklaşık %65'lik bir çoğunluğu oluşturmaktadır.

Araştırmanın görüşme verileri bölümünde Yenipazar'da genç nüfusun azlığı ve gençlerin ilçedeki istihdam olanaklarının yetersizliği sebebiyle büyükşehirlere yerleşme eğiliminde olduğu vurgulanmıştır. Ancak araştırmada katılımcılar arasında çoğunluğu oluşturan yaş grubunun genç nüfus olması, araştırmaya katılmaya daha istekli ve gönüllü olmalarıyla açıklanabilir. Ayrıca TÜİK'in 2013 yılında yayımlanmış olduğu Seçilmiş Göstergelerle Aydın Raporu'nda yer alan Yenipazar'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında da aynı yaş gruplarının Yenipazar'ın toplam nüfusunun yaklaşık %40'lık bir çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, Yenipazar'da genç ve orta yaşlı nüfusun oranı azımsanmayacak bir düzeydedir.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımları: %1,5'i okur-yazar değil (N=6), %0,3'ü okur-yazar (N=1), %44,2'si ilköğretim (N=176), %41,7'si lise (N=166), %3,8'i ön lisans (N=15), %7,8'i üniversite (N=31), %0,8'i lisansüstü (N=3) şeklindedir. Bu dağılımda katılımcıların arasında ilköğretim ve lise mezunlarının yaklaşık %85'lik bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu çoğunluk, TÜİK'in (2013) Seçilmiş Göstergelerle Aydın Raporu'nda da benzer şekilde (s. 105) tespit edilmiştir (%80).

Son olarak katılımcıların sürdürmekte oldukları iş durumlarına ait istatistikler: %2,3'ü çalışmıyor (N=9), %15,1'i ev hanımı (N=60), %23,6'sı öğrenci (N=94), %3,8'i çiftçi-üretici (N=15), %16,1'i işçi-memur (N=64), %15,8'i esnaf (N=63), %11,3'ü emekli (N=45), %12,1'i diğer meslekler (N=48) şeklinde tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında sırasıyla öğrenciler, işçi-memurlar, esnaf ve ev hanımlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Temelde kırsal nitelikli bir yerleşim yeri olan Yenipazar'da halkın temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olmasına karşın araştırmada katılımcılar arasında çiftçi-üretici meslek grubu oranının %3,8 olması, meslek grubuna ulaşmanın zorluğu ile açıklanabilir.

Katılımcıların ikamet süresi ve ikamet ettikleri mahalleler ile ilgili istatistikler ise şu şekildedir:

Katılımcıların %22,1'i 0 ile 5 yıl arası süredir (N=88), %7,8'i 6 ile 15 yıl arası süredir (N=31), %25,4'ü 16 ile 25 yıl arası süredir (N=101), %30,7'si 26 ile 50 yıl

arası süredir (N=122), %14,1'i 51 yıl ve üzeri süredir Yenipazar'da ikamet etmekte olduğunu ifade etmiştir (N=56). Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, 16 ile 25 yıl ve 26 ile 50 yıl arası süredir Yenipazar'da ikamet etmektedir.

Katılımcıların %24,1'i Çarşı mahallesinde (N=96), %29,6'sı Hükümet mahallesinde (N=118), %21,6'sı Doğu mahallesinde (N=86), %24,6'sı Yeni Mahallede (N=98) oturmaktadır. Yenipazar kentsel nüfusunu oluşturan dört mahallenin nüfuslarının toplam ilçe merkezi nüfusuna oranları da oldukça benzerdir. Görüşülen mahalle muhtarlarına mahallelerin nüfusları sorulduğunda; en fazla nüfusa sahip Hükümet Mahallesi'nin yaklaşık %30, Çarşı Mahallesi ve Yeni Mahalle'nin yaklaşık %25 ve en az nüfusa sahip Doğu Mahallesi'nin de yaklaşık %20'lik bir orana sahip oldukları bilgisi edinilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların yaşadıkları mahallelere göre dağılımlarında, mahallelerin evreni temsil edebilmeleri açısından dengeli olmasına dikkat edilmiştir. Bu örnekleme türü, olasılığa dayalı örneklemler arasında "tabakalı (*stratified*) örnekleme" tekniğine uygundur. Böylece evrendeki alt grupların örnekleme temsil edilmeleri garanti altına alınmaktadır (Balcı, 2009: 93).

4.4.4. Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkileyen değişkenler

Çapraz tablo (crosstab), genel olarak iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmek için kullanılmaktadır. Çapraz tabloda yer alan değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılan ki kare (χ^2) analizi ise, frekans dağılımları üzerinden işlem yapan bir analiz yöntemidir. Bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü anova testlerinden farkı, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin her ikisinin de kategorik (sayısal olmayan-nitel) değişkenler olmasıdır. Bağımlı/bağımsız değişkenlerin kategorileri iki veya ikiden fazla olabilmektedir. Ayrıca, ölçümle belirtilen sürekli (sayısal) değişkenler de belli bir dereceden az veya çok olarak nitelendirilerek kategorik değişken haline getirilebilmekte ve ki-kare testi uygulanabilmektedir (Güngör ve Bulut, 2008: 84).

Araştırmada yer alan kategorik değişkenler; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ikamet süresi, sürdürülen iş ve yaşanılan mahalle şeklindedir. Araştırmada ölçeklerden oluşturulan sürekli değişkenlerin kategorize edilip çapraz tablolar ile yüzde karşılaştırması yapılmıştır. Sürekli değişken olan yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi değişkeni, düşük memnuniyet ve yüksek memnuniyet olarak

kategorize edilip söz konusu kategorik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulgularanan değişkenler; yaş, ikamet süresi ve sürdürülen iş değişkenleri olarak tespit edilmiştir.

4.4.4.1. Yaş değişkenine göre farkların araştırılması

Yavaş kent algısı bileşenleri için ortalamanın üzerinde ve altında olan katılımcıların düşük ve yüksek memnuniyet olarak kategorize edildikten sonra yaş gruplarına göre çapraz tablolar düzenlenmiştir. Yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturan her bir değişken için düşük ve yüksek memnuniyete sahip katılımcıların yüzdesi bakımından %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Bu durumda yaş değişkeninin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkileyen bir değişken olduğu söylenebilir. Buna göre:

- Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =19,080, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 35-44 yaş arası katılımcılarda iken (%65,8), en fazla düşük memnuniyete sahip katılımcının bulunduğu yaş grubu 65 yaş ve üzeridir (%62,2). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, 18-24 yaş arası (%58) olarak tespit edilmiştir.
- Fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =12,562, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 35-44 yaş arası katılımcılarda iken (%50,7), en fazla düşük memnuniyete sahip katılımcının bulunduğu yaş grubu 65 yaş ve üzeridir (%70,3). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, 18-24 yaş arası (%69,7) olarak tespit edilmiştir.
- Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =15,870, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 35-44 yaş arası katılımcılarda iken (%59,5), en fazla düşük memnuniyete sahip katılımcının bulunduğu yaş grubu 65 yaş ve üzeridir (%64,9). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, 18-24 yaş arası (%63) olarak tespit edilmiştir.

- Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =14,635, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 35-44 yaş arası katılımcılarda iken (%52,1), en fazla düşük memnuniyete sahip katılımcının bulunduğu yaş grubu 65 yaş ve üzeridir (%70,6). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, 18-24 yaş arası (%70,3) olarak tespit edilmiştir.
- Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =19,178, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 35-44 yaş arası katılımcılarda iken (%60,3), en fazla düşük memnuniyete sahip katılımcının bulunduğu yaş grubu 65 yaş ve üzeridir (%67,6). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, 18-24 yaş arası (%67,2) olarak tespit edilmiştir.

Yavaş kent algısını oluşturan her bir değişkenin (ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar) aynı yaş gruplarına göre farklılaştığı dikkat çekmektedir. Her bir değişken için en fazla yüksek memnuniyete sahip yaş grubu 35-44 yaş arası grup iken, en fazla düşük memnuniyete sahip yaş grubu 65 yaş ve üzeri grup olarak tespit edilmiştir. Ayrıca en fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup 18-24 yaş arası gruptur.

Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik olarak, en genç grup olan 18-24 yaş arası grubun düşük memnuniyete sahip olması, nitel verileri doğrular biçimde, ilçede gençlere yönelik istihdam olanaklarının yetersizliği ile açıklanabilir. En yaşlı grup olan 65 yaş ve üzeri grup ise, geçimlik üretim yapmakta olduğu için bu grup açısından yavaş kent olmanın ekonomik kentsel yaşam kalitesi algısı üzerinde fazladan bir etki yaratmadığı düşünülebilir. Öte yandan, orta yaş grubu olarak nitelendirilebilecek olan 35-44 yaş arası grupta memnuniyetin daha yüksek çıkması, bu gruba esnaf ve üreticilerin dahil olması ve yavaş kent olmanın esnaf ve üreticilerin gelirlerini arttırmış olması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca fiziksel/mekânsal ve çevresel düzenlemelerin gereği gibi yapılmaması, orta yaş grubundan ziyade genç ve yaşlı grupların memnuniyet düzeyini daha fazla etkilemektedir. 65 yaş ve üzeri grup, Yenipazar'ın yavaş kent olmasından önce de halihazırda geleneklerine bağlı ve kendi kültürel yapısını muhafaza eden bir yaşam tarzına sahiptir. Benzer şekilde,

sosyal ilişkilerin ve aidiyet duygusunun güçlenmesi gibi sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik konularda da halihazırda sıcak ve samimi ilişkilerini Yenipazar'ın yavaş kent olmasından önce de devam ettirmeyi başarmış 65 yaş ve üzeri grup için memnuniyet düzeyinin düşük çıkması beklenebilir bir bulgudur. Yenipazar'da yavaş kent olmanın sosyal ilişkilerin gelişmesi ya da aidiyet duygusu açısından bir katkı sağlamadığını göstermektedir. 18-24 yaş grubuna dahil olan gençlerde memnuniyet düzeyinin düşük çıkması ise, kültürel ve sosyal faaliyetlerin daha aktif olmasına yönelik beklentileri ve bu beklentilerin karşılanmaması ile ilişkilendirilebilir.

4.4.4.2. İkamet süresi değişkenine göre farkların araştırılması

Yavaş kent algısı bileşenleri için ortalamanın üzerinde ve altında olan katılımcıların düşük ve yüksek memnuniyet olarak kategorize edildikten sonra ikamet süresine göre çapraz tablolar düzenlenmiştir. Yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturan her bir değişken için düşük ve yüksek memnuniyete sahip katılımcıların yüzdesi bakımından %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Bu durumda ikamet süresi değişkeninin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkileyen bir değişken olduğu söylenebilir. Buna göre:

- Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =20,055, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılarda iken (%65,6), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde, 0-5 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılardadır (%64,5).
- Fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =13,949, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılarda iken (%51,6), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde, 0-5 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılardadır (%72,7).
- Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =10,022, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılarda iken (%55,7), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde, 0-5 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılardadır (%65,9).

- Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =9,861, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılarda iken (%45,1), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde, 0-5 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılardadır (%75).
- Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =12,469, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılarda iken (%52,5), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde, 0-5 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılardadır (%69,3).

Yavaş kent algısını oluşturan her bir değişkenin (ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar) aynı aralıktaki ikamet süresine göre farklılaştığı dikkat çekmektedir. Her bir değişken için en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde, 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılarda iken, en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde, 0-5 yıl arası süredir ikamet etmekte olan katılımcılar olarak tespit edilmiştir.

0-5 yıl arası süredir ikamet eden grup için memnuniyet düzeyinin düşük olması çeşitli sebeplerle ilişkilendirilebilir. Öncelikle söz konusu grubun Yenipazar'daki ikamet süresi, Yenipazar'ın yerlisi olmadıklarını ve başka bir yerden gelerek ilçeye yerleştiklerini düşündürmektedir. Yenipazar'ın 2011 yılında yavaş kent unvanını kazanmış olduğu da göz önünde bulundurulursa, söz konusu grup için ilçede ikamet etmeye başladıklarından itibaren Yenipazar'ın yavaş kent olmasının örneğin, gençler için bir istihdam olanağı yaratmamış olması, mekânsal ve çevresel düzenlemelerin gereği gibi yapılmaması, belediye başkanının değişmesi ile birlikte yavaş kent projelerinin sürdürülebilir olamamasına yönelik gözlemleri bu gruplar için olumsuz algılama ve değerlendirmeler yaratmıştır.

Buna karşın 26-50 yıl arası süredir ikamet etmekte olan grubun daha yüksek memnuniyet düzeylerine sahip olması, daha olumlu algılamalara sahip olması anlamına gelmektedir. Söz konusu grup, araştırmaya dahil edilen örneklemin 18 yaş ve üzeri olduğu da dikkate alındığında, üst yaş grubunu temsil etmektedir. Bu kadar uzun yıllardır ilçede yaşıyor olmak, oranın yerlisi olduklarını göstermektedir. Bu

katılımcıların başka yerler ile Yenipazar arasında bir karşılaştırma yapma seçeneklerinin olmaması ve yaşanan yere bağlılık duygusu ile kentsel gelişim ve kalkınma için büyük bir ivme beklentisi içinde olmaması, memnuniyet düzeyinin yüksek olmasını etkilemiş olabilir.

4.4.4.3. Sürdürülen iş değişkenine göre farkların araştırılması

Yavaş kent algısı bileşenleri için ortalamanın üzerinde ve altında olan katılımcıların düşük ve yüksek memnuniyet olarak kategorize edildikten sonra sürdürülen işe göre çapraz tablolar düzenlenmiştir. Yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturan her bir değişken için düşük ve yüksek memnuniyete sahip katılımcıların yüzdesi bakımından %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Bu durumda sürdürülen iş değişkeninin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkileyen bir değişken olduğu söylenebilir. Buna göre:

- Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =19,635, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde işçi-memur grubu katılımcılarda iken (%67,2), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde çalışmayan katılımcılardadır (%77,8). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, öğrenciler (%60,6) olarak tespit edilmiştir.
- Fiziksel/mekansal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =18,679, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde işçi-memur grubu katılımcılarda iken (%51,6), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde çalışmayan katılımcılardadır (%88,9). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, öğrenciler (%74,5) olarak tespit edilmiştir.
- Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =22,337, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde “diğer” meslek grubu katılımcılarda iken (%62,5), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde çalışmayan katılımcılardadır (%88,9). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, öğrenciler (%67) olarak tespit edilmiştir.
- Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =17,264, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip

yüzde “diğer” meslek grubu katılımcılarda iken (%52,1), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde çalışmayan katılımcılardadır (%88,9). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, öğrenciler (%74,5) olarak tespit edilmiştir.

- Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda (Ki-Kare =19,654, $p<0,05$) en fazla yüksek memnuniyete sahip yüzde “diğer” meslek grubu katılımcılarda iken (%58,3), en fazla düşük memnuniyete sahip yüzde çalışmayan katılımcılardadır (%88,9). En fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup ise, öğrenciler (%70,2) olarak tespit edilmiştir.

Genel olarak en fazla yüksek memnuniyete sahip gruplar, işçi-memur grubu ile “diğer” meslek grubu iken en fazla düşük memnuniyete sahip grup, yavaş kent algısını oluşturan her bir değişken için (ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar) çalışmayan katılımcılar olarak tespit edilmiştir. Ayrıca en fazla düşük memnuniyete sahip ikinci grup, yine her bir değişken için aynı olacak şekilde, öğrencilerdir.

Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda çalışmayan katılımcıların memnuniyet düzeylerinin düşük çıkması beklenebilir bir bulgudur. Bu katılımcılar için yavaş kent olmanın kendilerine sağladığı bir istihdam olanağı bulunmamaktadır. Ayrıca görüşme verilerinden hatırlanacağı üzere ilçe genelinde kiraların ve ev fiyatlarının hızla artmakta olduğu vurgulanmış; ancak bunun yavaş kent unvanı ile ilgili olmaktan ziyade ülkede genel olarak yükselişe geçen gayrimenkul sektörü ve öğrenci talebi ile ilgili olduğu belirtilmişti. Bu durumda ilçe genelinde artan kiraların, bakış açılarına göre yavaş kent unvanı ile ilişkilendirilerek öğrenciler arasında bir memnuniyetsizlik yaratıyor olması beklenebilir. Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda işçi-memur grubunun ardından yüksek düzeyde memnuniyete sahip olan diğer gruplar; çiftçi-üretici, esnaf ve ev hanımları olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu, yavaş kent olmanın gereği olarak ilçede kurulan üretici pazarı ve Kadın Kooperatifinin çiftçi-üretici, esnaf ve ev hanımları için istihdam olanağı yaratmış olması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca Yenipazar’da Seferihisar’ın aksine ilçenin yavaş kent olmasından sonra hayat pahalılığı gibi bir

sonuç gözlenmediği için, bu durumun işçi-memur grupları üzerinde bir baskı yaratmamış olması, söz konusu gruplar için memnuniyet düzeyinin yüksek çıkmasında etkili olmuş olabilir. Birçok kişinin de dile getirdiği gibi; “Yenipazar, cebinizde paranız olmasa dahi rahatlıkla alışveriş yapabileceğiniz bir yerdir”.

Analizde ilgi çekici olan bulgular, öğrenciler ile çalışmayan katılımcıların yavaş kent algısını oluşturan her bir değişken için düşük düzeyde memnuniyete sahip olmasıdır. Ayrıca sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar konusunda tüm katılımcıların düşük düzeyde memnuniyete sahip olduğu bulgulanmıştır.

4.4.5. Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkilemeyen değişkenler

Yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulgulanmayan değişkenler; cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaşanılan mahalle değişkenleri olarak tespit edilmiştir.

4.4.5.1. Cinsiyet değişkenine göre farkların araştırılması

Yavaş kent algısı bileşenleri için ortalamaların üzerinde ve altında olan katılımcıların düşük ve yüksek memnuniyet olarak kategorize edildikten sonra cinsiyete göre çapraz tablolar düzenlenmiştir. Yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturan her bir değişken için düşük ve yüksek memnuniyete sahip katılımcıların yüzdesi bakımından %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Yavaş kent algısını oluşturan tüm değişkenler (ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar), araştırmaya dahil edilen kadın ve erkek katılımcılar arasında %95 güven düzeyinde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$). Yani kadın ve erkekler, yavaş kent olmanın ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal ve kültürel kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini benzer şekilde algılamaktadır. Aynı şey, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi için de geçerlidir. Yavaş kent algısını oluşturan değişkenler arasında yalnızca ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için kadın ve erkek katılımcıların yüksek memnuniyete sahip oldukları görülmüştür. Bu durum, yavaş kent olmanın gereği olarak ilçede kurulan üretici pazarı ve Kadın Kooperatifi ile birlikte kadınların

da hane gelirine katkıda bulunmaya başlaması ile açıklanabilir. Diğer tüm değişkenler açısından kadın ve erkek katılımcılar düşük memnuniyete sahiptir. Bu durumda cinsiyet değişkeninin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkilemeyen bir değişken olduğu söylenebilir.

4.4.5.2. Eğitim düzeyi değişkenine göre farkların araştırılması

Yavaş kent algısı bileşenleri için ortalamanın üzerinde ve altında olan katılımcıların düşük ve yüksek memnuniyet olarak kategorize edildikten sonra eğitim düzeyine göre çapraz tablolar düzenlenmiştir. Yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturan her bir değişken için düşük ve yüksek memnuniyete sahip katılımcıların yüzdesi bakımından %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Yavaş kent algısını oluşturan tüm değişkenler (ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar), araştırmaya dahil edilen farklı eğitim düzeylerine sahip katılımcılar arasında %95 güven düzeyinde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$). Yani ilköğretim mezunu olan gruplar ile sözelimi lisans mezunu olan gruplar, yavaş kent olmanın ekonomik, fiziksel/mekânsal, çevresel, sosyal ve kültürel kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini benzer şekilde algılamaktadır. Aynı şey, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi için de geçerlidir. Yavaş kent olmanın gereklilikleri ilçede ideal bir şekilde yerine getirilseydi, gruplar arasında eğitim düzeyindeki farklılığa bağlı olarak bilinç ve farkındalık bakımından bir farklılığın saptanması beklenebilirdi. Ancak bu durumda memnuniyet düzeyinin, ilköğretim veya yüksekokul mezunu olup olmama ile ilgili değil, orada yaşıyor olma ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda eğitim düzeyi değişkeninin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkilemeyen bir değişken olduğu söylenebilir.

4.4.5.3. Yaşanılan mahalle değişkenine göre farkların araştırılması

Yavaş kent algısı bileşenleri için ortalamanın üzerinde ve altında olan katılımcıların düşük ve yüksek memnuniyet olarak kategorize edildikten sonra yaşanılan mahalleyle göre çapraz tablolar düzenlenmiştir. Yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturan her bir değişken için düşük ve yüksek memnuniyete sahip katılımcıların yüzdesi bakımından %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Yavaş kent algısını oluşturan tüm değişkenler (ekonomik, fiziksel/mekânsal,

çevresel, sosyal, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar), araştırmaya dahil edilen farklı mahallelerde ikamet eden katılımcılar arasında %95 güven düzeyinde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$). Yenipazar ilçe merkezini oluşturan dört farklı mahallede oturan katılımcılar, yavaş kent olmanın ekonomik, fiziksel/mekansal, çevresel, sosyal ve kültürel kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini benzer olarak algılamaktadır. Aynı şey, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi için de geçerlidir. Bu durum, Yenipazar'da yavaş kent olma kapsamında mahalleler için ayrı ayrı uygulamaya konan bir projenin olmaması ile açıklanabilir. Örneğin Seferihisar'da yavaş kent projelerinin odak noktalarından birisi Sığacık Mahallesi olmuştur. Seferihisar'da bazı mahalleler deniz kenarında konumlanmakta, bazıları ilçe merkezine daha yakın-uzak olabilmektedir. Ancak Yenipazar için bu şekilde belirgin bir mahalleye özgü olan projeden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle bir mahallenin diğer bir mahalleye göre daha avantajlı olması söz konusu olmamakta, fiziksel olarak da birbirine oldukça yakın konumlanmış olan mahallelerde yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir farka rastlanmamaktadır. Bu durumda yaşanan mahalle değişkeninin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkilemeyen bir değişken olduğu söylenebilir.

4.4.6. Yavaş kent algısı bileşenleri arası ilişkiler

Araştırmada yavaş kent algısına ait beş adet bileşen arası ilişkiler korelasyon analizi ile irdelenmiştir. Korelasyon analizi, bir değişkenin iki veya daha fazla değişken ile olan ilişkisini test etmek ve bu ilişkinin derecesini ölçmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Bu analiz sonucunda, değişkenler arasında doğrusal ilişki olup olmadığı ve bu ilişkinin derecesi korelasyon katsayısı ile hesaplanmaktadır. Korelasyon katsayısı, (r) ile gösterilen ve -1 veya +1 arasında değer alan, birlikte değişirliği göstermeye yarayan bir parametredir. Katsayı 1'e yaklaştıkça ilişkinin kuvveti artmaktadır. Katsayının pozitif olması söz konusu ilişkinin aynı yönde olduğunu, negatif olması ise ilişkinin ters yönde olduğunu göstermektedir. Ayrıca katsayının 0,70 ve üzerinde olması durumunda değişkenler arasında yüksek bir ilişkinin var olduğu kabul edilmektedir (Altunışık vd., 2010: 226).

Araştırmada yer alan yavaş kent algısı bileşenlerine ait korelasyon matrisi aşağıdaki Tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4.3 Yavaş Kent Algısı Bileşenleri Arası Korelasyon Matrisi

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	1				
2.Fiziksel/mekansal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	0,873	1			
3.Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	0,851	0,954	1		
4.Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	0,817	0,874	0,863	1	
5.Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	0,780	0,767	0,754	0,794	1

Tabloda gözlemlenen sonuç, tüm bileşenlerin pozitif (aynı yönde) korelasyon ilişkisi içinde olmasıdır. Tüm bileşenler arası korelasyonlar, orta derecenin üstü ve çok yüksek derecenin altı bir seyirde izlemektedir. Başka bir deyişle, yavaş kent olmanın ekonomik, fiziksel/mekansal, çevresel, sosyal ve kültürel kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri aynı yönde değişmektedir. Yani, sözgelimi, yavaş kent olmanın ekonomik kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkisi artarsa (azalır), fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkisinin de artma (azalma) eğiliminde olduğu görülecektir. Bunun nedeni, yavaş kent olma kapsamında hayata geçirilen politika, proje ve etkinliklerin bir bütünlük teşkil ediyor olmasıdır. Kentsel yaşam kalitesi de farklı boyutları ile bütünlük teşkil eden bir kavramdır. Aynı zamanda kentsel yaşam kalitesinin boyutlarını da oluşturan söz konusu beş boyutun birlikte değişirlik göstermesi olağan ve beklenebilir bir durum olmaktadır.

Korelasyon katsayıları incelendiğinde ise en yüksek korelasyon katsayısının fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutu ile çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutu arasında 0,954 katsayısı ile oldukça güçlü bir korelasyon olduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu iki değişken oldukça yüksek bir düzeyde birlikte (aynı yönde) değişmektedir. Yani yavaş kent olmanın fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkisi artarsa (azalır), çevresel kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkisinin de artma (azalma) eğiliminde olduğu görülecektir. Yavaş kent olma kapsamında hayata geçirilen ve fiziksel/mekânsal etkileri olan bir uygulamanın aynı zamanda çevresel etkilerinin de olması kaçınılmazdır. Bir kentteki fiziksel/mekânsal politikaların en fazla çevresel politikaları etkileyecek olması, söz

konusu iki boyutun birbirinden ayrı düşünülemez olması nedeniyle olağan ve beklenebilir bir durumdur.

4.4.7. Yavaş kent algısı bileşenleri ile yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi ilişkisi

Araştırmada yavaş kent algısı bileşenleri ile yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi arasındaki ilişkinin ölçülmesi amacıyla regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizi, aralarında sebep-sonuç ilişkisi bulunan iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Regresyon analizinin önemi, bilinen bulgulardan, bilinmeyen gelecekteki olaylar ile ilgili tahminler yapılmasına imkan vermesinden kaynaklanmaktadır (Altunışık vd., 2010: 235).

Regresyon analizi yapılırken dikkat edilmesi gereken önemli bir unsur; bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayısı ile ilgilidir. Söz konusu korelasyonların çok güçlü olması halinde çoklu doğrusallık sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda oldukça büyük standart hatalardan dolayı hiçbir regresyon katsayısının anlamlı olmama ihtimali doğmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2015: 125).

Araştırmada kullanılan bağımsız değişkenlerden fiziksel/mekansal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutu ile çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutu arasında oldukça yüksek dereceden bir korelasyonun varlığından yukarıda söz edilmişti ($r > 0,9$). Söz konusu değişkenlerin birleştirilerek bir kompozitinin oluşturulması, çoklu doğrusallık sorununu önlemesi için önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda fiziksel/mekansal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar bağımsız değişkeni ile çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar bağımsız değişkeninin kompozit değişkeni oluşturulmuş ve böylece ortaya çıkan yeni bağımsız değişkenler arası korelasyon katsayılarının 0,9'un altında olduğu görülmüştür. Ayrıca yeni bağımsız değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin de beklenildiği gibi -1,5 ile +1,5 aralığından çıkmadığı gözlemlenince normal dağılım varsayımından da büyük bir sapmanın olmadığı anlaşılmıştır.

Bu koşullar altında ilk regresyon analizi aşağıdaki dört bağımsız değişken ile gerçekleştirilmiştir:

- Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar
- Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar
- Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar
- Fiziksel/mekansal ve çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutlarının birleştirilmesi ile oluşturulan kompozit değişken

İlk regresyon analizinde bağımsız değişkenlerden birisi olan sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutunun, bağımlı değişken olan yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Başka bir ifade ile, sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamaların, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi üzerinde bir etkisi yoktur. Nihai regresyon modelinde r kare ve katsayıların doğru tahmin edilebilmesi amacıyla söz konusu değişken (sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar) regresyon modeli dışında bırakılmıştır (p>0,05). Bu şartlar altında oluşturulan nihai regresyon modeli tahminine ait parametreler aşağıdaki Tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4.4 Regresyon Tahmini

Bağımsız Değişkenler (Artık Terim)	Standartize Edilmemiş		Standartize Edilmiş	t	p
	B	Std.Hata	β		
1.Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	,281	,119	,251	2,365	,019*
2-3.Fiziksel/mekansal ve Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	,300	,121	,259	2,488	,013*
5.Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar	,199	,074	,219	2,689	,007*
F	9,261				
p	0,000				
R Kare	0,660				
Düzeltilmiş R Kare	0,590				

*Bağımlı Değişken: Yavaş Kent Olmaktan Duyulan Memnuniyet Düzeyi, *%95 Güven Düzeyinde İstatistiksel Anlamlılığı Simgeler.*

Tabloda özellikle incelenmesi gereken nokta, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimleri ölçebilme yüzdesi olan r kare ve düzeltilmiş r karedir. Regresyon modeline bağımsız değişkenler eklendikçe, bunların bağımlı değişken üzerindeki değişime getirdikleri açıklama artarken, bu açıklamaya aynı zamanda şans

eseri açıklanan değişimin neden olduğu bir hata karışmış olacaktır. Düzeltilmiş r kare, açıklanan değişimin bu hatalardan arındırılmış şeklidir (Altunışık vd., 2010: 235). Tabloda görüldüğü üzere düzeltilmiş r-kare'nin 0,59 olması regresyon modeli açısından oldukça olumludur. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, bağımsız değişkenler olan ekonomik, fiziksel/mekânsal ve çevresel, kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar alt boyutları, bağımlı değişken olan yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyindeki değişimlerin %59'unu ölçebilmektedir.

Tabloda görüldüğü üzere, tüm bağımsız değişkenlerin tahmin edilen parametreleri pozitif işarete sahiptir. Diğer bir deyişle, bağımsız değişkenlerdeki değişimler bağımlı değişkeni aynı yönde değiştirmektedir. Örneğin, ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar değişkeninde meydana gelen bir artış (azalış), yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini de arttıracaktır (azaltacaktır). Yavaş kent olma kapsamında hayata geçirilen ekonomik, fiziksel/mekânsal ve çevresel, kültürel politikalar, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini doğrudan etkilemektedir.

Ayrıca regresyon modeli incelendiğinde bağımlı değişken olan yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi üzerinde en yüksek yordayıcılığa sahip değişkenin fiziksel/mekansal ve çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar kompozit değişkeni olduğu görülmektedir. Yordayıcılık, ilişki kurulan değişkenlerin birinden yola çıkılarak bilinmeyen değer belirlenmeye çalışıldığı bir kestirim işlemidir. Yordama (kestirme) işlemi yapılacak olan ve değeri bilinen değişken *yordayan (bağımsız) değişken*, değeri belirlenecek olan değişken ise *yordanan (bağımlı) değişken* olarak adlandırılmaktadır. Burada yordanan (bağımlı) değişken, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi iken yordayan (bağımsız) değişken, fiziksel/mekansal ve çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar şeklindedir.

Daha açık bir ifadeyle, yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyinin kestirimlenmesine en fazla katkıda bulunan değişken, fiziksel/mekansal ve çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar kompozit değişkenidir. Yani yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyi, en fazla, yavaş kent olmanın fiziksel/mekânsal ve çevresel kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki

etkisine bağılı olacaktır. Kentte fiziksel/mekânsal ve çevresel yaşam kalitesinin artırılmasına hizmet eden uygulamalar, aynı oranda memnuniyet düzeyini de arttıracaktır. Çünkü bireylerin bireysel olarak yüksek bir yaşam kalitesine sahip olması, kentsel yaşam kalitesinin yüksek olmasını garanti etmemektedir. İçinde yaşanan fiziksel ve çevresel koşulların, kentsel yaşam kalitesinin en önemli belirleyicileri olduğu düşünülürse, söz konusu bulgunun olağan ve beklenebilir olduğu söylenebilir.

Tabloda ayrıca standardize edilmiş β katsayılarının ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için ,251; fiziksel/mekansal ve çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için ,259 ve kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar için ,219 olması bağımsız değişkenler arasındaki farkın yok denecek kadar az olduğunu göstermektedir. Bağımsız değişkenler arasında düşük düzeyde farklılık çıkmasının nedeni, Türkiye’de 1950 sonrası dönemdeki yapısal özelliklere bağlanabilir. Türkiye’de 1950li yıllardan itibaren genel olarak kentin çekiciliğine karşın kırsal alanın iticiliğine bağlanan kırdan kente doğru nüfus hareketleri başlamıştır. Bu dönemi yaratan nedenler olarak kırsal alanlardaki ve ekonomik olarak geri kalmış bölgelerdeki iş imkanlarının yetersizliği ve nüfusun kendine yetemez hale gelmesi sayılabilir. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda kırdan kente olan göçler, sanayileşmenin beklenen bir sonucu olarak değerlendirilmiştir. 1980li yıllara geldiğinde ise söz konusu nüfus hareketleri yerini küçük ve orta ölçekli kentlerden büyük kentlere yönelen göçlere bırakmıştır. Yenipazar’da da gözlemlendiği üzere günümüzde bu nüfus hareketleri hala varlığını sürdürmektedir.

Yenipazar’da sanayinin yokluğuna karşın nüfusun büyük bir çoğunluğunun tarımla geçinmekte olması, geçimlik üretim yapan üretici köylülerin varlığı, işgücü kapasitesinin, verimliliğin ve ekonomik canlılığın azalması anlamına gelen yaşlı nüfusun fazlalığı gibi faktörlerin yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyini etkilediği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yavaş kent hareketi, temelinde 1980li yıllarda İtalya’da Carlo Petrini öncülüğünde başlatılan yavaş yemek hareketine dayanmaktadır. Fast food alışkanlığının tüm dünyada yerel yemek kültürlerini homojenleştirme tehdidine karşı başlatılan bu hareket; iyi, temiz ve adil gıda yaklaşımını benimsemiş olup yerel yemek kültürlerini sürdürülebilir kılmayı hedeflemektedir. Yine aynı kaygı doğrultusunda, ancak bu sefer kentleri de içine alacak doğrultuda, İtalya’da 1990lı yıllarda başka bir hareket daha ortaya çıkmıştır. Yavaş yemek felsefesinin kendi yerel kültürlerini ve kimliğini korumak isteyen küçük kentlere genişletilmesi güdüsüyle başlatılan bu hareketin adı, yavaş kent (cittaslow) hareketidir.

İtalyanca “kent/şehir” anlamına gelen “citta” ve İngilizce “yavaş” anlamına gelen “slow” kelimelerinin birleşmesiyle oluşan yavaş kent, aynı zamanda birçok kriterin gerçekleştirilmesi ile üye olunabilen bir uluslararası birliğe sahiptir. Tüm dünyada sayıları hızlıca artan bu yavaş kentler, Temmuz 2017 itibariyle 30 ülkede 236 kenti birliğe dahil etmiş durumdadır. Üye kentlere bakıldığında yarısından fazlası İtalya’da olmakla birlikte Kolombiya, Çin, Güney Kore, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri, Güney Afrika, Tayvan ve Türkiye gibi dünyanın farklı coğrafyalarına da yayılmış olduğu görülmektedir.

Günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlerde yaşamaya başlaması ve kentlerin karşı karşıya olduğu çevre ve altyapı sorunları gibi sorunlar, birer yaşam mekanı olarak kentleri yaşam kalitesine konu yapmaktadır. Kentsel sorunların bireylerin yaşam kalitesini yüksek oranda etkilediği gerçeği doğrultusunda bu sorunların çözülmesi hem kent yöneticileri hem de kent sakinleri için önem taşıyan bir konu haline gelmektedir.

1999 yılında İtalya’da ortaya çıkan yavaş kent (cittaslow) hareketi, küreselleşmenin kentler üzerindeki tektipleştirici etkisine bir karşı çıkış olarak başlamış olup temelde kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini hedefleyen bir felsefeye sahiptir. Nitekim Cittaslow Tüzüğü’nde belirtilen “yaşam kalitesine önem veren kentlerin uluslararası ağı” sözü bu felsefeyi kanıtlamaktadır.

Kentsel yaşam kalitesinin anlatıldığı teorik bölümde de belirtildiği üzere yaşam kalitesinin, yaşanılan yerdeki fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel çevre özelliklerine

bağlı olduğu düşünülürse, yavaş kent olma yolunda ve devamında gerçekleştirilen uygulamaların fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerinin kentsel yaşam kalitesini oluşturacağı söylenebilir. Nitekim literatürde Mayer ve Knox (2007), Pink (2008) ve Radstrom (2005) gibi bazı yazarlar, yavaş kent hareketi ile kentsel yaşam kalitesi arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda “yavaş kent” ve “kentsel yaşam kalitesi” kavramlarının birbiriyle ilişkili olarak ele alındığı bu çalışmanın temel amacı, yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisini subjektif yönüyle ortaya koymaktır. Türkiye’de yavaş kent unvanına sahip kentler arasında ilk olması sebebiyle Seferihisar’ın çeşitli yönlerden araştırmalara konu edildiği görülmüştür. Bu nedenle çalışmada, henüz akademik bir çalışmaya konu edilmemiş, yeni ve orijinal bir örnek olarak Yenipazar/Aydın örneği seçilmiştir.

Yenipazar’da alan araştırması iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir: Birinci aşama, Yenipazar’da çeşitli kurumların yöneticileri ile gerçekleştirilen görüşmelerden oluşmaktadır. Alan araştırmasında görüşme sonuçlarının baz alınmasına ek olarak araştırmaya yardımcı kaynak oluşturması amacıyla ikinci aşamada Yenipazar ilçe merkezinde ikamet edenlere anket uygulanmıştır.

Öncelikle bir yavaş kent olarak Yenipazar’ı ön plana çıkaran güçlü yönleri; ilçenin göç almaması ve coğrafi konumu itibariyle içine kapalı ve kendi muhafazakâr yapısını kuşanmış olmasının yanı sıra yaşlı nüfusun fazla olması da gelenek-görenek ve yerel kültürün korunmasında etkili olmaktadır. Ayrıca organik tohum çeşitliliğinin fazla olması, yerel yemek ve ürünlerin çeşitliliği ve yaşam tarzı olarak sakin ve huzurlu bir yer olması, Yenipazar’ın yavaş kent olma gereklilikleri ile örtüşen diğer özellikleridir.

Bir yavaş kent olarak Yenipazar’a ilişkin görüşme verilerinden elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Yenipazar’da yavaş kent üyeliği yerel siyaset ekseninde belediye başkanlığı değişikliği ile özdeşleşmiş durumdadır. Yenipazar’a yavaş kent unvanını kazandıran Yüsrân Erden, 2009-2014 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partili belediye başkanı olarak faaliyet göstermiştir. Mart 2014 yerel seçimlerinde ise daha önceki dönemlerde de belediye başkanlığı yapmış olan Adalet ve

Kalkınma Partili Zafer Savcı yeniden seçilmiştir. Yenipazar'ın yavaş kent olmasına destek veren ve yavaş kentin geleceğini politik aktörlerin tutumlarıyla ilişkilendirenlere göre, yavaş kent, “*CHP'lilerin yaptığı ve AKP'lilerin yıkacağı*” bir şey olarak değerlendirilmektedir. Hatta 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanının değişmesinde yavaş kent memnuniyetsizliğinin etkili olduğu düşünülmektedir. Literatürde yerel seçimlerin büyük ölçüde ulusal siyasal faktörlerin etkisi doğrultusunda sonuçlandığı kabul edilse de yerel nitelikteki konuların etkisini de göz ardı etmemek gerekir (Gibson, 1988: 205). Yerel hizmetlerin niteliği ve yerel ihtiyaçlara uygunluğu, yerel yöneticilerin kişisel nitelikleri, deneyimleri gibi faktörler, yerel siyasette seçmen davranışını etkileyen temel faktörlerdir (Görmez ve Güleç, 2010: 76; Akgün, 2007: 102). Belediye yönetimlerinin başarısı ya da başarısızlığı, seçmenin bir önceki dönemi değerlendirerek oy vermesi nedeniyle bir sonraki yerel seçimlerde seçmenin oyunu etkilemektedir (Görmez ve Güleç, 2010: 61). Sencer (1974, ss. 277-278), yaptığı araştırmasında Türkiye’de insanların oy verirken gelecekte çok geçmişteki ekonomik performansı dikkate aldıklarını öne sürmektedir. Önceki belediye başkanı Yüsrân Erden’in aksine mevcut belediye başkanı Zafer Savcı'nın ekonomik odaklı bir bakış açısına sahip olduğu; bu bakış açısının halkın istihdam ve üretim artışı beklentisiyle örtüşmesi nedeniyle, Adalet ve Kalkınma Partili Zafer Savcı'nın belediye başkanlığına yeniden seçildiği görüşmelerde belirtilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında sakin şehir belediyesi hizmetlerinin Yenipazar'ın yerel ihtiyaçları ve beklentileri ile uyumlu olmaması ve belediye başkanının deneyimsizliği de etkili olmuş olabilir. Buna yönelik olarak, “Yüsrân Erden'in belediye başkanı olduktan hemen kısa bir süre sonra bu işe kalkışmasındansa, üçüncü veya dördüncü belediye başkanlığından sonra bunu yapması gerektiği” yönünde görüşlerini dile getirenler de olmuştur.

- Yukarıdaki bulgu ile paralel olarak Yenipazar özelinde eski belediye başkanı -Yüsrân Erden- tarafından ilçeye kazandırılan yavaş kent unvanının sürdürülebilir kılınmadığı görülmüştür. Bu durum, Uluslararası Cittaslow Birliği'nin yerel yönetimler birliği olduğu da göz önünde bulundurulduğunda,

kent markalarının ya da unvanlarının sürdürülmesinde yerel yöneticilerin önemini açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim Özmen, Birsen ve Birsen (2016, s. 20), Türkiye’deki yavaş kentler üzerine yaptıkları bir araştırmada belediye başkanı değişmiş olan yerlerde sürecin kesintiye uğradığını söylemektedir.

- Yenipazar’da yavaş kent unvanının sürdürülebilir olamamasında yerel yöneticinin rolü kadar etkili olan bir diğer faktör, halkın konu ile ilgili yeterli bilgi ve bilinç sahibi olamaması şeklinde bulgulanmıştır. Yenipazar’da halka yavaş kent olmanın anlamı ve önemi anlatılmadığı için, bunun halkın yavaş kent olmakla ilgili algısını etkilediği görülmüştür. Bu durum, yapılan görüşmeler sırasında pek çok katılımcı tarafından Yüsrhan Erden’e yönelik bir eleştiri olarak dile getirilmiştir. Nitekim Yüsrhan Erden ile yapılan görüşmede de kendisi halka yönelik bir bilgilendirme toplantısı yapmadıklarını kabul etmiştir. Bu bulgu, yavaş kent hareketinin başarılı olmasında halkın bilinçlendirilmesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Yavaş kent hareketinin halkın yaşam tarzlarına nüfuz etmesi ve halkın unvana sahip çıkması, unvanın sürdürülebilirliğinde elzem bir yer tutmaktadır.
- Yenipazar ile ilgili edinilen önemli bir bulgu, Yenipazar’ın coğrafi konumunun hem avantaj hem de dezavantaj olarak değerlendirilmekte olmasıdır. Aydın-Denizli karayolundan 8 km içeride yer alan Yenipazar’da bu sayede yerel kültürün ve geleneklerin bozulmadan günümüze kadar gelebilmesi, en önemli avantajıdır. Buna karşın sözcüğümlü Seferihisar gibi deniz kenarı bir konumda olmamasından dolayı turizm etkisinin yaşanmamış olması, dezavantaj olarak görülmektedir. Yavaş kente geçiş sürecinde halkta turizmden kazanç sağlanacağı beklentisi oluşmuş; ancak bu beklentinin yeterince karşılanamaması dolayısıyla, yavaş kenti kazanç artışı temelinde değerlendiren kimselerde hayal kırıklığı ve memnuniyetsizlik oluşmuştur. Ayrıca ilçenin bu dezavantajlı coğrafi konumunun Yenipazar’ın Seferihisar’daki ivmeyi yakalayamamasında temel bir etken olduğu söylenebilir. Ama şunu da belirtmek gerekir ki, aslında bu durum, Yenipazar’ın coğrafi konumundan ziyade Yenipazar’da bir yavaş kent olmanın gereği olarak ziyaretçilere sunulacak bir faaliyet çeşitliliği ya da cazibe alanları yaratılmamış olmamasından kaynaklanmaktadır.

- Görüşmede bir yavaş kent olarak Yenipazar'ın geleceği ile ilgili olarak yapılan tespitler de önemlidir. Yavaş kent olmak Yenipazar açısından yalnızca sürecin başından bu yana projelerin içinde inanarak yer alanlar, yani deyim yerindeyse “bu işe gönül vermiş olanlar” tarafından olumlu olarak değerlendirilmektedir. Onun dışında Yenipazar halkı, Yenipazar'ın yavaş kent olmasından memnun olmadıklarını, çünkü hayatlarında olumlu anlamda bir değişiklik yaratmadığını belirtmektedir. Memnuniyetsizliğin nedeni olarak katılımcılar, bu unvanın geliştirilmesi için bir şey yapılmaması, tanıtımın iyi yapılmaması ve Yenipazar özelinde hareketi sahiplenecek bir önderin olmamasını göstermektedir.

Yenipazar'a yavaş kent unvanını kazandıran belediye başkanının Cumhuriyet Halk Partisinden olmasına karşılık mevcut belediye başkanının Adalet ve Kalkınma Partisinden olması ve her iki başkanın yavaş kente yönelik farklı görünen tutumları, yavaş kent üyeliğinin yerel siyaset açısından değerlendirilmesini de gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda anket formunda son yerel seçimlerde yapılan tercihlere göre yavaş kent olmaktan duyulan memnuniyet düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığı sınıanabilirdi. Ancak katılımcıların böyle bir soruya cevap vermekten kaçınacak olmaları düşüncesiyle çalışmanın bu yönü eksik kalmıştır.

Araştırmada anket formu hazırlanırken kentsel yaşam kalitesini oluşturan boyutlar ve yavaş kent olmanın gereği olarak yerine getirilmesi gereken kriterler bir arada ele alınarak:

- Ekonomik Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Fiziksel/Mekansal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Çevresel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Sosyal Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar,
- Kültürel Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler/Algılamalar şeklinde 5 bileşenli (faktörlü) bir yapı kullanılmış ve araştırma kapsamında özgün bir ölçek geliştirilmesine çalışılmıştır. Çalışma, realite yerine algıyı

ölçmeye yönelik bir çalışma olduğu için söz konusu beş bileşen, yavaş kent algısı bileşenlerini oluşturmaktadır.

Anket formunda yer alan ifadelere katılımcıların 5'li Likert ölçeği ile verdikleri cevapların frekans analiziyle değerlendirilmesi sonucunda önemli tespitlere ulaşılmıştır:

Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar:

Katılımcıların yavaş kent olmanın ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik olumlu olarak algıladıkları ifadeler:

- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel esnafın gelir düzeyini arttırmıştır” (Kesinlikle katılıyorum: %5,8; Katılıyorum: %28,9, Orta Derecede Katılıyorum: %23,1),
- “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kurulan yöresel pazarlar istihdam olanaklarını arttırmıştır” (Kesinlikle katılıyorum: %5,8; Katılıyorum: %33,4, Orta Derecede Katılıyorum: %21,9),
- “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kadınların işgücüne katılım oranını arttırmıştır” (Kesinlikle katılıyorum: %6; Katılıyorum: %21,6, Orta Derecede Katılıyorum: %23,6) ifadeleridir.

Bu ifadelerle katılım oranının yüksek olması, bir yavaş kent olmanın gereği olarak kurulan yöresel pazarların ilçede önemli bir işlev görüyor olması ile ilişkilendirilebilir. Daha önce de vurgulandığı üzere, Yenipazar’da pazar günleri kurulan üretici pazarına şehir dışından ziyaretçiler gelmekte ve alışverişlerini yapıp pide yedikten sonra dönmektedir. Bu durum ürettiklerini doğrudan satma olanağı bulan üreticilerin ve esnafın memnuniyetini kazanmıştır. Ayrıca kadın kooperatifinin de etkisiyle özellikle kadınların hane ekonomisine katkıda bulunuyor olmalarından dolayı memnun oldukları söylenebilir.

Söz konusu bulgu, Türkiye’deki yavaş kentleri çeşitli yönlerden alan araştırmasına konu etmiş olan diğer çalışmalarda da benzer şekilde tespit edilmiştir. Örneğin, Andarabi, Altunöz ve Hassan’ın (2014, s. 78) Seferihisar halkının turizme yaklaşımını değerlendirmek için yaptıkları çalışmalarında, Seferihisar’da yavaş kent olmanın özellikle kadınlar için yeni iş sahaları ve istihdam olanağı sağladığı ve

halkın yaşam kalitesinin ekonomik anlamda yükselmesine katkı sunduğu bulgulanmıştır. Aynı şekilde Sünnetçioğlu, Korkmaz ve Özkok'un (2014, ss. 153-154) Seferihisar'da gerçekleştirdikleri çalışmalarında tüm katılımcılar, kadınların yöresel pazarlar kurulduktan sonra çalışma hayatına katılmalarının olumlu olduğu konusunda hemfikir olmuştur. Ayrıca katılımcıların hemfikir olduğu diğer bir konu, yavaş kent olduktan sonra Seferihisar'da yerel halkın gelirin artmış olduğudur.

Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar başlığı altındaki diğer ifadeler katılımcılar büyük oranda katılmamaktadır. Bu ifadeler; "Sakin şehir olmak, yaşadığım yere gelen turist sayısının artmasını sağlamıştır", "Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde tarımsal gelirin artmasını sağlamıştır", "Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde hayat pahalılığını arttırmıştır", "Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde arsa/konut fiyatlarını arttırmıştır" şeklindedir.

Yenipazar'ın yavaş kent olduktan sonra turizm potansiyelinin artmadığı vurgulanmıştır. Bunun bir sonucu olarak, yörede hayat pahalılığı ve arsa/konut fiyatlarında da bir artış olmadığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, ilçede arsa/konut fiyatlarının artmakta olduğu; ancak bunun yavaş kent olmakla ilgili olmayıp ülkede genel olarak yükselişte olan kentsel dönüşüm politikaları ve öğrenci talebi ile ilgili olduğu bilgisi de edinilmiştir. Anket sonuçlarında elde edilen bu sonuç, görüşme verilerinden elde edilen bulguları doğrular niteliktedir. Yenipazar'da elde edilen bu bulgunun aksine örneğin, Sünnetçioğlu vd.'nin (2014, s. 155) yanı sıra Coşar'ın (2012) Seferihisar'da yaptıkları araştırmalarda, Seferihisar'da yavaş kent olduktan sonra arsa/konut fiyatlarının hızlı bir şekilde artmakta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca "Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde tarımsal gelirin artmasını sağlamıştır" ifadesine katılım oranının düşük olması da, Yenipazar'ın yavaş kent olmadan önce de tarımla geçinen bir yer olması ile ilişkilendirilebilir. Başka bir deyişle, yavaş kent olmak, Yenipazar'da tarımsal geliri arttırmamıştır.

Fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar

Katılımcıların yavaş kent olmanın fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesine yönelik olumlu olarak algıladıkları tek ifade; “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir” ifadesi olmuştur (Kesinlikle katılıyorum: %6,3; Katılıyorum: %24,4, Orta Derecede Katılıyorum: %21,6). Bu ifade dışındaki; “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde belediyenin sunduğu kentsel hizmet standartları (çevre temizliği vb.) yükselmiştir”, “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel mimarinin korunmasına yardımcı olmuştur”, “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde fiziksel çevrenin daha planlı gelişmesini sağlamıştır”, Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerdeki ulaşım planı, bisiklet kullananlara daha fazla öncelik verecek şekilde yapılmıştır” ifadeleri ise, Yenipazar halkı tarafından olumsuz olarak algılanmaktadır.

Yenipazar halkı, yavaş kent olmanın kentsel hizmet standartlarını yükselttiği ifadesine katılmamaktadır. Fiziksel çevrenin daha planlı gelişmesi ifadesi içinde aynı durum geçerlidir. Yerel mimarinin korunması ile ilgili olarak da, görüşme verilerinde, cumhuriyet dönemi ve öncesine ait evlerin tespit edilerek restore edilmesi yönünde çalışmalar başladıysa da halkın tepki göstermesi nedeniyle yarım kaldığını hatırlatmak gerekir. Bu tepki göz önünde bulundurulduğunda halkın yerel mimarinin korunmadığını düşünüyor olması, manidardır. Son olarak, Yenipazar halkı, ulaşım planının bisiklet kullananlara öncelik verecek şekilde yapılmadığını düşünmektedir. Yüsrân Erden döneminde bu doğrultuda bazı adımlar atıldıysa da (sarı bisiklet, bisiklet garajları vb.), bir yavaş kent olmanın gereği olarak ilçede bisiklet kullanımını teşvik etmek amacıyla gerçekleştirilen bir faaliyet bulunmamaktadır.

Kısaca söylenebilir ki, ilçede bir yavaş kent olmanın gereği olarak yapılması gereken fiziksel ve mekânsal iyileştirmeler gereği gibi yapılmamakta ve kentsel hizmet standartları yeterli görülmemektedir. Bu durum, halkın, yavaş kent olmanın fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesine etkilerini olumsuz olarak algılamalarına neden olmaktadır.

Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar

Katılımcıların yavaş kent olmanın çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik olumlu olarak algıladıkları ifade; “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir” ifadesi olmuştur (Kesinlikle katılıyorum: %6,3; Katılıyorum: %24,4, Orta Derecede Katılıyorum: %21,6). Bu ifade, hem fiziksel/mekânsal kentsel yaşam kalitesi, hem de çevresel kentsel yaşam kalitesi ile ilgili olduğu için her iki bölümde de yer almaktadır. Ayrıca ters kodlu bir ifade olan “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde gürültü kirliliği artmıştır” ifadesine de katılmama oranının yüksek olması, olumlu bir algılamayı ifade etmektedir (Kesinlikle katılmıyorum: %20,9; Katılmıyorum: %38,7). Yenipazar’da yukarıda da bahsedildiği üzere, ziyaretçi kitlesi, turizm potansiyeli ve göç edenlerin sayısı yüksek olmadığı için yörede gürültü kirliliğinin artmamış olması, çevrenin korunması anlamında olumlu bir sonuçtur.

“Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde çevrenin korunmasına daha fazla önem verilmiştir”, “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde enerji tasarrufu (yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması gibi) daha fazla desteklenmiştir” ve “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde doğal güzelliklerin korunmasını sağlamıştır” şeklindeki diğer ifadelere katılmama oranının daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu bulgu, yörede, yavaş kent olmanın en önemli gerekliliklerinden birisi olan çevrenin ve doğal güzelliklerin korunması konusuna gerekli önemin verilmemiş olmasının bir sonucudur.

Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar

Katılımcıların yavaş kent olmanın sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik olumlu olarak algıladıkları hiçbir ifadeye rastlanmamaktadır. “Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kişiler arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır” ifadesi ile “Sakin şehir olmak, halkın buraya olan bağlılığını arttırmıştır” ifadelerine katılmama oranının yüksek olması, Yenipazar’ın halihazırda nüfus ve yüzölçümü bakımından küçük bir yerleşim yeri olması ve halkın uzun yıllardır burada yaşıyor olması ile ilişkilendirilebilir. Yani, yavaş kent olmak, Yenipazar’da sosyal ilişkilerin gelişmesi ya da aidiyet duygusu açısından fazladan bir katkı sağlamamaktadır.

“Sakin şehir olduktan sonra kentle ilgili kararlar alınırken halkın katılımına daha fazla önem verilmiştir” ifadesi ile “Yaşadığım yerde sakın şehir olmak ile ilgili halka verilen eğitim yeterli düzeydedir” ifadelerine katılmama oranlarının yüksek olması da beklenebilir bir bulgudur. Çünkü yavaş kent olma sürecinde halka yeterince eğitim, bilgilendirme toplantısı vb. yapılmadığı bilgisi görüşme verilerinden elde edilmişti. Dolayısıyla anket sonuçlarından elde edilen bu sonucun, görüşme verilerinden elde edilen bulguları doğrular nitelikte olduğu söylenebilir.

Son olarak, “Sakin şehir olduktan sonra gençlerin ilçe dışına olan göçü azalmıştır” ifadesine katılmama oranının yüksek olması da benzer şekilde beklenebilir bir bulgudur. Çünkü görüşme verilerinden de hatırlanacağı üzere, yavaş kent olmak, ilçede gençler açısından yeterli istihdam olanağı yaratmadığı için gençler büyükşehirlerle yerleşme eğilimindedir.

Kısaca söylenebilir ki, Yenipazar halkı, yavaş kent olmanın sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik etkilerini olumsuz olarak algılamaktadır. Literatürde Mazumdar (2003) ve Entrikin (1991) gibi bazı yazarlar, kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında insan ve mekan arasında duygusal bir ilişki ve bağ kurmanın önemini belirtmektedir. Oysa ki Yenipazar’da gerçekleştirilen anket çalışmasında “sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kişiler arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır” ve “sakin şehir olmak halkın buraya olan bağlılığını arttırmıştır” ifadelerine halkın büyük oranda katılmadığını belirtmesi, Yenipazar’da yavaş kent olmanın sosyal ilişkilerin gelişmesi ya da aidiyet duygusu açısından bir katkı sağlamadığını göstermektedir. O halde, yazarların görüşleri de dikkate alındığında, Yenipazar’da insan ve mekan arasındaki bağın kurulamamış olmasının, sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik olumsuz bir algının oluşmasına neden olduğu söylenebilir.

Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algulamalar

Katılımcıların yavaş kent olmanın kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik olumlu olarak algıladıkları tek ifade, ters kodlu olan, “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kültür ve gelenekler bozulmuştur” ifadesidir (Kesinlikle katılmıyorum: %25,6; Katılmıyorum: %44,7). “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde yöresel mutfak ve yeme-içme kültürü daha fazla korunmuştur”, “Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde tarihi ve kültürel değerler daha fazla korunmuştur”, “Sakin şehir

olmak, yaşadığım yerde geleneksel değerlerin (geleneksel zanaatlar, şenlikler, el işi ürünler vb.) daha fazla korunmasını sağlamıştır” şeklindeki diğer ifadelere katılım oranının düşük olması, yavaş kent olduktan sonra ilçede yöresel mutfak, yeme-içme kültürü ve geleneklerin korunmasına yönelik (fuar, panayır, festival vb) bir faaliyet olmamasının bir sonucudur. Yenipazar halihazırda coğrafi konumu ve yaşam tarzı itibariyle kültür ve geleneklerine bağlı bir yerleşim yeri olduğu için halkın bunların korunmasında yavaş kent olmanın fazladan bir katkısı olmadığını düşünüyor olması, söz konusu algılamada etkili olmuştur.

Teorik ve ideal olarak bakıldığında yavaş kent hareketine dâhil olan kentlerde yaşamanın, daha yüksek bir kentsel yaşam kalitesine karşılık geleceği beklenebilir. Çünkü bu kentlerde yaşamak; çevre dostu/yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, hava/su/gürültü kirliliğinin kontrol altına alınması, yerel üreticilerin desteklenmesi yoluyla yerel kalkınmanın teşvik edilmesi, karakteristik mimarinin, kültürün, geleneksel yaşam biçiminin korunması, toplu taşıma ve alternatif ulaşım araçlarının geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Ancak kentsel yaşam kalitesi bir yönüyle yaşanan yerdeki nesnel çevre koşulları ile ilgiliyken diğer yönüyle orada yaşayanların bu koşulları nasıl algıladıkları ile ilgilidir. Bu doğrultuda Yenipazar’da gerçekleştirilen araştırma sonucunda yavaş kent ile ilişkili olarak kentsel yaşam kalitesi algısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yenipazar’da yavaş kent ile ilişkili olarak kentsel yaşam kalitesi algısını olumlu yönde etkileyen faktörler, ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik olumlu bir algılama yaratan yöresel pazarlardır. Halkın üretime teşvik edilmesi ve ürünlerini birinci elden satma olanağı bulan yerel üreticilerin gelirini arttırması açısından bu pazarlar ilçede önemli bir işleve sahiptir. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, yöresel pazarlar, gençlere yönelik bir istihdam olanağı yaratmamakta, orta ve üst yaş grubundaki üreticilere katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle görüşmelerde de sıkça vurgulandığı üzere Yenipazar’da gençlerin büyükşehirlerle yerleşme eğilimi devam etmektedir. Ayrıca Seferihisar’da yapılan çeşitli araştırmalarda (Andarabi, 2012; Coşar, 2012) gözlemlenen önemli bir bulgu olarak ilçenin tanınırlığının artması ile birlikte gelen nüfus artışı, gürültü ve kalabalık sorunları, arsa/konut fiyatlarının yanı sıra yaşam pahalılığının artması gibi sonuçların Yenipazar’da gözlemlenmemiş

olması da olumlu olarak değerlendirilebilirken halkın turizmi ekonomik bir cazibe kaynağı olarak görmesi nedeniyle söz konusu sonuçlar, olumsuz bir algıyla dile getirilmektedir.

Yenipazar'da yavaş kent ile ilişkili olarak kentsel yaşam kalitesi algısını olumsuz yönde etkileyen faktörler ise, ilçede fiziksel ve mekânsal iyileştirmelerin gereği gibi yapılmaması, kentsel hizmet standartlarının yeterli olmaması, çevre düzenlemeleri ve altyapıya gereken önemin verilmemesi, ilçede sosyal etkinliklerin yokluğu, yavaş kent olduktan sonra yöresel mutfak, yeme-içme kültürü ve geleneklerin tanıtılmasına yönelik (fuar, panayır, festival vb.) bir faaliyet olmaması şeklindedir.

Çalışmaya ilişkin olarak belirtilmesi gereken önemli bir husus, çalışmanın eksiklikleri ve konuyla ilgili ileride yapılacak olan benzer çalışmalarda neler yapılabileceği yönünde geliştirilebilecek önerilerdir. Araştırma alanı olarak Yenipazar'ın seçilmiş olması bazı dezavantajları beraberinde getirmiştir. Öncelikle, Yenipazar'ın 2011 yılında yavaş kent unvanını kazanmasının ardından 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanının değişmiş olması ve mevcut belediye başkanının yavaş kent unvanına sahip çıkmaması, pek çok projenin yarıda kalmasına neden olmuştur. Ayrıca Yenipazar'da yavaş kent sürecini başlatanların (Yüsrân Erden, Sevil Terzioğlu) yöreden ayrılmış olduğu, halkın yavaş kent olmanın Yenipazar için ne anlama geldiği ile ilgili bilgi ve bilinç sahibi olmadığı, aktif olarak yürütülmesi gereken uygulama ya da projelerin eksik olduğu ve halkın cittaslow sözünü artık hiç duymadığı görülmüştür.

Yenipazar, Seferihisar'ın ardından Türkiye'de Yavaş Kentler Birliği'ne üye olan en eski üyelerden birisi olması sebebiyle buradaki uygulamaların diğer üyelere göre daha gözlenebilir olacağı düşünülmüştür. Ancak sadece 2011-2014 yılları arasındaki 3 yıllık bir süreçte yavaş kent uygulamalarına tanık olmuş bir halk için yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi algısını çarpıcı ve dönüştürücü biçimde değiştirmiş olmasını beklemek, gerçekçi olmayacaktır. Nitekim Yenipazar halkı için yavaş kent olmanın çok fazla bir şey ifade etmediği ve halkın bunu içselleştirememiş olduğu görülmüştür. Bugün Yenipazar'da gençler için istihdam olanaklarının olmayışı, nüfusun büyük çoğunluğunun yaşlı nüfustan ibaret olması ve tarımla geçinmesi gibi

nedenlerden dolayı halkın Yenipazar'ın geleceği ile ilgili olarak ümitli olmadığı gözlemlenmiştir.

Aynı kaygılarla ortaya çıkan ve aynı kriterlerin uygulanması ile homojen bir kalkınma modeli olarak görülmesi beklenen yavaş kentlerin uygulanmasındaki farklılıkları -örneğin Seferihisar ile Yenipazar'daki farklılıklar- nelerin etkilediğine ilişkin yapılacak bir değerlendirmede, kuşkusuz yerel kültürel özelliklerin ve coğrafyanın da önemine değinmek gerekir. Örneğin, Melih Pekdemir (2013, s. 79), “Belli ki, deniz kenarında kafa çekme fırsatı ile kahvede soba kenarında pinekleme mecburiyeti, insan tepkilerinde asla benzer sonuçlara yol açmayacaktır” diyerek bu farkı açıklamaktadır. Seferihisar'a kıyasla farklı bir coğrafi konuma sahip olan Yenipazar, kırsal özellikler gösteren ve “içeride kalmış” bir kasabadır. Bu durumda Yenipazar'ın (idari bir birim olarak ilçe olsa da) yaşam tarzı olarak bir kasaba olarak görülebilmesi, onu taşranın -ya da kasabaların- kendine özgün olan yapısal dinamikleri açısından değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Taşraya ilişkin literatürden yola çıkılarak taşra hakkında gözlemlenebilen ortak hususlar şu şekilde özetlenebilir:

- Taşra, merkez kavramıyla beraber anlam kazanan, varlığını merkeze borçlu olan, taşra-merkez arasındaki diyalektik ilişkide merkeze karşı konumlandırılan bir yapıdadır.
- Bir tarafta taşraya olumlu bakan görüşlerin (“taşra güzellemesi”) diğer tarafında olumsuz bakan görüşler de vardır (“taşra olumsuzlaması”). Kimine göre taşra; sıradanlığın, bağınazlığın, esaretin, sıkıntının, boşluğun mekanı iken kimine göre saflığın, değerlerin ve ideallerin alanıdır (Alver, 2017: 12).
- Bunun yanında taşra ile merkez kavramları arasındaki çizginin artık kaybolduğu, artık merkezde de taşranın bulunabileceği, taşranın merkezleştiği ve merkezin de taşralaştığı görüşü vardır. Tanıl Bora (2013, ss. 44-45), genel merkez-çevre örüntüsünün tamamen kaybolmamakla birlikte işlevlerinin taşınabilir hale geldiğinden ve sonuç olarak “her yer şehir ve her yer taşra” şeklinde benzeştirici bir sürecin varlığından bahsetmektedir.

- Taşra, aslında yalnızca mekânsal/coğrafi bir yönetsel birimi değil, ondan daha fazla bir yaşam tarzı, ruh hali ve dünya görüşünü ifade etmektedir. Bunun en iyi ifadesi olan “taşra sıkıntısı”na ilişkin kendisine en çok atıf yapılan kişilerden biri olan Nurdan Gürbilek’in (2010, s. 56) ifadesiyle, “Ancak taşrada bulunmuşların, hayatlarının şu ya da bu aşamasında taşranın darlığını hissetmişlerin, hayatı bir taşra olarak yaşamışların, kendi içlerinde bir şeyin daraldığını, benliklerinin bir parçasının sapa ve güdük kaldığını, giderek bir taşradan ibaret kaldığını hissedenlerin anlayabileceği bir sıkıntı”dır bu.

Taşranın durağanlığı, sükûneti, geleneklere bağlılığı, şehirleşse bile her zaman merkeze karşı ikincil planda kalması gibi özellikleri Yenipazar’ın idari bir birim olarak ilçe olsa da yaşam tarzı ve taşıdığı özellikler dolayısıyla bir taşra yerleşimi olduğunu düşünmeye imkan vermektedir. Tanıl Bora (2013, s. 52) taşrayı geleneğin son kalesi ve “gizli gücü”nün pınarı olarak telakki edildiği için muhafazakar ideolojinin yurdu olarak görmektedir. Benzer şekilde Melih Pekdemir (2013, s. 79) de taşrada devrimin bile muhafazakar bir tarzda yapılması gerektiğini söylemektedir. Bilmezden gelme anlamına gelen söz sanatı “tecahülü ariflik” taşrada her türlü sorumluluğu merkeze yükleme kurnazlığı şeklinde görülmektedir. Ama dayanışma ve misafirperverlik söz konusu olduğunda bu, ezbere bilinen ve önyargısız bir taşra klasiği olmaktadır. Taşranın söz konusu edilen özelliklerinin Yenipazar açısından da geçerli olduğu söylenebilir.

Yenipazar’da yavaş kent ideali, belediye başkanının gayreti ve kararı ile başlamış ve ivme kazanmış; ancak bir taslak olmaktan öteye gidememiştir. Çünkü kültürel ve yapısal dinamiklerin de bu ideale uygun olması gerekir. Yenipazar, sosyal yaşam alanı pazarla sınırlı olan bir kasabadır. Gündelik yaşamdaki ihtiyaçlarını çevresindeki ilçeler arasında en çok Nazilli’ye, büyükşehirler arasında ise en çok Aydın merkeze giderek karşılamaktadır. Yenipazar gibi durağan kasabalar için süregelen kültürel ritüel, hep daha büyük bir merkezin olanaklarından yararlanmak şeklinde olmuştur. “Taşranın ufku, her zaman büyükşehirdir. Ona ufuk açan da, onu ufkun berisine kapatan, taşra kılan da büyükşehirdir” (Gürbilek, 2010: 52). Bu faktörün de ortaya çıkan sonuçta etkili olduğunu vurgulamak gerekir.

Yenipazar'ın eksiklerini tolere edebilecek özellikler (yöresel ve organik ürünler, yeme-içme kültürünün zenginliği, tarihsel birikim, sosyal ilişkilerin güçlü olması vb.) görülmekle birlikte örneğin rekreasyon aktivitelerinde uzmanlaşma gibi uzmanlaşma ve çeşitlilik sağlayacak bir yapının olmayışı da göze çarpmaktadır. Çünkü küreselleşme, coğrafik farklılıkları ve uzmanlaşmayı gün geçtikçe daha fazla ön plana çıkarmakta, kent ve bölgelerin belli bir alanda uzmanlaşması veya çeşitlilik gösteren bir ekonomik yapıya sahip olmasını gerektirmektedir. Dinamikler değişince, yeni dinamiklere ayak uyduramayanlar, yani karşılaştırmalı avantajlara sahip olmayanlar, dışlanmakta ve geride kalmaktadır. Bu süreç, eşitsizlikleri ve uçurumları derinleştirmektedir. Yavaş Kentler Birliği içinde yer alan üyelerin de kendi güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini kıyaslayarak kendilerini farklılaştırmaları gerekmektedir. Bunu başaramayan Yenipazar, yavaş kent modelinin kurgulandığı haliyle çalışmayabileceğine dair net bir örnek sunmaktadır.

Son olarak, konuyla ilgili ileride yapılacak olan benzer çalışmalara temel oluşturması umulan çalışmamız dışında diğer çalışmalar için geliştirilebilecek öneriler şunlardır:

- Yaşam kalitesinin yaşanılan çevreden elde edilen doyum olarak düşünülmesi durumunda daha önce geçerliği ve güvenilirliği saptanmış yaşam doyumu ölçekleri (Örneğin, Bilgin, N. vd., (1991), Yerel Yönetimler İçin Demokratik Bir Model Arayışı; Çakıcı, C., Yenipınar, U. ve Benli, S. (2016), Yavaş Şehir Hareketi: Seferihisar Halkının Tutum ve Algıları ile Yaşam Doyumları) kullanılarak yaşanılan yerin yavaş kent olmasının çevresel yaşam doyumunu nasıl etkilediği ve halkın yavaş kent algısının yaşam doyumunu üzerinde etkili olup olmadığı analiz edilebilir. Araştırma, belli aralıklarla tekrar edilerek tatmin düzeyinde bir değişiklik olup olmadığı da araştırılabilir.
- Belediye hizmetleri ile ölçülen kentsel yaşam kalitesi ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalarda (Örneğin, Yavuzçehre, P. S., (2005), Belediyelerin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği; Üçer, Z. A. G., (2009), Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri) kullanılan ölçekler kullanılarak yavaş kent sakinlerinin kentlerinde beğendikleri ve beğenmedikleri yönleri belediye

hizmetleri çerçevesinde değerlendirmeleri sağlanabilir. Büyükşehir belediyesi olan illerde, büyükşehir belediye hizmetlerine ilişkin olarak da benzer bir saptama yapıp karşılaştırma yapılabilir.

- Yavaş kent unvanını elde ettikten sonra belediye başkanı değişmiş olan şehirler ile değişmemiş olan şehirlerde yavaş kent olmanın kentsel yaşam kalitesi algısını ne yönde değiştirdiği karşılaştırmalı olarak analiz edilebilir.
- Kentsel yaşam kalitesi algısının ölçülmesi, beklenen kalite ile deneyimlenen kalite arasındaki farkın sınılanması ile daha sağlıklı bir şekilde yapılabilir (Örneğin, Sağır, G., (2016), Kentsel Yaşam Kalitesinin Yavaş Şehir Belediye Hizmetleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar Örneği). Yani, kent sakinlerinin kentsel yaşam kalitesi beklentisi ortaya konduktan sonra yavaş kent kapsamında hayata geçirilen uygulamaların bu beklentiyi ne düzeyde karşılayıp karşılamadıklarına ilişkin bir sınıama yapılabilir.
- Türkiye Bilimler Akademisi Çevre Çalışma Grubu'nun (TÜBA) 2004 yılında yayımladığı "Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi" Raporu'nda topluluk düzeyinde yaşam kalitesinin nesnel göstergelerine yer verilmiştir. Bunlara örnek olarak; hava kirliliği oranı, nüfus yoğunluğu, nüfus artış hızı, genç ve yaşlı nüfus oranı, çocuk ölüm oranları, yetişkin nüfusun okur-yazarlık oranı, kişi başına düşen GSMH, işgücüne katılım oranı, çalışanlar içinde kadınların oranı, seçimlere katılma oranı, seçilenler arasında kadınların oranı, sivil toplumun gelişmişliği, ses kirliliği düzeyi, ödenebilir fiyatlarla konut arzı yeterliliği gibi göstergeler verilebilir. Bu göstergelerin kullanılması ile topluluk düzeyinde yaşam kalitesinin nesnel verileri elde edilebilir ve bu veriler ile alan araştırmasından elde edilen öznel algılamalar karşılaştırılabilir.
- Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi ve göstergelerin oluşturulmasına yönelik dünyanın birçok yerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bireysel düzeyde araştırmalar yapan akademisyenlerin (Din vd., 2013; Liu, 1976) yanı sıra bazı ülkelerde istatistik enstitüleri ve ofisleri (Mercer Human Resource Consulting; Winnipeg Strategic Planning Department; European Foundation

for the Improvement of Living and Working Conditions) de kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin yalnızca nesnel boyutu ile değil, öznel boyutu ile değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalar da mevcuttur (Lee, Y.-J., (2008), Subjective Quality of Life Measurement in Taipei). Söz konusu çalışmalarda kullanılan ölçeklerin Türkçe'ye çevrilmesi ile bir yavaş kentte gerçekleştirilecek kentsel yaşam kalitesi ölçümünde veri olarak yararlanılması mümkündür.

- Gelecek yıllarda farklı yavaş kentlerde benzer bir çalışma yapmak isteyen araştırmacılara, aynı zamanda, daha sağlıklı sonuçlar elde edebilmeleri için görüşme ve anketin yanı sıra katılımcı gözlem tekniğinden faydalanmaları da önerilmektedir.

Bilindiği üzere yavaş kent hareketi, daha çok İtalya'daki küçük ve orta ölçekli kasabalardan esinlenilerek geliştirilmiştir. Bu durumun hareketin başarısı ve diğer ülkelerdeki uygulanabilirliği açısından bir dezavantaj teşkil ettiği söylenebilir. Çünkü İtalya gibi Avrupa ülkelerinde böyle hareketlerin işlevsel olabilmesi için gerekli olan altyapının büyük bir çoğunluğu halihazırda mevcut olup bu etken, hareketin başarıya ulaşmasında büyük bir rol oynamıştır. Oysa Türkiye gibi ülkelerde böyle bir altyapı gerek fiziksel gerekse sosyo-kültürel anlamda mevcut olmayıp topyekûn bir dönüşümü gerekli kılmaktadır. Yavaş kent olmanın gerektirdiği dönüşüm sürecini halkın özümseyebilmesi için uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Örneğin, Semmens ve Freeman (2012, s. 372), Yeni Zelanda'daki yavaş kentleri inceledikten sonra, benzer şekilde, Yeni Zelanda'nın Avrupa toplumları gibi buna hazır olmadığını, seçkin bir düşünce biçimi olarak Avrupa'da daha kolay uygulanmasının daha doğal olduğunu öne sürmüştür.

Türkiye, 2017 yılı itibariyle Uluslararası Cittaslow Birliği'nde 14 üyeye sahip bir ülke olarak, üye sayısı bakımından üst sıralarda yer almaktadır. Ancak Türkiye örneklerine bakıldığında birçoğunun unvanı kazandıktan sonra devamlılık konusunda sorunlar yaşadığı gözlenmektedir. Hareketin Türkiye'deki tali başkenti olarak kabul edilen Seferihisar örneğinin dışında halkın yaşam kalitesinin iyileştirilmesinde ve daha yaşanabilir kentler oluşturulmasında başarılı olarak değerlendirilebilecek

örnekler bulmak güçtür. Kaldı ki Seferihisar da, iyi bir örnek teşkil etmekle birlikte, özellikle son yıllarda yavaş kentlere yöneltilen eleştirilerin temel odak noktasını oluşturan turizme yönelme eleştirilerini haklı çıkaracak birtakım gelişmeler yaşamaktadır.

Üyeliğe kabul açısından ilk başlarda Uluslararası Cittaslow Birliği'nin Türkiye'ye karşı hoşgörülü olması sebebiyle üye sayısı bakımından yeterli üyeye sahip görünmekle birlikte Türkiye, bu anlamda nicelik değil ancak nitelik bakımından yavaş kent hareketinin gelişiminde yetersiz kalmaktadır. Türkiye açısından yapılması gereken bu birliğe sayı olarak daha fazla üye kazandırmaktan ziyade, mevcut üyelerin yavaş kent olma gerekliliklerini nitelik bakımından maksimum düzeyde yerine getirmesini sağlamak olmalıdır.

Yavaş kentlerde kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için kentte yalnızca fiziksel mekanın veya çevrenin iyileştirilmesi yeterli olmamakta; aynı zamanda yerel halkın konu ile ilgili bilgi ve bilinç sahibi olması ve kent yönetimi ile kent sakinleri arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması da önem taşımaktadır. Yavaş kent kavramı aynı zamanda felsefi bir boyutu ve sosyolojik nitelikleri de içermektedir. Örneğin, Yenipazar örneğinde halka bu hareketin yeterince anlatılmamış olması, halkın yavaş kent olmakla ilgili olumsuz bir algıya sahip olmasına neden olmuştur. Ayrıca unvanı sahiplenecek ve ileriye taşıyacak yerel liderlere de ihtiyaç vardır. Örneğin, yerel seçimlerde belediye başkanının değişmesi hareketin sürdürülebilirliğini etkilememelidir. Yavaş kent olmak, yalnızca belediyelerin ya da yerel yöneticilerin tek başına sürdürmesi gereken bir iş olmamalı, sivil bir inisiyatif haline getirilebilmelidir. Türkiye'de katılım sorununun işlerliği literatürde sıklıkla karşımıza çıkan temel sorun alanlarından birisi olup kararların alınmasında yukarıdan aşağıya doğru bir mekanizmanın varlığı açıkça bilinmektedir. Bu doğrultuda Türkiye'de yavaş kent hareketinin süregelenleşmesi önünde bir sorun alanı olarak, yerel demokrasi ve katılım mekanizmalarının göz ardı edilmesi faktörlerini de eklemek gerekir. Ayrıca halkın süreçlere ne kadar bilinçli ve aktif olarak katıldığı da önem taşımaktadır. Bunun için hem yöneticilerin bu olgunluğa erişmiş olması, hem de halkın eğitim için gereken uzun zaman ve çaba harcamaya gönüllü olması gerekir.

Kısaca, yavaş kent unvanını kazanmanın, bir kent için bitiş noktası değil, bir başlangıç noktası olduğu unutulmamalıdır. Bir kent, bu unvana sahip olabilmek için gereken asgari kriterlere sahip olsa bile, yalnızca mevcut durumunu değerlendirmekle kalmayıp dezavantajlarını ve avantajlarını kıyaslayarak geleceğe yönelik planlamalarını da somut olarak ortaya koyabilmelidir. Önemli olan, bu unvanın sürdürülebilirliğini sağlamak ve unvanın gerekliliklerini yerine getirerek yerel halkın kentsel yaşam kalitesini iyileştirmek olmalıdır.

KAYNAKÇA

Abbate, R.; Giambalvo, O. ve Milito, A. M. (2001). Service and Life Quality: The Case of Palermo, *Social Indicators Research*, 55, 275-308.

Akbaş, U. ve Tavşancıl, E. (2015). Farklı Örneklem Büyüklüklerinde ve Kayıp Veri Örüntülerinde Ölçeklerin Psikometrik Özelliklerinin Kayıp Veri Baş Etme Teknikleri ile İncelenmesi, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6 (1), 38-57.

Akder, H. A., (2005, Mayıs) Türkiye’de İnsani Gelişme ya da Yaşam Kalitesi: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Raporlarına Göre Bir Değerlendirme, ASOMEDYA,

<http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedyaya/mayis2004/dosyamayis2004.html>

Akgün, B. (2007). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, (2. Baskı). Ankara: Nobel.

Akman, E.; Nergiz, N. ve Akman, Ç. (2013). Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Yavaşça Acele Et (Festina Lente). Özer ve Şeker (Ed.), *Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açuları* (ss. 37-55). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi.

Aktaş, E. D., (2007) Kentlerin Sürdürülebilir Gelişiminde Güncel Yaklaşımlar Kapsamında Yaşam Kalitesi-Kocaeli Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü. Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü*, Gebze, s. 31-32.

Altan, C. (2005). Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004), *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12), 174-190.

Altunışık, R.; Coşkun, R.; Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, (5. Baskı). Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.

Alver, K. (2017). *Taşra Halleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Andarabi F. F., (2012). Cittaslow Markasına Sahip Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı Üzerine Bir Analiz: Seferihisar Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, s. 27-92.

Andarabi, F. F.; Altunöz, Ö. ve Hassan, A. (2014). Cittaslow Şehirlerde Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı: Seferihisar Örneği, *Eko-Gastronomi Dergisi*, 1 (1), 69-86.

Andereck, K. L. ve Nyaupane, G. P. (2011). Exploring The Nature of Tourism And Quality Of Life Perceptions Among Residents, *Journal of Travel Research*, 50 (3), 248-260.

Arslan, A. (2007). 1963'ten Günümüze, Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 1-32.

Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, (7. Baskı). Ankara: Pegem.

Baldemir, E.; Kaya, F. ve Kaşmer Şahin, T. (2013). Yavaş Şehir Olma Durumunun Analitik Hiyerarşi Süreci ile değerlendirilmesi, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 29-50.

Baldemir, E.; Kaya, F. ve Kaşmer Şahin, T. (2013). Yavaş Şehirlerin Analitik Ağ Süreci (AAS) ile Seçilmesi: Muğla İli Örneği, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Sonuç (Kesin) Raporu*, Muğla/Türkiye.

Barber, B. (2003). *McWorld'e Karşı Cihad* (E. Birey, Çev.), İstanbul: Cep.

Başaran, İ. ve Çiftçi, S. (2011). Yönetimlerarası İşbirliğinin Kentsel Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesindeki Önemi, *Afyon Kocatepe İİBF Dergisi*, 13 (2), 251-275.

Beatley, T. (2004). *Native to Nowhere: Sustainable Home and Community in a Global Age*. Washington DC: Island Press.

Bilgi, M. G. (2013). Türkiye'nin Sakin Şehirlerinde Permakültürel Koruma, Planlama, Yönetim ve Eğitim Pratikleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 45-57.

Bilgin, N., Topsever, Y.; Gökten, M. ve Yetim, Ü. (1991). *Yerel Yönetimler İçin Demokratik Bir Model Arayışı*. Araştırma Raporu, Tüses Yayınları, 75-105.

Bir Sakin Şehir: Taraklı (2013, 4 Mayıs), <http://www.sabah.com.tr/marmara/2013/04/05/bir-sakin-sehir-tarakli>

Biol, G. (2006). Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, *Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*, 3-16.

Blowfield, M. ve Catherine, D. (2010). Fairtrade Facts and Fancies: What Kenyan Fairtrade Tea Tell Us About Business' Role as Development Agent, *Journal of Business Ethics*, 93, 143-162.

Bora, T. (2013). Taşralaşan ve Taşrasını Kaybeden Türkiye. Bora, T (Der.), *Taşraya Bakmak* (ss. 37-67). İstanbul: İletişim.

Bowen, B., (2001) Let's go fair!, Fair Trade Yearbook, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/april/tradoc_122287.pdf

Bowling, A. ve Windsor, J. (2001). Towards The Good Life: A Population Survey of Dimensions of Quality of Life, *Journal of Happiness Studies*, 2, 55-81.

Boyras, Z. ve Bostancı, M. S. (2015). Birecik Barajı Sonrası Yer Değiştiren Eski Halfeti'nin (Şanlıurfa) Turizm Potansiyeli, *Journal of World of Turks*, 7 (3), 53-78.

Bozkurt, N. (2003). Kaliteli Yaşamın Felsefesi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 2 (3), 15-24.

Ceylan, A., (2007) Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kentsel Yeşil Alanların Önemi ve Kentsel Dönüşüm ile İlişkilendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *İTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, s. 10.

Cittaslow Bilgi Notu, <http://geka.org.tr/>

Coşar, Y. (2012). Yavaş Şehir (Cittaslow) Olgusunun Turist Davranışları ve Yerel Halkın Kentsel Yaşam Kalitesi Algısına Etkileri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, s. 23-98.

Cummins, R. A. (1999). A Psychometric Evaluation of the Comprehensive Quality of Life Scale-Fifth Edition, Kim, K.P.'uen ve Low (Ed.), *Urban Quality of Life: Critical Issues and Opinions* (pp. 32-44).

Cummins, R. A. (2000). Objective and Subjective Quality of Life: An Interactive Model, *Social Indicators Research*, 52, 55-72.

Çakıcı, A. C., Yenipınar, U. ve Benli, S. (2013). Seferihisar Halkının Yavaş (Sakin) Şehir Hareketi Uygulamalarına İlişkin Tutumları ve Algıları ile Yaşam Doyumları Üzerine Bir Araştırma, *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Turizm Fakültesi Yayınları, s. 798-814.

Çerçi, A., (2013) Destinasyon Markalama ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, s. 81-93.

Çiner, C. U. (2011). Cittaslow Hareketi ve Türkiye'deki Uygulamaları, *Memleket Mevzuat*, 71, 12-23.

Çolakoğlu, Y., (2005) Kentleşme Sürecinde Kentsel Yaşamda Kalite: Antalya Yeşilbahçe Mahallesi Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya, s. 9-26.

Çukurçayır, M. A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi.

_____ ve Sipahi, E. B. (2003). Yönetişim Yaklaşımı ve Kamu Yönetiminde Kalite, *Sayıştay Dergisi*, 50, 35-66.

Das, D. (2008). Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati, *Social Indicators Research*, 88, 297-310.

Demir, E. ve Parlak, B. (2012). Türkiye'de Eğitim Araştırmalarında Kayıp Veri Sorunu, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 3 (1), 230-241.

Demirkaya, Y. (2010). *Çekmeköy'ün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi*. İstanbul: Çekmeköy Belediye Başkanlığı.

Dickinson, J. ve Lumsdon, L. (2010). *Slow Travel and Tourism*. London: Earthscan.

Dickinson, J.; Lumsdon, L. ve Robbins, D. (2011). Slow Travel: Issues for Tourism and Climate Change, *Journal of Sustainable Tourism*, 19 (3), 281-300.

Din, H. S. E.; Shalaby, A.; Farouh, H. E. ve Elariena, S. A. (2013). Principles of Urban Quality of Life for a Neighbourhood, *HBRC Journal*, 9 (1), 86-92.

Dissart, J.-C. ve Deller, S. C. (2000). Quality of Life in the Planning Literature, *Journal of Planning Literature*, 15 (1), 135-161.

Doğutürk, G., (2010) Mimari ve Yaşam Kalitesi Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi ve Seferihisar Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, s. 4-39.

Donat, O. (2016). Sakin Kent (Cittaslow) Üyeliğinin Kamusal Mekanlara Etkisi: Türkiye'deki Sakin Kentler Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Denizli, s. 29-138.

DPT, (1998) Türkiye Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı, <http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/11290.pdf>

DPT, (2004) İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, <http://ekutup.dpt.gov.tr/>

Eker, B., (2012) Sakin Şehirler Sakin Hayat, HABITAT, <http://www.habitat.org.tr/sakin-sehirler/383-sakin-sehirler-citta-slow.html>

Ekinci, M. B. (2014). The Cittaslow Philosophy in the context of Sustainable Tourism Development; the case of Turkey, *Tourism Management*, 41, 178-189.

Ekşioğlu, A. Y., (2011) Kentsel Yaşam Kalitesi ve İstanbul Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, s. 14.

Elbi, N., (2009) Geleneksel Kent Dokusunda Yaşam Kalitesinin İrdelenmesi: Piri Mehmet Paşa Mahallesi (Konya) Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, s. 32.

Eras, J. J. C.; Varela, D. C. ; Perez, G. D. H. vd. (2014). Comparative Study of the Urban Quality of Life in Cuban First-level Cities From an Objective Dimension, *Environmental Development Sustain*, 16, 195-215.

Erden, Y., (2015) Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi İçin Bir Model Önerisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, s. 59-168.

Erdoğan, M. (2016). Local Community Perception towards Slow City: Gokceada Sample, *Asian Social Science*, 12 (5), 241-246.

Ergüven, M. H. (2011). Cittaslow-Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 201-210.

Ersin, G. Ö., (2012) Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Büyükçekmece Örneğinin İrdelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, s. 22-116.

EUROFOUND, (2007) Second European Quality of Life Survey: Evaluating the Quality of Society and Public Services, https://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2008/52/en/1/EF0852EN.pdf

EUROPEAN UNION, (2013) Quality of Life in Cities: Perception Survey in 79 European Cities, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/survey2013_en.pdf

Eva, P.; Alex, D. ve Yannis, P. (2011). Defining the Quality of Urban Life: Which Factors Should be Considered?”, *51st ERSA Congress New Challenges for European Regions and Urban Areas in a Globalised World*, Barcelona.

Evans, D. R. (1994). Enhancing Quality of Life in the Population at Large, *Social Indicators Research*, 33, 47-88.

Fırat, R. (2005). Yaşam Kalitesi mi? Yaşam Standardı mı?, *Köprü, Sivil Toplum & İletişim*, 90.

Florida, R. (2002). The Economic Geography of Talent, *Annals of the Association of American Geographers*, 92 (4), 743-755.

Gardner, N. (2009). A Manifesto for Slow Travel, *Hidden Europe Magazine*, 25, 10-14.

GEKA, (2009) Güney Ege İlçelerinde Genel Sosyo-Ekonomik Durum, GEKA Dergisi, http://geka.gov.tr/Dosyalar/o_19v5eif4hjeqq711sk6f6s14a18.pdf

- Geray, C. (1998). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler, *Türk İdare Dergisi*, 421, 323-346.
- Gibson, J. G. (1988). Rate Increases and Local Elections, *Policy and Politics*, 16 (3), 197-208.
- Giddens, A. (1994). *The Transformation of Intimacy*. Oxford: Basic Blackwell.
- Göçkan, E., (2012) İzmir İli Yavaş Şehir Seferihisar Örneğinde Doğal ve Kültürel Yapı Üzerine Araştırmalar, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir, s. 5.
- Görün, M. ve Kara, M. (2010). Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Girişimcilik Bağlamında Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesinin Arttırılması, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 136-164.
- Görmez, K. ve Güleç, S. (2010). Yerel Siyasette Hizmet Sunumunun Seçmen Davranışına Etkisi: Ankara ve Adana Büyükşehir Belediyesi Örneği. Parlak (Ed.), *Yerel Yönetimler, Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar* (ss. 57-79). Bursa: DORA.
- _____ ve Sancak, H.Ö. (2010). Türkiye’de Yerel Siyasette Seçmen Davranışının Dönüşümü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. Parlak (Ed.), *Yerel Yönetimler, Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar* (ss. 79-103). Bursa: DORA.
- Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler, *Legal Hukuk Dergisi*, 11 (122), 37-82, <http://www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.htm>
- Greeley, A., (2003) Slow Food: Take Time to Savor The Flavor, <http://www.betternutrition.com>
- Grzelak-Kostulska, E.; Holowiecka, B. ve Kwiatkowski, G. (2011). “Cittaslow International Network: An Example of a Globalization Idea?”, *The Scale of Globalization: Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st century*, p. 186-192.
- Gül, H., Kiriş, H. M., Negiz, N. ve Gökdayı, İ. (2014). 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri ve Aydın’da Yerel Siyaset: Yeni Büyükşehirde Aktörler ve Süreçler, *Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*, Ankara: Detay, s. 319-324.

Günel, A., Atvur, S. ve Okudan, K. D. (2014). 6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19 (3), 55-70.

Günerhan, S. A.; Erdem, Ü. ve Günerhan, H., (2010, 7 Eylül) Çevre ve Enerji Açısından Yavaş Şehir Hareketinin Gelişimi, TMOOB Makina Mühendisleri Odası, http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/92ea5eb97cbf51f_ek.pdf?dergi=1045

Güney Marmara Kalkınma Ajansı Dergisi (2012). Güney Marmara'nın Sakinlik Başkenti: Gökçeada, 16-20.

Güngör, M. ve Bulut, Y. (2008). Ki kare Testi Üzerine, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 7 (1), 84-89.

Gür, M., (2014) Kentsel Dönüşüm Uygulamasında Yaşam Kalitesi Araştırması ve Kavramsal Bir Model Önerisi: Bursa/Doğanbey Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Uludağ Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, Bursa, s. 43.

Gürdilek, N. (2010). *Yer Değiştiren Gölge*, (3. Baskı). İstanbul: Metis.

Gürsakal, N. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı.

Güven, E. (2011). Yavaş Güzeldir: “Yavaş Yemek”ten “Yavaş Medya”ya Hızlı Tüketime Dair Bir Çözüm Önerisi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 7 (1), 113-121.

Hablemitoğlu, Ş. (2003). Çocukların Hakları ve Çocukların Yaşam Kalitesi, *Çalışma Ortamı Dergisi*, 66, 18-20.

Halfeti Belediyesi 2014 Faaliyet Raporu, <http://www.halfeti.bel.tr/?page=13&id=42>

Harvey, D. (1998). *Postmodernliğin Durumu* (S. Savran, Çev.), İstanbul: Metis.

Heitmann, S.; Robinson, P. ve Povey, G. (2011). Slow Food, Slow Cities and Slow Tourism, *Research Themes for Tourism*, 114-127.

Hekimci, F. (2010). Daha İnsanca ve Sürdürülebilir Bir Yaşam İçin: Yavaş Şehirler, *Anahtar Verimlilik Dergisi*, 36-39.

Higgs, P.; Hyde, M.; Wiggins, R. ve Blane, D. (2003). Researching Quality of Life in Early Old Age: The Importance of the Sociological Dimension, *Social Policy & Administration*, 37 (3), 239-252.

Honore, C. (2008). *Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi Yavaş* (E. Gür, Çev.), İstanbul: Alfa Basım.

<http://cittaslowseferihisar.org/>

<http://cittaslowturkiye.org/>

<http://savsat.bel.tr/>

<http://www.akyaka.bel.tr/>

<http://www.cittaslow.net/>

<http://www.cittaslow.org.uk/>

<http://www.cittaslow.org/>

<http://www.cittaslowgerze.com/>

<http://www.egirdir.bel.tr/>

<http://www.fairtrade.net/>

<http://www.fairtradefederation.org/>

<http://www.focazeytindali.org/earth-markets/>

<http://www.gokceada.bel.tr/>

<http://www.halfeti.bel.tr/>

<http://www.italyaonline.net/>

<http://www.kadinkooperatifleri.org/>

<http://www.persembe.bel.tr/>

<http://www.sakinsehirseferihisar.com/>

<http://www.seferihisar.bel.tr/>

<http://www.slowfood.com/>

<http://www.slowfoodanadolu.com/>

<http://www.tarakli.bel.tr/>

<http://www.uzundere.bel.tr/>

<http://www.vize.bel.tr/>

<http://www.yalvac.bel.tr/>

<http://www.yenipazar.bel.tr/>

<http://www.yenipazar.gov.tr/>

<http://www.yzk.gov.tr/>

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>

<https://sonuc.yzk.gov.tr/module/GirisEkranı.jsf>

IISD (International Institute for Sustainable Development), (2007) City of Winnipeg Quality of Life Indicators, <https://www.iisd.org/pdf/wpg.qoli.pdf>

İl Düzeyinde Yaşam Memnuniyeti Araştırması, (2013)
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18507>

İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A. (2009). Kentsel Mekânda Kalite Kavramı, *Megaron*, 4 (3), 131-146.

İslamoğlu, A. H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı), (Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı)*. İstanbul: Beta Basım.

Jackson, S., (2007) The Slow Movement: On The Snails Trail, <http://www.suejackson.com.au/documents/tsmotst.pdf>

Kadioğlu, D. Y. (2009). Yavaşlığın Keyfi Bu Şehirlerde, *Yolculuk*, 62, 73-76.

Kandemir, G. (2012). Sakin Şehirlerden Davet Var, *İSMMMO Yaşam Dergisi*, 14-19.

Karabağ, Ö.; Yücel, F. ve İnal, E. (2012), Cittaslow Movement: An Opportunity for Branding Small Towns and Economic Development in Turkey, *International Journal of Economic Research*, 3i3, 64-75.

Karadağ, A. ve Koçman, A. (2007). Coğrafi Çevre Bileşenlerinin Kentsel Gelişim Süreci Üzerine Etkileri: Ödemiş (İzmir) Örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, 16, 3-16.

Karataş, A. ve Karabağ, Ö. (2013). Cittaslow Hareketinde Çevre Eğitiminin Önemi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (29), 1-21.

Kavas, G. ve Kavas, N. (2012). Slow Food ve Cittaslow, *Dünya Gıda Dergisi*, 74.

- Kaya, E. (2007). Kent Araştırmaları Merkezi ve Kentsel Yaşam Kalitesi, *Yerel Siyaset Dergisi*, 24, 35-36.
- Kaypak, ř. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği, *Alanya İşletme Fakóltesi Dergisi*, 2 (2), 93-114.
- Keleş, R. (2012). The Quality of Life and The Environment, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, 23-32.
- Keleş, R. (2014). *100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow), *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8 (1), 81-99.
- Keskin, E. B., (2010) Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow): Seferihisar Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kütahya, s. 52-129.
- Khalil, H. E. E. (2012). Enhancing Quality of Life Through Strategic Urban Planning, *Sustainable City and Society*, 5, 77-86.
- Kıray, M. B. (1964). *Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*. İstanbul: Bağlam.
- Knox, P. L. (2005). Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World, *Journal of Urban Design*, 10 (1), 1-11.
- Knox, P. L. ve Mayer, H. (2009). *Small Town Sustainability: Economic, Social and Environmental Innovation*. Berlin: Birkhauser Architecture.
- Koçak, H. (2008). Kentsel Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesi İçin Stratejik Çalışma Alanları-I, *Yerel Siyaset Dergisi*, 31, 41-47.
- Koçel, T. (2010). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: BETA Basım.
- Koğar, H., (2010) Farklı Örnekleme Büyüklüklerinde Uç Değerlerle Baş Etme Yöntemlerinin Puanların Geçerlik ve Güvenirlik Kanıtları Üzerindeki Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, s. 46.

- Kozak, M. (2014). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay.
- Köseçik, M. (2005). Türkiye’de Yerel Seçimler. Özgür ve Köseçik (Ed.), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I Reform* (ss. 253-275). Ankara: Nobel.
- Kurt, N. (2011). Kent Hizmetlerinin Geleceğinde Kentsel Sorumluluklar ve Kent Kültürünün Geliştirilmesi Stratejileri, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9 (2), 260-178.
- Küçükali, A. ve Şen, U. (2017). Sakin Kent Hareketinin Çalışanlara Etkisi: Uzundere Örneği, *Emek ve Toplum Dergisi*, 6 (15), 259- 279.
- Kütükçüoğlu, T. A., (2000) Türkiye’de Yaşam Kalitesi ve İnternet, <http://inet-tr.org.tr/inetconf6/tammetin/yasam.html>
- Lambiri, D.; Biagi, B. ve Royuela, V. (2007). Quality of Life in the Economic and Urban Economic Literature, *Social Indicators Research*, 84, 1-25.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity, *Personnel Psychology*, 28, 563–575.
- Lee, Y.-J. (2008). Subjective Quality of Life Measurement in Taipei, *Building and Environment*, 43, 1205-1215.
- Lefebvre, H. (1998). *Modern Dünyada Gündelik Hayat* (I. Gürbüz, Çev.), İstanbul: Metis.
- Leitmann, J. (1999). Can City QOL Indicators Be Objective and Relevant? Towards a Participatory Tool for Sustaining Urban Development, *Local Environment*, 4 (2), 169-180.
- Liu, B.-C. (1975). Quality of Life: Concept, Measure and Results, *American Journal of Economics and Sociology*, 34 (1), 1-13.
- Liu, B.-C.; Mulvey, T. ve Hsieh, C.-T. (1986). Effects of Educational Expenditures on Regional Equality in the Social Quality of Life, *American Journal of Economics and Sociology*, 45 (2), 131-144.
- Lotfi, S. ve Koohsari, M. J. (2009). Analyzing Accessibility Dimension of Urban Quality of Life: Where Urban Designers Face Duality Between Subjective and Objective Reading of Place, *Social Indicators Research*, 94, 417-455.

- Lotfi, S. ve Solaimani, K. (2009). An Assesment of Urban Quality of Life by Using Analytic Hierarchy Process Approach (Case Study: Comparative Study of Quality of Life in the North of Iran, *Journal of Social Sciences*, 5 (2), 123-133.
- Lotfi, S.; Faraji, A.; Hataminejad, H. ve Pourahmad, A. (2011). A Study of Urban Quality of Life in a Developing Country, *Journal of Social Sciences*, 7 (2), 232-240.
- Lumsdon, L. ve Mcgrath, P. (2011). Developing a Conceptual Framework for Slow Travel: a Grounded Theory Approach, *Journal of Sustainable Tourism*, 19 (3), 265-279.
- Marans, R. W. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi, *Mimarlık Dergisi*, 335, 28-35.
- Massam, B. H. (2002). Quality of Life: Public Planning and Private Living, *Progress in Planning*, 58, 141-227.
- Mayer, H. ve Knox, P. L. (2006). Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World, *Journal of Urban Affairs*, 28 (4), 321-334.
- Mayer, H. ve Knox, P. L. (2007). "Pace of Life and Quality of Life: The Slow City Charter", *Community Quality of Life Indicators Best Practices III*, p. 20-39.
- Mayer, H. ve Knox, P. L. (2010). Small Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity, *European Planning Studies*, 18 (10), 1545-1565.
- Mazumdar, S. (2003). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yer Duygusu, *Mimarlık Dergisi*, 335.
- Miele, M. (2008). Cittaslow: Producing Slowness Against the Fast Life, *Space and Polity*, 12 (1), 135-156.
- Milbrath, L. W. (1979). Policy Relevant Quality of Life Research, *Annals of the American of Political and Social Science*, 444, 32-45.
- Montgomery, J. (1998). Making a city: Urbanity, Vitality and Urban Design, *Journal of Urban Design*, 3 (1), 93-116.
- Moore, J. (2000). Placing *Home* in Context, *Journal of Environmental Psychology*, 20, 207-217.

- Morais, P. ve Camanho, A. S. (2011). Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements” *Omega*, 39, 398-409.
- Morais, P.; Migueis, V. L. ve Camanho, A. S. (2013). Quality of Life Experienced by Human Capital: An Assesment of European Cities, *Social Indicators Research*, 110, 187-206.
- Moughalu, L. N. (1991). Measuring Housing and Environmental Quality As Indicator of Quality of Urban Life: A Case of Traditional City of Benin, Nigeria, *Social Indicators Research*, 25, 63-98.
- Nosi, C. ve Zanni, L. (2004). Moving From “typical products” to “food-related services” The Slow Food Case as a new Business Paradigm, *British Food Journal*, 106 (10/11), 779-792.
- O’brien, S. (2007). The Micropolitics of Slow Living, *Cultural Studies Review*, 13 (2), 237-241.
- Oktay, D. (2007). Sürdürülebilirlik, Yaşanılabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi, *Mimarlık Dergisi*, 335, 37-44.
- Özdemir, A. (2008). *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar*. İstanbul: Beta Basım.
- Özgen, Ö. (2012). Seferihisar: A Sustainable Place in a Fast World, *Milli Folklor*, 24 (95), 135-146.
- Özkan, A., (2012) Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi: Samsun Büyükşehir Belediyesi Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, s. 14-65.
- Özkan, H. C., (2011) Bir Sürdürülebilir Kent Modeli: Yavaş Şehir Hareketi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, s. 5-83.
- Özmen, Ş., Birsen, Ö. ve Birsen, H. (2016). Kentleşme Dinamiklerine Cittaslow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye’deki Cittaslow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 24 (2), 9-22.

Özmete, E., (1997) Değerlerin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Rolü (Tokat Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, s. 2-5.

Öztürk, A., (2012) Bir Yerleşim Birimi Olarak Kent Anlayışında Yeni Politika: Yükselen Değer Olarak “Yavaş Kent”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, s. 8-122.

Öztürk, S., (2012) Small Towns Reshaping Their Urban Planning Policies Joining in the Cittaslow International Network: The Case of Seferihisar In Turkey, *Middle East Technical University The Degree of Master of Science*, p. 94-168.

Pacione, M. (2003). Urban Environmental Quality and Human Wellbeing-a social geographical perspective, *Landscape and Urban Planning*, 65, 19-30.

Parkins, W. (2004). Out of Time-Fast Subjects and Slow Living, *Time and Society*, 13 (2/3), 363-382.

Parkins, W. ve Craig, G. (2006). *Slow Living*. New York: Berg.

Parlak, B. (2011). Yaşanabilir Bir Samsun: Kentsel Yaşanabilirlik Analizi, *Samsun Sempozyumu*.

Pekdemir, M. (2013). Taşranın “taşı toprağı altın”da ne vardır?. Bora, T (Der.), *Taşraya Bakmak (ss. 77-101)*. İstanbul: İletişim.

Petrini, C. ve Padovani, G. (2011). *Slow Food Devrimi* (Ç. Ekiz, Çev.), İstanbul: Sinek Sakız.

Pink, S. (2008). Sense and Sustainability: The Case of Slow City Movement, *Local Environment*, 13 (2), 95-106.

Pink, S. (2009). Urban Social Movements and Small Places, *Routledge*, 13 (4), 450-467.

Polat, E. (2011). Ağır Ağır Çıkacaksın Bu Merdivenlerden: Yavaş Kent Hareketi (Cittaslow), *Mimarlık Dergisi*, 359.

Quality of Life in New Zealand’s Eight Largest Cities (2003), <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan016017.pdf>

- Radstrom, S. (2011). A Place Sustaining Framework for Local Urban Identity: An Introduction and History of Cittaslow, *Italian Journal of Planning Practice*, 1 (1), 90-113.
- Radstrom, S., (2005) An Urban Identity Movement Rooted in the Sustainability of Place: A Case Study of Slow Cities and Their Application in Rural Manitoba, *The University of Manitoba. Department of City Planning*, p. 64-128.
- Ritzer, G. (2014). *Toplumun McDonalddlaştırılması (Üçüncü Basım)* (Ş. S. Kaya, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Rogerson, R. J. (1999). Quality of Life and City Competitiveness, *Urban Studies*, 36, 969-985.
- Romney, D. M.; Jenkins, D. C. ve Bynner, J. M. (1992). A Structural Analysis of Health-related Quality of Life Dimensions, *Human Relations*, 45 (2), 165-176.
- Royuela, V.; Moreno, R. ve Vaya, E. (2010). Influence of Quality of Life on Urban Growth: A Case Study of Barcelona, Spain, *Regional Studies*, 44 (5), 551-567.
- Sağır, G. (2016) Kentsel Yaşam Kalitesinin Yavaş Şehir Belediye Hizmetleri Kapsamında Değerlendirilmesi: Seferihisar Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Malatya, s. 125-178.
- Salvesen, D. ve Renski, H. (2003). “The Importance of Quality of Life in the Location Decisions of New Economy Firms”, *Center for Urban and Regional Studies, University of North Carolina*.
- Sapancalı, F. (2009). *Toplumsal Açından Yaşam Kalitesi*. İzmir: Altın Nokta.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 1-18.
- Sarı, Y. ve Özdemir, C. (2014). “Turizm Gelişiminin Eskişehir Odunpazarı Sakinlerinin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi”, 15. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını, s. 241-253.
- Sarıkaya, E., (2012, 2 Aralık) Otuz Kent Sakin Şehir Sırasında, *Radikal*, http://www.radikal.com.tr/turkiye/30_kent_sakin_sehirsirasinda-1110203
- Sayar, K. (2013). *Yavaşla*. İstanbul: Timaş.

- Schallock, R. L. (2004). The Concept of Quality of Life: What We Know and Do Not Know, *Journal of Intellectual Disability Research*, 48 (3), 203-216.
- Schneider, S. (2008). Good, Clean, Fair: The Rhetoric of the Slow Food Movement, *College English*, 70 (4), 384-402.
- Sencer, M. (1974). *Türkiye’de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar*, İstanbul: May.
- Seferihisar Belediyesi 2010 Faaliyet Raporu, <http://seferihisar.bel.tr/wp-content/uploads/formlar/2010-faaliyet.pdf>
- Seik, F. T. (2001). Quality of Life In Cities, *Cities*, 18 (1), 1-2.
- Semmens, J. ve Freeman, C. (2012). The Value of Cittaslow as an Approach to Local Sustainable Development: A New Zealand Perspective, *International Planning Studies*, 17 (4), 353-375.
- Sennett, R. (1999). *Gözün Vicdanı: Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam* (S. Sertabiboğlu ve C. Kurultay, Çev.), İstanbul: Ayrıntı.
- Servon, L. J. ve Pink, S. (2015). Cittaslow: Going Glocal In Spain, *Journal of Urban Affairs*, 37 (3), 327-340.
- Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2011). *Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir*. Konya: Çizgi.
- Short, J. R.; Breitbach, C.; Buckman, S. ve Essex, J. (2000). From World Cities to Gateway Cities: Extending the Boundaries of Globalization Theory, *City: Analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 4 (3), 317-340.
- Shucksmith, M.; Cameron, S.; Merridew, T. ve Pichler, F. (2009). Urban-Rural Differences in Quality of Life Across the European Union, *Regional Studies*, 43 (10), 1275-1289.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi ve Türkiye’nin Potansiyeli, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 119-131.
- Soyalp, D., (2013) Şimdi Yavaş Şehirler Moda, Havadis Kıbrıs, <http://www.havadiskibris.com/Ekler/poli/121/simdi-yavas-sehirler-moda/228>

- Speakman, C. (2005). Tourism and Transport: Future Prospects, *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 2 (2), 129-135.
- Sufian, A. J. M. (1993). A Multivariate Analysis of the Determinants of Urban Quality of Life in the World's Largest Metropolitan Areas, *Urban Studies*, 30 (8), 1319-1329.
- Sungur, Z. (2013). Türkiye'nin Sakin Şehirlerindeki Kadın Girişimciliğine Sosyolojik Bir Bakış, *Girişimcilik*, 641-648.
- Sünnetçioğlu, S.; Korkmaz, H. ve Özkok, F. (2014). Yerel Halkın Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Açısından Sakin Şehir Değerlendirmesi: Seferihisar Örneği, *Eko-Gastronomi Dergisi*, 1 (1), 143-161.
- Szalai, A. (1980). The Meaning of Comperative Research on the Quality of Life, In The Quality of life. Szalai and Andrews (Ed.), *Comperative Studies* (pp. 7-24). London: Sage Beverly Hills.
- Şahinkaya, S., (2010) Bir Yerel Kalkınma Modeli: Cittaslow ve Seferihisar Üzerine Değerlendirmeler,
http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/SahinTem10.pdf
- Şeker, M. (2011). *İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması*. İstanbul: İTO.
- Şen, S., (2017) Ölçme Sonuçları Üzerinde İstatistiksel İşlemler,
<https://sedatsen.files.wordpress.com/2017/09/5-sunum.pdf>
- Şimşek, M. (2001). *Toplam Kalite Yönetimi, (Üçüncü Baskı)*, İstanbul: Alfa Basım.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı, (Altıncı Basım)*, İstanbul: Nobel.
- Tağmat, T. S. (2007). Mimarlık ve Yaşam Kalitesi: Avrupa'da Kentsel Yaşam Kalitesi Yaklaşımları, *Mimarlık Dergisi*, 335, 47-50.
- Tarhan, A. B., (2010) Türkiye'de Postmodernizmle Değişen Siyasetin Siyasal İktidara Yansıması, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, s. 22-24.
- Tekeli, İ. (2010). *Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tesfazghi, E. S.; Martinez, J. A. ve Verplanke, J. J. (2010). Variability of Quality of Life at Small Scales: Addis Ababa, Kirkes Sub-City, *Social Indicators Research*, 98, 73-88.

The Sunken Town of Halfeti, A Cittaslow Town in Turkey, Is Our Travel Tuesday (2014, 14 Ocak), http://www.huffingtonpost.com/2014/01/14/halfeti-a-cittaslow-town-_n_4589261.html

Topal, A. ve Bilgili, M. Y. (2012). Küreselleşme Sürecinin Kentlere Yansıması: Küresel Kent/Dünya Kenti, *İnönü Üniversitesi Ekonomi ve Siyaset Kongresi*, 19-33.

Toplu, H. İ., (2012) Yavaş Şehirler ve Halk Sağlığı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir, s. 10-12.

Torlak, S. E. ve Yavuzçehre, P. S. (2008). Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17 (2), 23-44.

Torunoğlu, E. (1997). *Kentleşme-Çevre Sorunları ve Kentsel Yaşam Kalitesi, Ve Kirlendi Dünya*, (ss. 202-237). Ankara: Öteki.

Tosun, E. K. (2013). Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif Bir Kentsel Yaşam Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi, *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 32 (1), 215-237.

Tüba (2004). *Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

TÜİK, (2013) Seçilmiş Göstergelerle Aydın, <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/AYDIN.pdf>

Türkiye'nin 11. Sakin Şehri Uzundere HES Tehdidi Altında (2016, 11 Nisan), <https://yesilgazete.org/blog/2016/04/11/turkiyenin-11-sakin-sehri-uzundere-hes-tehdidi-altinda/>

Türkoğlu H. D.; Bölen, F.; Baran, P. K. ve Marans, R. W. (2008). İstanbul'da Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi, *İTÜ Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi*, 7 (2), 103-113.

Türksever, N. E., (2001) Türkiye'de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, s. 14-78.

Ulukavak, H. G., (2011) Kentsel Yaşam Kalitesini Yükseltmede Trafik Durultmanın Rolü: Kırıkkale Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, s. 4-8.

Uslu, A. (2009). Sürdürülebilir Yeşil Kent Fikirleri, Örnekleri ve Türkiye İçin Dersler, *XXI. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı*, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, s. 49-58.

Üçer, Z. A. G., (2009) Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, s. 195-223.

Ülengin, B.; Güvenç, Ü. ve Ülengin, F. (1998). Urban Quality of Life in İstanbul: Priorities and Segmentation, *38th Congress of the European Regional Science Association*, p. 1-18.

Ülengin, B.; Ülengin, F. ve Güvenç, Ü. (2001). A Multidimensional Approach to Urban Quality of Life: The Case of İstanbul, *European Journal of Operational Research*, 130, 361-374.

Ünal, C. B., (2004) Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri ile İstanbul Analizi ve Toplam Kentsel Yaşam Kalitesi Yönetim Yaklaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, s. 49.

Van Kamp, I.; Leidelmeijer, K.; Marsman, G. ve Hollander, A. (2003). Urban Environmental Quality and Human-wellbeing Towards a Conceptual Framework and Demarcation of concepts; a Literature Study, *Landscape and Urban Planning*, 65, 5-18.

Veenhoven, R. (1991). Is Happiness Relative?, *Social Indicators Research*, 24, 1-34.

Veenhoven, R. (2000). The Four Qualities of Life, *Journal of Happiness Studies*, 1, 12-31.

Veneziano, L. ve Hooper, J. (1997). A method for quantifying content validity of health-related questionnaires, *American Journal of Health Behavior*, 21 (1), 67-70.

Vize Cittaslow Komisyon Toplantısı Raporu,
<http://www.vize.bel.tr/fotograflar/#/content/VIZE%20CITTASLOW%20KOMISYON%20TOPLANTISI/>

Vize’de İki Festival Birden (2013, 20 Ağustos),
http://www.gazetetrakya.com/Haber-Vizede_iki_festival_birden-160464.gazetetrakya

WHOQOL - Measuring Quality Of Life The World Health Organization Quality Of Life Instruments (The Whoqol-100 And The Whoqol-Bref), Programme On Mental Health, (1997), http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf

Wish, N. B. (1986). Are We Really Measuring the Quality of Life?” *American Journal of Economics and Sociology*, 45 (1), 93-100.

Yavuzçehre, P. S., (2005) Belediyelerin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Denizli, s. 15-23.

Yener, S. ve Koç, İ. (2001). “Türkiye’de Bölgeler İtibariyle Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi”, *Nüfus ve Kalkınma: Göç, Eğitim, Demokrasi ve Yaşam Kalitesi*, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 121-151.

Yeni Bir Sakin Şehir: Yalvaç (2012, 1 Kasım),
<http://turizm gazetes i .com/news.aspx?id=68346>

Yıldırım, A. ve Karahmet, A. (2013). Yavaş Şehir Hareketinin Kent İmajına Katkısı: Ordu-Perşembe Örneğinin Yerel Basın Üzerinden Analizi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 11-20.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (Genişletilmiş Beşinci Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Yıldız, H. T. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesi: Kuram, Politika ve Uygulamalar, *Mimarlık Dergisi*, 335.

Yurdugül, H. (2005). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği İçin Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması, *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, s. 1-6.

Yurtseven, H. R. (2007). *Slow Food ve Gökçeada: Yönetmel Bir Yaklaşım*. Ankara: Detay.

Yurtseven, H. R. ve Kaya, O. (2011). Slow Tourists: A Comparative Research Based On Cittaslow Principles, *American International Journal of Contemporary Research*, 1 (2), 91-98.

Yurtseven, H. R.; Kaya, O. ve Harman, S. (2010). *Yavaş Hareketi*. Ankara: Detay.

Zorba, E. (2010). Yaşam Kalitesi ve Fiziksel Aktivite, *10th International Sports Sciences Congress*, s. 82-85.

EKLER
ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda hazırlamakta olduğum "sakin şehir olmanın kentsel yaşam kalitesine etkisi" konulu doktora tez çalışması ile ilgilidir. Aşağıdaki anket sorularına vereceğiniz yanıtlar tez için çok önemli katkılar sağlayacak ve sadece akademik amaçlı kullanılacaktır.

Katılımınızdan dolayı sizlere çok teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Duygu AK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

ANKETİ CEVAPLAYANA İLİŞKİN BİLGİLER

Yaş:..... (açık yazınız)

Cinsiyet: () Kadın () Erkek

Eğitim düzeyi:

() Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlköğretim () Lise () Ön lisans () Üniversite () Lisansüstü

Sürdürülen iş:

() Çalışmıyor () Ev hanımı () Öğrenci () Çiftçi-üretici () İşçi- memur () Esnaf () Emekli () Diğer

Kişisel Aylık Gelir:

Yenipazar'da kaç yıldır yaşıyorsunuz?.....

Yaşadığınız mahalle? () Çarşı Mah. () Hükümet Mah. () Doğu Mah. () Yeni Mah.

Ekonomik kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algulamalar:

Lütfen aşağıda verilmiş cümleleri dikkatle okuyunuz ve 1 ile 5 arasında puanlama yaparak size en uygun ifadeyi seçiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel esnafın gelir düzeyini arttırmıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kurulan yöresel pazarlar istihdam olanaklarını arttırmıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kadınların işgücüne katılım oranını arttırmıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yere gelen turist sayısının artmasını sağlamıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde tarımsal gelirin artmasını sağlamıştır.	1	2	3	4	5

Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde hayat pahalılığını arttırmıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde arsa/konut fiyatlarını arttırmıştır.	1	2	3	4	5

Fiziksel/mekansal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar:

Lütfen aşağıda verilmiş cümleleri dikkatle okuyunuz ve 1 ile 5 arasında puanlama yaparak size en uygun ifadeyi seçiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde belediyenin sunduğu kentsel hizmet standartları (çevre temizliği vb.) yükselmiştir.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde yerel mimarinin korunmasına yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde fiziksel çevrenin daha planlı gelişmesini sağlamıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ulaşım planı, bisiklet kullananlara daha fazla öncelik verecek şekilde yapılmıştır.	1	2	3	4	5

Çevresel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar:

Lütfen aşağıda verilmiş cümleleri dikkatle okuyunuz ve 1 ile 5 arasında puanlama yaparak size en uygun ifadeyi seçiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde ağaçlandırma ve yeşil alanlar oluşturulmasına daha fazla önem verilmiştir.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde çevrenin korunmasına daha fazla önem verilmiştir.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde enerji tasarrufu (yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması gibi) daha fazla desteklenmiştir.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde doğal güzelliklerin korunmasını sağlamıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde gürültü kirliliği artmıştır.	1	2	3	4	5

Sosyal kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar:

Lütfen aşağıda verilmiş cümleleri dikkatle okuyunuz ve 1 ile 5 arasında puanlama yaparak size en uygun ifadeyi seçiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde kişiler arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra kentle ilgili kararlar alınırken halkın katılımına daha fazla önem verilmiştir.	1	2	3	4	5
Yaşadığım yerde sakin şehir olmak ile ilgili halka verilen eğitim yeterli düzeydedir.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, halkın buraya olan bağlılığını arttırmıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra gençlerin ilçe dışına olan göçü azalmıştır.	1	2	3	4	5

Kültürel kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmeler/algılamalar:

Lütfen aşağıda verilmiş cümleleri dikkatle okuyunuz ve 1 ile 5 arasında puanlama yaparak size en uygun ifadeyi seçiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde yöresel mutfak ve yeme-içme kültürü daha fazla korunmuştur.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde tarihi ve kültürel değerler daha fazla korunmuştur.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olmak, yaşadığım yerde geleneksel değerlerin (geleneksel zanaatlar, şenlikler, el işi ürünler vb.) daha fazla korunmasını sağlamıştır.	1	2	3	4	5
Sakin şehir olduktan sonra yaşadığım yerde kültür ve gelenekler bozulmuştur.	1	2	3	4	5

Yaşadığım yerin sakin şehir olmasından:

- (1) Hiç memnun değilim.
- (2) Memnun değilim
- (3) Ne memnun ne de değilim
- (4) Memnunum
- (5) Kesinlikle memnunum

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Duygu AK
Doğum Yeri : Çankaya/ANKARA
Doğum Yılı : 1987
Medeni Hali : Bekar

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans (2005-2009): Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü
Yüksek Lisans (2009-2012): Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü
Doktora (2012-2018): Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü

MESLEKİ BİLGİLER

2010-2011 : Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü
2011-2012 : Araştırma Görevlisi, Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü
2012-2016 : Araştırma Görevlisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü
2016- halen : Araştırma Görevlisi, Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü